

121

NIEUWSBRIEF

MAANDBLAD VOOR COMPUTERGEBRUIKERS

Test

Tekstverwerkers

Primeur

SuperCharger voor Atari ST

NOVEMBER 1989 - 12e JAARGANG NR. 11 - f 5,95

100% Error free heet voortaan TDK Electron Beam

TDK brengt als eerste ter wereld diskettes met Electron Beam hechting.
Deze revolutionaire technologie waarborgt een extreem fijne en homogene magnetische laag.

Het resultaat: volstrekte betrouwbaarheid gedurende 40 miljoen lees- en schrijfoperaties per spoor.
Veiliger kunt u niet werken.

U herkent TDK Electron Beam diskettes aan de nieuwe verpakking.

TDK®
ZO HOORT 'T
AVC Nederland BV - Postbus 458 - 5400 AL Uden

COLOFON

Uitgever
HCC Nieuwsbrief B.V.
Postbus 149, 3990 DC Houten
Telefoon: 03403-78788
(9.00-16.00 uur)

Hoofdredacteur
Lucie Blom-Calis

Eindredacteur
Berend Harmens

Bureauredacteur
Edwin Ammerlaan

Redactie
Ed Baars, Wim Bolkensteyn, Quintus Bosman, Peter Buysman, Charles Cox, Jan Klene, Frans Kors, Jan Leijerweerd, Marc van Munnen, Ad den Ouden, Peter van Tilburg, Roel van der Vlugt.

Secretariaat
Monique Koot

Fotografie:
Stefan Ammerlaan
Met dank aan: Museum Scryption, Tilburg

Medewerkers aan dit nummer:
Wouter Klijn, Huib van de Donk, Ben Rintjema, Michiel van der Vlist, Robert snip, Jan Geurtz, Arnoud de Jong, Noël Roets, Roel Bakker, Hans Lodder, W. Scheltema, Danilo Tromp, Cees de Jonge, Robert-Henk Zuidinga, Peter Sutterheim

Redactieadres
Postbus 149, 3990 DC Houten
Telefoon 03403-78788 (9.00-16.00)

Sluitingsdatum verenigingsnieuws:
HCC Nieuwsbrief 123: 29 oktober
HCC Nieuwsbrief 124: 3 december

Faxnummer HCC:
03403-78930

Redactie-Fido Houten:
03403-78220

Micromarkt:
Monique Gerritse, HCC kantoor

Druk, vormgeving en produktie
Brouwer Offset, Utrecht

Omslagontwerp
Cox Design, Nieuwegein

Advertentie-exploitatie

Arnoud Hijmans
ADVERTENTIE EXPLOITATIE BV

Postbus 64850, 2506 CG 's-Gravenhage
Tel. 070-253830*, telefax 070-237891

REDACTIE

Het is niet eens zo lang geleden dat ik me moest behelpen met een typemachine. Nu denk ik écht niet met weemoed terug aan díe goede oude tijd. Zeker niet. Wat een getob bij een foutje: eerst met die papiertjes, dan met vloeistof alle typefoutjes weghalen en je bleef het zien. Dan maar weer helemaal opnieuw typen en hopen dat het goed zou gaan.

Lucie Blom

Toen kwam de Spectrum in huis en al snel werd een tekstverwerker (Tasword) en een 80-koloms printer aangeschaft. Dat ging al heel wat prettiger: bandje in de recorder, Tasword laden, brief maken, printer inschakelen (40 tekens per seconde) en klaar was een keurige brief. Via MSX I en MSX II naar MS-DOS met een harde schijf, een snelle printer en een fraaie tekstverwerker. Daarmee maak ik nu mijn teksten. Ik waag mij niet meer aan een typemachine. De laatste keer dat ik dat deed zat het verhaal vol met (type) fouten. Schande. Maar ik bewaar die typemachine wel, want je kunt niet weten. Als er plotseling in het hele land een ernstige stroomstoring op gaat treden kan ik altijd nog proberen een fatsoenlijke brief te maken. Ofschoon het natuurlijk ook prima gaat met pen en papier!

EDLIN Op het gevaar af een aantal redactieleden tot wilde uitspraken te bewegen wil ik toch enige aandacht besteden aan de 'gratis' tekstverwerker, die Microsoft ons bij MS-DOS meegeeft. Goed, een 'echte' tekstverwerker is het niet: je moet steeds met een nieuwe regel beginnen, meer dan 23 regels kunnen niet, maar tóch vind ik het verschrikkelijk handig. Als ik even iets in mijn autoexec.bat of config.sys wil veranderen dan doe ik dat met Edlin. Dat gaat het snelst. Absoluut. Ik heb de tijd opgenomen: veranderen met Edlin duurde 5 seconden. Met behulp van Norton maar liefst 30 seconden.

Maar een aantal van mijn redactieleden zijn het daar absoluut niet mee eens. Als ik dan vraag hoe ze 'even' een autoexec.bat bestandje veranderen, krijg ik diverse antwoorden, waarbij Norton of een andere 'editor' een rol speelt. Afgezien van het tijdsverschil: niet iedereen heeft Norton tot zijn/haar beschikking!

Ooit ontving ik kopij die gemaakt was met Edlin, want, zo schreef de auteur, het is gratis, dus waarom zou ik dit dan niet gebruiken...

Gelukkig schreef Ad den Ouden een artikel rond Vi. Het hoort bij Unix en is het zusje van Edlin onder MS-DOS, in die zin dat het er gratis bijgeleverd wordt. Zij kan echter meer dan Edlin.

TEKSTVERWERKING Op dit moment ben ik tekst aan het verwerken, straks ga ik tekst bewerken. Er zijn nogal wat programma's om het leven van de intoetser te veraangenamen. De twee groten: WordPerfect en Word zijn beiden met versie 5.0 uitgekomen. Ik werk nog met Word 3.1. Dat lijkt een hele oude versie, maar het valt mee. Mogelijk hebben we in januari 1990 al weer te maken met de versies 5.1. Beide updates werden door ons bekeken en de makers werden nader aan de tand gevoeld. Voor de hobbyist zijn deze pakketten echter domweg te duur. Daarom werden ook goedkopere pakketten bekeken en beoordeeld. Bovendien enkele shareware tekstverwerkers.

HCC DAGEN Nog enkele weken en u kunt uw hart ophalen op de HCC Dagen in de Jaarbeurs. Uw redactie is daar ook aanwezig en bereid met u te praten over uw en onze Nieuwsbrief.

Heeft u speciale wensen, wilt u nu eindelijk eens weten welke 'koppies' achter die namen schuilen? Kom naar de HCC Dagen. U bent van harte welkom.

WEDSTRIJDEN De invoerrcutines worden op dit moment door Marc van Munnen bekeken. Uiteraard krijgt hij daarbij assistentie. De muizejasjes staan uitgestald in mijn werkkamer. De jurering ligt in de poten van Mien en Kees, onze poezen. Echt serieus zijn ze daar nog niet mee bezig. De winnaars van beide prijsvragen zullen op de HCC Dagen hun prijs in ontvangst mogen nemen. De prijzen van de invoerroutinewedstrijd zijn bekend, die van de muizejasjes niet! Dat blijft een verrassing tot zaterdag 25 november.

De HCC Nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting HCC Nieuwsbrief. Het blad verschijnt maandelijks en wordt gratis naar de leden van de Hobby Computer Club gezonden. In een groot aantal tijdschriftenwinkels en computershops zijn losse nummers verkrijgbaar. Naast de agenda en verenigingsnieuws van de Hobby Computer Club publiceert de HCC Nieuwsbrief artikelen van deskundige leden. Uw bijdrage is dan ook welkom en bij eventuele plaatsing krijgt u een vergoeding.

INZENDEN KOPIJ
De redactie stelt het op prijs als u uw kopij aanbiedt op Fido Redactie, telefoon 03403–78220. Vanuit het Maingebied kiest U F(iles) en u komt in filegebied 1. Na het uploaden kunt u een korte toelichting intoetsen. Vanuit het Filegebied kunt u via het M(aingebied), naar M(essagegebied) 1 en daar een berichtje achterlaten voor de redactie. Na enige tijd krijgt u een schriftelijke bevestiging van ontvangst van uw kopij.
Kopij kan ook op diskette worden aangeleverd. Zowel 5,25 als 3,5 inch diskettes kunnen verwerkt worden. Voor Fidokopij en kopij op diskette geldt dat de tekst als 'schone' ASCII-file wordt verstuurd, met alleen een return/linefeed aan het einde van elke paragraaf.
Gewone kopij kan in drievoud worden opgestuurd. Gebruik bij het printen van computerlistings een goede kwaliteit inktlint. Listings heeft de redactie het liefst op Fido of diskette, omdat de afdruk dan met een laserprinter gemaakt kan worden. Stuur vooral illustratiemateriaal mee, tekeningen zowel als foto's (het liefst zwart-wit). Ook kleurendia's kunnen worden verwerkt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden kopij niet of in gewijzigde vorm te plaatsen.

Aansprakelijkheid
De redactie gaat er van uit dat de ingezonden kopij afkomstig is van de inzender, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld. Het is ondoenlijk voor elke inzending na te gaan of het onderwerp uit een andere publikatie afkomstig is. De aansprakelijkheid voor het auteursrecht van ingezonden kopij ligt dus bij de inzender.

HCC Micromarkt
HCC-leden die iets te koop aanbieden of vragen kunnen gratis adverteren in de HCC Nieuwsbrief. Onder bepaalde voorwaarden kunnen in deze rubriek ook betaalde publikaties worden opgenomen. Zie voor de wijze van opgave en de voorwaarden elders in dit blad. Telefonische opgave en het verstrekken van telefonische informatie is niet mogelijk.

Contributie
De contributie voor 1989 is ƒ 55,–. In de loop van het jaar geldt een aflopende regeling. Opgave als lid is ook telefonisch mogelijk. HCC kantoor: 03403-78788. Adres kantoor: Postbus 149, 3990 DC Houten.

I N H O U D

Beginners

Diversen

INHOUD

HCC Testen

HCC Testen

Spel

Listings

Herfst

door Peter Buysman

Stelt u zich dit voor. De eindredacteur, sportief en milieubewust als hij is, spoedt zich per fiets vanuit Houten naar de drukkerij in Utrecht. Met aan het stuur een tas vol met kopij, waarvan hij de laatste correcties nog net in vliegende vaart heeft kunnen afmaken. Nieuwsbrief 120 kon eindelijk de persen op.
Een zware noordwester krult zijn donkere haardos naar achteren, maar dapper douwt hij door. Plotseling komt hem in tegenovergestelde richting een zware truck met grote snelheid tegemoet. De daarop volgende windvlaag is teveel voor Berend. Hij maakt een slinger en kan ternauwernood zijn evenwicht bewaren. Maar voor de tas is het te laat. Het ouwe ding draait dubbel om het stuur, waarbij de sluiting jammerlijk afbreekt. Helaas verspreidt de inhoud zich met de gretige hulp van een harde wind over een groot deel van de berm, de eigenaar in vertwijfeling achterlatend.
Niet voor één gat te vangen gooit hij zijn fiets opzij en begint als een bezetene heen en weer te rennen. Uiteindelijk weet hij met gevaar voor eigen leven en via enorme snoekduiken de papieren bij elkaar te grabbelen en propt ze haastig en in willekeurige volgorde in de half verrotte tas. Zichzelf en het autoverkeer vervloekend vervolgt hij zijn trieste gang naar Brouwer, waar hij in verwrongen staat en zwaar hijgend zijn spulletjes inlevert. Berend is daarna een dag niet meer gesignaleerd.

Maar tussen die kopij voor het oktobernummer zat ook de Brievenbus. En u zult het wel gemerkt hebben, van de volgorde klopte niet veel meer. Maar goed, met enig gepuzzel was er nog wel uit te komen. Hopelijk is het dit keer goed gegaan en kunt u zich weer direct met de inhoud van de brieven bezig houden.

Viditel

En nu ik toch op de biechtstoel zit, de brief van Rob den Hartog over Viditel werd door Bert Gulikers niet helemaal juist beantwoord en ook heb ik de fout gemaakt op verkeerde autoriteiten af te gaan. Ingenieur Otten van de PTT reageerde als volgt.

BRIEVENBUS

Tot mijn spijt moest ik zo even constateren (zie 'Viditel op Telepad', Nieuwsbrief 120), dat er nog veel misverstanden bestaan t.a.v. Viditel. Kennelijk is ooki de Viditel Klantenservice niet precies op de hoogte, wat ik betreur. Ik werk al jaren bij Viditel en kan u met de hand op mijn hart verzekeren, dat Viditel wel degelijk via multimodems bereikbaar is, nl. via de volgende telefoonnummers:
Met Viditel-codering: 070-151717
Met ASCII-vertaling (VT-100): 070-151919.
De snelheden V21, V22, V22 bis en V23 worden op beide nummers aangeboden. Deze beide toegangen hebben elk vier lijnen (binnenkort meer) en bestaan al enkele jaren. Viditel is inderdaad niet via Telepad bereikbaar, maar wel via Datanet (en indirect via Telepad).
Met vriendelijke groet,

Ir. A.A.J. Otten
PTT-Viditel

In de rubriek Any Key van deze maand kunt u meer te weten komen over dit verwarrende onderwerp.

Computers als inboedel

Onderstaande briefschrijver heeft gewroet in de ingewikkelde wereld van verzekeringen en is het in het geheel niet eens met de opwindende reclamekreten die aan de HCC-leden een computerverzekering proberen te slijten.

De laatste maanden maken jullie regelmatig reclame voor de PC-verzekering, die via HCC en V&D is af te sluiten. Omdat ook mijn configuratie al aardig uitgebreid is, leek me die verzekering me dus wel wat. Gezien de aanschafkosten zou ik moeten twijfelen tussen een verzekering tot ƒ 5000,- (als ik het krapjes berekende) of even daarboven. Uiteraard heb ik toen de kleine lettertjes van mijn inboedelverzekering gelezen en voor alle zekerheid ook het hoofdkantoor van mijn verzekeraar gebeld. Uit dit kleine onderzoekje is mij het volgende gebleken:

a. Computerapparatuur is op de polis voor een aangegeven waarde op te nemen, terwijl daarvoor dezelfde premie moet worden betaald als voor de overige inboedel.
b. De inboedelverzekering betaalt uit op basis van nieuwwaarde. Daaronder wordt volgens de polis verstaan 'het bedrag dat onmiddellijk vóór het evenement nodig zou zijn geweest om nieuwe voorwerpen van dezelfde soort en kwaliteit aan te schaffen'. Er is een uitzondering: voor 'goederen waarvan de dagwaarde minder bedraagt dan 40 % van de nieuwwaarde onder aftrek van een bedrag wegens waardevermindering door veroudering of slijtage.'

ad a. Per ƒ 1000,- betaal ik slechts ƒ 1,60 (exclusief poliskosten en assurantiebelasting). Ik geef toe dat dat weinig is, maar dat heeft te maken met het feit dat ik als lid van de Vereniging Eigen Huis een echt aantrekkelijke premie voor mijn inboedelverzekering betaal. Maar zelfs als ik, op grond van de verhoogde premie voor de grote steden, zo rond de ƒ 4,- zou moeten betalen, dan nog zit ik niet aan jullie premie.
Een eenvoudig rekensommetje leert dat iemand die bij jullie een verzekering neemt omdat hij voor ƒ 4000,- aan apparatuur heeft staan, rond de ƒ 7,- per ƒ 1000,- betaalt. Dat bedrag per ƒ 1000,- loopt heel langzaam terug en bevindt zich zo rond de ƒ 2,50 bij een apparatuurwaarde van ƒ 25.000,-. Tegen die tijd lijkt het me echter raadzaam een 'echte' computerverzekering te gaan nemen, die bijvoorbeeld ook het per ongeluk omstoten van een kopje koffie over die ene aanwezige programmadiskette dekt.

ad b. De door jullie aangeboden verzekering is niet alleen duur, maar hij dekt ook nog niet eens de nieuwwaarde. Zoals jullie zien is er bij mijn inboedelverzekering - en ik mag aannemen bij veel meer verzekeraars - pas een terugval als de waarde tot minder dan 60% van de nieuwwaarde is teruggevallen. Tot die tijd krijg ik het volle pond.

Hoewel ik erg veel vertrouwen heb in de HCC, na een lidmaatschap van ruim een jaar is me de structuur eindelijk duidelijk en weet ik waar ik in het maandblad wel en niet naar moet kijken, moet het me van het hart dat jullie je met de computerverzekering toch enigszins aan misleidende reclame schuldig hebben gemaakt.
Mijn advies aan alle HCC-leden zou zijn: praat eens met je assurantietussenpersoon of met je verzekeraar, en lees vooral eens je polisvoorwaarden na. De eerste keer ben je alleen de kosten voor een nieuwe polis kwijt en de daarop volgende jaren zal in de meeste gevallen de verzekerde waarde van je inboedelverzekering meestijgen. Bijna alle polissen hebben namelijk een zogenaamde indexering, waardoor de waarde meestijgt met de gestegen kosten van levensonderhoud.
Met vriendelijke groeten,

Egbert Boertien
Weena 1157
3013 AL Rotterdam

Apart is toch beter

Als Nederlander probeer je natuurlijk zo goedkoop mogelijk uit te zijn, dus een bezoek aan de Vendopolis-balie (dit bedrijf verzorgt de HCC computerverzekering) werd noodzakelijk. Een medewerker zette de volgende punten op een rijtje.

1. Een inboedelverzekering en een computerverzekering zijn twee zeer verschillende polissen. Er zijn inderdaad enkele gevaren die door beide polissen worden gedekt, maar er zijn dermate grote verschillen in dekking dat het apart afsluiten van een computerverzekering zeer zeker gerechtvaardigd is.

2. Een computerverzekering geeft een apart op het risico afgestemde polisdekking, waarvoor in het geval van de HCC-computerverzekering een zeer scherpe premie is gesteld. De uitgebreide inboe-

delverzekering geeft een veel minder uitgebreide dekking, waarvoor in het kader van aantekening op een bestaande inboedelpolis alleen om administratieve redenen een relatief laag premiebedrag berekend zal worden.

3. De dekking van de inboedelpolis is NIET speciaal toegesneden op de gevaren die een computerinstallatie kunnen bedreigen. Enkele door een inboedelpolis niet, maar door de HCC-computerverzekering wél gedekte gevaren zijn:

- Inductiespanning. Deze kan aanzienlijke schade aanrichten in een computer zonder ook maar een spoor achter te laten. We weten uit ervaring dat dit voor zeer veel (financieel) ongenoegen kan leiden.
- Stoten en vallen.
- Eigen gebrek. De computerverzekering dekt dit geheel, met uitzondering van slijtage en roest of corrosie.
- Transport. Alle gedekte gevaren zijn ook verzekerd tijdens transport en tijdelijk verblijf, anders dan op het risico-adres. Met als enige uitzondering een diefstal uit een auto.

4. De briefschrijver is ontevreden over de in onze ogen zeer ruime afschrijvingsregeling. Hij ziet kennelijk niet de draagwijdte van de belangrijke beperking van de inboedelverzekering, die, zoals hij zelf schrijft, luidt: 'Goederen waarvan de dagwaarde minder bedraagt dan 40% van de nieuwwaarde onder aftrek van een bedrag wegens waardevermindering door veroudering en slijtage.'
Commercieel worden computers in 3 à 4 jaar afgeschreven. De waarde zal dus al snel onder die 40% komen. Het begrip 'dagwaarde' kan een bron van belangenstrijd opleveren. De HCC-computerverzekering wil deze 'waarde-polemiek' vermijden en kent de vooraf overeengekomen afschrijvingspercentages. In tegenstelling tot een inboedelverzekering is er dus bij computers tot 10 jaar nog een restwaarde van 30% afgesproken.

5. Eén van de oorzaken die er toe geleid hebben een aparte HCC-computerverzekering in het leven te roepen is het feit dat vele verzekeraars een belangrijke beperking van de dekking in het leven hebben moeten roepen: de beperkte dekking voor 'audio-visuele middelen' (radio, tv, geluidsinstallaties, platen en CD's, enz.) tot een maximaal totaalbedrag van ƒ 5000,-.
Ook de computerapparatuur valt onder deze regeling, zodat er in de meeste gevallen een forse onderdekking is. Deze geldigheid van regeling is kort geleden uitgebreid tot vrijwel alle dichter bevolkte gebieden in Nederland.

6. Briefschrijver wenst een dekking voor de schade die ontstaat door die beruchte omgevallen kop koffie. Een advies: maak na aankoop van software een kopie en berg het origineel veilig op. Dit is ongetwijfeld goedkoper en doelmatiger.
Software-verzekeringen worden slechts onder bepaalde condities afgesloten en vooronderstellen een zorgvuldig omgaan met de software. Deze verzekering wordt meestal bedrijfsmatig afgesloten en is niet voor de hobbyist in het leven geroepen.

Wij hopen dat briefschrijver na bovenstaande argumenten een wat genuanceerder oordeel zal hebben over deze vrijwel op kostprijs gebaseerde HCC-computerverzekering. Bij onze balies is hij natuurlijk van harte welkom voor inlichtingen over welke verzekering dan ook.

G. van der Feltz
Vendopolis BV

Slechte voorlichting

De meesten van u zullen het hebben meegemaakt tijdens de opbouw van hun computerconfiguratie en softwarebibliotheek. Bij het verlaten van een computerwinkel bleef een min of meer onbewust gerommel knagen en overschaduwde het toch het logische tevreden gevoel over een zo net gedane aankoop.
'Ben ik wel goed voorgelicht? Heb ik me niet iets laten aanpraten? De verkoper was wel vriendelijk, maar had hij er nou wel echt verstand van?'
Ik zou u willen vragen dit soort ervaringen eens op papier (of Fido Houten) te zetten en naar mij op te sturen. Wellicht kunnen anderen lering trekken uit uw ervaringen. Zoals die van de heer Van Putten, die in een brief over een bepaald probleem ook onderstaande verzuchting beschreef.

Geen probleem

Iedere keer wanneer ik iets nieuws aanschaf ben ik weer verbaasd over de slechte informatie die ik krijg. De verkopers gaan er blijkbaar vanuit dat ze de koper van alles kunnen wijsmaken. Of ze denken dat de koper zelf alles wel weet. Iedere keer stel ik vragen over de mogelijkheden van bepaalde soft- en hardware. Steeds weer is het antwoord: 'Ja hoor, dat mag geen probleem zijn.'
In dat zinnetje zit het hem nu steeds, het mag geen probleem zijn. En als het thuis dan wel een probleem blijkt te zijn, voel je je behoorlijk dom, opgelaten en nijdig dat je weer terug moet. Al doende leert men, luidt een wijs gezegde. Blijkbaar moet je zelf eerst goed op onderzoek uitgaan, voordat je een winkel binnenstapt om iets te kopen.

Cees van Putten
't Veld 10
5503 TK Veldhoven

Geweldig!

Deze meneer is wel heel tevreden over de ontvangen service, maar dat kwam misschien omdat de contacten wat directer verliepen.

Ik zou het zeer op prijs stellen, dat alle hobbyisten kennis namen van de geweldige service die ik heb mogen ontvangen van Data Becker Nederland. Als computerist heb ik diverse boeken van deze computerboeken-uitgeverij in mijn bezit, maar een bepaald programma uit één van die boeken wilde niet lukken.

Ten einde raad belde ik met hun support-afdeling, de heer Burgers, en legde mijn probleem uit. Prompt werd voorgesteld mijn exemplaar te ruilen voor de nieuwste en herziene druk van die uitgave. Twee dagen later had ik het boek in huis. Nogmaals bedankt voor deze uitstekende service.

F. J. Huisman
Tuinweg 45
7944 AB Meppel

Humor???

Ik had me voor dit jaar voorgenomen om geen aandacht aan dat oubollige Sinterklaasfeest te besteden. Maar ik wil brieven zoveel mogelijk plaatsen en eigen voorkeur is dan niet altijd bepalend. En het woord 'computer' staat er in ieder geval in. Daarom nu maar even, weggestopt in het novembernummer.

Zolang de meeste computers nog geen kaartjes in de enveloppen kunnen steken blijft het volgende 'computerachtige probleem' handwerk. Ik heb geprobeerd nog vóór 5 december een enigszins elegante oplossing hiervoor te vinden.
Wanneer een aantal Sinterklazen elkaar anoniem een cadeautje willen geven, ontstaat het probleem 'wie geeft wat aan wie'. Wat wie moet geven is zijn/haar probleem, maar aan wie is een probleem voor allen. Hoe doen we dit, zonder dat een Sint zichzelf een cadeau moet geven of dat twee Sinten nou net elkaars namen treffen.
Als je een eerlijke Sint bent, handel dan als volgt:
Schrijf de naam van een Sint op een kaartje, doe het kaartje met de naam naar beneden in een enveloppe en schrijf hierop dezelfde naam. Doe dit voor alle Sinten. Je hebt dus nu voor iedere Sint een enveloppe met zijn naam er op, gevuld met een kaartje met dezelfde naam.
Maak nu een stapeltje van de enveloppes, met de achterkant naar boven en schudt ze heel goed. Pak een eerste enveloppe uit het stapeltje, haal het kaartje eruit en leg dit opzij (zonder ook maar een naam te zien).

Pak een volgende enveloppe, haal het kaartje eruit en doe dit in de vorige enveloppe, en leg die op een tweede stapeltje. Herhaal dit tot en met de laatste enveloppe.
Doe het weggelegde eerste kaartje in de lege laatste enveloppe, schud het stapeltje even en deel de enveloppes uit op naam. Iedere enveloppe bevat nu een kaartje met een naam die aan de eisen voldoet.
Doe dit alles in het bijzijn van de andere Sinten, anders ben je de Zwarte Piet. □

K. T. Woudstra
Gordelpad 247
3039 GZ Rotterdam

De nieuwe Swift 24...

U haalt er gewoon meer uit.

Met de Swift 24 heeft u alles in de hand. Al z'n functies en mogelijkheden zijn direct bereikbaar.

Dankzij het menugestuurde bedieningspaneel met LCD-scherm. Geen schroevedraaier. Geen dipswitches. Eenvoudig een druk op de knop en u haalt uit de Swift 24 wat erin zit.

En dat is nogal wat. Natuurlijk beschikt u over alle gebruikelijke mogelijkheden tot papierbehandeling. Maar ook over bottom feed, scrolling en afscheurlineaal direct boven de printkop. En de papierparkeerfunctie maakt het wel heel eenvoudig om van kettingformulieren over te gaan op losse vellen.

U kunt ook net zo makkelijk afdrukken in draft als LQ-schoonschrift. Draft met 192 tekens per seconde. Schoonschrift met 64 tps plus de keuze uit vier verschillende fonts.

De Swift 24 past zich bij uw applicatie aan. Drie printer-emulaties (Epson*, IBM* en NEC*) standaard. Vier voorprogrammeerbare printerinstellingen. Zodat u met een druk op de knop over de juiste printerconfiguratie beschikt.

Als optie: afdrukken in kleur, half– of vol-automatische sheetfeeder en fontcards. Al met al beschikt de Swift 24 over eigenschappen die u normaal alleen bij veel duurdere printers aantreft.

En er is nog meer. Op de Swift 24 krijgt u ook nog eens 24 maanden garantie. Dat betekent voor u 2 jaar lang zorgeloos printen.

CITIZEN
COMPUTER PRINTERS

Wilt u meer weten over de Swift 24? Bel 020-5861 580 of vul de bon in en stuur die in een open enveloppe zonder postzegel naar:
Geveke Electronics, DHP-Citizen,
Antwoordnummer 675,
1000 PA AMSTERDAM

*geregistreerd handelsmerk

Ja, ik wil meer weten over de Citizen Swift 24.
- ☐ Stuur mij meer informatie.
- ☐ Bel mij voor een afspraak.

Naam: ....
Functie ....
Bedrijf/organisatie ....
Adres ....
....
Postcode en plaats ....
Telefoon ....

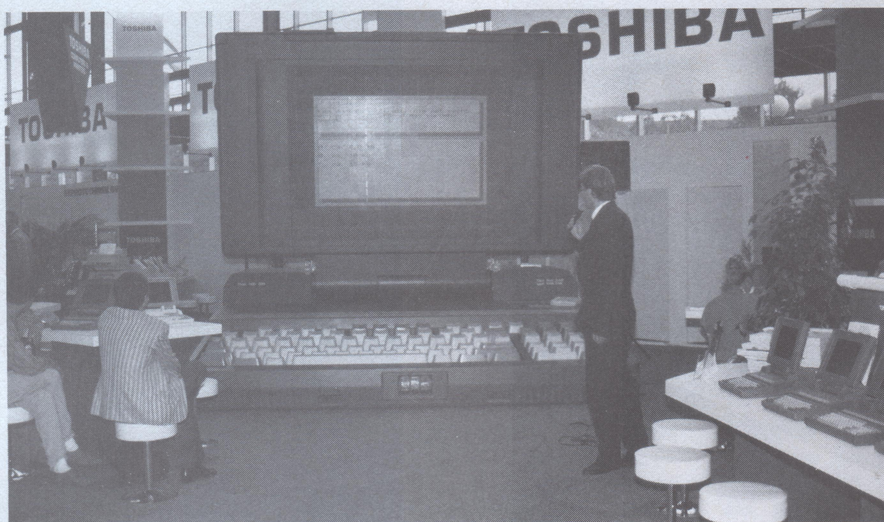
Geveke Electronics, DHP-Citizen, Antwoordnummer 675, 1000 PA AMSTERDAM

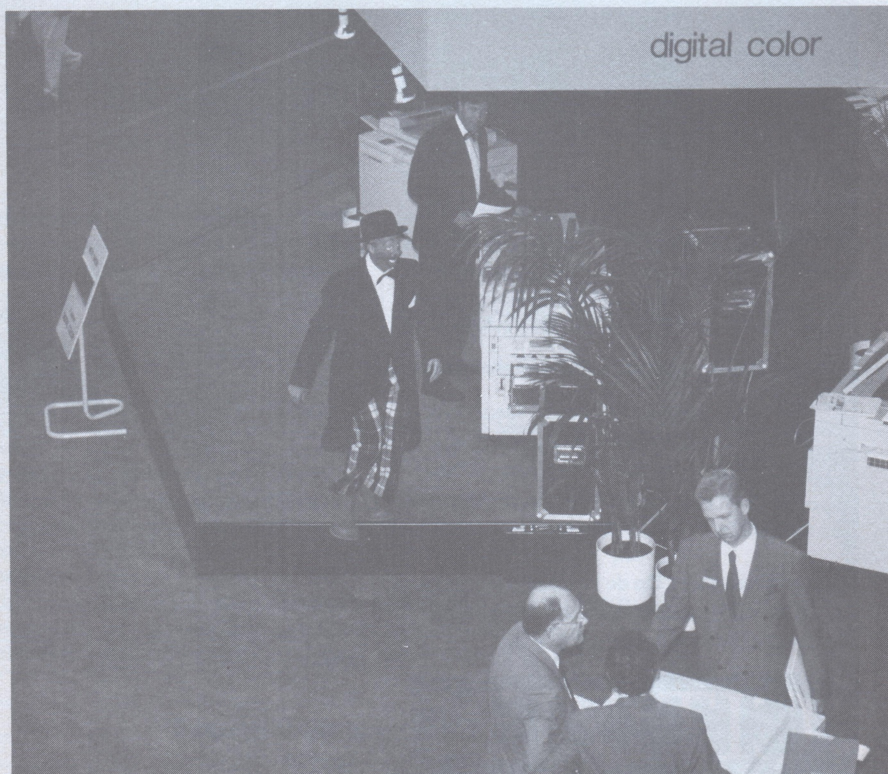
Weinig nieuws op Efficiency Beurs

Amsterdam stond eind september en begin oktober in het teken van de Efficiency Beurs. Een volle RAI met kantoorbenodigdheden, waaronder veel computer hard- en software. Toch was er dit jaar tussen het enorme aanbod maar weinig nieuws te ontdekken.

De organisatie van de Efficiency Beurs heeft de frequentie waarmee het evenement georganiseerd wordt, opgeschroefd van tweejaarlijks naar ieder jaar. De E.B. is dus nu een jaarlijkse terugkerend 'festival' geworden en dat verklaart volgens de organisatoren het tegenvallende bezoekersaantal. Dit jaar werden er namelijk 90.630 bezoekers geteld, tegen een kleine 136.000 vorig jaar. Een woordvoerder van de RAI verklaarde kort na de beurs, dat hij vooraf al enigszins het vermoeden had dat er dit jaar minder mensen de weg naar Amsterdam zouden vinden. Als graadmeter voerde hij het aantal uitnodigingen aan dat vóór de beurs door de (420) exposanten verstuurd is. Ook hier was een lager aantal dan vorig jaar te bespeuren.

AARDIG Natuurlijk wordt een bezoekersaantal van een beurs ook mede bepaald door wat er door de exposanten geboden wordt. Daaruit mag de conclusie getrokken worden dat de E.B. dit jaar weinig nieuws te bieden had. Wij bevestigen deze conclusie, want ook naar onze mening waren de noviteiten niet echt spectaculair te noemen. Aardig waren bijvoorbeeld de presentaties van de Sharp (electronic organizer) IQ-7000, de Macintosh Portable, de Zenith MinisPORT, om maar eens wat te noemen, maar wereldschokkend was het zeker niet. Ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld CD-ROM/RAM, 486-machines en datacommunicatie waren nauwelijks te bespeuren, terwijl daar de techniek nu juist volop in beweging is. Ook op software-gebied is het kennelijk wachten op nieuwe ontwikkelingen, als we op het aanbod in de RAI mogen afgaan.
Volgend jaar dan maar weer?

NIEUWS

Online Norton Hulp

Peter Buysman

Norton Utilities, de overbekende computerhulpjes voor elke wanhopige, overzichtelijke, warrige, beginnende, nieuwsgierige of gevorderde computergebruiker, krijgt nu zelf een assistent in de vorm van Norton Help.

Volgens de makers van dit programma is de grote verscheidenheid aan Norton commando's een probleem voor de beginnende gebruiker. Voor een doelmatig gebruik zou eigenlijk eerst de complete handleiding moeten worden doorgenomen, wat bij diezelfde beginner weer een drempel zou kunnen opwerpen. Ook tijdens het gebruik van de utilities zou het boek telkens bij de hand moeten zijn en verplichten tot de meest drieste en irritante zoektochten.

Dit alles is nu voorbij, zo meldt Jolton-Soft ons blijmoedig. Met Norton Help heeft u de complete handleiding van de Norton Utilities op schijf. Daardoor is het mogelijk ten alle tijde die informatie op te roepen, die nodig is om op efficiënte manier met een bepaalde utilitie te werken.

Bij dat 'ten alle tijde' een kritische noot: het programma is niet memory resident. Dus je zult bij moeilijkheden of vragen tijdens het werken met een bepaald Norton-onderdeel altijd eerst weer terug moeten gaan naar de prompt, om dan Norton Help in het geheugen te laden. Of natuurlijk even in handleiding en/of boek kijken...

OVERZICHTELIJK Maar verder ziet het programma er inderdaad overzichtelijk en volledig uit. De hulp is op twee manieren op te roepen. Je kunt het hele programma laden en via een menu door de handleiding wandelen. Maar je kunt ook direct naar een bepaald commando gaan, wat natuurlijk sneller werkt. In beide gevallen kom je uiteindelijk terecht in een submenu, dat via een logische onderverdeling de gewenste informatie geeft. Als je voldoende denkt te weten, is het programma weer snel te verlaten via F10.

Verdere informatie:
Norton Help
is te bestellen bij
Jolton-Soft,
Alfons Ariënsstraat 60,
3119 VB Schiedam
Telefoon 010-4732973.
Prijzen: ƒ 29,95 (5,25 inch) en ƒ 32,50 (3,5 inch), inclusief verzend- en verpakkingskosten.

```
NU-4.0 | QUICK UNERASE (snel herstellen) | blad  1 van  13

Selecteer een van de volgende onderwerpen voor informatie:

        a. Wat doet QUICK UNERASE voor u ?
        b. Hoe gebruikt u QUICK UNERASE ?
        c. Mogelijke opties bij QUICK UNERASE ?
        f. Voorbeelden met QUICK UNERASE
        g. Samenvatting

| PgDn=bld  2 | Enter=maak selectie | Esc=einde selectie | F10=stop
Druk op de F1 toets voor meer informatie !
```

```
NU-4.0 | NORTON 4.0 help informatie | blad  1 van  2
      Help informatie over de volgende commando's is beschikbaar:

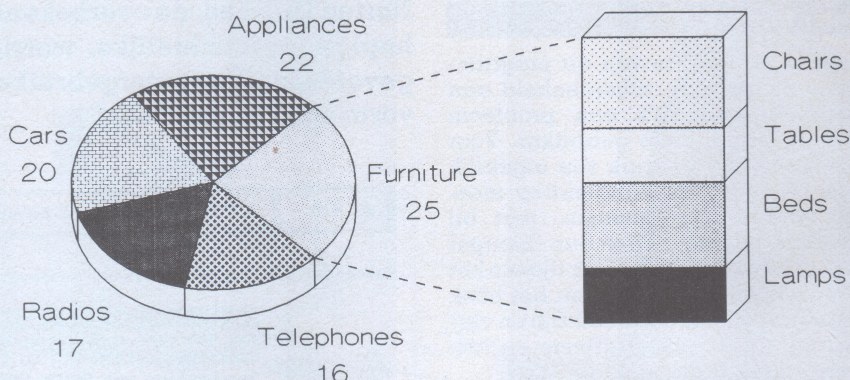
   WISSEN EN HERSTELLEN               TOOLS -> TEKSTBESTANDEN
   WIPEFILE                           LINE PRINT  (LP)
   WIPEDISK                           TEXT SEARCH  (TS)
   QUICK UNERASE  (QU)
   UNREMOVE DIRECTORY  (UD)
   FORMAT RECOVER  (FR)

   COMPUTER/DISK DIAGNOSE             TOOLS -> PROGRAMMEREN
   SYSTEM INFORMATION  (SI)           ASK
   DISK TEST  (DT)                    BEEP
   LIST DIRECTORY  (LD)               SCREEN ATTRIBUT  (SA)
   FILE SIZE  (FS)                    TIME MARK  (TM)

| PgDn=bld  2 | Enter=maak selectie | | F10=stop
Druk op de F1 toets voor meer informatie !
```

N I E U W S

GRAFISCH Veel nieuws bood de Efficiencybeurs niet op het gebied van grafische pakketten. In opmars is de presentatie software, waarmee fraaie dia's en overheadsheets in oogverblindende kleuren zijn te maken. Het zit slim in elkaar. Wil je betrekkelijk snel zo'n presentatie maken, dan is niet alleen het pakket zelf nodig, maar ook - tegen bijbetaling - een verzameling 'bibliotheken' met letters en illustraties. Die afbeeldingen en letters zijn dan weer onderling te combineren. Wij zagen onder meer een erg fraaie presentatie van SlideWrite Plus van BIS uit Ridderkerk. Met het pakket zijn ook snel fraaie garfieken te maken.
Gezien de bijkomende kosten zullen de meesten voorlopig de file nog wel elders laten verwerken, als het in kleur moet. In dat verwerken zijn overigens al meerdere bedrijven gespecialiseerd.

Gematigde groei automatiseringsmarkt

Na een periode van zeer sterke groei zal de automatiseringsmarkt de komende jaren nog gematigd doorgroeien. Dat is de conclusie van een onderzoek, ingesteld door Heliveiw Marketingservice uit Breda.
Tot en met 1992 wordt gerekend op een groei in de bestedingen van zo'n zes procent per jaar. Van groei is steeds minder sprake als het gaat om computerapparatuur (verwacht wordt een stijging van plm. 2% per jaar), de groei moet vooral komen van de software en computerdiensten.
Er is een stijgende vraag naar standaardpakketten. In 'maat-software' bestaat minder vertrouwen, op basis van vaak slechte ervaringen. Frustraties zijn er bij eindgebruikers over budgetoverschrijdingen, te late levering en zelfs complete mislukkingen. Daar staan dan vaak forse prijzen tegenover.
Meer informatie over het onderzoek: Heliview, 076-220009.

Teleshopping kunstboekhandel

Thuiswinkelen per computer raakt steeds meer ingeburgerd. Er is nu ook een kunstboekhandel/antiquariaat die deze mogelijkheid biedt: Interbook International in Schiedam. Voorlopig kan alleen keus worden gemaakt uit zo'n zesduizend titels op het gebied van kunst en antiek. Er wordt een gratis abonnement aangeboden voor een half jaar. Wie binnen die tijd iets koopt blijft gratis abonnee.
Meer informatie: 010-4266034.

Symposium ergonomie

Wat verder weg in de tijd, maar wellicht al om te noteren: op 8 februari 1990 is er een symposium over ergonomie en technische automatisering bij de Universiteit Twente in Enschede. Ergonomie is de wetenschap die zich bezig houdt met 'mensgericht ontwerpen'. Er zal onder meer aandacht worden besteed aan mensgericht technisch automatiseren en concrete toepassingen op het gebied van CAD/CAM produktie-automatisering en software-ontwikkeling.
Meer informatie: CIAD, telefoon 079-219324.

Intel naar Ierland

Intel gaat bij het Ierse Dublin een fabriek bouwen voor de fabricage van microcomputer systemen. Er is tot vestiging in Europa besloten omdat inmiddels een vierde van de omzet uit het Europese gebied komt. De ontwikkeling van het hele project gaat tien jaar duren en de kosten liggen rond de vierhonderd miljoen dollar.

Beeldschermdiensten in Amstelveen

Het huis van de toekomst wordt werkelijkheid in Amstelveen. Rond de vijfhonderd huishoudens krijgen beeldschermdiensten aangeboden onder de naam A'tel. Het gaat om een gezamenlijk initiatief van Ahold, Philips, de Postbank en PTT NEderland.

De Amstelveense gezinnen kunnen tele-winkelen, tele-bankieren, telefonisch adverteren en gebruik maken van de elektronische telefoongids.

Men heeft hiervoor een gratis terminal gekregen. Nog eens vijfhonderd andere gezinnen kunnen ook meedoen, maar die moeten de terminal dan kopen.

Nieuwe versie van Dutchie

Op 1 november wordt de nieuwe versie 2.91 van Dutchie geïntroduceerd. Dutchie is één pakket dat het gebruik van het Fido-net aanzienlijk eenvoudiger en vooral goedkoper maakt, doordat een aantal handelingen worden 'geautomatiseerd'.
Voor de kenners: nieuw is dat de Dutchie Conference Manager door Hanno van der Maas nu is ingebouwd en dat Dutchie hieraan aangepast is. DCM maakt het mogelijk op een point echomail gebieden te installeren en te onderhouden. Het bijzondere ten opzichte van andere echomailprocessors is dat hij de volledige pointadressering aan kan. Bovendien is een archiver ingebouwd.

Voor sommige mensen zal dit regelrechte geheimtaal zijn. Het gaat er in ieder geval om dat Dutchie nog meer mogelijkheden heeft gekregen, waardoor u een nog effectiever gebruik van het Fido-net kunt maken.

Tijdens de HCC Dagen zal de nieuwe versie van Dutchie vanzelfsprekend worden gedemonstreerd en kunt u alle gewenste informatie krijgen.
Belangrijk is hoe geregistreerde Dutchie gebruikers aan een update komen:

- Op vertoon van het originele Dutchie schijfje met key-nummer kan tijdens de HCC Dagen bij de Fido stand voor ƒ 5,- een nieuwe set schijfjes worden afgehaald.
- Via de HCC-bestelservice kunnen geregistreerde points onder vermelding van hun point nummer de set schijfjes bestellen, kosten: ƒ 20,-
- Met de boss kan afgesproken worden de files gratis met de mail mee te sturen. De omvang is echter in de buurt van 800 K, dus denk aan de telefoonkosten.

Of u nu al gebruiker bent van Dutchie of (nog) niet, op de HCC Dagen kunt u volledig worden geïnformeerd over de nieuwe versie.

Cursus DTP bij Teleac

Op maandag 11 december start bij Teleac een cursus 'Desktop publishing, grafisch vormgeven met een personal computer'. De cursus bestaat uit tien televisie- en tien radiolessen. Verder is voor ƒ 145,– een cursusboek beschikbaar. Deelnemers die ook de studiebijeenkomsten bijwonen ontvangen een certificaat. In verband met de feestdagen zal les 1 op maandag 1 januari nog eens worden herhaald.
Meer informatie:
Teleac, 030-956911.

N I E U W S

Woordenboek op CD-ROM

Lexitron is een nieuw produkt van Van Dale Lexicografie. Het gaat om een woordenboek op CD-ROM. Op het schijfje zijn alle woorden uit het woordenboek Hedendaags Nederlands te vinden, met zaken daarbij als afbreekinformatie, betekenis, synoniemen enzovoort. Volgens Van Dale

is de Lextron met een enkele toetsaanslag op te roepen uit vrijwel ieder gangbaar MS-DOS tekstverwerkingspakket. Daarbij worden als voorbeelden WordPerfect, Alphascript en WordStar genoemd. In Lexitron gevonden woorden en zelfs zinnen kunnen via een enkele toetsaanslag worden opgenomen in de tekst. De CD kost ƒ 1.750,–. Er is ook een Plus-versie voor tweeduizend gulden, met een extra onderzoeksmodule voor taalwetenschappers.
Meer informatie is te krijgen bij verschillende boekwinkels, waar men ook een demonstratie van Lexitron kan verzorgen.

Minder groei

1989 wordt een minder gunstig jaar voor de automatiseringssector dan 1989. Uit onderzoek blijkt dat de groei van de bestedingen niet hoger zal liggen dan tussen de vijf tot tien procent. Vorig jaar lag de groei nog rond de vijftien procent. Aangenomen wordt dat de grote bedrijven hiervan (voorlopig) niet al teveel schade zullen hebben, omdat die deze ontwikkeling al hebben zien aankomen en maatregelen hebben genomen, zoals een sterkere specialisatie.

COLUMN

Promotie

Ed Baars

Als verstokt computerliefhebber vraag ik me wel eens af wat ik nu eigenlijk voel voor mijn geliefde wondermachine. 'Geliefde'? Is het liefde? Dezelfde liefde die sommige geslaagde zakenlieden voelen voor hun BMW? Nee, zo weet ik sinds een van mijn oud-werkgevers en BMW-aanbidder, niet kon begrijpen dat ik vrijwillig avonden lang tot twee uur 's nachts doorwerkte om een boekhoudprogramma op de zojuist aangeschafte mini operationeel te krijgen. Zijn amoureuze beperkingen treffend blootleggend, stelde hij me de infantiele vraag 'of er soms een gat inzat'.

De liefde van een computeraar stoelt dus waarschijnlijk op andere gronden, maar hoeft niet altijd gespeend te zijn van enige infantiliteit. Ik kom daar zo op terug.
Dat boekhoudprogramma kwam (het geschiedde in de zestiger jaren) op een voor die tijd tekenende wijze tot stand. Ik begon, door een week lang in gesprekken met komende gebruikers het probleem te definiëren. Vervolgens gingen twee maanden heen om het stroomschema op grote vellen tekenpapier te zetten en ieder symbooltje te voorzien van een toekomstig geheugenadres binnen het interne geheugen van 6,4 Kb. Aan elkaar geplakt bestreken die vellen drie wanden van mijn werkkamer. Ze zouden er nog twee maanden blijven hangen, want daar het denkwerk in dat schema zat was het, eenmaal sluitend, de gebiedende richtlijn voor de volgende fase: het klakkeloos coderen van het eigenlijke programma. Pas als dat helemaal klaar was kon de zaak instructie voor instructie in genummerde kaartjes worden geponst en kwam de computer in zicht. De testfase was aangebroken.

Als het aan Dick Tromp, een enkele weken geleden aan de universiteit van Amsterdam gepromoveerde psycholoog ligt, keren die oude tijden terug. Hij ontdekte dat het hedendaagse on-line programmeren leidt tot draken van geheugenvretende waterhoofdprogramma's. In zijn proefschrift stelt hij dat de student die de informatica als studie kiest, al eerder hobbymatig proberend, 'aan het scherm' heeft geprogrammeerd. 'Hij codeert eerst en slaat vervolgens aan het repareren van de luizen'. Tromp vergelijkt de beginnende informatica-student met een hacker, die na het aanhoren van de probleemstelling zonder enig vooropgezet plan achter het scherm plaatsneemt en intuïtief algoritmes begint te coderen. Als ze denken dat ze alles wel zo'n beetje hebben gehad, linken ze de zaak tot één geheel en weten als het niet direct loopt nauwelijks de weg in hun eigen doolhof te vinden. Laat staan dat de er in arren moede bijgehaalde docent de gedachtenkronkels nog kan ontwarren.

Daarom ontwierp hij een nieuwe -jawel u leest het goed, een nieuwe - onderwijsmethode. Eén waarbij de student pas aan de computer mag ruiken als hij, na zichzelf in zijn papieren doolhof oeverloos te zijn tegengekomen, de probleemstelling netjes in stukjes heeft gehakt en de benodigde routines schematisch heeft beschreven.

Tromp heeft deze geruchtmakend nieuwe zienswijze moeizaam vele leerzame jaren in de praktijk getest. En verdomd! De studenten slagen in minder tijd en met een hoger eindcijfer. De hedendaagse computer blijkt voor de vakman te lief; met zijn al in de programmeerfase ingebakken foutmeldingen, zijn relatieve registeradressen en uiterst behulpzame compilers. Tja, is timmerman nog een vak als een spijker de hamer de weg wijst naar zijn kop? Tromp zegt het zo: "De ***aantrekkingskracht*** *van het gereedschap lijkt sterker te zijn dan de* ***overredingskracht*** *van de docent!"*

Hoe overredend de docent ook lult, het gereedschap is dus aantrekkelijker. Het wordt geliefd. De relatie tussen mijn gereedschap en mijzelf gaat nog verder; ze is wederzijds. De schat kent mijn noden. Zonder dat ik me ergens zorgen over hoef te maken stelt ze elke vijf minuten ongevraagd mijn teksten veilig. Belt als ik op één oor lig de redactie en leegt mijn brievenbusje. Draait door haar muis aangewezen telefoonnummers tot ze gehoor krijgt en verbindt me door. Eenmaal zelfs, toen ik nog zeer laat al kettingshagdraairokend mijn kolommetje in elkaar worstelde en m'n builtje leegraakte, liet ze spontaan haar toetsenbord uitvallen. Terecht, want dat zag eruit of er een cohort opgewonden wrattige padden overheen was gehobbeld. Op weg naar het onderwerp van hùn liefde. Nadat ik haar had geopend en leeggeschud was er geen vuiltje meer aan de lucht.
En lag er op mijn bureau een hoopje shag voor wel twee piraatjes...

Volgend jaar promoveer ik. Op een proefschrift onder de opzienbarende titel: 'Het roken van sigaretten is slecht voor mensen en computers'.

DE TOETSEN VAN DE BOEKHOUDER.

SYSTEEM F ZES:
F 449,–*

DIT IS SYSTEEM F ZES:

Boekhouden per computer krijgt 'n geheel nieuwe dimensie met Systeem F ZES: het meest gebruikersvriendelijke boekhoudprogramma dat ooit werd ontwikkeld. Want waar u anders praktisch 'n heel toetsenbord nodig had om effektief te kunnen boekhouden, kunt u met Systeem F ZES volstaan met hooguit 3 toetsen voor de bediening van het programma. Kortom, iedereen die kan boekhouden, kan onmiddellijk werken met Systeem F ZES.

Het programma is bestemd voor IBM PC en compatibles die werken onder MS-DOS 2.0 of hoger (PC-DOS), met 3½ of 5¼ inch diskettes en een intern geheugen van 640 K. Heeft uw systeem géén harddisk, kies dan voor Systeem F versie 5.3, voor slechts **f 369,–***.

De mogelijkheden van Systeem F ZES.

- debiteurenadministratie
- crediteurenadministratie
- grootboekadministratie
- faktureren met vrije faktuur lay-out
- adresetiketten vervaardigen
- acceptgiro's vervaardigen
- aanmaningen vervaardigen
- omzetoverzichten per crediteur/debiteur
- complete voorraadadministratie
- vreemde valuta
- zeer uitgebreide rapportage naar beeldscherm, printer of bestand
- context afhankelijke hulpschermen.

Telefonische Hot Line ondersteuning.

Direkte en effektieve hulp voor slechts f 75,–* per 60 minuten.

Unieke 'Niet Goed, Geld Terug' garantie.

Mocht Systeem F ZES of de 5.3 versie tóch niet aan uw verwachtingen voldoen, dan krijgt u tot 6 weken na aanschaf direkt uw geld terug. Gewoon, zonder vragen of gezeur.

BON in gefrankeerde envelop sturen naar: GW Boeken, Haarlemmerstraat 126/b, 1013 EX Amsterdam. U kunt natuurlijk ook telefonisch of per fax bestellen.

Aankruisen wat u wenst:

- ☐ Hierbij bestel ik Systeem F ZES à f 449,–*.
- ☐ Ik wil tevens toegang tot de Systeem F Hotline à f 75,–* per 60 minuten.
- ☐ Stuurt u mij Systeem F versie 5.3 à f 369,–*.
- ☐ Informeert u mij over de cursus 'Boekhouden met Systeem F'.

Formaat diskette: ☐ 3½ inch ☐ 5¼ inch

Onderneming ____________

Uw naam ____________

Adres ____________

Postcode/Plaats ____________

Telefoon ____________

* Alle prijzen zijn exclusief 18,5% BTW. Alle bestellingen worden onder rembours geleverd. Administratie- en verzendkosten zijn voor rekening van GW Boeken.

SYSTEEM F ZES: HET ULTIEME BOEKHOUDPROGRAMMA

GW Boeken BV, De Posthoorn, Haarlemmerstraat 126/b, 1013 EX Amsterdam. Telefoon: 020 - 27 42 58. Fax: 020 - 20 77 56.

BEGINNERS BASIC

Deze keer begin ik met een vraag van F. van de Veerdonk uit Utrecht. Hij vraagt wat voorbeelden te geven van het gebruik van de logische operatoren AND, OR en NOT en van de begrippen TRUE en FALSE.

Peter van Tilburg

Logische (of boolese) operatoren worden gewoonlijk gebruikt om twee of meer relaties met elkaar te verbinden, om te bepalen of het geheel waar of niet waar is. 'Waar' (true) en 'niet waar' (false) zijn de twee mogelijke waarden om aan te geven of aan een bepaalde voorwaarde wel of niet is voldaan.
In veel programmeertalen is er een type variabele dat slechts als waarde 'waar' of 'niet waar' kan hebben. We noemen dat een boolese variabele. Deze variabele wordt gebruikt om te 'onthouden' of aan een bepaalde voorwaarde is voldaan.

NUMERIEK In Basic kennen we geen boolese variabelen. We kunnen echter numerieke variabelen als zodanig gebruiken. Dit is mogelijk omdat in Basic de waarde 'niet waar' wordt gesymboliseerd door 0, terwijl iedere andere waarde wordt geïnterpreteerd als zijnde 'waar'. GWBasic gebruikt daarvoor zelf de waarde -1.
Voor degenen die met deze materie nooit hebben gewerkt zal ik in enkele voorbeelden aangeven wat een en ander voor consequenties heeft.

```
10 K=5
20 IF K THEN GOTO 40
30 PRINT "Regel 30"
40 PRINT "Regel 40"
```

Wanneer dit programma wordt gestart blijkt dat vanuit regel 20 gesprongen wordt naar regel 50. Dit komt omdat K de waarde 5 heeft gekregen in regel 10. Omdat K ongelijk is aan 0 symboliseert dit 'waar'. Omdat in regel 20 tussen IF en THEN iets staat wat waar is, wordt de sprong gemaakt naar regel 40.

```
10 PRINT 7=3+4
20 PRINT 1>5
30 PRINT 8>3 AND 8<5
40 PRINT 8>3 OR 8<5
50 PRINT NOT 4=7
```

Achter de PRINT-opdrachten staan boolese expressies. Dit zijn uitdrukkingen die als waarde een boolese waarde hebben, dus 'waar' of 'niet waar'. Zoals al eerder is aangegeven gebruikt de computer de waarden -1 en 0 om dit weer te geven. De expressie in regel 10 is waar; 7 is immers gelijk aan 3+4. Dit betekent dat er -1 wordt afgedrukt.
De expressie in regel 20 is niet waar; 1 is niet groter dan 5. Daarom wordt hier 0 afgedrukt.
De expressie in regel 30 bestaat uit twee delen, die met elkaar verbonden zijn door AND. Dit houdt in dat de hele expressie slechts waar is, wanneer beide computers als resultaat waar geven. Omdat slechts de eerste bewering waar is levert deze regel als uitvoer 0. In regel 40 worden beide onderdelen verbonden met OR. Dit betekent dat het geheel waar is, wanneer tenminste één van beide beweringen waar is. Anders gezegd: het resultaat zal alleen dan 'niet waar' zijn, wanneer aan beide voorwaarden niet wordt voldaan. Omdat één van beide componenten waar is wordt de waarde -1 afgedrukt.
In regel 50 wordt de boolese expressie 4=7 vooraf gegaan door NOT. Deze operator maakt iets wat 'waar' is 'niet waar' en wat 'niet waar' is 'waar'. Omdat 4 niet gelijk is aan 7, staat er in regel 50 niet niet waar. Dit is gelijk aan waar; ook hier zal dus de waarde -1 worden afgedrukt.

VARIABELE Inplaats van een waarde af te drukken kunnen we deze ook toekennen aan een variabele. Dit biedt het voordeel dat we kunnen onthouden of aan een bepaalde voorwaarde is voldaan. Dit kan handig zijn wanneer deze voorwaarde op diverse plaatsen binnen het programma bepaalt welke acties moeten worden ondernomen. Zoals al eerder is aangegeven kennen we in Basic geen boolese variabelen. Omdat Basic beide boolese waarden weergeeft als getallen (0 en -1) gebruiken we daarvoor numerieke variabelen.
Om duidelijk aan te geven of een numerieke variabele gebruikt wordt als boolese variabele heb ik de gewoonte om - bij het toekennen van waarden via een LET-opdracht aan een variabele - het woord LET altijd te gebruiken bij numerieke variabelen, maar dit weg te laten wanneer een numerieke variabele wordt gebruikt als ware het een boolese variabele:

```
10 LET A=-1
20 B=-1
```

In dit programmadeel geef ik voor mezelf aan dat A een numerieke variabele is die de waarde -1 krijgt, terwijl B een boolese variabele is die gelijk wordt gemaakt aan 'waar'. Natuurlijk is het steeds verstandig om variabelenamen te gebruiken die duidelijk aangeven wat de variabele voor betekenis heeft. Dit kan ook goed met boolese variabelen.

DATUM In het volgende programmadeel wordt een ingevoerde datum, bestaande uit een dagnummer, maandnummer en jaar, gecontroleerd. Na invoering van een datum na 1700 moet van ieder van de drie componenten worden aangegeven of deze juist zijn.

```
10 INPUT "Dag                    ";DN
20 INPUT "Maand                  ";MN
30 INPUT "Jaar (na 1700)         ";J
40 CJ = J=INT(J) AND J>1700
50 CM = MN>=1 AND MN<=12 AND MN=INT(MN)
60 CD = DN>=1 AND DN<=31 AND DN=INT(DN)
70 IF CM THEN GOSUB 1000:REM nadere controle dag
80 CORRECT = CD AND CM AND CJ
90 IF CORRECT THEN PRINT "De invoer is juist" ELSE PRINT "De invoer bevat de volgende
   fout(en):"
100 IF NOT CD THEN PRINT "Dag niet juist"
110 IF NOT CM THEN PRINT "Maand niet juist"
120 IF NOT CJ THEN PRINT "Jaar niet juist"
130 END
1000 REM nadere controle dag
1010 LET ML=31
1020 IF MN=4 OR MN=6 OR MN=9 OR MN=11 THEN LET ML=30
1030 IF MN=2 THEN LET ML=28
1040 IF MN=2 AND (J/4=INT(J/4) AND (J/100<>INT(J/100) OR J/400=INT(J/400))) THEN LET ML=29
1050 CD=CD AND DN<=ML
1060 RETURN
```

In dit programma worden drie 'boolese' variabelen gebruikt, namelijk CD (correcte dag), CM (correcte maand), CJ (correct jaar) en CORRECT (correcte datum). In eerste instantie worden de volgende eisen gesteld:

Dagnummer (DN) is correct wanneer DN groter of gelijk is aan 1, kleiner of gelijk aan 31 en een geheel getal. Maandnummer (MN) is correct wanneer MN groter of gelijk is aan 1, kleiner of gelijk aan 12 en een geheel getal. Jaar (J) is correct wanneer J groter is dan 1700 en een geheel getal.
De controle op het dagnummer is niet altijd streng genoeg. Niet alle maanden hebben 31 dagen. Wanneer het maandnummer goed is, wordt subroutine 1000 aangeroepen om te bepalen hoeveel dagen de betreffende maand heeft. Als uitgangspunt wordt een maandlengte (ML) van 31 genomen. Vervolgens wordt gekeken of de ingevoerde maand niet 30 dagen heeft. In dat geval krijgt ML de waarde 30. Dan zitten we nog met de maand februari. Deze heeft 28 of (in een schrikkeljaar) 29 dagen. In regel 1030 wordt voor februari de maandlengte op 28 gesteld. In de daarop volgende regel wordt bepaald of er sprake is van een schrikkeljaar. Is dat het geval, dan wordt ML gelijk aan 29.
Omdat misschien niet iedereen weet wanneer er sprake is van een schrikkeljaar volgen hier de regels waarmee we dat kunnen bepalen. In principe is er sprake van een schrikkeljaar wanneer het jaar deelbaar is door 4. Een uitzondering hierop is de situatie wanneer het jaar tevens deelbaar is door 100. Ook hierop is weer een uitzondering: wanneer het jaar ook nog deelbaar is door 400, is er toch sprake van een schrikkeljaar. Dit betekent dat 1800 en 1900 geen schrikkeljaren waren, terwijl 2000 er wel één is. Dit alles is terug te vinden in regel 1040.
Teruggekeerd van de subroutine krijgt de variabele CORRECT nog een waarde. Deze wordt 'waar' wanneer CD, CM en CJ allen waar zijn.

Ik hoop dat ik met deze voorbeelden heb aangegeven hoe we in Basic gebruik kunnen maken van boolese variabelen en wat we kunnen doen met de logische operatoren AND, OR en NOT. De beste manier om dat te ondervinden is er mee te experimenteren.

ANDERE VRAGEN Ik wil deze keer eindigen met twee andere vragen die ik heb ontvangen. Jan Klerkx uit Helmond zoekt een methode om in een afgeschermd schermdeel de tijd elke minuut gelijk te zetten. En Rudy de Wit uit Woerden wil in een zelf gemaakt programma gebruik maken van zijn Genius muis. Wie weet er oplossingen voor deze problemen?

Als u kunt helpen, stuur uw reactie dan naar:
Peter van Tilburg
Schuifelenberg 40
5751 HZ DEURNE

U kunt ook naar dit adres schrijven wanneer u zèlf vragen hebt die betrekking hebben op Basic. Vermeld alstublieft steeds in de linker bovenhoek van de envelop dat u reageert op de Basic-rubriek. □

Computer en communicatie (3)

Wouter Klijn

Na de uitleg van de verschillende verschijnings vormen van de seriële communicatie worden nu enkele onderwerpen diepgaander behandeld.

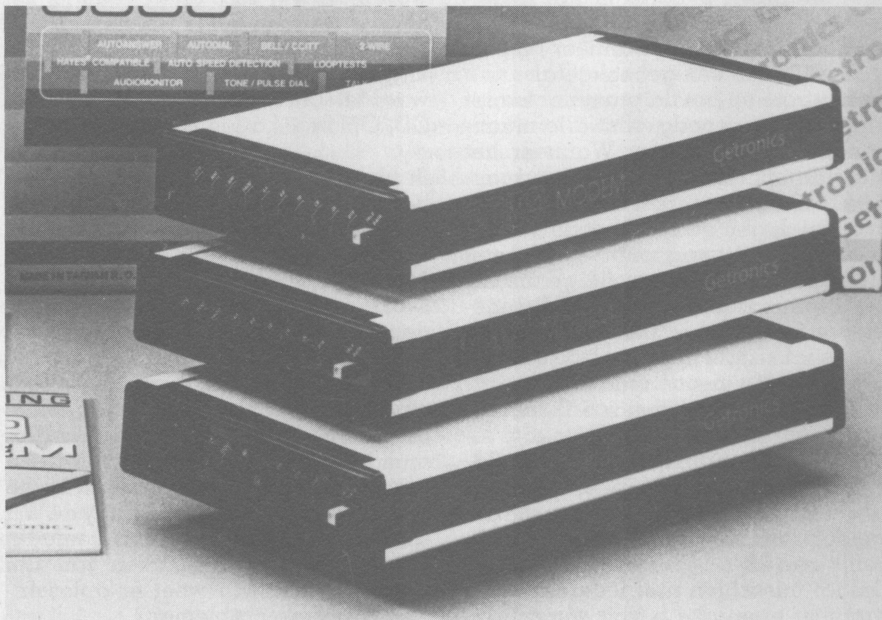
TRANSMISSIESNELHEID Tot nu toe is de mode (a/synchroon) en de betekenis van de bits bekend, maar dan is er nog geen spraken van vloeiende communicatie. Aan beide zijde van de verbinding moet ook nog de transmissiesnelheid bekend zijn. Zoals gezegd wordt de seriële transmissie snelheid uitgedrukt in bits per seconde (bps). Voor de aantallen bps van de asynchrone communicatie gelden een aantal standaardniveau's: 50, 75, 110, 134.5, 150, 300, 600, 1200, 2400, 3600, 4800, 9600.
Voor een betere indruk van deze waarden is wat simpel rekenwerk voldoende: uit de voorgaande afleveringen is duidelijk geworden dat een karakter dat asynchroon verstuurd wordt naast bijvoorbeeld 7 databits ook nog bijvoorbeeld drie extra bits in de vorm van start, stop en pariteit kan hebben. Als we nu uit gaan van een totaal van 10 bits per karakter en een 2400 baud (bps) communicatie komt dat neer op ongeveer 240 karakters per seconde. Per minuut zijn dat 14.400 karakters ofwel 14 Kb. Een volle diskette van 360 Kb duurt ongeveer 25 minuten en een diskette van 720 Kb duurt net geen uur.

BAUD EN MODEM Vanaf computer tot aan modem is het mogelijk om bijvoorbeeld te spreken over 2400 baud als snelheid. Van modem tot modem via een gewone PTT-lijn is het alleen juist tot en met 600 baud. Meer dan 600 baud full duplex mag niet over de telefoonlijn, zoals al in het eerste deel is uitgelegd. En daarom is het juister om vanaf 600 baud te spreken over bps (bits per seconde). Dus met een modem via de telefoonlijn wordt het 300 bps = 300 baud en 600 bps = 600 baud, maar ook 1200 bps is = 600 baud en 2400 bps = 600 baud.
Om het nog wat ingewikkelder te maken: 1200 baud kan wel, maar dan is het en V23 modem (1200/75). Dit komt doordat de bandbreedte die de PTT toelaat ongeveer 1500 baud is en 1200 baud heen en 75 baud terug valt binnen die norm. Daarmee is nog niet meteen die vreemde opdeling verklaart. Maar als u weet dat de elektronica voor 1200 bps met 600 baud duurder is om te realiseren dan de elektronica voor 1200 bps met 1200 baud kunt u wel nagaan wat de zin is van het ontwerp van de V23 standaard. Het gebruikte het PTT-net maximaal voor minimale kosten.
Bij de V23 standaard wordt er 1200 bps ontvangen met 1200 baud, dan is er niet meer ruimte over voor het zenden. Het zenden gebeurt met 75 bps, die met 75 baud verzonden wordt. Als we een marge hebben tussen zenden en ontvangen van 200 baud is het totaal: 1200 + 200 + 75 = 1475 baud en het maximum is 1500 baud.
Alleen door de ontwikkeling van de elektronica voor de modems en de verkoop in zeer grote aantallen is de V23 standaard volledig achterhaald. De huidige V22bis modems werken met 2400 bps full duplex, zenden en ontvangen binnen de marge van 1500 baud en worden door vele netwerken ondersteund. Ze kosten slechts rond de driehonderd gulden.

INVOER EN UITVOER Het overgrote deel van de communicatie die er in een computer of met een computer plaatsvindt is als in- en uitvoer van en naar de periferie te beschouwen. Voor deze in- en uitvoer (I/O) is meestal aparte hardware aangebracht, die de communicatie verzorgt.
Randapparatuur is normaal niet direct met de I/O verbonden, maar deze communicatie loopt via de randapparatuur besturing. Voor de opzet van de in- en uitvoer zijn een aantal methoden beschikbaar, zoals: gebufferd, sequentieel, I/O-processor gestuurd.

GEBUFFERD Uiteraard werken de zendende en ontvangende computer met de zelfde bps-aantallen. Hierop is echter een uitzondering te maken door het gebruik van een stuk geheugen tussen beiden (buffer). De zendende computer kan bijvoorbeeld op hoge snelheid een aantal karakters (vele bits) in de buffer van de ontvangende computer zetten. Als de buffer vol is moet de zendende computer wachten totdat de ontvangende computer de buffer ver genoeg heeft leeg gehaald (op lage snelheid).
Als er met een buffer in de seriële verbinding gewerkt wordt is er een controlesysteem nodig dat de stroom van data beheerst. Het beheer van de datastroom noemt men een protocol.
Er zijn in de loop der jaren verschillende protocollen ontstaan voor de asynchrone communicatie. Maar eerst nog een voorbeeld ter verduidelijking van het bufferen.

- Zender stuurt karakters van 10 bits met 9600 bps
- Ontvanger print met 120 karakters per sec = 1200 bps
- Ontvanger meldt dat de buffer bijna vol is
- Zender stopt
- Ontvanger print met 120 karakters per seconde = 1200 bps
- Ontvanger meldt dat de buffer bijna leeg is

– Zender hervat met 9600 bps
– enzovoort, tot en met 'end of file'.

SEQUENTIEEL Bij de sequentiële in- en uitvoer wordt alles door een orgaan (cpu) geregeld. Deze vorm van I/O wordt gekenmerkt doordat er maar één element tegelijk onder controle is van het in- of uitvoerende orgaan. Als er dus hele blokken met gegevens in- of uitgevoerd moeten worden, heeft het regelende orgaan (cpu) nauwelijks tijd vrij voor andere zaken. Gegevens zijn zolang ze onder weg zijn onder voortdurende controle van de zender of ontvanger.

I/O PROCESSOR Om de centrale verwerkingseenheid te ontlasten van de I/O taak is het mogelijk dit over te laten aan een aparte eenheid. Zo'n I/O-processor (kanaal) wordt opgegeven welke informatie waar vandaan en waar naartoe moet, hoeveel informatie het is, enz. De centrale verwerkingseenheid geeft dan alleen nog maar het startsignaal en merkt verder wel wanneer het I/O proces klaar is.

X-ON/X-OFF Een protocol is een set regels voor het tot stand komen van een uitwisseling, die zoveel mogelijk onafhankelijk is de toepassing, het netwerk en van de verstuurde signalen. Zo'n definitie klinkt mooi, maar wat uitleg zal duidelijker zijn.
Een protocol is eigenlijk niets meer dan een (ontwerp)afspraak over de manier van communiceren en interpreteren, om een maximale vrijheid te garanderen. X-ON/X-OFF (bijvoorbeeld) is een protocol voor de asynchrone communicatie. Als de ontvanger merkt dat de buffer vol is zendt het een X-OFF (transmit off) signaal naar de zender. Deze reageert daarop door te wachten met zenden tot er een X-ON signaal komt. En als de buffer van de ontvanger weer voldoende leeg is zendt de ontvanger een X-ON (transmit on) signaal, waarop de zender verder gaat met versturen van data. Omdat het om een afspraak gaat (protocol) hebben de signalen X-ON en X-OFf altijd dezelfde waarde.
Het X-ON signaal is de ASCII DC1 en het X-OFF signaal is de ASCII code DC3. Het hele X-ON/X-OFF gebeuren is zeer eenvoudig duidelijk te maken met een voorbeeld.

VOORBEELD Als u nu een lange READ.ME file neemt en deze op het scherm laat verschijnen met bijvoorbeeld: type c:\READ.ME, en de file past niet in één keer op het scherm, dan moet u heel snel kunnen lezen. Vooral als u geen verschrikkelijk trage computer heeft. Een andere methode dan de aanschaf van een trage PC is: op Ctrl-S drukken, voordat het scherm vol is. En met Ctrl-Q kunt u weer verder gaan. Dit is het gebruik van het X-ON X-OFF protocol. De buffer is het schermgeheugen. Degene die bepaalt of de buffer voldoende vol of al weer leeg is bent u zelf. Met een Ctrl-S ontvangt de computer een ASCII-code 19. Deze heeft de naam: DC3 en dat is het X-OFF signaal. Met een Ctrl-Q stuurt u een ASCII code 17 (de DC1), dat is het X-ON signaal waarmee de stroom van READ.ME karakters weer verder gaat.

DE PRINTERS De meeste printers zijn parallel aan de PC verbonden. Het parallelle wil zeggen dat alle databits voor een karakter tegelijk verstuurd worden. De verbinding zelf (dus de hardware) noemt men een interface. Het type interface dat IBM en de makers van klonen gebruiken voor de parallelle communicatie heet: Centronics. Een interface is niet veel meer dan een afspraak over de verbinding zélf. Printers kunnen natuurlijk ook serieel worden aangesloten. In veel gevallen gaat dat niet ten koste van de printsnelheid.
Stel dat uw printer zeer snel is, 500 tekens per seconde print, dat elk teken uit 7 data bits bestaat en 3 start-stop bits. Dan is een aanvoer van 5.000 bps (bits per seconde) voldoende om een bi-directionele printer zonder vertraging bezig te houden. Als u weet dat de computer geen problemen heeft met bijvoorbeeld 9600 bps is er geen aanleiding om druk te doen over de lage snelheid van de communicatie met de printer, als deze serieel is. Zelfs met een seriële verbinding gaat de aanvoer sneller dan de afvoer.
U raadt het al: er zal gebufferd verzonden moeten worden. Daarbij kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van het X-ON/X-OFF protocol, als de printer dit ondersteunt. Het grote voordeel van de seriële aansluiting van een printer is dat de lengte van de kabel niet snel een beperking is. Een ander voordeel bij seriële verbinding is dat het eenvoudiger is om twee of vier draden (ground hoeft niet versterkt te worden) van een versterker te voorzien dan de 15 van de parallel verbinding (8 data- en 7 stuursignalen). Het versterken van signalen is nodig, als de afstand van de verbinding te groot wordt. Een vijfaderige verbinding is natuurlijk goedkoper dan een verbinding met vijftien adres.
Een andere methode is de current loop. Geen echte versterking, maar tot nu toe wel een veel toegepaste methode. Wat steeds meer standaard gaat worden is de RS232/V24, een seriële verbinding met een eigen voeding voor het overbruggen van de grotere afstanden.

WordPerfect kondigt versie 5.1 aan

INTERVIEW

Twee trends in tekstverwerkers: meer en minder

Tekstverwerkers waren er aanvankelijk alleen om téksten te verwerken. Een prachtige vervanging van vulpen en schrijfmachine. Maar na jaren van zwaan kleef aan zijn vooral de 'grote pakketten' zo uitgedijd, dat tekstverwerking nog maar één van de vele functies is. Sommige mensen kunnen er niet genoeg van krijgen, anderen worden compleet gestoord van al die functietoetsen, het geklik met muizen, pull-down en pop-up menu's, previews, opmaakfaciliteiten en ga zo maar door.

Berend Harmens

Wie z'n oor te luisteren legt bij de makers en verkopers van tekstverwerkingsprogramma's krijgt tegenstrijdige opinies te horen:

- er is een groep gebruikers die aanhoudend blijft vragen om extra mogelijkheden en verbeteringen en die vooraan in de rij staat als er een update op komst is,
- er is daarnaast een groeiende groep mensen die zo langzamerhand door de bomen het bos niet meer zien. Zij zien in de winkel tientallen boeken liggen, meestal vele honderden pagina's dik, die kennelijk doorgeworsteld moeten worden om die o zo handige tekstverwerker de baas te worden. Dát was toch niet helemaal de bedoeling...

WORDPERFECT Marktleider in Nederland op tekstverwerkingsgebied is WordPerfect. Die positie lijkt welhaast onaantastbaar. De vaak verfente aanhangers van het pakket roemen niet alleen de kwaliteit, maar spreken ook lovend over de ondersteuning. Lukt het niet om een bepaalde printer aan te sturen met WP of is er een ander probleem, dan moet het al gek gaan wil daar geen oplossing voor komen. In de meest toepasselijke omgeving - het 'Huis van de Toekomst' in Rosmalen - ontmoette ik twee vertegenwoordigers van WordPerfect: Ad Rietveld, marketing director van WordPerfect Europe, en Guus Brugman, medewerker verkoop buitendienst, om kennis te nemen van hun toekomstplannen. Rietveld en Brugman vormen een uniek duo dat elkaar op een perfecte manier aanvult. Zij werken niet alleen voor WordPerfect, maar ze *zijn* het. De rolverdeling op die ochtend in Rosmalen: Rietveld als inleider, heel goed wetend waarover hij praat,

$$x=\frac{-b\pm\sqrt{b^2-4ac}}{2a}$$

Voor het maken van formules is een handige editor in 5.1 aanwezig.

Brugman als de vingervlugge demonstrateur, sneller dan het geluid. Als Ad een mogelijkheid noemt dan heeft Guus daar al vier varianten op laten zien, die waarschijnlijk in de nachtelijke uren zijn uitgebroed.

KEUZE Dat niet iedereen steeds méér wil is natuurlijk ook bij WordPerfect bekend. Ad Rietveld: 'Er is een interne discussie geweest over de vraag: wordt het niet allemaal teveel? Maar uiteindelijk hebben we toch besloten om met één tekstverwerker door te gaan. Niemand zal alle functies van WordPerfect gebruiken, maar het moet er allemaal wel voor iedereen in zitten. Voordeel binnen een bedrijf is dan dat toch iedereen met hetzelfde pakket werkt.'

NIEUWE VERSIE Geen 'junior-versie' van WordPerfect op komst, dus. Maar wel ander nieuws: WordPerfect 5.1. Dat lijkt héél snel, want zo lang is de Nederlandse versie van 5.0 nog niet uit. Ligt het tempo niet wat erg hoog? Volgens Ad Rietveld is er sprake van een normale gang van zaken. 'Wij gaan er van uit dat er iedere anderhalf jaar een update komt. De Nederlandse vertaling van 5.0 kwam betrekkelijk laat, eigenlijk té laat, uit. Daardoor lijkt de tussenliggende tijd wel erg kort. Wat 5.1 betreft willen we sneller met de Nederlandse versie komen.'
Eigenlijk had WordPerfect dat nieuws over 5.1 nog helemaal niet naar buiten willen brengen. Maar enkele medewerkers van de Amerikaanse vestiging praatten hun mond voorbij. Dat zijn inmiddels ex-werknemers.

PRESENTATIE Verwacht wordt dat WordPerfect 5.1 eind '89, begin '90 op de markt wordt gebracht. Zoals altijd is er ook nu weer de mogelijkheid voor de kopers van vorige versies tegen bijbetaling te 'upgraden', zoals dat in goed Nederlands wordt genoemd.
De nieuwe versie zal een muis-interface hebben. Er wordt gebruik gemaakt van zogeheten pull-down menu's. Wie daarvan houdt kan dus straks met de muis 'aanklikken' (wat een woord!) op een veld en zo door het menu wandelen. Prettig, zo'n muis bij een tekstverwerker? Daarover zullen de meningen verschillen, de gebruiker houdt uiteraard de keus tussen de muis en toetsencombinaties.

Voor elke grafische printer zijn al zo'n 1700 verschillende karakters beschikbaar. Voorzover die niet in de printer, cartridge of soft fonts 'zitten' worden ze door WordPerfect 5.1 samengesteld. Het moet toch al gek lopen als in

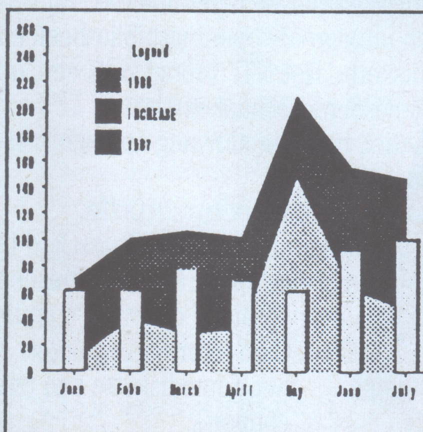
TECH MAR CORPORATION, 1989 SALES					
	First Qtr	Second Qtr	Third Qtr	Fourth Qtr	Total
Division A	3278	3305	3476	3469	13,528
Division B	2142	2200	2239	2450	9,031
Division C	1561	1637	1639	1654	6,491
Division D	1202	1388	1419	1460	5,469
Total	8,183	8,530	8,773	9,033	34,519

Tabellen worden snel in WP 5.1 gemaakt.

AD RIETVELD, marketing director van WordPerfect Europe.

die imposante verzameling niet het gezochte karakter zit.
Helemaal nieuw is de bijzonder fraaie tabellengenerator. Daar is heel goed over nagedacht door de mensen van WordPerfect. Het is heel simpel om snel fraaie tabellen te maken en die in een document op te nemen. Gegevens van spreadsheets kunnen daarbij worden ingelezen en verwerkt. Het gaat razendsnel en het resultaat is (Word)Perfect. Niet alleen mooi op het scherm, maar ook op papier, en daar gaat het toch allemaal om. Handig voor sommige gebruikers is zeker ook de formule editor van 5.1. Het gemak dient de mens, met gebruik van de voorgebakken karakters moet het iedereen lukken snel zo'n formule op te nemen in de tekst.
Nog enkele korte karakteristieken van de nieuwe versie: een uitgebreider documentenbeheer, een verbeterde helpfunctie die aansluit op de werkzaamheden waarmee men bezig is - contextgevoelige hulp, heet dat dan deftig - en het afdrukken van etiketten

Grafiek vanuit DrawPerfect.

en het maken van formulieren wordt een stuk gemakkelijker.

DRAWPERFECT Van WordPerfect is in het eerste kwartaal van 1990 nog meer nieuws te verwachten: DrawPerfect 1.0. Een tekenprogramma, denk je bij het horen van die naam. Nu kan daar ook heel goed mee worden getekend, maar bij WP heeft men het toch liever over 'business graphics and presentations software'. Het gaat, zo bleek tijdens de presentatie, ook werkelijk om veel meer dan alleen maar een tekenpakket, er zijn oogverblindende presentaties mee te maken. DrawPerfect wordt geleverd met een bibliotheek van zo'n vijfhonderd afbeeldingen, die gebruikt kunnen worden voor presentaties. Die afbeeldingen zien er wel wat 'Amerikaans' uit, daar moet je van houden. DrawPerfect kan afbeeldingen ook bewerken voor verder gebruik in WordPerfect. Er is een grafieken generator ingebouwd en 'import' is mogelijk van vrijwel alle graphic standaards.

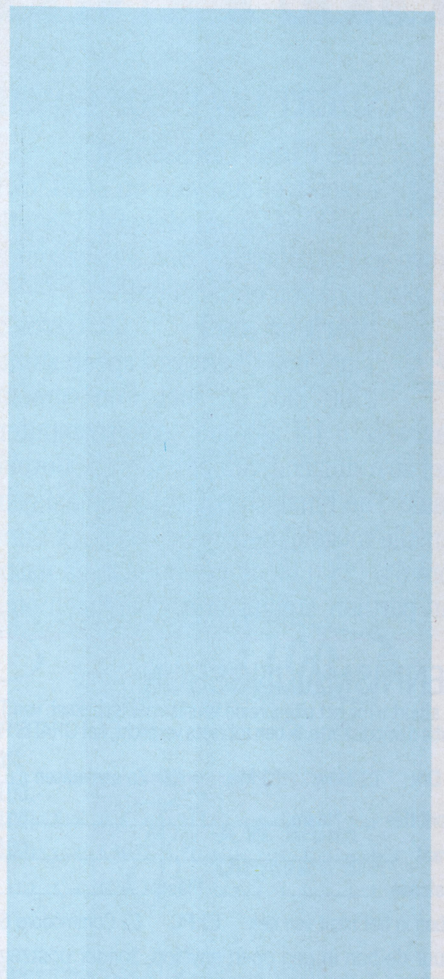
MICROSOFT Op een andere plaats in deze HCC Nieuwsbrief leest u meer over het nieuws dat Microsoft bracht tijdens de Efficiencybeurs: de Nederlandse versie van Word 5.0. Microsoft is hiermee de eerste leverancier van een Nederlandstalig tekstverwerkingspakket dat werkt onder het besturingssysteem OS/2. Het pakket draait overigens ook onder MS-DOS.
In wezen volgt Microsoft dezelfde gedragslijn als WordPerfect: er zijn geen concrete plannen om een aparte 'gestripte' versie uit te brengen voor mensen, die voldoende hebben aan beperkte mogelijkheden.
Natuurlijk zijn er ook hier plannen voor de toekomst, onder meer voor een onder de Presentation Manager van OS/2 werkende versie en zeer binnenkort een Nederlandse versie van Word 4.0 voor de Apple Macintosh.
De Engelstalige versie van 4.0 voor de Mac wordt in dit nummer van de HCC Nieuwsbrief besproken.
De marketingmensen van Microsoft maken geen geheim van hun concurrentiepositie ten opzichte van WordPerfect. Het gegeven is vrij simpel: WordPerfect was eerder op de markt aanwezig dan MS Word. Hoeveel inspanningen je als concurrent dan ook doet om met een even goed en misschien zelfs beter produkt te komen, veel gebruikers blijven trouw aan hun eerdere keuze en anderen sluiten daar dan weer op aan. Microsoft ziet voor Word vooral groeimogelijkheden in toepassingen, die nu (nog) niet door WordPerfect zijn ingevuld.

KLEINER Eerder is al vermeld dat er niet alleen behoefte bestaat aan tekstverwerkers met méér mogelijkheden, maar dat sommigen juist liever een wat eenvoudiger pakket willen hebben. Dat biedt mogelijkheden voor leveranciers van pakketten, die - alleen al vanwege de naamsbekendheid - de concurrentie met Word en WordPerfect toch niet aan kunnen.
Afgaande op de reacties lijkt het er op dat de wegen zich in tekstverwerkersland gaan scheiden. Aan de ene kant zal er een - waarschijnlijk grote - groep zijn die trouw blijft aan één van de grote pakketten. Daarnaast is er bij een ander deel van het publiek een

GUUS BRUGMAN, vingervlugge WordPerfect demonstrateur.

groeiende behoefte aan iets eenvoudigers, waarmee het ook allemaal heel redelijk lukt. Er zal waarschijnlijk bewuster worden gekozen dan nu nog vaak het geval is. Een vertegenwoordigster van softwareleverancier Logicsoft daarover: 'Wij hebben sterk het gevoel dat mensen nu nog soms heel automatisch kiezen voor een bepaald pakket, simpelweg omdat anderen dat ook al hebben. Maar als ik het zou moeten schatten dan gebruikt misschien wel tachtig procent maar een betrekkelijk klein deel van de enorme mogelijkheden, die er zijn. We merken dat mensen nu toch wat kritischer worden en zich vaker gaan afvragen wat ze wérkelijk nodig hebben.' □

BE SMART

openingsboeken op diskette.

schaakkursus op diskette.

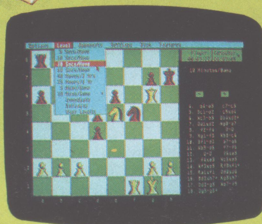
chess-database (alleen PC's).

aan computer te koppelen schaakbord.

partijverzamelingen op diskette.

Commodore versie: Hfl. 199,- **PC-versie: Hfl. 299,-**

THE FINAL CHESSCARD®

VERANDERT UW PC OF COMMODORE 64/128 IN EEN INTELLIGENTE SCHAAKCOMPUTER.

The Final ChessCard
Krachtige hardware op kaart/cartridge, waarmee u uw PC of Commodore 64/128 uitbreidt tot een veelzijdige schaakcomputer. Een schaakcomputer die uw hobby op vele manieren ondersteunt.

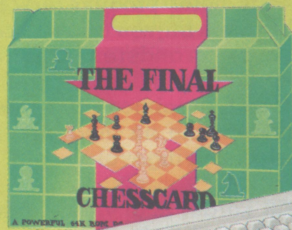
Sterk en snel
The Final ChessCard speelt sterk (tot 2100 Elo) èn snel. Een combinatie waarvoor u bij gewone schaakcomputers al snel zo'n duizend gulden neertelt. Bovendien maakt The Final ChessCard optimaal gebruik van alle mogelijkheden die uw PC of Commodore 64/128 u biedt: het opslaan en naspelen van partijen, stellingen of openingen etc. etc.

Tegenstander, secondant of oefenmeester.
The Final ChessCard schaakt niet alleen sterk, hij is ook een geduldige trainer en oefenmeester. Hij verschaft u toegang tot een uitgebreide openingsbibliotheek en toernooi-bulletins op diskette. Het NTI brengt zelfs een, op The Final ChessCard gebaseerde, schaakcursus uit. Interaktief, met een aanvang op beginnersniveau.

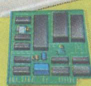

Uitgebreide documentatie.
Lees alles over The Final ChessCard in de uitgebreide folder. Haal 'm af bij een van onze dealers, of vraag 't gratis ChessCard-informatie-pakket met demodiskette aan (zie coupon).

The Final ChessCard is verkrijgbaar bij alle filialen van V & D, Dixons en de computer vakhandel.

De distributeur van de FINAL CHESSCARD is:

AASHIMA
TECHNOLOGY
Nikkelstraat 8-10, Ridderkerk. Telefoon: 01804 - 308 33.
Telex: 20968 AASHI NL. Fax: 01804 - 251 82.

KENNISMAKINGSBON
Ja, stuurt u mij het uitgebreide kennismakingspakket van The Final ChessCard, met gratis demodiskette. Ik ben tot niets verplicht, het GRATIS PAKKET mag ik behouden.

☐ Dhr. ☐ Mevr. ☐ Mej. (☒ Zo aankruisen a.u.b.)

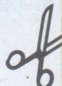
Voorletter ____ Naam ______________________

Straat ______________________ Nr. ______

Postcode ________ Plaats ______________________

Ik ben in het bezit van een ☐ PC ☐ Commodore 64/128.

Stuur de bon in een open envelop, zonder postzegel, vandaag nog aan:
Aashima Technology, Antwoordnummer 445, 2980 VB Ridderkerk.

Tekstverwerkers bekeken

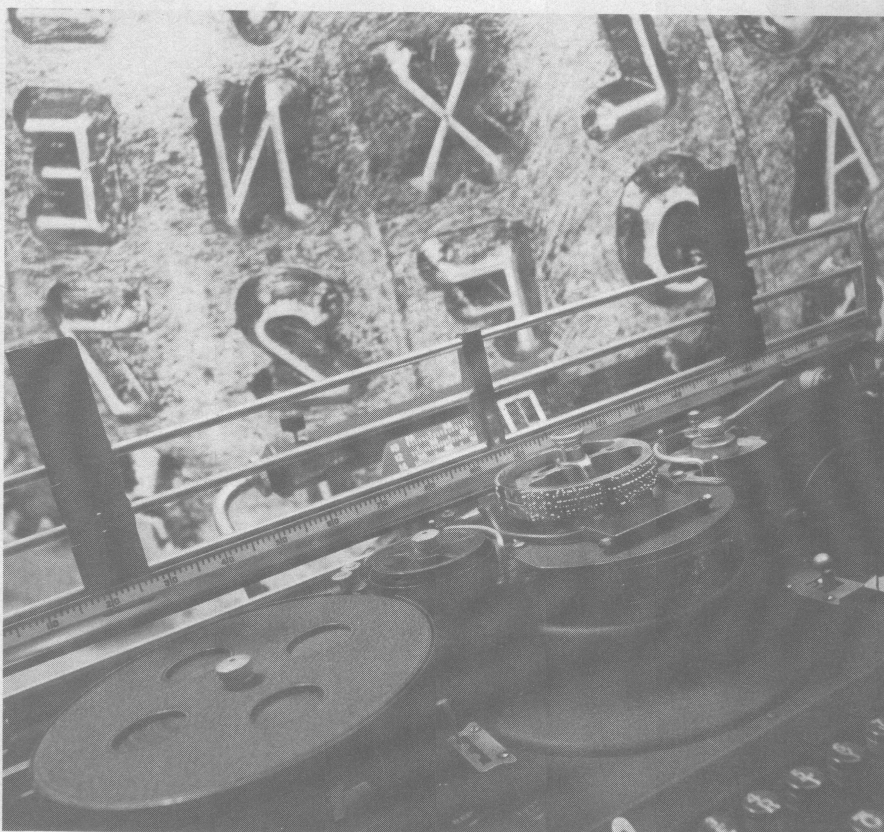
Berend Harmens

Tekstverwerking is nog steeds één van de meest populaire computertoepassingen. Wie een computer in huis heeft staat niet zozeer voor de vraag òf er een tekstverwerker moet komen, maar wélke. Dat is nog niet zo eenvoudig. Vraag het aan kennissen en de verhalen over die uiterst handige control alt shift F4 escape T K F2 spatie return-functies vliegen u om de oren. Het gaat meestal over alles, behalve over de functies en mogelijkheden waarom ú nu juist zit te springen.

In dit nummer van de HCC Nieuwsbrief biedt de redactie u de helpende hand met een aantal verslagen van tekstverwerkingspakketten. Een 'vergelijkend warenonderzoek' is het niet. Allereerst verschillen de prijzen van de besproken software daarvoor veel te sterk. Het is niet redelijk om aan een (bijna) gratis tekstverwerker dezelfde eisen te stellen als aan een duur pakket. Daar komt nog iets bij: de keuze van een tekstverwerker is sterk afhankelijk van de persoonlijke smaak. Wat voor de één dè uitvinding is, vindt de ander een regelrechte gruwel. Die persoonlijke voorkeur spreekt ook duidelijk uit sommige verhalen.

KEUZE Het uitgangspunt was om de meest belangrijke kenmerken van de verschillende tekstverwerkers op een rijtje te zetten: wat kan wel en wat juist niet, voor welke toepassingen is de tekstverwerker het meest geschikt, hoe is het gesteld met de kwaliteit van de handleiding, maar natuurlijk speelde ook de verhouding tussen de prijs en het gebodene een rol.
Gaat u op zoek naar uw favoriete tekstverwerker, dan is enige nuchterheid wel op z'n plaats. De simpelste methode is om de keus te laten vallen op één van de meest verkochte pakketten. Daar zult u op zichzelf niet aan bekocht zijn, zowel wat de mogelijkheden als de ondersteuning betreft.
Maar het is heel goed mogelijk dat zo'n enorm pakket veel mogelijkheden biedt die u nooit zult gebruiken. Dan is het misschien verstandig om uit te wijken naar een wat simpeler produkt voor een lagere prijs. Daar is meestal heel goed mee te werken. Lees in dit verband ook eens de verhalen die Ad den Ouden en Charles Cox schreven onder het motto: 'Laat je niet gek maken'.

GEREEDSCHAP Wat ze allemaal ook kunnen, een tekstverwerker is niet meer dan een stuk gereedschap. Bent u een moeizame schrijver, dan zal dat na de koop niet onmiddellijk beter worden. U schreef beroerd en dat blijft zo.
Ondanks dit voorbehoud is een tekstverwerker voor 'veelschrijvers' een zegen. Mensen hebben vaak moeite om op gang te komen met hun brief of verhaal. Hoe ging dat in het verleden? Na twee zinnen rukte je het vel papier uit je schrijfmachine, nieuw vel er in, nee, die nieuwe aanhef werd het ook niet helemaal, enzovoort. Binnen de kortste keren lag er in de hoek van de kamer een imposante berg papier.
Was het dan eindelijk zover, dan kwam je bij het doorlezen tot de ontdekking toch nog een typefout te hebben gemaakt. Papier opnieuw in de machine en dan maar klungelen om die bewuste regel op de juiste hoogte te krijgen. Een beetje Typex over de fout, druk op de toets... Ai, net te laag, die letter, geen gezicht. Nog maar even de Typex pakken. Er wilde dan nog wel eens een term vallen die je zelden op de zondagsschool hoort.
Al die ellende is nu voltooid verleden tijd. Je zoekt en vervangt foute woorden, verplaatst simpel een blokje tekst en zet de printer pas in werking als alles perfect is. Mooi is dat!
Eigenlijk verdient het fenomeen tekstverwerker de milieuprijs, want er hoeft nu geen heel bos meer omgehakt te worden om matige schrijvers aan voldoende papier te helpen.
Ook voor mensen die niet zo 'taalvast' zijn is de tekstverwerker een magnifieke uitvinding. Je staad toch mooi voor schud als je steets een d inplaats van een t schrijfd, niet dan? Wie daar niet zo sterk in is heeft veel aan een **goede** spellingscontrole. Zo zijn nog veel meer voordelen te noemen.
De slotsom: vrijwel iedereen kan veel plezier hebben van een tekstverwerker, maar het blijft een kwestie van maatwerk. Soms is de aanschaf van een duur pakket nodig, maar vaak kan het ook met heel wat minder. □

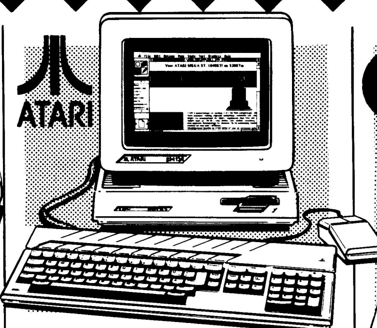

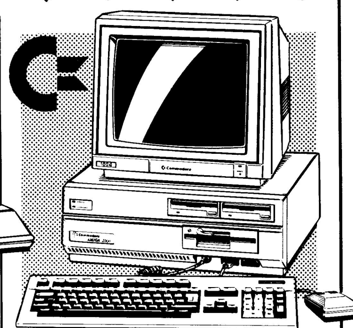
Voor echt lage prijzen moet je nu even de telefoon pakken;

010 - 4376744

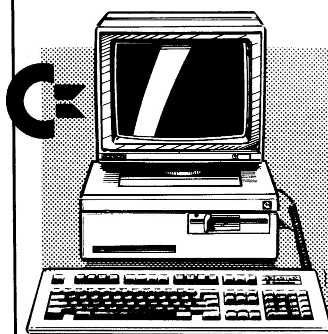
EPSON PORTABLE PC XT-20Mb
MS DOS, 20Mb harddisk en 3½" diskdrive, 720K. Inklusief goed verlicht LCD scherm.
Deze portable Epson PC is ook verkrijgbaar met 2 x 3½" diskdrives.

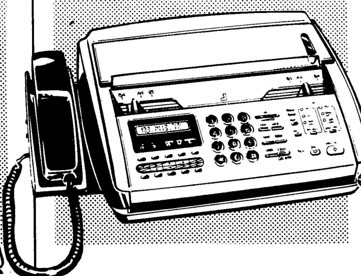
COMMODORE AMIGA 500 + KLEURENMONITOR
Home/professional computer. 512K geheugen, 4096 kleuren, ingebouwde diskdrive (3½", 720Kb). Grafisch fantastisch. Met 1084 kleurenmonitor.

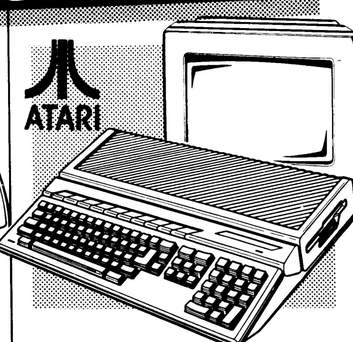
ATARI MEGA ST 1
Professionele computer met 3½" diskdrive en 1 Mb geheugen. Midi interface. Inkl standaard software, SM124 monitor en muis.

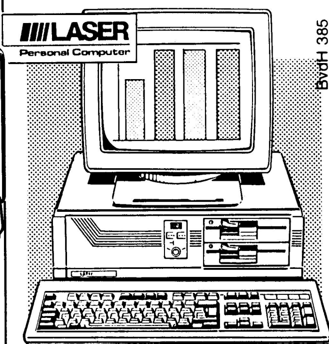
AMIGA 2000 MET KLEUREN MONITOR EN XT BOARD
Uniek! Compatible met vrijwel elk systeem...! Computer + Commodore kleurenmonitor + XT board + 5¼" diskdrive + 3½" diskdrive. Grafisch ongekend sterk.

BEL VOOR DE LAAGSTE PRIJS!

COMMODORE PC 30-III AT MET HARDDISK
1 Mb geheugen, 20Mb harddisk, 3½" diskdrive, 12 Mhz. Met 14" monochrome ega monitor.

EXTRA FAX 2000
De alles-in-één fax. Met telefoon, fax, antwoordapparaat, telefoon-centrale, fax/telefoon autoswitch, geheugen voor 110 nrs etc. etc.

ATARI 1040 ST + MONITOR
Krachtige homecomputer met ingebouwde diskdrive (3½", 720 Kb). 1Mb geheugen. Met SM 124 monitor en muis.

LASER PC MET 30Mb HARDDISK
Snelle MS-DOS computer (10Mhz) met 30 Mb harddisk, 5¼" diskdrive en 640 Kb geheugen. Komplete set met originele 14" Laser monitor.

CALIMERO
PERSONAL COMPUTER-SHOPS
FUNTRONICS

AMSTERDAM
Koningsplein 12 tel. 020- 270617
AMSTERDAM
Ceintuurbaan 320 tel. 020- 754834
LEIDEN
Botermarkt 23 tel. 071- 120365
DEN HAAG
Lange Poten 19a tel. 070- 647371
DEN HAAG
Wagenstraat 190 tel. 070- 636910

ROTTERDAM
Meent 75a tel. 010-4126416

ROTTERDAM
W. de Zwijgerstr. 63b tel. 010-4155716
BREDA
Vierwindenstraat 34 tel. 076- 226777
HILVERSUM
Hilvertshof 108 tel. 035- 40378
EMMEN
Wilhelminastraat 71 tel. 05910-42122
DORDRECHT
Grote Markt 1 tel. 078- 144014

Geschreven tekst is, na het gesproken woord, het oudste communicatiemiddel van de mensheid. Dit afgezien van 'body language'. Hoe heette dit eigenlijk voordat gesproken tekst bestond? Het ontstaan van het geschrift kenmerkt het einde van de préhistorie. Alle nieuwere communicatiemiddelen, zoals morse, telefonie en televisie, ten spijt lijkt het een onuitroeibaar communicatiemiddel.

Als alles maar netjes onder elkaar staat

Ad den Ouden

Na uitvindingen als boekdrukkunst (veel reclamefolders) en de schrijfmachine (een leuke meid op kantoor) is de laatste jaren een fenomeen ontwikkeld dat teksten kan verwerken. Wat nu over het algemeen onder een tekstverwerker wordt verstaan ontgaat me soms: op kantoor heb ik een zogenaamde shredder, deze verwerkt belangrijke stukken tot puzzels. Is dit tekstverwerken of niet? Anderen in mijn omgeving noemen onze vrolijke stenotypiste een tekstverwerk(st)er. Dit vind ik wat oneerbiedig.

Binnen de HCC redactie was de mening dat een tekstverwerker een computerprogramma was. Hiermee wordt dan een stapeltje slappe schijven en een onleesbaar boek bedoeld. Ikzelf versta onder een tekstverwerker een apparaat, iets tastbaars dus, waarbij je een toetsenbord aantreft dat lijkt op dat van een ouderwetse schrijfmachine. Het merkwaardige ervan is echter dat de woorden op een soort televisie terecht komen. Wanneer ze je dan niet bevallen hoef je ze niet met Typex weg te halen, want dat kan ook door de stekker eruit te trekken. Alleen na het lezen van het onleesbare boek weet je dat het ook anders kan: je kunt ze veranderen en wanneer het je bevalt, zoals ze er op de televisie uitzien, en als je een hard koppie eenheid hebt (sommigen noemen dit een printer) heb je de kans dat het ongeveer zo op papier tevoorschijn te toveren is.

Met ongeveer wordt dan niet bedoeld dat de lettertjes er altijd anders uitzien, maar dat op het beeldscherm witte, groene of gele lettertjes verschijnen, terwijl de letters op het papier meestal zwart zijn. Het is dus verstandig om geen zwart papier in je printer te stoppen.

AANSCHAFFEN Wat beweegt nu mensen om een tekstverwerker aan te schaffen? Er bestaat in Nederland bij mijn weten nog geen machine die van gesproken tekst een mooi document op papier maakt. In Japan wel, maar dat is onbelangrijk omdat het resultaat onleesbaar is. De Grieken wisten hoe een stoommachine werkt, maar vonden slaven gezelliger. Ik denk dat wij over het algemeen een vlotte stenotypiste ook veel gezelliger vinden, maar wi bin zunig.

Dit is natuurlijk het argument dat gebruikt wordt, maar de werkelijke achtergrond is een gebrek aan gemeenschapszin, zeg maar: sociale aanleg. Onafhankelijkheid en individualisme zijn steekwoorden die de ware achtergrond van dit fenomeen aanduiden. Het resultaat is dat een ieder die aan deze rage toegeeft zich afzondert om de technische vaardigheden, die voor het lidmaatschap van het tekstverwerkersgilde onontbeerlijk zijn, aan te leren. Ook voor hen, die het ontwikkelen van vaardigheden in afzondering niet prefereren is er geen alternatief. Als rechtgeaarde Hollander betaal je voor hetzelfde natuurlijk nooit meer dan een ander. Aangezien een ander een slappe schijf geleend heeft om het een en ander uit te proberen, leen je dat ding ook van hem. Dan heb je in ieder geval geen onleesbaar boek in de weg liggen. Maar een georganiseerde cursus van een paar honderd gulden staat dan niet in verhouding tot de gepleegde investering. Dus wordt het afzonderen.

Wanneer leden van het gilde samen zijn en hun ervaringen uitwisselen wordt het tijd voor niet-leden om op te stappen. De kreten die tijdens een dergelijk gesprek opstijgen uit het gezelschap zijn voor een buitenstaander angstaanjagend. Laatst ving ik een stukje op: 'Nee, eerst altefeen en dan controlbe en dan werkt het'. Hierop klonk het antwoord: 'Nee, dat moet je doen met eftwee en dan controlbe en daarna twee'.

Dit soort conversaties kunnen zolang doorgaan, dat ik werkelijk bang ben dat het doel van het fenomeen was om gesproken tekst te veranderen. Om lid te worden van het gilde moet je blijkbaar je spraakgebruik veranderen. Werkelijk bedroevend is het feit dat er alleen over triviale zaken als kantlijnen, lettertypes, printers en dergelijke gepraat wordt. Nimmer, nee werkelijk nooit, heb ik leden van het gilde horen praten over de tekst zelf en haar nut voor lezertjes. Kennelijk is de inhoud van de tekst niet meer belangrijk: als alles maar netjes onder elkaar staat.

TEKSTVERWERKERS Ik geloof trouwens dat ik afdwaal. Ik zou het hebben over tekstverwerkers en niet over de gebruikers ervan. Het kastje wat in het voorgaande als tekstverwerker bestempeld wordt is nog wel te krijgen, maar wordt bijna niet meer verkocht. Je koopt nu een PC met printer. Hiermee kun je afhankelijk van de set slappe schijven die je er in doet allerlei dingen doen. Bijvoorbeeld nutteloze spelletjes als adventure en Startrek, of nuttige spelletjes, zoals schaken. Het beste wat je kunt doen is een tekstverwerkingsprogramma kopen. Met wat handigheid kun je dan op perfecte wijze woorden tot leesbare documenten samenvoegen. Maak je een fout, dan is dit gemakkelijk te veranderen. Ben je niet zo goed in de Nederlandse taal, dan kan het apparaat de spelfouten er uit halen. Wil je saaiheid vermijden, gebruik dan de synoniemenlijst om herhalingen van hetzelfde woord in een zin te voorkomen. Schrijf vervolgens met het doel om anderen iets begrijpelijks te presenteren, niet om een op afstand glad en strak ogend document te produceren. Tekstverwerkers zijn dom, ze trekken zich niets aan van de inhoud van de tekst. Dit dient onze zeer geroemde vrijheid van meningsuiting. Dit stukje is met behulp van een tekstverwerker gemaakt. Ik denk niet dat een dergelijke intieme verhandeling over het gebruik van een stenotypiste met behulp van haar diensten gemaakt zou kunnen worden.

Tasword, het verschijnsel

Peter Stutterheim

Ooit kocht ik een programmeerbare rekenmachine voor mijn studie scheikunde. Handig voor formules en je kon er zowaar echte programmaatjes mee schrijven. Die kon je dan bewaren op één of meer magneetstripjes. Later kocht ik daar een printer bij, omdat ik ook behoefte kreeg aan tekst op papier. Wat een gedoe was dat! Onnodig te zeggen dat die scheikundestudie geen groot succes werd door het vele nachtwerk, dat het me gekost heeft.

Toen, in 1980, las ik in een nummer van Byte dat het Engelse bedrijf Sinclair Research voor nog geen $ 200,- een echte computer op de markt bracht. Een sensatie! In Nederland bleek het ding iets van *f* 700,- te kosten. Uitgerust met een ROM van 4 K en maar lieft 1 K aan RAM: de ZX80. Onmiddellijk verkocht ik de rekenmachine met printer om er één te kopen. Ik ging 'aan de computer'. Na veel geld te hebben gespendeerd aan een geheugenuitbreiding van 4 K, een geheugenuitbreiding van 16 K en een nieuwe ROM die ook floating-point berekeningen aan kon besloot ik de witte frisbee in te ruilen voor een zwarte: de ZX81.
En toen begon het. Er kwam commerciële software op de markt. Een schaakprogramma, een eenvoudige versie van Space Invaders en in 1982 schafte ik mijn eerste tekstverwerker aan.

TEKSTVERWERKEN Ik wist nog nauwelijks wat tekstverwerken was, maar het idee dat ik niet meer bij iedere typefout alles moest overdoen trok me wel aan. Het programma heette Tasword en werd in Engeland uitgebracht door Tasman Software. In Nederland was het nog niet te koop. Volgens mij is het ook nooit te koop geweest, zodat ik er via slinkse wegen, eigen import, aan ben gekomen.
Prachtig was het! Het mooiste vond ik het uitvullen van alinea's. Je zag echt ieder woord opschuiven naar de juiste plaats. En dat allemaal met niet minder dan 32 karakters op een regel.
Had je de tekst klaar, dan kon de cassetterecorder op 'opnemen', het juiste stekkertje in de 'SAVE' aansluiting en kon je vijf minuten gaan zitten wachten. Voor de zekerheid moest dat eigenlijk wel twee keer gebeuren, want erg betrouwbaar was het allemaal nog niet. Dus voordat een tekst klaar was om geprint te worden was je zó tien minuten verder. Jammer alleen dat ik nog geen printer had.

EEN 'ECHTE' In 1983 ruilde ik mijn ZX81 in voor een 'echte' computer: de Spectrum 48 K. Nog steeds had ik geen printer, maar Tasword moest en zou ik hebben. Het programma heette in zijn nieuwe versie inmiddels Tasword Two, en is in een Nederlandstalige versie als Tasword Twee bekend bij duizenden computeraars. De mogelijkheden waren sterk uitgebreid. Zo kon een tekst wel 320 regels lang zijn, de kantlijnen waren instelbaar, je kon regels naar links en naar rechts opschuiven, zelfs centreren was mogelijk. Eigenlijk was dit dan de eerste echte tekstverwerker voor de thuisgebruiker. Hoewel het programma zijn eerste lustrum inmiddels achter de rug heeft wordt het nog steeds verkocht.
De thuiscomputerwoede barstte los. De eerste MSX computers verschenen, natuurlijk moest er ook hiervoor een Tasword komen. Hetzelfde gold voor de commerciële tophit Commodore 64. Maar ook minder goed verkochte computers, zoals de Tatung Einstein, kregen een eigen versie van Tasword. Filosoft, inmiddels officieel Nederlands vertegenwoordiger van alle Nederlandstalige versies van Tasword, kwam na Tasword Twee ook met vertalingen van Tasword MSX en Tasword 64 voor de Commodore 64.

VERNIEUWING Tasword Twee, inmiddels toch enigszins gedateerd, was toe aan een vernieuwing, die inspeelde op de nieuwe mogelijkheden van de Spectrum. Immers, Interface 1 en de ZX-Microdrives, die net zo vaak geprezen als verguisd werden, waren in Nederland verkrijgbaar. Zelf ben ik, om up-to-date te blijven, voor deze noviteit nog naar Londen gereisd, maar in 1985 waren deze prutteldoosjes al

ZX81	Tasword	niet leverbaar
Spectrum 48K	Tasword Twee	f 59,00
	Tasword III	f 66,00
Spectrum 128	Tasword 128	f 69,00
Spectrum +2	Tasword +2	f 69,00
Spectrum +3	Tasword +3	f 89,00 (cartr)
Commodore 64	Tasword 64	f 89,00 (cass.)
		f 99,00 (disk)
Tatung Einstein	Tasword Einstein	niet leverbaar
MSX	Tasword MSX	f 95,00 (cass.)
		f 105,00 (3¨' disk)
		f 115,00 (5˜' disk)
MSX-2	Tasword MSX-2	f 149,00
Schneider	Tasword 464	f 99,00 (cass.)
	Tasword CPC-D	f 125,00
	Tasword 6128	f 149,00
Joyce	Tasword 8000	f 125,00
MS-DOS	Tasword PC	f 149,00
	Tasres PC	f 149,00
	memory-residente tekstverwerker, te gebruiken naast Tasword	

(Alle prijzen zijn inclusief BTW.)

```
 ═══════════════ KLADBLOK KOMMANDO'S ═══════════════
      wis regel  F1 F2  regel terug    │ ESC  toon hulp/kladblok/user-keys
  tekst nr links  F5 F6  tekst nr rechts│ INS  invoegen regel in kladblok
    wis kladblok  F7                   │ DEL  wis karakter onder de cursor
  regel v. tekst  F9 F10 regel v. kladbl│
   naar kladblok              naar tekst│
 ═══ ZOEKEN, LINEALEN, MERKTEKENS ══════
 CONTROL R  zoek en vervang een woord   │ CONTROL Z  ga naar nr. merkteken
 CONTROL X  zoek verder naar het woord  │ CONTROL A  naar volgende  - merkteken
 CONTROL D  pak een lineaal             │ CONTROL T  naar vorige  - merkteken
 CONTROL J  bewaar een lineaal          │ CONTROL V  naar volgende  = merkteken
 CONTROL N  zet merkteken in de tekst   │ CONTROL W  naar vorige  = merkteken
 CONTROL K ══════════ PRINTER KONTROLE-KARAKTERS ══════════ CONTROL K
 A  emphasised     │ F  form feed    │ K  condensed-enlarged │ P  proportional
 B  backspace      │ G  superscript  │ L  enlarged           │ Q  high quality
 C  condensed      │ H  subscript    │ M  1/6 line spacing   │
 D  double strike  │ I  italic       │ N  1/8 line spacing   │ R-Z gereserveerd
 E  elite          │ J  underline    │ O  7/72 line spacing  │     voor Tasprint
 EXTRA KARAKTERS   │141 ì│147 ô│153 Ö│159 ƒ│165 Ñ│224 α│230 μ│236 ∞│242 ≥│248 °
   21 §│131 â│136 ê│142 Ä│148 ö│154 Ü│160 á│166 ª│225 β│231 τ│237 ø│243 ≤│249 •
  127 ⌂│132 ä│137 ë│143 Å│149 ò│155 ¢│161 í│167 º│226 Γ│232 Φ│238 ∈│244 ⌠│250 ·
  128 Ç│133 à│138 è│144 É│150 û│156 £│162 ó│168 ¿│227 π│233 Θ│239 ∩│245 ⌡│251 √
  129 ü│134 å│139 ï│145 æ│151 ù│157 ¥│163 ú│171 ½│228 Σ│234 Ω│240 ≡│246 ÷│252 ⁿ
  130 é│135 ç│140 î│146 Æ│152 ÿ│158 ₧│164 ñ│172 ¼│229 σ│235 δ│241 ±│247 ≈│253 ²
Toets ESC voor meer hulp/kladbloks/user-keys, of ENTER en ga terug naar de tekst
```

```
 ALT ═══ TABULATORS EN PRINTEN ═══════════════════════════════════════ ALT
      plaats tab  F1 F2  wis tab          │ -      definieer user-key
 reset alle tabs  F3 F4  wis alle tabs    │ =      stop definieren user key
   haal kopregel  F5 F6  plaats kopregel  │ A - T  user key
  haal voetregel  F7 F8  plaats voetrgl.  │ cijfer (bovenaan)  zet meerv. karak.
  wis alle tekst  F9 F10 hard form.alin.  │ cijfer (num. blok) zet extra karakter
 SCROLL LOCK HOME/END hulp op/neer         SHIFT F1 hulp aan/uit   ESC voor hulp
Ooit kocht ik een programmeerbare rekenmachine voor mijn
studie scheikunde. Handig voor formules en je kon er zowaar
echte programmaatjes mee schrijven. Die kon je dan bewaren
op één of meer magneetstripjes. Later kocht ik daar een
printer bij, omdat ik ook behoefte kreeg aan tekst op
papier. Wat een gedoe was dat! Onnodig te zeggen dat door
het vele nachtwerk, dat het me gekost heeft, die
scheikundestudie geen groot succes werd.

Toen, in 1980, las ik in een nummer van Byte, dat het
Engelse bedrijf Sinclair Research voor nog geen $200 een
echte computer op de markt bracht. Een sensatie! In
Nederland bleek het ding iets van ƒ700 te kosten. Uitgerust
met een ROM van 4K en maar liefst 1K aan RAM: de ZX80.
Onmiddellijk verkocht ik de rekenmachine met printer om er
een te kopen. Ik ging "aan de computer". Na veel geld te

Pag.   1│Rgl.   1│Kol  1│Meer  0│RU aan│WO aan│Inv uit│Pad uit│Hfd. uit│ScL uit
```

```
 ═══════════════ WISSEN EN FORMATTEREN ═══════════════
      wis regel  F1 F2  regel terug      │ ESC  toon hulp / kladblok / user-keys
      wis woord  F3 F4  regel centreren  │ SCROLL LOCK ←→↑ en ↓   scroll scherm
  tekst nr links  F5 F6  tekst nr rechts │ HOME begin scherm  │ PG UP scherm omh.
 uitvullen regel  F7 F8  inkrimpen regel │ END  einde scherm  │ PG DN scherm neer
 uitvull. alinea  F9 F10 naar HOOFDMENU  │ INS  invoegen      │ DEL wissen rechts
 CONTROL ═══ BLOKKEN EN WISSEN ═══════════════════════════════════ CONTROL
 merk begin blok  F1 F2  merk einde blok │ HOME begin tekst │ ← wrd links  │ K prnter
  verplaats blok  F3 F4  kopieer blok 1x │ END  einde tekst │ → wrd rechts │  ktr.kar
  kopieer blok X× F5 F6  wis blok        │ B    begin regel │ PG UP pageup │ G Hfd.l.
  wis blokmerkers F7 F8  wis alinea      │ E    einde regel │ PG DN pagedn │ F kl.l.
  wis regel links F9 F10 wis rgl. rechts │ Y  hard formatt. │ L naar regel │ P nr pag
 SHIFT ═ KANTLIJNEN EN SCHAKELAARS ═══════════════════════════════════ SHIFT
    hulp aan/uit  F1 F2  uitvul. aan/uit │
  kladbl. aan/uit F3 F4  omslag  aan/uit │        TASWORD   PC
  pag.ad. aan/uit F5 F6  invoeg aan/uit  │    De Tekstverwerker!
  wis kantlijnen  F7 F8  autoinv.aan/uit │      Versie NL1.08
  kantlijn links  F9 F10 kantlijn rechts │
 ALT ═══ TABULATORS EN PRINTEN ═══════════════════════════════════════ ALT
      plaats tab  F1 F2  wis tab          │ -      definieer user-key
 reset alle tabs  F3 F4  wis alle tabs    │ =      stop definieren user key
   haal kopregel  F5 F6  plaats kopregel  │ A - T  user key
  haal voetregel  F7 F8  plaats voetrgl.  │ cijfer (bovenaan)  zet meerv. karak.
  wis alle tekst  F9 F10 hard form.alin.  │ cijfer (num. blok) zet extra karakter
Toets ESC voor meer hulp/kladbloks/user-keys, of ENTER en ga terug naar de tekst
```

behoorlijk gemeengoed geworden. Op de computerclub werd menigeen die intypte LOAD "" in plaats van LOAD *"m";1;"tasword" zelfs wat meewarig aangekeken. Wat waren ze snel. 16 K laden in 15 seconden! En Tasword III, de speciale versie voor gebruik met de Microdrives, bood nog veel meer mogelijkheden dan de voorgaande versie. Pagina-indeling, een hulpscherm, TAB-stops enzovoort. Daarbij was het programma ook nog eens veel sneller geworden.

Het kon allemaal niet op. Na de 'gewone' MSX computer kwam de MSX-2 op de markt. In Engeland was deze machine commercieel gezien geen succes, maar in Nederland wel. Tasman Software, per slot van rekening een Engels bedrijf, zag er geen brood in, dus was Filosoft gedwongen om aan de schreeuwende behoefte aan een Nederlandse versie van Tasword voor de MSX-2 te voldoen. Aldus geschiedde: Tasword MSX-2, de eerste volledig in Nederland ontwikkelde versie van Tasword, werd geboren.

En nog is het verhaal niet uit, want ene Alan Sugar bracht de Amstrad/Schneider homecomputers op de markt: de CPC-464, daarna de CPC-664 en de CPC-6128. Elk van deze machines kreeg een eigen Tasword versie, en ieder had weer meer mogelijkheden dan de vorige. Ze werden allemaal weer door Filosoft keurig in het Nederlands omgezet.

Nog weer later kwamen daar ook de PCW-8256 en 8512 (de Joyce computers), de Spectrum 128, de Spectrum +2 en de Spectrum +3 bij, weer met hun eigen Tasword.

DE PC Inmiddels was de zakelijke markt verslingerd geraakt aan de PC. Onder andere door toedoen van Amstrad, die met de release van de PC-1512 een geweldige invloed had op het kelderen van de prijzen van MS-DOS computers, gingen meer en meer thuisgebruikers hun Spectrums, Commodores, MSX-en en CPC's vervangen door PC's.

Het vervolg ligt voor de hand, er moest een Tasword PC komen. In 1987 was het zover. Toen bleek dat het met name de bezitters van een MSX computer meezat. Zij konden namelijk zo hun oude floppy's in de nieuwe computer stoppen en hun bestaande tekstbestanden inlezen alsof ze helemaal niet op een ander systeem waren overgestapt.

Ook ik ging overstag. Na achtereenvolgens vier computers (een ZX80, een ZX81, een Spectrum, een Amstrad CPC-464, uitgebreid met een diskdrive en 64 K extra geheugen, zodat ik voor deze machine drie verschillende Tasword versies heb gebruikt) en zes versies van Tasword versleten te hebben kocht ik een PC. Mè Tasword. Ik moet zeggen: het bevalt me. En met mij meer dan 25.000 andere Nederlanders.

De kool en het sop, of hoe spaar ik de tikgeit/bok

Met de komst van WordPerfect 5.0 ging het mis. Het onderscheid tussen tekstverwerking en tekstopmaak werd weggevaagd. Vanaf nu kun je met een tekstverwerker ook opmaken (zeggen ze). Maar wat heb je aan die luxe als de gemiddelde tekstinvoerder (secretaresse, of hoe je die ook verder mag noemen) nog niet eens met een PC en een tekstverwerkingsprogramma kan omgaan?

Charles Cox

TEKSTVERWERKEN Tekst uittypen en tekstverwerking zijn twee totaal verschillende handelingen. Tekst opmaken is een handeling die weer niets met tekstschrijven heeft te maken. Toch dwingen moderne tekstverwerkers de schrijver (m/v) tot het definiëren van opmaakcriteria. Dat is onnodige ballast. Om het verschil te weten tussen tekstverwerking en tekst uittypen zullen de meeste mensen al een (goede) tekstverwerkingscursus moeten volgen. En dan liefst eentje waarbij niet alleen de verschillende toetsencombinaties van WordPerfect worden uitgelegd! Voor tekstopmaak komt nog veel meer om de hoek kijken.
Wat is tekstverwerking? Allereerst: zo weinig mogelijk acties. Dat lijkt vreemd, maar het is natuurlijk te zot om waar te zijn dat als we een computer gebruiken voor het schrijven van teksten, het tikwerk net zo lang duurt als met een typemachine. Is dat bij u het geval, koop dan nu voor een habbekrats een IBM elektronische typemachine en lever uw PC weer in. Tekstverwerken is geen typen!
Tekstverwerken is met behulp van (de snelle) computer teksten samenstellen (standaardzinnen), teksten koppelen (mailmerge), automatische spellingscontrole uitvoeren en teksten in verschillende vormen laten uitprinten.
Bij tekstcorrecties geen paniek. Je hoeft niet alles opnieuw te typen. Even de correcties op het scherm uitvoeren en de printer alles opnieuw - gecorrigeerd - laten uitprinten.
Het gebruik van standaard frases of het koppelen van adressenbestanden met een standaardbrief wordt nog te weinig gedaan.
Te vaak wordt een secretaresse (m/v) opgescheept met een vrijwel onleesbaar manuscript dat even 'uitgetypt' dient te worden. Dat een PC met tekstverwerkingsprogramma tot aanzienlijk meer in staat is weet de manuscriptleverancier vaak niet.
Automatisering moet tijd opleveren, niet kosten!
Dus standaardbrieven direct op het scherm oproepbaar maken, klein beetje wijzigen: klaar brief. Standaard openingszinnen en sluitfrases, offertes, prijslijsten etc. onder een toets zetten (als macro) en direct oproepen, dus niet uittypen!

DE PRAKTIJK Tijdens mijn werk als redactioneel vormgever word ik regelmatig geconfronteerd met teksten die door anderen zijn geproduceerd. Ze zijn mij op floppy of via een modem aangereikt, met de bedoeling daar opgemaakte pagina's van te maken. Wat op die manier over mijn bureau heen komt zetten tart echt elke beschrijving. Van uiterst schone, zeer consequent getikte en 'transparante' tekstbestanden tot wurgneigingen oproepende tekstbreien, waar het schoonmaken twee keer zo veel tijd kost als het intikken. Wat zijn nu de meest voorkomende fouten? Ik noem ze:

HARDE RETURNS aan het einde van ELKE regel.
Die tikgeit/tikbok heeft duidelijk nooit vernomen dat er zoiets als 'woordwrap' bestaat!
Harde returns zijn het resultaat van het beroeren van de return- of CR-toets op het PC-toetsenbord. Veel mensen hebben de gewoonte elke regel daarmee af te sluiten. Een gewoonte uit het – al dan niet elektrische – typemachinetijdperk. Tekstverwerkingsprogramma's kennen meestal een 'automatische wagenterugloopfunctie'. Een wat vreemde term voor het automatisch op de volgende regel plaatsen van een woord, als die niet meer op de voorgaande regel op het scherm/ingestelde breedte past. Zonder de return-toets aan te raken sta je op de nieuwe regel. Vind je dat vanzelfsprekend, dan mag je eens bij mij langskomen en kijken wat ik zoal aan teksten binnenkrijg.
Zachte returns worden door het tekstverwerkingsprogramma's in een tekstregel gezet, als het vervolg van die zin op de volgende regel moet komen. Deze returns hebben een andere (hexadecimale) code en kunnen gemakkelijk worden verwijderd als de tekst anders, bijvoorbeeld smaller, moet worden uitgeprint. Ook bij desktop publishing (het vormgeven van tekst op de computer) en zetwerk zijn deze codes gemakkelijk herkenbaar te maken en worden vaak probleemloos uit het tekstbestand gehaald.
Ook zie je in die bestanden geforceerde (niet door de tekstverwerker gesuggereerde) afbreekstreepjes staan. 'Soft hyphens' heten de zachte afbreekstreepjes. Ook die worden door de tekstverwerker gegenereerd bij de instelling 'afbreken aan'. Omdat bij tekstinvoer in een tekstverwerker nog niet bepaald hoeft te zijn hoe een en ander wordt uitgeprint, moeten ook de gegenereerde afbreekstreepjes gemakkelijk herkenbaar zijn.
Bij herformattering (lees: andere zetbreedte van de tekst) worden die 'zachte' afbreekstreepjes weer weggehaald.
Typt iemand nu het streepje zelf in, dan hebben we een 'hard' afbreekstreepje, dat niet automatisch te verwijderen is. Krijgen we teksten met ook harde returns anders dan aan het eind van een alinea en harde afbreekstreepjes, dan hebben we te maken met het werk van een echte tikgeit/bok.

SPATIES Tot overmaat van ramp kunnen in aangeleverde tekstbestanden alle kopregels in kapitalen (hoofdletters) zijn getikt en de tussenkopjes zijn steevast onderlijnd. Tekst inspringen? Och, daar gebruiken zij de spatiebalk voor. Elke nieuwe regel (uiteraard na een harde return) beginnen zij steevast met 8 spaties. Moeten ze even verderop een cijfer laten vrijstaan, dan beginnen zij elke regel (na die vervloekte return) toch gewoon met 12 spaties! Kortom: de tekst is duidelijk vormgegeven en kan met moeite voor iets ander worden gebruikt dan op dat kantoor met die specifieke printer. Voor uitwisseling is die tekst ongeschikt.
Maar juist dat uitwisselen doen we tegenwoordig zo graag. Even naar de huisdrukkerij om dit rapportje even te laten DTP-en. Even naar de zetterij/drukkerij om deze prijslijst even snel via het zetsysteem te laten zetten. De drukker beweerde dat hij alle MS-DOS bestanden kon lezen...

Naast deze 'opmaakrampen' treffen we ook inconsequent taalgebruik aan: verschillende spellingen, uiteraard in een artikel liefst meer vormen, vergeten of verkeerd gebruikte accenten en

na een punt of komma géén spatie. Moet ik zo'n tekst verwerken tot schone pagina's, dan moet ik alras stoppen, omdat ik door het traanvocht mijn beeldscherm niet goed meer kan zien. Ik huil. Daarna begin ik te tieren. Start mijn eigen tekstverwerker (MS-Word) en ga met zoek-en-vervang en spellingscontroles aan de gang om de zaak in orde te brengen. Voeg (liefst automatisch) de tabs en spaties toe en vervang alle spaties meer dan één, verander de kapitaal getikte regels in onderkast (kleine) letters en haal de onderstreep code eruit.
De grootste rampen komen voor in bestanden die met de tekstverwerker WordPerfect zijn gemaakt. De gebruikers daarvan zijn verschoond van de weergave van alle codes op het scherm (ze kunnen wel worden opgeroepen). Dat schone scherm geeft een rustig beeld, maar verleidt de gebruiker tot ongeoorloofde acties (zoals spaties in plaats van tabs gebruiken). Tekstbestanden door WordPerfect gemaakt, door iemand die niet weet wat de eisen zijn voor tekstuitwisseling, zijn dus een ramp. Alleen met een echte conversieslag is van deze teksten een door een andere tekstverwerker of zetmachine te verwerken bestand te bakken.
Nu kun je in WordPerfect de teksten met 'Tekst in/uit' als 'DOS-tekst' wegschrijven. Maar dat is het paard achter de wagen spannen. Daarmee komt namelijk achter elke regel steevast een harde return te staan, zelfs al heeft de secretaresse die terecht daar niet geplaatst! WordPerfect 5.0 gebruikers hebben gelukkig nu de mogelijkheid om tekst via 'Tekst in/uit' en de 'A(lgemeen)'-optie als schone ASCII-file, dus zonder die gehate returns, weg te schrijven. Daar kan ik wat mee.

OVERLEG Wil je teksten aanleveren voor verwerking in een DTP-pakket of bij een zetter/drukker, raadpleeg dan vooraf eerst die persoon en vraag hoe hij/zij je bestanden wil zien.
Geef duidelijk aan, bij voorbeeld tussen haken [ ], dat de daaropvolgende tekst een kop, tussenkopje, tabel, fotoonderschrift enzovoort is. Doe dat altijd precies hetzelfde, zodat die instructies met zoek-en-vervang tot zet- of DTP-instructies zijn te herleiden.
Tik NOOIT hoofdletters, als dat niet per se moet. Koppen worden vaak in een wat groter corps (lettergrootte) en vet gezet, zodat hoofdletters een derde accentuering zou betekenen. Overbodig dus.
Gebruik de accenttekens juist. Roep die via de ALT-toets aan en gebruik voor het guldenteken de ALT-159 combinatie.
Maak met een DTP-er of zetter afspraken. Vergeet daarbij ook niet hoe je accenttekens/accentletters moet aangeven in je kopij.
Eindig je bestand ook altijd met: eof. Dat staat voor: end-of-file, ofwel einde van het bestand. Nu weet iedereen dat je tekst daar eindigt.
Veel conversiemachines lezen complete sectoren uit en bij al eerder gebruikte floppies kan daar nog wat op staan. Komt een DTP-er of zetter de eof tegen, dan weet hij/zij dat de rest van de tekens die eventueel volgen gewoon weggegooid mag worden.

Tekstcreatoren

We kunnen enkele categorieën tekstproducenten onderscheiden:
1. journalisten
2. wetenschappers
3. rapportschrijvers
4. secretaresses v/m
5. incidentele tekstschrijvers

Journalisten zijn gebaat bij een tekstverwerker zonder toeters en bellen. Geen moeilijke meertoetsige acties, maar eenvoudig en snel de tekst 'er in rammen'. Geen opmaak, geen vette tekst, geen onderstreepte tekst. De tekstverwerker moet files produceren die eenvoudig met andere tekstverwerkers gelezen en bewerkt kunnen worden tot elektronische kopij. Handige hulpmiddelen: spellingscontrole Nederlands (voorkeurspelling), menugestuurd en de mogelijkheid meer bestanden tegelijk op het scherm te hebben. Daarmee kun je blokken van het ene bestand naar het andere verplaatsen of kopiëren. Uitstekende tekstverwerkers voor de journalist zijn: Microsoft Word, Volkswriter Deluxe, XyWriter. Gebruikt een journalist veel synoniemen, dan kan WordPerfect ook een alternatief zijn.

De *wetenschapper* die de resultaten van zijn vorsingen op papier wil zetten heeft aan dezelfde tekstverwerker als de journalist een goede keus. Alleen zal hij graag een outlinefunctie willen zien. Daarmee kan hij, voordat het echte schrijfwerk begint, eerst alle onderwerpen in een logische volgorde plaatsen en daarna de tekst schrijven. Opmaken van de tekst kan door een speciaal bureau of een drukker gebeuren. Tekstverwerkers bij uitstek: Microsoft Word (vanaf 1990 bovendien uitgerust met een meer dan voortreffelijke formule-'generator') en bijvoorbeeld Lotus Manuscript.

Rapportschrijvers stellen weer andere eisen. Zo zullen zij de behoefte voelen de tekst meteen wat vorm te geven om hoofd- en bijzaken te onderscheiden. WordPerfect 4.2 kan zoiets uitstekend aan, andere tekstverwerkers overigens ook. Ook hier kan bij wijze van voorbeeld als tweede Lotus Manuscript worden genoemd.

De *secretaresse* (m/v) krijgt van alle kanten (of van één kant) diverse stukken tekst te verwerken. Handgeschreven manuscripten van diverse pluimage, waarmee zij (of hij) duidelijk getypte/ge(laser)printe velletjes A4 moet produceren. Ook hierbij is de vorm en de spellingscontrole weer belangrijk.
Voor de secretaresse is het gebruik van meertoetsige handelingen niet het grootste bezwaar. Omdat zij/hij vrijwel dagelijks de tekstverwerker gebruikt zijn de verschillende veel gebruikte combinaties zeer snel routine. WordPerfect 4.2 en 5.0 zijn goede tekstverwerkers voor kantoorgebruik. Zeker als ook bijbehorende acties, zoals mailmerge en sorteren, regelmatig voorkomen.

De *incidentele briefschrijver* is het best gebaat bij een goede vulpen.

TEKSTVERWERKERS

Tot de komst van de PC (rond 1980) was een tekstverwerker een compleet systeem (hard- en software). Het voordeel daarvan was dat het toetsenbord vaak speciale tekens kende. 'Document ophalen', 'document opslaan', 'adressenlijst', 'brief', 'offerte' etc. Dat waren allemaal duidelijke toetsen met niet mis te verstane acties. Een PC met een tekstverwerkingsprogramma wordt ook tekstverwerker genoemd. Historisch gezien is dat dus niet helemaal juist. Een nadeel van het gebruik van een PC voor tekstverwerking is dat je gebruik moet maken van een algemeen toetsenbord. Hetzelfde toetsenbord waar iemand anders met een rekenprogramma op moet kunnen werken, zonder een toetsenbord, dus speciale actietoetsen.
Eén van de eerste tekstverwerkers (al onder CP/M-computers) was WordStar. Deze software kende enorm veel codes voor allerlei zaken. Deze codes zaten verstopt onder combinaties van twee of drie toetsen.
Ten opzichte van de klassieke tekstverwerkers naar mijn mening dus een crime om mee te werken. Enthousiaste WordStar-gebruikers beweren echter het tegendeel.
Iemand die dacht perfecte programma's te schrijven maakte voor de PC/ MS-DOS omgeving (IBM en compatibles) het 'meest perfecte' tekstverwerkingsprogramma: WordPerfect. Dat programma kon veel, alleen moest je daarvoor weer veel toetsen(combinaties) leren. Microsoft zag echter toekomst in de muis. En maakte daarvoor ook programma's. Eén daarvan is een tekstverwerker: MS-Word.
MS-Word werkt met menukeuzes, die als twee commandoregels onder in beeld staan (MS-DOS). Door het aanklikken met de muis stap je (langzaam of snel) door de diverse opties/acties. MS-Word is overigens zonder muis ook goed te gebruiken. De basisleertijd voor het gebruik van WordPerfect is - naast een goede cursus - enkele dagen. De basisleertijd voor MS-Word enkele uren. Beide pakketten hebben zo hun voor- en tegenstanders. Mijn standpunt daarin mag duidelijk zijn.

DE VERNIEUWER VAN INFORMATICA-ONDERWIJS INTRODUCEERT UNIEKE PC-OPLEIDING

De LOI loopt al jaren voorop waar het gaat om de ontwikkeling van nieuwe informatica-opleidingen. Dat geldt voor de beroepsopleidingen – het pakket AMBI- en PDI-modulen breidt zich nog steeds verder uit – maar zeker ook voor de gebruikersopleidingen. Het laatste bewijs daarvan is CTB (Computer Toepassingen en Besturingssystemen), een serie korte praktische cursussen, gericht op het leren werken met veel gebruikte software voor de personal computer. CTB is het resultaat van een samenwerkingsverband tussen de Stichting EXIN, de LOI en vier bekende software-producenten: WordPerfect, Microsoft, Ashton Tate en Lotus.

Standaarddiploma

De explosieve groei van het PC-gebruik heeft ook het aantal software-trainingen enorm doen toenemen. En daarmee de behoefte aan een standaarddiploma. Dat standaarddiploma is er nu: CTB. Ingesteld door de Stichting EXIN, op initiatief van de LOI. Er zijn CTB-examens op twee niveaus: dat van "gebruiker", en dat van "specialist".

LOI-opleidingen voor CTB-examens

De eerste CTB-examens worden afgenomen in het voorjaar 1990 voor WordPerfect 5.0 (tekstverwerking), LOTUS 1-2-3 2.2 (rekenblad), dBASE IV (gegevensbeheerprogramma) en MS-DOS 4.01 (besturingssysteem). De LOI start met vier opleidingen, drie daarvan voor de examens "gebruiker" (WordPerfect, dBASE en LOTUS). Ze leren de cursist de mogelijkheden van de specifieke softwarepakketten voor de personal computer in de eigen werksituatie ten volle te benutten. De vierde LOI-opleiding (voor MS-DOS) bereidt voor op het examen "specialist". Voor MS-DOS wordt geen examen op gebruikersniveau afgenomen. Bij deze vier zal het zeker niet blijven. Opleidingen en examens voor andere pakketten zijn in voorbereiding.

De LOI op de HCC-dagen

Wilt u meer weten over de CTB-opleidingen, dan is een bezoekje aan de HCC-dagen zeker de moeite waard. Evenals vorig jaar is de LOI daar aanwezig met een uitgebreide stand. Behalve informatie over de CTB-opleidingen vindt u daar:

- informatie over de AMBI- en PDI-opleidingen
- informatie over en een presentatie van DIGIMAIL, de studiemethode waarbij de uitwerking, verzending en correctie van huiswerk via de PC plaatsvinden
- alle informatie over aantrekkelijke PC- en software-aanbiedingen.

U vindt de LOI in de Julianahal, stand 1050. Bent u niet in de gelegenheid naar de HCC-dagen te komen, dan kunt u ook telefonisch informatie aanvragen over de informatica-opleidingen van de LOI: **071-45 18 82.**

leidse onderwijs instellingen

Erkend door de minister van Onderwijs en Wetenschappen op grond van de Wet op de erkende onderwijsinstellingen.

12793

vi: tekstverwerker op UNIX

Het definiëren van de standaard eigenschappen van een tekstverwerker is een onmogelijke zaak. Wanneer eigenschappen als spellingscontrole, direct mail of automatisch afbreken aan het eind van een regel als standaard gedefinieerd zouden zijn, behoort vi (spreek uit 'vie ei') niet tot de tekstverwerkers. Wanneer echter het intypen van tekst en het veranderen ervan als basisdefinitie gebruikt wordt hoort vi óók tot de kandidaten. Verder hoort vi bij een systeemomgeving die steeds meer gebruikt wordt: op elke UNIX machine is deze tekstverwerker standaard aanwezig.

Ad den Ouden

HET ONTSTAAN Om iets over vi te vertellen allereerst wat meer over het ontstaan van dergelijke programma's. Het heeft te maken met het feit dat voor het programmeren van computers een programma geschreven moet worden. Hoewel een dergelijk programma onleesbaar is voor leken, onderscheidt het zich eigenlijk nauwelijks van gewone tekst, afgezien van het feit dat de tekst regelgeoriënteerd is. Een programmaregel van een computerprogramma heeft een maximale lengte (vaak tachtig tekens). Binnen deze regel gelden dikwijls voorwaarden ten aanzien van het gebruik van de diverse posities binnen deze regel.
Omdat een computerprogramma vaak veranderd moet worden is een hulpmiddel nodig om dit eenvoudig uit te voeren. De programma's die hierbij behulpzaam zijn heten dan ook, in analogie hiermee, 'text editors'.
Over het algemeen werden vroeger de programma's met behulp van een teletype (een telexmachine) ingetypt. Om een regel te veranderen kon je deze oproepen en hierna verbeterd intypen, of een deel met een zogenaamd substitute commando wijzigen.
Na de introductie van het beeldscherm werd het een en ander wat gemakkelijker: grotere stukken van de programmatekst konden snel zichtbaar gemaakt worden, om deze vervolgens te veranderen.
Het programma vi is dan ook bedoeld om computerprogramma's met behulp van een beeldscherm in te voeren en vervolgens te wijzigen.
Wat editors betreft is vi één van de mooiste, omdat het mogelijk is om de gehele tekst die op een beeldscherm staat te bewerken. Het werkt volgens het principe WYSIWYG (What You See Is What You Get).

HET GEBRUIK Het opstarten van vi gebeurt door het commando 'vi textfile' in te toetsen. Wanneer de textfile nog niet bestaat wordt deze gecreëerd en verschijnt een leeg scherm. Bestaat de aangegeven textfile al, dan worden de eerste 24 regels (afhankelijk van de gebruikte terminal) op het scherm afgebeeld. Op dit moment zijn we in de commando mode: er kan nog geen tekst ingetoetst worden, het programma wacht op een commando. In deze mode kan met behulp van de cursortoetsen door de tekst worden gewandeld, waarbij de tekst zonodig op het beeldscherm gescrolld wordt. Door de cursor ergens te positioneren en de toets 'i' in te drukken gaan we naar de invoer mode. Met behulp van 'i' is de insert mode geselecteerd, waardoor alles wat ingetoetst wordt vanaf de cursor tussen de bestaande tekst gevoegd wordt. Om weer terug te gaan naar de commando mode wordt eenmaal de <esc> toets ingedrukt.
Er zijn meerdere manieren om naar de invoer mode te gaan:

```
"i"  insert vanaf cursorpositie
"I"  insert na einde huidige regel
"R"  replace: de nieuwe tekst wordt over de oude heengetypt
"r"  replace: vervang een enkel letterteken
"a"  append: toevoegen van tekst
```

Vanuit de command mode is het mogelijk om een regel (dd) of een letterteken (x) te verwijderen. Deze kunnen weer teruggetoverd worden (eventueel op een andere plaats in de tekst) met '1p'. Getallen voor commando's geven het aantal gewenste herhalingen aan:

```
"5x"    verwijder 5 lettertekens vanaf de cursorpositie
"10dd"  verwijder 10 regels
```

Het zoeken naar een bepaalde strofe in de tekst gaat heel handig:

```
"/boek"   zoek vanuit de cursorpositie naar het woord boek
```

Wanneer het woord gevonden is wordt de cursor daar gepositioneerd. Moet er verder worden gezocht naar hetzelfde woord, dan is het intoetsen van 'n' (next) voldoende. Ook kan teruggezocht worden door 'N' in te toetsen.

Uitgebreide commando's worden gegeven door in de commando mode een dubbele punt (':') in te toetsen: onderaan het scherm wordt een commandoregel geopend en er kan een commando ingetoetst worden, dat na het intoetsen van de return toets uitgevoerd wordt:

```
":s/een/twee/" vervang de tekst "een" door "twee" in de
               huidige regel
":100"         ga naar regel 100
":5,20d"       verwijder regels 5 tot 20
":w file"      schrijf de tekst naar bestand met naam file
":x"           bewaar de tekst en verlaat vi
":q"           verlaat vi
```

TOT SLOT Om iets met vi te kunnen doen moet je een boek inkijken (hoewel met de hier gegeven voorbeelden al wat gedaan kan worden). Daar staat tegenover dat vi op elke UNIX machine beschikbaar is en er erg grote tekstbestanden moeiteloos mee gemanipuleerd kunnen worden. Vooral het veranderen van tekst gaat snel en handig. In vergelijking met de modernste tekstverwerkers ontbreekt het een en ander en is de bediening nogal afwijkend.

Er bestaan overigens op UNIX systemen tekstformatteringsprogramma's, die een met vi gemaakte tekst de gewenste lay-out geven door paginering, kantlijnen, uitvullen en dergelijke uit te voeren. Verder wordt dan ook de aanpassing aan de printer verzorgd. Een en ander kan bestuurd worden door formatteringscodes in de tekst te plaatsen.

Gezien de beschikbare functies en het feit dat vi op elke UNIX machine meegeleverd wordt kan het leren gebruiken van vi van harte worden aanbevolen. □

TEST TEKSTVERWERKERS

WordPerfect 4.2 of 5.0?

Veel tevreden gebruikers van WordPerfect 4.2 vragen zich af waarom ze over zouden stappen op 5.0, immers 4.2 wordt ook nog steeds verkocht. Geruchten over installatie moeilijkheden en het onbekende van een nieuwe tekstverwerker doen de aarzeling alleen maar toenemen. Installatie van 5.0 kost tijd, een aantal dingen moeten aangepast worden en 4.2 doet het toch goed, dus waarom zouden we?

Jan Leijerweerd

Natuurlijk heeft WordPerfect zich dat ook gerealiseerd. Men heeft desondanks de beslissing genomen een fundamenteel andere tekstverwerker op de markt te brengen, daarbij is echter de commandostructuur van 4.2 zoveel mogelijk aangehouden en dat blijkt in de praktijk erg veel te zijn.
Door de nieuwe opzet konden meer wensen van gebruikers vervuld worden dan in een versie 4.3 mogelijk zou zijn.

DE BASIS Tot nu toe gingen tekstverwerkers er van uit dat de teksten op printers afgedrukt werden met 10 of 12 tekens per inch en een regelafstand van 6 of 8. Er zijn grafische mogelijkheden gekomen en de resolutie (aantal puntjes per inch) werd steeds groter. 300 dpi (dots per inch) zijn geen uitzondering meer en conventionele tekstverwerkers maken niet volledig gebruik van de mogelijkheden die een printer biedt. Daarom achtte WordPerfect de tijd gekomen bij het ontwerp van 5.0 van een totaal ander principe uit te gaan en als basis de printer en de daarin passende formulieren te nemen.
De eenheid waarmee WordPerfect 5.0 intern rekent is 1/1200 inch, waarmee dus printers tot een resolutie van 1200 x 1200 dpi bediend kunnen worden. Om het effect van tevoren op de monitor te kunnen bekijken is er de mogelijkheid van 'voorbeeld op scherm'. Daarvoor moeten de benodigde aansturingsprogramma's (drivers) in dezelfde directory staan als de printerdrivers. Die drivers hebben de extensie .DRS.
Zo kan men dus thuis voor de laserprinter op de zaak een document klaar maken, op het scherm zien hoe het wordt en met de matrixprinter de tekst uitprinten om die inhoudelijk te beoordelen.

De precisie waarmee 5.0 werkt maakt het mogelijk met absolute maten (inches, centimeters of 'drukkerspunten') te werken. Het is wat onwennig op het scherm als plaats van de cursor te zien: Rg 16,51c Pos 9,53c, als men cm als standaard gekozen heeft. Alles went echter en het blijkt in de praktijk toch voordelen te hebben. Denk aan het invullen van formulieren waarbij 'verschuif naar:' je op de precieze plaats brengt die je met een liniaal bepaald hebt.

INSTALLATIE Er wordt een installatie programma meegeleverd. Een handmatige weloverwogen installatie is echter te prefereren, waarbij bijvoorbeeld een directory voor speller enz., een directory voor drivers en een directory voor macro's en toetsenborden zeker aan te bevelen zijn. Voordat men aan punt 5, de standaardinstellingen, begint kan men het beste de printer(s) installeren. Printer installeren wil niet alleen zeggen de definitie van de eigen printer kiezen, maar ook per printer bepalen met welke formulieren men gaat werken. Dit is buitengewoon belangrijk want geeft men later in een document een papierformaat op dat niet bij de printerdefinitie staat, dan weigert WP mogelijk dienst of drukt alles op één regel af. Als men cm als basis heeft gekozen heeft men geen rekenmachine nodig als men bijvoorbeeld met 9 regelige etiketten wil werken. Geef gewoon 1,5i of 1,5" als formulierlengte op en WP rekent tot 1/100 nauwkeurig uit hoeveel cm dat is.
Prettig is, dat de installatie van WP ieder moment, ook tijdens het werken aan een document, eenvoudig aangepast kan worden. Zo kan men langzamerhand naar de ideale instelling werken.

MACRO'S EN STIJLEN 5.0 beschikt over een fraaie ingebouwde macro editor en de mogelijkheid een stijlbibliotheek voor bijvoorbeeld briefhoofden, hoofdstuktitels enz. aan te leggen. Verder is het mogelijk verschillende toetsenborden te definiëren; er worden al drie definities meegeleverd. Denkbaar is dat men een toetsenbord Duits, Grieks, wiskunde enz. zal gaan maken.

VAN 4.2 NAAR 5.0 In het pakket zitten conversieprogramma's voor teksten, macro's en fonts. Conversie van 4.2 teksten naar 5.0 kan men automatisch laten verlopen als dat bij de installatie ingesteld wordt. Het bestand STANDARD.CRS dat daarbij gebruikt wordt kan men aanpassen aan zijn eigen standaardinstelling van 4.2. Andere teksten zoals Wordstar moeten net als vroeger met Convert omgezet worden. Fontconversie zullen slechts weinigen nodig hebben, macroconversie eenmalig, er zal echter het nodige met de hand aangepast moeten worden.

Het zal er waarschijnlijk toch ooit van moeten komen en hoe langer men wacht, hoe meer men om moet zetten.

4.2 wordt nog wel ondersteund, nieuwe printerdrivers worden echter niet meer gemaakt, als een nieuwe printer gekocht wordt is het dan tòch zo ver.
Wie dan na een paar uur werk voor het eerst met 5.0 aan slag gaat is verbaasd dat 4.2 toch nog op zoveel punten als gewone tekstverwerker verbeterd kon worden.

5.1 is bij de introductie van 5.0 NL al aangekondigd en zal zeker een formule editor hebben, zodat men ingewikkelde wiskundige formules op eenvoudige wijze kan samenstellen. Publiek geheim is dat het een menubesturing zal hebben en met een muis kan worden gebruikt.
Het nieuwe concept, waarbij de mogelijkheden van de printer als uitgangspunt dienen is zo logisch, en in wezen noodzakelijk, bij de moderne printers, dat WordPerfect 5.0 vermoedelijk de eerste tekstverwerker van een nieuwe generatie is. □

OOK U KOMT VROEG OF LAAT ONZE NAAM TEGEN

1769 James Watt vraagt patent aan op zijn stoommachine

GROTE ONTDEKKINGEN ZIJN ZELDZAAM. TOCH HOEFT U GEEN JAMES WATT TE ZIJN OM EEN INTERESSANTE VONDST TE DOEN. IEMAND DIE LOGISCH NADENKT ZAL REGELMATIG KLEINE ONTDEKKINGEN DOEN. DOORDAT ER GROTE VERSCHILLEN ZIJN IN LEVERANCIERS VAN PC SOFTWARE EN HARDWARE, KAN LOGICSOFT DOOR DE KWALITEIT VAN DE SERVICE, HET UITGEBREIDE ASSORTIMENT EN DE SCHERPE PRIJZEN EEN INTERESSANTE ONTDEKKING ZIJN.

WIE LOGISCH NADENKT, KOMT AUTOMATISCH BIJ ONS TERECHT

100107	*Always voor 1-2-3*	*Aktie prijs*	*229,-*
100116	*Always voor Symphony*	*Aktie prijs*	*249,-*
100209	*Clipper*		*1205,-*
100577	*Dr. Halo III*	*Aktie prijs*	*225,-*
100597	*Reflex Nieuwe release 2.0*		*426,-*
100834	*Microsoft QuickBasic*		*170,-*
100837	*Microsoft QuickPascal*		*170,-*
100911	*Paradox single user release 3.0*		*1189,-*
101007	*Dan Bricklin's Demo Program*		*273,-*
101024	*Harvard Graphics*		*749,-*
101224	*Generic Cadd Level 2*		*279,-*
101226	*Generic Cadd Level 3*	*Aktie prijs*	*518,-*
101239	*Lotus 1-2-3 Nieuwe release 2.2*		*999,-*
101239	*Lotus 1-2-3 Nieuwe release 3.0*		*999,-*
101475	*Lotus Magellan*		*263,-*
101781	*Microsoft Flight Simulator*	*Aktie prijs*	*69,-*
103081	*Microsoft Quick C release 2.0*		*170,-*
103112	*Generic Auto Convert*	*Aktie prijs*	*95,-*
103112	*Generic Cadd Level 1*		*95,-*
103184	*PC Tools de Luxe release 5.5*		*229,-*
502469	*Logictech New Mouse serial*		*309,-*
700369	*Lotus Freelance Plus*		*944,-*
800198	*WordPerfect Nederlands release 5.0*		*1526,-*
801024	*Harvard Graphics Nederlands*	*Aktie prijs*	*814,-*
801160	*Supercalc 5 Nederlands*	*Aktie prijs*	*797,-*
852067	*Reflection I*		*719,-*
	Generic Lib Electronics I		*49,-*

Prijzen onder voorbehoud en exclusief BTW. Orders boven f500,- franco

LOGIC SOFT EUROPE BV

Bel of schrijf voor meer informatie naar: Logicsoft Europe B.V., Antwoordnummer 16058, 1000 SE Amsterdam, Telefoon 020-834864, Telefax 020-836766, Telex: 10759 logic

OFFICIEEL DEALER VAN: ASHTON TATE . A S T . AUTOCAD . C A . C P I . INTEL . LOTUS . MICROSOFT . PLUS DEVELOPMENT . RANX XEROX RHONE POULENC . STSC . WORDPERFECT . EN VELE ANDERE

TEST TEKSTVERWERKERS

Nieuwe telg Microsoft Word

Op de onlangs gehouden Efficiency Beurs introduceerde Microsoft de Nederlandse versie van Word 5.0. Kort daarvoor ontvingen wij de engelstalige uitgave van deze nieuwe telg binnen de familie van de Microsoft tekstverwerkers.

Edwin Ammerlaan

Omdat wij binnenkort uitgebreid op de Nederlandse 5.0-versie zullen terugkomen, beperk ik mij hier tot een overzicht van de meest in het oog springende aanvullingen en veranderingen ten opzichte van Word 4.0. Geen complete lijst en zeker ook geen kritische test, maar een selectieve opsomming van enkele opvallende nieuwtjes.

AFTROEVEN Microsoft Word kan beschouwd worden als de grote tegenhanger van WordPerfect. Beide pakketten lopen dan ook vrijwel gelijk op in de ontwikkeling van het aantal mogelijkheden. Er is geen duidelijke trendsetter aan te wijzen, omdat de twee bedrijven elkaar constant proberen af te troeven met de nieuwste mogelijkheden op tekstverwerkingsgebied. Mede dankzij deze hevige concurrentiestrijd volgen de versie-nummers elkaar in snel tempo op. Zo is Microsoft, net als WordPerfect natuurlijk, inmiddels aanbeland bij 5.0.

TRAGER Microsoft Word 5.0 draait in dezelfde uitgave onder zowel MS-DOS als OS/2. Als Word bijvoorbeeld in OS/2 geïnstalleerd is, zou het pakket, indien gewenst, dus ook onder een DOS-omgeving kunnen draaien. Daarnaast werkt het pakket zowel in een netwerk als op een 'single-user' systeem, uw XT-tje bijvoorbeeld. Wel moet gezegd worden dat de tekstverwerker op een XT aanmerkelijk trager gaat werken, zeker als de harde schijf vol staat en u met een grote (tekst)file aan het werken bent. Qua ruimte neemt het engelstalige pakket (inclusief de standaard geleverde help-programma's, spellingschecker, synoniemenlijst, printerdrivers en utilities bij mij ruim 3 Mb in beslag.

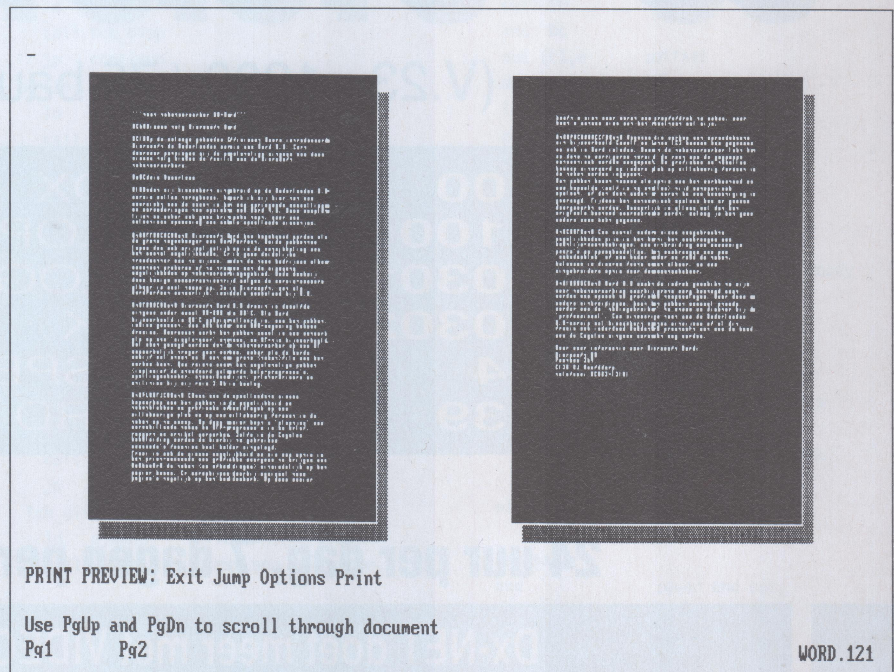
PLAATJES Eén van de opvallendste nieuwe kenmerken van het pakket is de mogelijkheid om tekstblokken en grafische afbeeldingen op een willekeurige plek en op een willekeurig formaat in de tekst op te nemen. Op deze manier kunt u 'plaatjes' van verschillende teken en DTP-programma's in uw brief, rapport en artikel verwerken. Zelfs in de Engelse handleiding worden de hierbij te gebruiken commando's/functies heel helder uitgelegd.
Fraai is ook de nieuwe mogelijkheid om via een optie in het print-commando een grafische weergave te krijgen van *hoe* de tekst (en afbeeldingen) uiteindelijk op het papier komen. Er verschijnen daarbij maximaal twee pagina's tegelijk op het beeldscherm. Op deze manier hoeft u niet meer eerst een proefafdruk te maken, maar kunt u meteen zien wat het resultaat zal zijn.

SPREADSHEETS Degenen die werken met spreadsheets uit bijvoorbeeld Excel en Lotus 123 kunnen hun gegevens nu ook in Word inladen. Vanuit de tekstverwerker lukt het om data te corrigeren terwijl de rest van de gegevens automatisch worden aangepast. De grafieken en tabellen kunnen uiteraard op iedere plek op willekeurig formaat in de tekst worden ingepast. Het pakket bevat tevens een optie die het werkbestand na een bepaalde (zelf in te stellen) tijd automatisch opslaat, of dat doet nadat er eerst om een bevestiging is gevraagd. Tijdens het automatisch opslaan kan er gewoon doorgewerkt worden. Gevaarlijk is alleen wel dat het originele bestand overschreven wordt, zolang je het geen andere naam hebt gegeven.

KORT Een aantal andere nieuw aangebrachte mogelijkheden zijn in het kort: het aanbrengen van kantlijnaantekeningen, een uitbreiding van aanwezige macro's en opmaakmodellen, het aanbrengen van een 'schaduwblok' of een kader onder en rond de tekst, kolommen in diverse fonts naast elkaar, en een uitgebreidere optie voor documentenbeheer.

INDRUK Word 5.0 maakt de indruk geschikt te zijn voor tekstverwerking waarbij grote zorg besteed moet worden aan opmaak en grafische toepassingen. Door deze en andere uitbreidingen, komt het pakket evenwel steeds verder van de 'thuisgebruiker' te staan en dichter bij de 'professional'. Een uitvoerige test van de Nederlandse 5.0-versie zal binnenkort moeten uitwijzen of al dit fraais ook inderdaad *dat* presteert wat aan de hand van de Engelse uitgave verwacht mag worden.

Voor meer informatie over Microsoft Word:
Microsoft BV
Postbus 364
2130 AJ Hoofddorp
telefoon: 02503-13181

Dx-NET doet meer met VIDEOTEX

Display Write 4 is een niet erg bekende, professionele tekstverwerker van IBM. Mijn eerste kennismaking met DW4 was dan ook de negatieve klaagzang van (niet)gebruikers. We hebben er nogal wat discussie over gevoerd, maar zijn er niet goed uitgekomen waarom DW4 nu zo'n impopulaire tekstverwerker is.

Goed voor kantoorwerk, maar wel te duur

Display Write 4

Wouter Klijn

Ik kom niet verder dan een wankel argument. De ontwikkeling (updating) van software gaat met sprongen. DW4 verandert pas als anderen het al hebben, òf de updates zijn te duur. Of misschien heeft de Nederlandse versie te lang op zich laten wachten? DW4 vereist minimaal 340 Kb geheugen (plus 64 Kb voor printen op de achtergrond) en DOS 2.1 of hoger. Er kan een muis worden gebruikt. Bij veel functietoetsen verschijnen kleinere schermen met keuzemogelijkheden of informatie, waarop men ook kan reageren met een muisactie.

MOGELIJKHEDEN Zonder nu letterlijk alle functies de revue te laten passeren tóch een flinke opsomming van de mogelijkheden. DW4 is een kantoortekstverwerker, dus minder geschikt voor het samenstellen van documenten met veel vreemde (technische) tekens. Ook het verwerken van bijvoorbeeld een compleet boek gaat te ver, omdat er niet voldoende mogelijkheden zijn om snel in andere files te kijken of die te gebruiken. Maar voor het kantoorwerk zijn alle mogelijke functies wel min of meer aanwezig.
Het gebruik begint met het zoeken van de help toets (F1) Met F1 is informatie te krijgen (on-line) over alle mogelijke onderwerpen en de daarbij horende functietoetsen. DW4 biedt een groot aantal van de bekende opties zoals: centreren, onderstrepen, dik en vet, sub- en superscript, spelling, kopteksten, voetnoten, paginanummers, bladindeling, kolommen, eenvoudig rekenen, tekenen van lijnen (alleen enkel) en zogenaamde keystroke programma's: macro's.

OPBOUWEN TEKST De eerste vier regels van het beeld worden gebruikt door DW4 zélf. De eerste twee regels zijn de statusregels met daarop aanduidingen als: filenaam, pagina, cursorpositie enzovoort. Daarna komt een regel met de belangrijkste functietoetsen (ook voor de muis) en daar weer onder een soort schaallijn met kolomnummer en kantlijnen . Deze schaallijn heeft zijn eigen cursor, die verticaal gelijk staat met de tekstcursor. Onderaan het beeldscherm is er dan nog de 'message line', waar af en toe een mededeling op wordt gezet.
Bewegen door de tekst gaat met de 'cursor' en per woord met 'CTRL-cursor'. De positie van de cursor wordt ook opgeslagen met het 'Save'-commando. Dus als u later weer verder gaat met het document dat u aan het verbeteren was, staat de cursor op de juiste plaats. Ook zijn er de bekende zoek en zoek-en-vervang mogelijkheden. De regelafstand is te variëren en men kan een hele standaard layout maken. Ook werken in kolommen is mogelijk, maar rechts uitvullen hoort er niet bij.
Invoer van tekst uit andere bestanden hoort tot de mogelijkheden. Samenvoegen van bijvoorbeeld een brief en een adressenbestand tot een mailing gaat met bestanden van onder meer Lotus, Symphony, BASIC, DIF, dBASE.
De spellingscontrole maakt gebruik van een hoofdbestand. De gebruiker kan niet voorkomende woorden zelf toevoegen (maximaal 4500 tekens). Het gebruik van verschillende woordenlijsten in een bestand is niet mogelijk en er zijn ook geen synoniemen. Tijdens de spellingscontrole kan men gebruik maken van de hierin aanwezige afbreekroutines om de pagina's beter uit te vullen.
Het wissen van een tekst kan met de 'DEL' toets. Als het teveel wordt gaat een blok 'aanwijzen' en wissen sneller. Wissen van woorden is niet in één handeling mogelijk, wel van zinnen en kolommen. Vergissingen bij het wissen van een blok kunnen met een 'restore' functie ongedaan worden gemaakt.

DE AFWERKING Na het invoeren en wegschrijven van de tekst kan men nog eens het hele document door de spellingscontrole halen. Een andere optie is het modelleren van de pagina opmaak. Hierbij kan de gebruiker aangeven welke delen van de tekst één geheel moeten blijven of woorden, die bij elkaar moeten blijven, met een speciale spatie scheiden.
Als er voldoende geheugen is kan het printen op de achtergrond gebeuren. Men voegt dan de file toe aan een printerlijst van maximaal tien files. De files die nog niet geprint worden kunnen uit de lijst worden gehaald of voorrang krijgen.
Tot slot de 'SAVE' functie: er is geen autosave, maar het programma waarschuwt wél als je zonder wegschrijven wilt stoppen.
De weggeschreven file komt in een formaat op disk te staan dat niet direct te lezen is. Men zal voor een (ASCII) leesbaar bestand met behulp van blokoperaties de hele tekst uit moeten voeren naar een file (notepad). Utilities voor het zoeken in de jaren oude berg met teksten zijn dus niet direct bruikbaar.

TEMPO Als het programma start is er voldoende tijd (12 Mhz AT) voor seconden lange mededelingen als 'loading program'. Met andere woorden: het programma is niet erg snel. Het werken met al die submenu's die her en der opspringen is niet plezierig, maar ook niet echt hinderlijk. Wat dat betreft: een kind kan de tekst doen. Vooral nu DW4 ook in het Nederlands is uitgebracht.
Ondanks de vele functies (waaronder zelfs overbodige dingen zoals het vastleggen en weergeven van via een microfoon ingesproken tekst/toon) ontbreekt er nog wel wat.
Wat ik mis zijn dingen als: autosave, uitvullen van kolommen, sorteren, printen van andere bestanden vanuit de tekstverwerker, uitgebreide printerbesturing, goede uitvoer naar ASCII bestanden, wissen van woorden, scherm zonder status, onderhoud aan de woordenlijst, instelbare herhaalfunctie, naar onder- en bovenkant scherm.
Misschien is dat bij een volgende versie allemaal wèl mogelijk, maar dan zal ik misschien de grafische (DTP) mogelijkheden missen.

CONCLUSIE DW4 is een goede tekstverwerker met voldoende mogelijkheden voor het kantoorwerk (kleine documenten en correspondentie), alleen te duur voor wat er geboden wordt. Het is net of IBM de software ontwikkelingen niet graag overneemt. De nieuwste versie van DW4 (voor OS/2) schijnt niet veel extra's te bieden dan de geteste DOS versie.

Tekstverwerker:
Display Write 4.0
Prijs *f* 1036,– excl. BTW
Het pakket is beschikbaar gesteld door Logicsoft, Postbus 9460, 1006 AL Amsterdam. Telefoon: 020-834864

TEST TEKSTVERWERKERS

Tekstverwerken voor een klein prijsje

Dac Easy Word II

Advanced Computing Management brengt verschillende softwarepakketten in de handel. Dac Word II is er één van en wij bekeken hem. De naam doet enige verwantschap met 'Word" vermoeden, maar dat is zuiver toeval. 'Word' is ook aanmerkelijk duurder dan dit pakket.

Lucie Blom

Het installeren leverde geen problemen op. De manier waaróp was wat merkwaardig: eerst moesten alle files van beide diskettes naar de harde schijf gekopieerd worden. Daarna pas werd het installatieprogramma gebruikt. Terecht wordt er in de Nederlandse handleiding op aangedrongen om na installatie alle printerbestanden te wissen. Dac ondersteunt namelijk meer dan tweehonderd printers!

LESSEN Dac wordt ingeleid en aangeleerd met behulp van de handleiding en een oefenbestand. Daarnaast heeft de gebruiker altijd de beschikking over de F1 toets, waarmee de helppagina's worden opgeroepen. Hier en daar doet de vertaling wat curieus aan. Zo heeft men het over 'de redaktie', waarmee het werkblad wordt bedoeld.

```
 Dokument  Print  Tekstformaat  Zoek  Blok  Venster  Woordenlijst  Makro

A  Directory
«  Opvragen        Zoekpad : C:\HUISMAN\BESTAND\*.*
@  Bewaren         $PLANNIN.BAK   ADRES.IN4      PLANNING.DBT   PLANNING.IN8
c  Naam            $PLANNIN.DBT   ADRES.INI      PLANNING.DEF   PLANNING.IN9
b  Wissen          ADRES.BDG      ADRES.MOD      PLANNING.IN1   PLANNING.INI
Z  Hernoemen       ADRES.DBF      ADRES.OVE      PLANNING.IN2   PLANNING.MOD
o  Formaat         ADRES.DBT      ADRES.SCH      PLANNING.IN3   PLANNING.OVE
z  Koppelen        ADRES.DEF      ADRES.TXT      PLANNING.IN4   PLANNING.REC
«  Veiligstellen U ADRES.IN1      PLANNING.BAK   PLANNING.IN5   PLANNING.SCH
V  Adressenlijst   ADRES.IN2      PLANNING.BDG   PLANNING.IN6   PLANNING.STR
-  Stoppen         ADRES.IN3      PLANNING.DBF   PLANNING.IN7   PLANNING.TXT
-
- leven in de natu
Kegel. Hij woont i
werkt op zonnecell  1 van 1, PgUp-Vorig, PgDn-Volgend   Bytes over :   5093376
- de computer. Pro
geeft raad.«
Samen met Dr. Max bekijken wij hoe we samen kunnen werken
met de rubriek 'Jong Talent'. We gaan bijvoorbeeld de
listingen van die gepubliceerde programma's in Archie
zetten. Ze kunnen daar dan gedownload worden en intikken
hoeft niet meer!«
```

MOGELIJKHEDEN Dac heeft een flink aantal mogelijkheden in huis. Instellen van kantlijnen, centreren, uitvullen, markeren, koppelen, gebruik van ASCII bestanden, het instellen van een tijd waarop het werk automatisch bewaard wordt, printen in alle mogelijke stijlen, enzovoort. Veel van deze opties worden met de ALT-letter-combinaties gebruikt, inclusief een woordenlijst. Eigenlijk al die zaken die we bij een 'gewone' tekstverwerker verwachten. Bovendien heeft Dac een database: de adressenlijst.

ADRESLIJST Een complete database, waarin adressen en gegevens kunnen worden opgeslagen. Wijzigen, sorteren, toevoegen, zoeken zijn allemaal aanwezig. Met een Rapport-commando is het mogelijk een printeruitdraai samen te stellen. Samen met de tekstbestanden uit Dac Word kunnen standaardbrieven naar de ingevoerde adressen verstuurd worden. Tenslotte is er een mogelijkheid om etiketten te printen.

IMPORTEREN Gebruikers van Dac Word I kunnen hun tekstbestanden zonder problemen in Dac Word II gebruiken: een converteerprogramma is aanwezig. ASCII bestanden van andere tekstverwerkers kunnen ook geconverteerd worden. Dit laatste lukt overigens alleen als het bestand een zuiver ASCII bestand is. Anders komt de melding dat het niet lukt of het programma loopt vast.

CONCLUSIE Voor een klein prijsje krijgt de koper uitgebreide mogelijkheden voor tekstverwerking. De adreslijst geeft dat beetje extra. Een probleem kunnen niet zuivere ASCII bestanden opleveren.

```
═══════════════════════════Extra symbolen══════════════════════════════0
  3 ♥   4 ♦   5 ♣   6 ♠   7 •   9 ○  11 ♂  12 ♀  14 ♫  15 ☼  16 ►  17 ◄  18 ↕
 19 ‼  20 ¶  21 §  22 ▬  23 ↨  24 ↑  25 ↓  27 ←  28 ∟  29 ↔  30 ▲  31 ▼ 127 ⌂
128 Ç 129 ü 130 é 131 â 132 ä 133 à 134 å 135 ç 136 ê 137 ë 138 è 139 ï 140 î
141 ì 142 Ä 143 Å 144 É 145 æ 146 Æ 147 ô 148 ö 149 ò 150 û 151 ù 152 ÿ 153 Ö
154 Ü 155 ¢ 156 £ 157 ¥ 158 ₧ 159 ƒ 160 á 161 í 162 ó 163 ú 164 ñ 165 Ñ 166 ª
167 º 168 ¿ 169 ⌐ 170 ¬ 171 ½ 172 ¼ 173 ¡ 175 » 179 │ 180 ┤ 181 ╡ 182 ╢ 183 ╖
184 ╕ 185 ╣ 186 ║ 187 ╗ 188 ╝ 189 ╜ 190 ╛ 191 ┐ 192 └ 193 ┴ 194 ┬ 195 ├ 196 ─
197 ┼ 198 ╞ 199 ╟ 200 ╚ 201 ╔ 202 ╩ 203 ╦ 204 ╠ 205 ═ 206 ╬ 207 ╧ 208 ╨ 209 ╤
210 ╥ 211 ╙ 212 ╘ 213 ╒ 214 ╓ 215 ╫ 216 ╪ 217 ┘ 218 ┌ 219 █ 220 ▄ 221 ▌ 222 ▐
223 ▀ 224 α 225 ß 226 Γ 227 π 228 Σ 229 σ 230 µ 231 τ 232 Φ 233 Θ 234 Ω 235 δ
236 ∞ 237 φ 238 ε 239 ∩ 240 ≡ 241 ± 242 ≥ 243 ≤ 244 ⌠ 245 ⌡ 246 ÷ 247 ≈ 248 °
249 ∙ 250 · 251 √ 252 ⁿ 253 ²

Word II.«
«
♥«
«
«

Alt-X  Extra symbolen

Kies met ↑ ↓ → ← of typ getal. Om in te voegen ↵
```

Produktinformatie:
Dac Easy Word II
ACM
Word Trade Centre
Postbus 72311
1007 VA Amsterdam
Telefoon 020-5753019
Prijs: ƒ 99,-

PC
W
WAREHOUSE

TEST TEKSTVERWERKERS

Voor wie genoeg heeft aan een tekstverwerker

Volkswriter 3.0

Waarom koop je een tekstverwerker? Het lijkt een onnozele vraag, de naam zegt het immers al. Maar wie trendvolger wil zijn en dus één van de 'grote pakketten' koopt krijgt vaak een ware stortvloed van mogelijkheden. Gelukkig, je kunt er ook nog teksten mee maken! Leuk, voor wie er wérkelijk behoefte aan heeft. Volkswriter 3.0 heeft handige toeters en bellen, maar begeeft zich niet over vervoerende zijpaden, die in wezen weinig met tekstverwerking te maken hebben. Mogelijkheden genoeg, maar het gaat wat minder diep dan bijvoorbeeld bij Word Perfect en Word.

Berend Harmens

Volkswriter behoort niet meer tot de jongsten. De eerste versie dateert uit 1983, 3.0 zag in 1985 het levenslicht. Maar de 'oudjes' - wat heet! - doen het nog opperbest.

INSTALLATIE De installatie van het pakket is simpel: gewoon de aanwijzingen op het scherm volgen. Bij de eerste start is het wel even schrikken. Op mijn VGA-scherm verschenen de meest gruwelijke kleuren, maar dat is perfect naar eigen smaak te regelen. Ook de meest ideale combinatie - zwarte letters op een grijze achtergrond, zo heb je nog eens plezier van je kleurenscherm - is mogelijk.
Volkswriter biedt de keus uit aansturing van een groot aantal matrix-, daisywheel- en laserprinters. Hierbij wordt duidelijk dat het pakket al wat ouder is, de nieuwste cartridges voor de HP Laserjet komen niet in het menu voor. In de meeste gevallen zal de aansturing van een printer toch weinig problemen geven.
Dat Volkswriter al wat ouder is blijkt uit nóg een verschijnsel. Er kunnen files worden gelezen van andere pakketten, zoals DCA en WordStar, Lotus 1-2-3, dBase II/III, Powerbase en R:base 5000. Verder kunnen ASCII-files worden 'geïmporteerd', wat heel nuttig is. Maar over WordPerfect en MS Word wordt niet gerept.
Van de leverancier vernam ik dat er inmiddels conversieprogramma's beschikbaar zijn, die hier een oplossing voor bieden.

GEBRUIK Zoals zoveel computergebruikers ben ik een lui mens. Als het even kan dan lees ik een handleiding alleen in bijzondere gevallen. In dat opzicht kwam Volkswriter me een heel eind tegemoet. Bij het starten verschijnt een menu bovenin beeld, met daarin functies als het maken van een document, printen, opslaan, utilities en meer zulks. Hulp is steeds te krijgen via de F1-toets. Na een kwartiertje kon ik al redelijk vlot overweg met Volkswriter. Dat geeft aan dat het pakket over het algemeen logisch in elkaar steekt. Handig voor de beginner: er zijn lesprogramma's opgenomen.

ENGELS Ik ontving voor de test het Engelstalige pakket. Daar bleken toch wel wat bezwaren aan te kleven. Zo 'herkende' de spellingschecker zelfs het meest eenvoudige woord niet. Zo'n woord kan dan wel aan de spellingslijst worden toegevoegd, maar het wordt op deze manier een tijdrovend karwei in de beginperiode. Volkswriter kent de mogelijkheid om suggesties te geven voor een juiste spelling, maar bij zo'n Engelse versie geeft dat weinig soulaas.
Ook het afbreken van woorden was allesbehalve perfect: ges-teld, ingewikkeld, verzeker-ing, enzovoort.
Gelukkig is er een Nederlandstalige versie op de markt, wonderlijk genoeg bij sommige leveranciers voor dezelfde prijs. Advies voor wie overweegt dit pakket te kopen: neem de Nederlandstalige versie!

HANDLEIDING De handleiding waarover ik beschikte was Engelstalig. Op de inhoud valt weinig aan te merken, die is behoorlijk compleet en duidelijk. Ook in dit geval blijft er natuurlijk een voorkeur bestaan voor een Nederlandse versie.

VOORZIENINGEN De mogelijkheden om de tekst te controleren op taal- en tikfouten en het automatisch afbreken van woorden zijn al genoemd. Maar Volkswriter biedt meer. Zo is er bijvoorbeeld een logisch opgezette faciliteit voor mailmerge: standaardbrieven met variabelen. Je maakt gebruik van een vaste tekst, waarbij bepaalde gegevens zoals bijvoorbeeld naam en adres kunnen wisselen. Dat werkt snel als veel brieven naar verschillende mensen moeten worden verzonden.
Een greep uit de andere voorzieningen: er kunnen berekeningen in de tekst worden uitgevoerd, het is mogelijk om gegevens (alfabetisch) te sorteren en er zijn macrofuncties mogelijk. Handig vond ik dat de accentletters standaard met één toetsaanslag (ALT in combinatie met een letter of cijfer) zijn op te roepen. Wie het nog handiger wil hebben kan dit naar eigen smaak aanpassen.

OPMAAK/PRINTEN Volkswriter kent enkele opmaakmodellen. Ook hier is aanpassing aan de eigen wensen betrekkelijk simpel. Een menu oproepen, de gewenste gegevens invullen en er is een nieuw opmaakmodel beschikbaar. Het gaat er bij een tekstverwerker natuurlijk om hoe de zaak uiteindelijk op papier komt. De meest bekende varianten - zoals vet, cursief, onderlijnd, sub- en superscript en zelfs het doorstrepen van tekst (wie gebruikt dat eigenlijk?) - zijn eenvoudig toe te passen. Printopdrachten zijn op te nemen in de tekst, via bepaalde commando's.

CONCLUSIE Volkswriter 3.0 is een logisch opgezette tekstverwerker, waarmee al snel valt te werken. De mogelijkheden zijn beperkter dan bij pakketten als bijvoorbeeld WordPerfect en Word, maar voor het pure tekstverwerken is het mijns inziens voldoende. De officiële prijs (ƒ 750,- exclusief BTW) vind ik verhoudingsgewijs te fors. Kijken en vergelijken loont de moeite, het kan ook voor enkele honderden guldens minder. Voor wie het nieuwste wil: er zijn nieuwe versies op komst, waaronder een eenvoudige 'junior-versie'. Daarbij worden 'losse' spellingscorrectieprogramma's geleverd voor verschillende talen. De Nederlandse uitvoering is sterk aan te bevelen boven de Engelstalige. □

Produktinformatie:
Volkswriter 3.0
voor de IBM PC en klonen
Benodigd: MS-DOS versie 2.0 of later, twee diskdrives of een diskdrive plus een harde schijf, 256 K geheugen
Adviesprijs: 750,-, prijs bij Logicsoft ƒ 489,- exclusief BTW
Verkrijgbaar in verschillende versies, waaronder een Nederlandstalige
Volkswriter werd beschikbaar gesteld door:
Logicsoft, telefoon 020-834864.

TEST TEKSTVERWERKERS

Davitaal

Redelijk en goedkoop

Lucie Blom

In de uitgebreide softwarereeks van Davilex computersoftware vinden we de tekstverwerker Davitaal. Uitgevoerd in een piepklein jasje, niet groter dan de felgroene diskette, wekte het de nieuwsgierigheid op. Wat zou daar nu inzitten?

Een handleiding is er niet, afgezien van de summiere aanwijzingen in de omslag. De makers vinden hun tekstverwerker zeer gebruikersvriendelijk, met zijn uitgebreide helpfuncties en een tiental oefenlessen. Tot slot een race tegen de klok om typevaardigheid en stressbestendigheid te testen!

DE LESSEN Na installatie start Davitaal bij het allereerste gebruik automatisch met les 1. De lessen behandelen achtereenvolgens een algemeen lesje, de speciale cursortoetsen, het disk, wijzig, zoek, opmaak, vorm, macro, print en instel menu. Al die menu's zijn op te roepen met de functietoetsen. Daarnaast zijn er 26 combinaties met de Ctrl-toets! Eén daarvan is CTRL-Y, waarbij de klinkers e, a, o, u en o met trema's en accenten direct te kiezen zijn. Een handige functie, die veel zoekwerk bespaart.

De lessen moeten ons wegwijs maken in Davitaal. Ik heb vijf lessen doorgewerkt en heb het toen opgegeven. Naar mijn gevoel gaat het ook zonder die lessen. Wat ik mij enorm aan ergerde is het moeten intoetsen van foute woorden (voor het gebruik van backspace). Dat is zeer frusterend voor goede typisten. Het kan niet anders, want het programma gaat niet door. De opdrachten staan op de bovenste regel. Ik kreeg na een paar lessen de neiging om alleen maar te kijken naar die bovenste regel en al die opgegeven toetsindrukken klakkeloos in te voeren. Maar daarmee leer je het gebruik van de tekstverwerker niet...

Het binnenhalen van een tekst uit een andere directory stuitte in het begin op wat problemen. Toch niet zo gebruikersvriendelijk? Uiteindelijk kwam ik tot de ontdekking dat het kon met 'binnenhalen ASCII-tekst'. Dan konden station en pad opgegeven worden. Een tekst van 10.000 tekens wordt in 7 seconden binnengehaald, maar een tekst van 50.000 tekens is teveel voor Davitaal. Zoek en vervang gaat redelijk snel.

De verdere mogelijkheden: automatisch woordomslag, onderstrepen, het instellen van de kantlijnen en paginalengte, centreren, uitvullen en het maken van kopteksten.

CONCLUSIE Voor wie niet te veel eisen stelt is Davitaal een redelijke en goedkope tekstverwerker.

Toon lijst van gedefineerde macro's

```
F1    F2    F3    F4    F5    F6    F7    F8    F9    F10
 Invoegen
 alt-A: A a l s c h o l v e r Einde_macro
 alt-B: B l a u w b i l g o r g e l Einde_macro
 alt-C: C o e h o o r n v o e g Backspace Backspace g e l t j
 alt-D: D i k h u i d e v e r z w i j n e n j o n g Einde_mac
 alt-E: E e k h o o r n - v o e d s e l o p s a Backspace l a
 alt-F: F a n t a s i e - v o g e l Einde_macro
 alt-G: G r o e n b e k - k i k k e r d r l Backspace i l Ein
 alt-H: H o o g b e h a a r d Spatie t r i l s t a a r t Spat
 alt-I: I n t e r s Backspace e s s a n t Spatie f e n o m e
 alt-J: J a k h a l s s c h u i l p l a a t s Einde_macro
 alt-K: K a a l k o p S c h i l p a d d e s t o e l Links Lin
 alt-L: L a n g t a n d i g Spatie g o r d e l d i e r Einde_
 alt-M: ( v e r _ Backspace ) M a a l k a u w e r Einde_macro
 alt-N: N a g e l b e e s t e Backspace j e Einde_macro
 alt-O: O p s t a p - Z e b r a Enter Backspace Einde_macro
 alt-P: P a a r s v o e t t o r Einde_macro
 alt-Q: Q u i c k s t e p p e r t j e Einde_macro
 alt-R: R u i g h a a r m o l Einde_macro
 alt-S: S a Backspace n a v e l d u i k e r Einde_macro

        Invoegen            Pagina   1 Regel   1 Kolom   5
```

```
Disk | Wijzig | Zoek | Opmaak | Vorm | Macro | Print | Menu | Einde | Hulp
 F1      F2      F3     F4      F5      F6      F7      F8     F9      F10
Digitale Ontwerpen B.V.
Stadhouderskade 125
1041 JJ Amsterdam
Tel. 020-101034

                                         Amsterdam, 9 september 1988

Mijne Heren,

Hierbij  leveren  wij U  de  gevraagde  exemplaren van  ons  Database-
programma Digidata.  Wij hopen  van harte  dat de  diskettes  in  goede
staat  overgekomen  zijn.  Bijgevoegd  is  ook  onze  unieke  Digital-
garantie.
Mocht U nog  vragen of klachten hebben over dit  pakket, of informatie
willen over onze overige programma's, neem  dan gerust contact met ons
op op bovenstaand adres.

                        Met vriendelijke groet,

lestekst          Invoegen          Pagina   1 Regel   1 Kolom   5
```

Informatie:
Davilex Software BV
Jansbuitensingel 29
6811 AA Arnhem
Telefoon 085-430718
Prijs ƒ 99,-

TEST TEKSTVERWERKERS

Tekstverwerkers voor de Apple Macintosh

Net als voor PC's kun je voor de Apple Macintosh zo maar enige tientallen tekstverwerkers op een rij zetten. Zelfs over de vraag welke de belangrijkste zijn valt te twisten. De vergelijking met automobielen wordt nogal eens gemaakt. De duurste zijn niet altijd de beste, maar dikwijls krijg je wel meer waar voor meer geld.

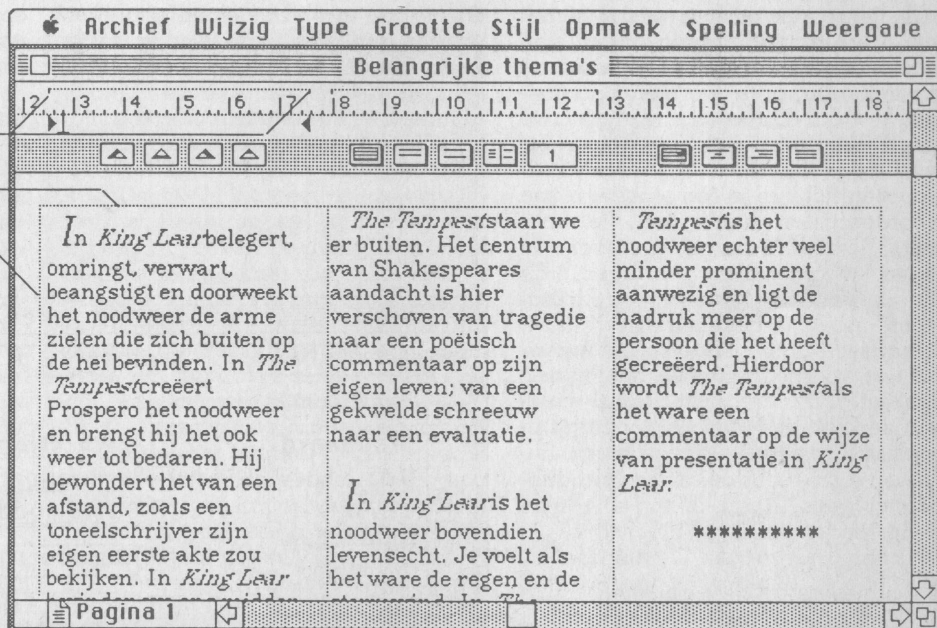
Roel Bakker

We maken een indeling in drie klassen:
- de topklasse
- de middenklasse
- de laagste klasse

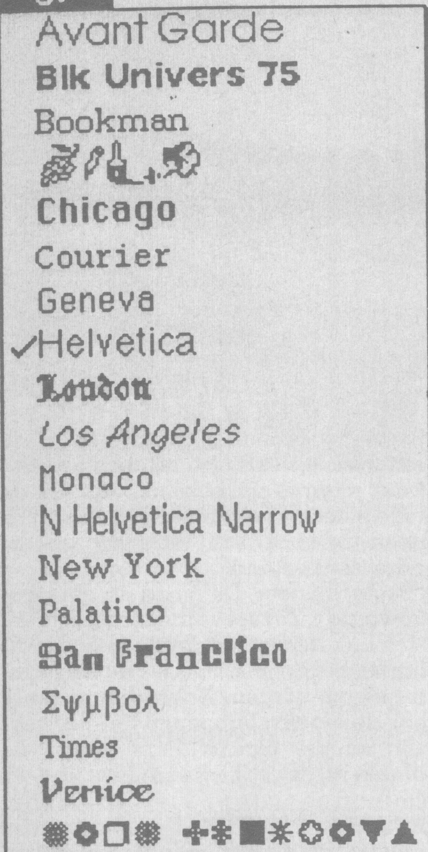
In dit artikel beperken we ons in hoofdzaak tot twee programma's: Microsoft Word (versie 4.0) absoluut behorend tot de topklasse, en MacWrite II, een middenklasser. Dat laatste wekt misschien verwondering: MacWrite, de eerste tekstverwerker van de Mac, was zo langzamerhand afgezakt naar de laagste klasse. Niet slecht, maar een beetje ongemakkelijk, zuinig en wel erg gewoon. Dat is met de nieuwe MacWrite voorbij. Dit programma telt mee en dat zullen we weten, ook in prijs).

MACWRITE Twee diskettes inplaats van één krijg je van Claris, de dochteronderneming van Apple. Wat staat er op? Om te beginnen natuurlijk het programma: 584 K in plaats van de 172 K van de vorige versie (5.01). Verder een indrukwekkende helpfile van 410 K, een hoofdwoordenlijst een eigen woordenlijst, een afbreekdocument en een paar voorbeelden. Zonder harde schijf krijg je dus zeker problemen! Dat is zo aardig van de oude versies, ze gebruiken een kleine geheugenruimte en je kunt er prima mee uit de voeten, ook als je geen harde schijf hebt. Maar voor wie de harde schijf wel heeft en bovendien een moderne MacII bezit is dit programma een grote verbetering. Voorbij is de ergenis dat er slechts één file tegelijk open kan zijn, dat je geen krantenkolommen op je scherm kunt toveren, laat staan op je printer. Je kunt je afvragen of kleuren functioneel zijn bij tekstverwerking, maar ze zijn beschikbaar voor de luxe Maccer! Voorbij de tijd, waarin je geen brieven kon mengen met je adressenbestand.
('Beste meneer De Vries in Heerhugowaard'). Zoveel verbeteringen laten zich niet in een kort artikel samenvatten. Ik beperk me dan ook tot een aantal sterke punten. Natuurlijk noem ik ook de eigenschappen die er nog niet zijn en die MacWriter nog niet de plaats bij de topklasse opleveren.

STERKE PUNTEN De mailmergefunctie (adressen mengen met een standaardbrief) vind ik voortreffelijk. Er is overeenkomst met dezelfde functie bij MS-Word, maar de uitvoering is veel minder foutgevoelig. Allereerst moet je natuurlijk ergens een adressenbestand hebben. Zo simpel is het ook: ergens een bestand is goed. Dan maak je de standaardbrief. Als je bij een menggegeven komt klik je simpel aan dat je een bestand zoekt. Op de eenvoudige Macintosh manier (dubbele klik op een schermmenu) kies je het gewenste bestand. Meteen verschijnt er een nieuw venster, waarop de gegevens netjes in velden zijn ver-

Een pagina met een liniaal en kolommen

Het Type-menu

deeld. Je hoeft alleen maar het gewenste veld (bijvoorbeeld 'voornaam') aan te klikken en het staat al op de juiste manier in je brief. Bij een volgend veld behoef je natuurlijk niet eerst de file te zoeken, Je moet alleen maar weer de veldnaam aanklikken.
Natuurlijk zijn er allerlei toeters en bellen. Soms wil je niet alle adressen, soms wil je bij bepaalde gegevens een andere tekst. Het kan allemaal, maar in de meest eenvoudige vorm hoeft het niet. Bij het spellingprogramma zien we meteen het aantal woorden dat gecontroleerd wordt, we zien ook hoeveel er daarvan onbekend zijn en de stand wordt al controlerend voortdurend bijgehouden. Naast de hoofdwoordenlijst kun je één of meer eigen woordenlijsten aanleggen. Je kunt naast de hoofdwoordenlijst maar één eigen woordenlijst gebruiken. Inplaats van de Nederlandse hoofdwoordenlijst is het mogelijk Franse, Spaanse, Duitse, Engelse en Amerikaanse woordenlijsten als hoofdwoordenlijst gebruiken. Het aantal woorden per lijst ligt rond de honderdduizend voor de Nederlandse en de Engelse versie, voor de andere het dubbele volgens Claris. Ik had alleen de Nederlandse lijst en ik moest dikwijls woorden toevoegen. Bemiddelen, postcode en telefoonlijn zijn voor mij geen onbekende woorden, voor het spellingsprogramma wel. Hoewel de controle niet uitmunt door snelheid is er sprake van gebruikersgemak.
Een nieuwe optie vind ik handig: je kunt het woord in zinsverband bekijken als je dat wenst. Voor onze Nederlandse taal met zijn vele samenstellingen en andere lange woorden is een goed afbreekprogramma erg belangrijk. MacWrite II heeft een sterke optie: je kunt zelf een lijst aanleggen van woorden, waarin je hebt aangegeven waar afgebroken moet worden. Het afbreekprogramma werkt volgens bepaalde regels, die meestal tot een goed resultaat leiden, maar niet altijd. De kolommen optie die dit programma nu dus ook kent vraagt zeker om een goed werkend afbreekprogramma. Afbreek- en spellingsoptie zijn ook tijdens het intikken van de tekst te gebruiken. Je kunt bijvoorbeeld met een pieptoon een fout laten signaleren.
De handleiding, die enigszins beknopt is, kan dikwijls in de kast blijven als er vragen zijn. Het helpprogramma op het scherm is zeer uitgebreid. Het werkt als een Hypercardprogramma, met kaarten vol informatie. Zeker een pluspunt!
Aardig is ook dat je bij het kiezen van een lettertype geen professional meer hoeft te zijn. Alle lettertypes verschijnen met hun naam in de bijpassende vorm. Je kunt gewoon een mooie letter uitzoeken, terwijl je de naam niet behoeft te onthouden. Ik zei al: dat is aardig; echt zinvol is het niet. De kwaliteit van de print, waar het uiteindelijk om gaat, hangt af van wat aan lettertypes beschikbar is in je printer of in je systeem. Je kunt nooit zo maar kiezen, je moet meer informatie gebruiken.
Rest nog te vermelden dat MacWrite over een prima zoek- en vervangfunctie beschikt, dat er goede hulpmiddelen worden aangeleverd om eigen stijlen (lettertype etc.) vast te leggen en dat er gebruik kan worden gemaakt van modelformulieren (templates), dat datum en tijd eenvoudig kunnen worden geplaatst in de tekst en dat er veel nieuwe toetsenbordcombinaties zijn, die het grijpen naar de muis tijdens een vlotte tikpartij onnodig maken. Voor wie nette sommenrijtjes wil maken: je kunt uitlijnen op allerlei tekens, zoals bijvoorbeeld het = teken. We zien dus dat MacWrite II geen slecht figuur slaat.

WENSEN Wat blijft er nog te wensen over? Ik kreeg de indruk dat er iets mis is met het wegschrijven van files. In de eerste plaats is het programma zeer kieskeurig met filenamen. Een file met dezelfde naam kan niet zomaar overschreven worden. Erger is dat ik bij herhaling de mededeling 'onverwacht bestandseinde' kreeg. In die gevallen was de file verloren! Laten we hopen dat dit een eenmalig incident is. Ik mis vooral de mogelijheid tot automatisch wegschrijven tijdens het intikken. Verder ontbreekt de mogelijkheid om een glossary aan te leggen, een lijst met veel gebruikte tekstgedeelten die je met een simpele toetsencombinatie kunt invoeren.

Veel moderne tekstverwerkers hebben hun eigen tekengereedschap. Dat is erg handig als je even snel een kleine illustratie wilt maken. MacWrite laat het op dit punt afweten. Wel kunnen ingevoerde tekeningen zeer precies op schaal vergroot en verkleind worden. De grote broers uit de topklasse hebben nogal wat mogelijkheden in de opmaaksfeer. Ook hier is MacWrite nog pas aan het begin.

CONCLUSIE Een volwassen tekstverwerker, die meer kan dan de doorsnee gebruiker dagelijks nodig heeft. Ik waardeer vooral de mengbrief, het afbreekprogramma en de kolommen op het scherm. Maar er zijn meer fraaie gereedschappen voorhanden. Duidelijk meer plussen dan minnen.

De Nederlandse versie van MacWrite II kost ƒ 850,-, een update vanaf versie 5.0 ƒ 275,-. Prijzen exclusief BTW.

Teken

Type: Helvetica | Grootte: 12 pt | Kleur: Zwart

Stijl
- ☐ Standaard
- ☐ Vet
- ☐ Cursief
- ☐ Doorhalen
- ☐ Contour
- ☐ Schaduw
- ☐ Onderstrepen
- ☐ Wrd. onderstr.
- ☐ Dubb. onderstr.
- ☒ Superscript
- ☒ HOOFDLETTERS

Laat zien | Annuleer | OK

MS-Word voor de MAC

Met FullWrite, WordPerfect en het nieuwe programma Nisus behoort Microsoft Word tot de top van de tekstverwerkers voor de Apple Macintosh.

Roel Bakker

Microsoft Word was de eerste echte tekstverwerker na het programma MacWriter (dat bij de eerste presentatie van de Mac gratis aan de kopers werd meegeleverd). Het is ook ongetwijfeld het meest gebruikte programma op de Mac in een kantooromgeving. Al jaren hebben de trouwe gebruikers zitten wachten op een echte update, waarmee de achterstand op FullWrite en WordPerfect zou worden ingelopen. Ik denk dat dit gelukt is met de versie 4.0. Helaas is de Nederlandstalige versie nog niet beschikbaar. Daarop moeten we nog enkele maanden wachten.
Ik adviseer iedereen om ook daadwerkelijk te wachten. Een tekstverwerker moet naar mijn mening afgesteld zijn op de te gebruiken taal: afbreekregels, spellingcontrole, synoniemenlijst. Je hebt er weinig profijt van als het alleen maar werkt als je eens een keer een Engelse brief moet versturen. De synoniemenlijst (thesaurus) die in de Engelstalige versie apart wordt bijgeleverd (Wordfinder) wordt overigens niet in het Nederlands verstrekt. WordPerfect blijft op dit punt dus sterker. Microsoft levert nog meer zaken apart: het tekenprogramma Automac III. Dit alles is goed te gebruiken in combinatie met Word.

WENSEN Word 4.0 kan dus alles wat een tekstverwerker anno 1990 moet kunnen. En dat is heel wat. Toch blijft er bij zo'n koploper nog van alles te wensen over, bij de concurrenten ook! Om met het laatste te beginnen: wanneer kunnen bij tekstverwerkers de eigen woordenlijsten, die gebruikt worden voor de spellingscontrole, op een eenvoudige wijze worden aangevuld vanuit een dumpvoorraad woorden die je zelf hebt aangelegd of vanuit een grote serie files, waarvan je zeker weet dat ze geen spellingfouten bevatten? Wanneer kun je bij formulieren zelf voorwaarden vastleggen voor wat er mag worden ingevuld, wanneer kun je het begin van een invulling (bijvoorbeeld een plaatsnaam) automatisch laten volgen door de rest van de letters, met de mogelijkheid om zo'n aanbieding te weigeren? Het bestaat allemaal, het ene hier en het andere daar. In een tekstverwerkingsprogramma voor de Macintosh komen we het echter niet tegen.

PLUIM Word 4.0 verdient ondanks mijn wensen toch een pluim: er zijn veel nieuwe mogelijkheden en veelal op plaatsen waar de regelmatige gebruikers daaraan behoefte hebben. Ik noem er een paar. Word kan nu tekst in kolommen op het scherm zichtbaar maken. Voor iedere kolom is de breedte afzonderlijk in te stellen. We kunnen tabellen maken en invullen, waarbij de hoogte van de rijen automatisch wordt aangepast aan de tekst, die we inbrengen. We kunnen tekst rond plaatjes laten lopen (tekstwrap). De Postscript mogelijkheden zijn enorm uitgebreid en ze zijn vooral veel gebruikersvriendelijker geworden. Postscript is de taal waarin de computer met bepaalde types laserprinters communiceert. Er zijn bijzondere verbindingen gelegd met de programma's Excel, Superpaint en Mail. Dit betekent onder meer dat een tabel die uit Excel is overgenomen zeer snel kan worden aangepast met behulp van een speciaal menu-commando. Ook kan door een druk op de knop de relatie worden vastgelegd: waar precies is de informatie gehaald, welke file, welke schijf etc. De menubalk is uitgebreid, maar de feitelijke mogelijkheden zijn werkelijk enorm. Er is een lange lijst met commando's die niet zijn opgenomen, maar waarvan je er misschien een aantal regelmatig zou willen gebruiken. Je kunt die commando's dan zelf aan de balk toevoegen en desgewenst gooi je er ook een aantal weg.
Heel sterk is de mogelijkheid om een bepaalde tekst of afbeelding een vaste plaats te geven. De liniaal is verbeterd, evenals de outliner. Deze optie geeft van alle alinea's alleen de eerste woorden. Je kunt dan in de korte aanduidingen een herschikking aanbrengen, op één overzichtelijke bladzijde. Maar zeker weten dat de hele tekst nu ook op die manier is gerangschikt.
Word blinkt uit door de zogeheten stijlmenu's. Je kunt een keuze van lettertype, lettergrootte, uitlijning etc. bij elkaar zoeken, je geeft het geheel een naam en onder die naam kun je vanaf de liniaal met een enkele muisbeweging of met een toetsenbordcombinatie die bepaalde stijl oproepen. Voor een bepaalde alinea of voor de gehele tekst, wat je maar wilt.
Bij de vorige versie kende we drie presentaties: het normale werkscherm, de outliner en de verkleinde pagina zoals die er bij het printen zal uitzien. Daar is nu een vierde bij gekomen: de bladzijde als geheel, die je kunt verschuiven als een tekening, zoals je dat ook bij een opmaak- of een tekenprogramma kunt doen. In deze vorm kun je gewoon wijzigen, verwijderen, aanvullen.
Op de liniaal staan de zgn. 'hotspots'. Als je daarop dubbel klikt krijg je rechtstreeks een menuvenster, waarin je instellingen (tabs, regelafstand enzovoort) kunt instellen.
Automac III, dat als apart programma wordt bijgeleverd, is een programma om macro's te maken: programma's die een hele riedel van handelingen die je steeds weer achter elkaar moet uitvoeren opnemen en daarna via een eenvoudige toetsenbordcombinatie moeiteloos en steeds maar weer afdraaien.
Bijna al deze opties kennen de grote concurrenten ook. Wat maakt Word 4.0 dan nog bijzonder? Ik vind de snelheid van dit grote programma op een gewone Macintosh nog steeds erg hoog. Daarmee slaat de balans door naar Microsoft.

ZWAKKER Kijkend naar de concurrentie constateer ik dat het ontbreken van een Nederlandse synoniemenlijst zwak overkomt. Ik vind vijf pagina's uitleg over een moeilijk onderwerp als Postscript erg bekrompen in een boek van meer dan 400 bladzijden. Teksten rondom een echt onregelmatige afmeting laten lopen lukt niet. De zoekfunkties zijn duidelijk minder uitgebreid dan bij de concurrenten. En daarbij mag je dan ook MacWritell rekenen.
Dat Word 4.0 en MacWrite II wederzijds onbekenden zijn blijkt. Word kan de files van de nieuwe MacWrite ook niet lezen! Tenslotte vraag ik me af of Word nog wel gebruikersvriendelijk is voor beginners, met de enorme hoeveelheid commando's die er bijgeleverd wordt. Als troost: je kunt kiezen voor 'Short Menus', dat scheelt een stuk. Maar voor wat er over blijft zou ik niet zo'n hoge prijs betalen!

CONCLUSIE Mijn advies is dus: even wachten tot de Nederlandse versie komt! Sterke punten zijn: snel, goed bruikbaar op machines met 'klein' geheugen. WYSIWIG (wat je ziet is wat je krijgt), ook met kolommen, het genereren van tabellen en het vastleggen van eigen stijlen. De opgelopen achterstand op de naaste concurrenten is volledig ingelopen. □

Produktinformatie:
MS-Word 4.0
voor de Apple Macintosh
Engelse versie, inclusief Superpaint, Wordfinder, AutomacIII: ƒ 1.020,- exclusief BTW. Update Engelse versie 3.0 naar 4.0: ƒ 250,-.
Het pakket is beschikbaar gesteld door:
Microsoft BV
Postbus 364
2130 AJ Hoofddorp
Tel.: 02503-13181

Shareware tekstverwerkers

Robert-Henk Zuidinga

Een tekstverwerker doet hetzelfde als een typemachine, alleen meer, beter en sneller. Ik ken dan ook niemand die ooit de stap van de typemachine naar de computer gezet heeft en daar spijt van heeft gekregen. Wel ken ik mensen die vinden dat hun tekstverwerkingsprogramma zoveel kan, dat het ze wel eens te veel wordt.

SHAREWARE Gelukkig voor hen is er een ruime keuze aan tekstverwerkers, ook - of juist - in het shareware-aanbod: van gebruikersvriendelijk tot lastig en van beperkt tot alleskunners.

Nu is 'gebruikersvriendelijk' een relatief begrip. Vrijwel elk programma is tegenwoordig toegankelijk voor de grootste leek: op het scherm staan voortdurend aanwijzingen als *Esc to end* of *\ for menu* en er zijn altijd hulppagina's, vaak zelfs context-relevante, beschikbaar. De onderlinge verschillen zijn beperkt. Dat de hulppagina's meestal worden opgeroepen met *F1* of *Alt-H* en heel af en toe met *F3* (zoals in WP), of dat tussen insert en overwrite gewisseld wordt met de Ins-toets, maar in PCWrite met 'Scroll-lock', doet weinig af aan de stelling: wie ervaring heeft met één tekstverwerker kan binnen een uur met elke andere overweg.

Anders ligt het met de kracht van de programma's, de mogelijkheden en toeters en bellen. Niet dat ze te weinig presteren. Tekstverwerkers waarmee je nog geen kassabon kunt produceren zijn al lang buiten de boot gevallen. Nee, het probleem is tegenwoordig eerder dat ze teveel kunnen.

Lang niet iedereen heeft behoefte aan voorzieningen als 'Mailmerge' of een ingebouwde calculator, indeling in kolommen of een tab-lijn, die naar wens in te delen is in centimeters, inches of punten. Voor veel gebruikers is en blijft een tekstverwerker een veredelde typemachine en gaat het om wat hij meer, beter en sneller kan dan die typemachine.

PC-TYPE+ Een uitgesproken vriendelijk programma is PC-Type+ van Jim Button's Buttonware. Het staat met name bekend om zijn 'on-line manual'. Door met Esc naar de 'command line' te springen en daar 'help' te tikken, krijg je toegang tot een groot aantal hulppagina's. Bovendien kun je op de nodige van die pagina's ook nog naar hartelust oefenen met de daar behandelde informatie, zonder de tekst waaraan je werkt te beschadigen.

PC-Type+ biedt drie menuutjes; onder *F3* zit het menu waarmee je printercodes als vet of onderlijnen aanbrengt, *F7* en *F8* leiden tot een veelheid van mogelijkheden, zoals macro's en blokfuncties, en in een aantal gevallen naar submenu's. Een belangrijk voordeel van PC-Type+ - waarvan overigens in Amerika en Engeland al een nieuwe versie is verschenen, met als opvallendste verbetering 'pop-up menu's' - is dat hij ingesteld is voor vlekkeloze samenwerking met de twee andere voortreffelijke Buttonware-programma's: PC-Calc en PC-File.

Tegenover deze duidelijke voordelen staan een aantal nadelen. De belangrijkste daarvan is dat de spellingchecker (*Alt-Z of F8 F6* voor de hele tekst, of *Ctrl O* voor het woord onder de cursor) wel 'checkt', maar geen suggesties ter verbetering aandraagt. Dat is in deze tijd voor een tekstverwerker die wil meetellen geen beste beurt. Ook de 'sprong rechts', waarmee een regel - bijvoorbeeld: Eindhoven, 12 maart 1988 - helemaal tegen de rechter marge wordt geplaatst hoort niet te ontbreken.

PC WRITE Een zeer krachtig programma is PC-Write. Niet in het minst doordat de HCC het in een starterspakket heeft opgenomen en het bij veel PC-Privé-projecten werd geleverd is het bij velen bekend. Dat betreft in de meeste gevallen de versie 2.6 of eerder, want latere versies mogen in Europa niet meer als shareware verspreid worden. Eind vorig jaar heeft Bob Wallace een ingrijpend herziene versie, 3.0, gemaakt. Omdat hij officieel besteld kan worden, bij Quicksoft in Seattle, en omdat het de beste shareware-tekstverwerker is zal ik er hier aandacht besteden.

De nieuwe PC-Write heeft enkele belangrijke aanpassingen ondergaan: het geheugen, dat voorheen tot teksten van 60 K was beperkt, kan nu elke lengte aan. Het printprogramma is niet apart, maar een geïntegreerd deel van ed.exe en de tekst kan in kolommen (van een door de gebruiker in te stellen breedte) getikt worden. Daarnaast zijn er nog een heleboel andere verbeteringen aangebracht. '500 new features', meldt de Quicksoft-folder trots, zoals de drie opmaakmenu's (onder *Alt-F6*) voor het aanbrengen van fonts en andere opmaakcodes en de mogelijkheid een blok te markeren als rechthoek of vierkant.

PC-Write heeft bij sommigen de reputatie niet zo erg toegankelijk te zijn. Nu moet inderdaad gezegd worden dat het openingsscherm van de hulppagina's een warboel was. De statuslijn bovenaan het scherm bood wel veel informatie, maar was niet overzichtelijk. De beginnende gebruiker kon wel eens in verwarring kon raken

```
Esc: Help off, cancel.  F1: Help off, continue.  Arrows: Select a Help topic:
Basics          DOS commands    Footnotes        Merge: input     References
Auto-numbering  Dot lines I     Guide lines      Merge: template  Ruler lines
Auto-reformat   Dot lines II    Headers/footers  Merging steps    Scroll/jump
Char: foreign   Dot lines III   Locate cursor    Misc. stuff      Shareware
Char: math      Enhance text    Manual reformat  Page breaks      Spaces/hyphens
Copy/move text  Enter text      Margins/tabs     Page layout      System/file
Cursor moves    File management Mark text        Printing         Windows
Delete text     Find/replace    Merging          Record keys      Glossary

S P E C I A L   C H A R A C T E R S:   M A T H                  Entering Text
Press first key, then ACCENT KEY, then second key to display character.

  1 Accent `  ░  |  a Accent /  α  |  f Accent /  ø  |  1 Accent 2  ½
  2 Accent `  ▒  |  b Accent /  β  |  e Accent /  ∈  |  1 Accent 4  ¼
  3 Accent `  ▓  |  g Accent /  Γ  |                 |  : Accent `  ÷
  4 Accent `  █  |  p Accent /  π  |  ! Accent `  ⁿ  |  / Accent `  √
  5 Accent `  ▛  |  S Accent /  Σ  |  # Accent `  ■  |  + Accent `  ±
  6 Accent `  ▌  |  s Accent /  σ  |  $ Accent `  ∞  |  . Accent `  •
  7 Accent `  ▐  |  m Accent /  µ  |  % Accent `  °  |
  8 Accent `  ▟  |  t Accent /  τ  |  ^ Accent `  ∩  |  = Accent `  ≡
                 |  F Accent /  Φ  |  & Accent `  ·  |  ~ Accent `  ≈
  @ Accent `     |  h Accent /  θ  |  * Accent `  ²  |
  [ Accent `  ⌐  |  O Accent /  Ω  |  ( Accent `  ⌠  |  > Accent `  ≥
  ] Accent `  ¬  |  d Accent /  δ  |  ) Accent `  ⌡  |  < Accent `  ≤
```

doordat de ene keer *Esc* en de andere keer *F1* ingedrukt moest worden om verder te kunnen. Dat laatste is nog steeds zo. De status-regel is verbeterd. Er staat nu bijvoorbeeld op dat je in regel 45 van de 80 regels tekst bent, maar het is nog niet ideaal. De hulppagina's zijn echter voortreffelijk: zoals al vanaf versie 2.7 zijn ze te kiezen vanuit een menu. Maar in tegenstelling tot 2.7 zijn ze niet meer slechts een half scherm lang. Met *PgDn* en *PgUp* ga je per regel verder, met *Shift PgDn* en *PgUp* een half scherm tegelijk. Bovendien heb je tijdens de installatie de keuze tussen drie verschillende hulpprogramma's: die voor beginners, die voor ervaren gebruikers en het standaardprogramma.

Naast wat PC-Write al allemaal te bieden had, zoals het snel markeren, kopiëren, verplaatsen of wissen van blokken (met *F3, F4 en F6*), bevat het een aantal extraatjes die het leven van een fanatieke tikker een stuk prettiger maken. Met *F8* bijvoorbeeld verander je de letter onder de cursor van kleine in hoofdletter (of omgekeerd), met *Shift Esc* laat je twee letters van plaats verwisselen (en met *Shift Backspace* de andere kant op). Wie vanuit PC-Write de DOS-shell betreedt (met *F1 F4*) en daar een andere tekst oproept, kan daarvan met driemaal *Shift Ctrl F6* een 'screen clip' van maken. Eenmaal terug in PC-Write neem je met *Ctrl F4* die 'clip' in je tekst op.

Dat wil echter niet zeggen dat er niets op PC-Write is aan te merken. Wat mij blijft storen is dat het programma geen 'global reformat' kent. Met *F7* wordt alleen de alinea waarin de cursor staat (en dan nog alleen vanaf de cursor) hervormd. Bovendien blijft de cursor daarna op zijn plaats staan, in plaats van naar het begin van de volgende alinea te springen. Ook zou ik graag het nummer van de 'column', dat wil zeggen de plaats in de regel, in de statuslijn zien opgenomen. Nu moet je die steeds apart met *Shift F9* oproepen.

De grote kracht van PC-Write is dat de gebruiker hem in belangrijke mate naar zijn eigen hand kan zetten. Door allerlei codes als %P en &L in de file ed.def op te nemen maak je hem pasklaar. Met &R:5 bijvoorbeeld wordt de tekst elke vijf minuten gesaved.

Dat alles maakt deze tekstverwerker nog krachtiger en veelzijdiger dan hij al was. Zo veelomvattend zelfs dat Bob Wallace inmiddels werkt aan een eenvoudiger versie van zijn programma, bedoeld voor wie niet al die 'luxe' nodig heeft.

MINDREADER Een geval apart is MindReader v. 2.0, die aangeprezen pleegt te worden als een 'intelligente tekstverwerker'. Dat intelligente zit 'em met name is de WordComplete-faciliteit. Na drie letters getypt te hebben zie je hoe zich een venstertje opent met enkele mogelijkheden voor het hele woord, met bovenaan de meest waarschijnlijke. Door een hot-key aan te slaan wordt dat woord door de computer voor je afgemaakt (of, door het bijbehorende nummer in te tikken, één van de andere woorden). Uiteraard is dit een voorziening die vooral vruchten afwerpt bij lange of moeilijke woorden, maar er kleeft tegelijk een nadeel aan. Wie gewend is op zijn toetsenbord flink door te rammen - en wie is dat niet na een paar uur ervaring met een computer? - ziet het venster bij de derde toetsaanslag verschijnen en bij de vierde meteen weer verdwijnen. Wie er profijt van wil hebben zal zich echt moeten aanleren na drie tekens even in te houden.

Een tweede element van WordComplete is dat het onthoudt welke woorden je vaak gebruikt en het aanbod in het venster daaraan aanpast. Door WC consequent te gebruiken, maak je MindReader dus gaandeweg steeds 'intelligenter'. Je kunt WC overigens ook op Standby of Off zetten. Wie dat doet, houdt nog altijd een krachtige en veelomvattende tekstverwerker over. Tot de pluspunten horen de 'glossary' en het 'addressbook': in de eerste kun je een groot aantal standaardzinnen of -alinea's onder een nummer onderbrengen, zoals 'Tot onze spijt moeten wij u meedelen dat het door u bestelde artikel niet meer in voorraad is', of: 'Met veel belangstelling zie ik uit naar uw reactie'. In het tweede onderdeel is plaats voor adressen, inclusief de aanhef van de brief: Zeer geachte heer (achternaam), Beste (voornaam). Door in de tekst het betreffende nummer op te nemen maak je in een handomdraai standaardbrieven met een persoonlijke 'touch'.

Zijn deze voorzieningen - evenals met enige vasthoudendheid ook WordComplete - ook aan het Nederlands aan te passen, de laatste drie Mindreader-pluspunten zijn onverbrekelijk met het Engels verbonden. Die betreffen het achterste deel van een woord. Met *F2* krijgt het woord de meervoudsuitgang, met *F3* de ing-vorm en met *F4* de verleden tijd . En hoewel hij achter house keurig alleen een -s zet, en niet -es, en van make making maakt en niet makeing, blijft een wakend oog gewenst. Dat het meervoud van calf calves is en dat van ox oxen, en dat de verleden tijd niet alleen voor zwakke werkwoorden geldt - van write maakt hij eigenzinnig writed -, is van versie 2.0 nog te veel gevraagd.

Een bezwaar is dat het programma teksten van maximaal 36 K aankan. Met *Shift F10* roep je een venster op dat je op de hoogte houdt hoe ver je al bent.

Wat deze drie programma's behalve hun kwaliteit gemeen hebben, is dat ze als shareware worden aangeboden. Het vertrouwen dat de makers daarmee in ons, softwaregebruikers, stellen verplicht ons programma's die we in gebruik hebben genomen bij hen te laten registreren.

```
Esc: Help off, cancel.  F1: Help off, continue.  Arrows: Select a Help topic:
Basics           DOS commands     Footnotes         Merge: input      References
Auto-numbering   Dot lines I      Guide lines       Merge: template   Ruler lines
Auto-reformat    Dot lines II     Headers/footers   Merging steps     Scroll/jump
Char: foreign    Dot lines III    Locate cursor     Misc. stuff       Shareware
Char: math       Enhance text     Manual reformat   Page breaks       Spaces/hyphens
Copy/move text   Enter text       Margins/tabs      Page layout       System/file
Cursor moves     File management  Mark text         Printing          Windows
Delete text      Find/replace     Merging           Record keys       Glossary
S H A R E W A R E                                         Shareware Appendix

  Shareware is a  unique  marketing  approach.  Quicksoft encourages you to
  freely  distribute unmodified copies of PC-Write.  You support Quicksoft
  and shareware by registering for support and by buying our manuals. As a
  registered user, you can get a $25 commission for every new PC-Write user
  who registers and gives us your registration number.

WHEN YOU GET YOUR REGISTRATION NUMBER:          | TO REGISTER:
 Change front screen Registration # to your own.| * Call 206/282-0452. Visa/MC.
  * Press Shf F4, F2. Enter your registration #.| * Complete Registration form
 Change front screen message "Compliments of..."|   that appears when you press
  * Press Shf F4, F3. Enter new message.        |   Shf F4, F5 in a new file.
 Save changes to ED.EXE.
  * Press Shf F4, F4  (Use Shf F4 and F2, F3, F4 keys while editing any file.)
```

Verdere informatie:

PC-TYPE+
Mega-K Products
Haarlem
Telefoon 023-319216
prijs: ƒ 349,- inclusief BTW
(Nederlandse versie)
Aanbieding tot 21 december: ƒ 239,- inclusief BTW

PC WRITE
t/m Versie 2.6 freeware
Public Domain bibliotheken
Versie 3.0: Quicksoft
219 First N. #224
Seattle, WA 98109
Prijs: ongeveer $ 75,-
(Visa/MasterCard)

MINDREADER 2.0
Prijs: ƒ 7,50 incl. BTW
Hillsoft afd. DD
Postbus 16
7670 AA VRIEZENVEEN
Tel. 05498-59599

T3 Scientific Wordprocessing System

Indrukwekkende technische tekstverwerker

Dat er goede en vooral uitgebreide tekstverwerkers zijn is bekend. Maar welke keuze maakt u wanneer de behoefte uitgaat naar een perfecte tekstverwerker, met de mogelijkheid om hierin ook (complexe) wiskundige formules, chemische verbindingen of combinaties hiervan op te nemen? Het pakket T3 voldoet hieraan in meerdere mate en heeft in de betrekkelijk korte periode dat ik ermee heb gewerkt een grote indruk achtergelaten.

Noel Roets

Onder technische tekstverwerking kunnen we in het algemeen verstaan: het volledig integreren van tekst, formules (wetenschappelijk), chemische structuren en tekeningen. Moderne tekstverwerkers als WordPerfect 5.0 kunnen tot op zeker niveau ook voor technische toepassingen gebruikt worden. Hierbij wordt voor het maken van complexe formules gebruik gemaakt van een aparte scherm-editor. Deze moet dan later worden toegevoegd aan de tekst, waardoor het uiteindelijke document niet meer kan worden gewijzigd.
T3 heeft slechts een editor, die zowel gebruikt wordt voor het opmaken van tekst als het maken van onder andere formules en chemische verbindingen. Het corrigeren en bijwerken gebeurt op hetzelfde scherm en gaat zeer eenvoudig.

$$\prod_{k\geq 0} \frac{1}{(1 - q^k z)} = \sum_{n\geq 0} z^n \Big/ \prod_{1\leq k\leq n} (1-q^k)$$

EERSTE INDRUK Het eerste wat opvalt wanneer men T3 ontvangt is de grote hoeveelheid diskettes en de perfecte kwaliteit van de handleiding en onder meer het lesprogramma (tutorial). De handleiding is Engelstalig en evenals de tutorial uitstekend verzorgd. De opzet van beide handboeken is erg duidelijk en de enige belemmering voor het werken met T3 is de Engelse taal.
Het pakket werkt op iedere IBM compatible PC XT/AT of PS/2 met minimaal 640 Kb geheugen, een grafische kaart en een harddisk met minimaal 3 Mb vrij, opererend onder DOS 2.0 of hoger.

SIGN ON Voor de installatie van T3 is een kleine aparte handleiding bijgeleverd, die zorgt voor een optimale instelling op de computer. Het installeren levert dan ook totaal geen problemen op. Na het opstarten van T3 wordt gevraagd om een 'sign on' en password. Deze 'sign on' verleent een gebruiker een bepaald toegangsniveau, waardoor T3 ook geschikt is om in een netwerk te functioneren.
Het pakket T3 is volledig menugestuurd en is erg overzichtelijk en functioneel van opzet. Wanneer in een keuzevenster een optie wordt gekozen, bevestigt men dat met de +-toets op het numerieke toetsenbord. Deze functie is toepasbaar in het hele pakket. De ENTER-toets wordt dan ook *alleen* gebruikt voor de tekstverwerking. T3 heeft meer van dit soort 'trucjes' voorhanden, waardoor het na enige oefening feilloos te bedienen is.

EIGENSCHAPPEN Wanneer we T3 als zuivere tekstverwerker bekijken zien we een pakket wat zich volledig kan meten met de bestaande programma's. Wel is het werken met bepaalde opdrachten iets omslachtiger dan bijvoorbeeld bij WordPerfect.
Qua grafische mogelijkheden staat T3 er echter ver boven de meeste andere tekstverwerkers. Het integreren van een complexe wiskundige vergelijking in een tekst levert relatief weinig problemen op en is een kwestie van oefening. Om te ontdekken wat de mogelijkheden van T3 op grafisch gebied zijn is een demonstratieprogramma toegevoegd, wat op een duidelijke manier alle opties van T3 toont en aangeeft hoe deze zelf zijn toe te passen.
Samen met de tutorial wordt op deze manier perfect uitgelegd hoe chemische bindingen kunnen worden ontworpen en eventueel later gemuteerd, hoe wiskundige vergelijkingen in teksten worden opgenomen, etc.
Het pakket T3 is standaard uitgerust met veertig verschillende lettertypes. Deze bevatten alle mogelijke lettervormen en -types. Daarnaast is er ook nog de mogelijkheid om deze later uit te breiden met bijvoorbeeld een Hebreeuws font of een font met extra gro-

te lettertypes voor het geven van presentaties of lezingen.

PRINTEN Het printen van documenten gaat eenvoudig en levert weinig problemen op. Het resultaat met de Laserjet is schitterend, zelfs de matrix printerafdruk voldeed boven verwachting. De afdrukken komen vrijwel overeen met wat het beeldscherm vertoont, iets wat vaak een probleem is bij grafische tekstverwerkingspakketten. De documentatie verleent op dit gebied alle noodzakelijke informatie, zonder al te uitvoerig te worden.

CONCLUSIE T3 is een prachtig pakket, vooral voor de zogenaamde technische tekstverwerking. Het is zeer compleet uitgevoerd en zelfs de handleidingen zijn prettig leesbaar en duidelijk geschreven. Over de lay-out van T3 niets dan lof. Het komt professioneel over en de vensters zijn zo overzichtelijk geplaatst, dat je altijd weet waar je mee bezig bent.

Het werken met T3 vergt echter wel wat oefening en het verplicht je om de Engelstalige handleidingen daadwerkelijk door te nemen. Het is jammer dat T3 het stempel *technisch* zo nadrukkelijk mee krijgt. Ook wanneer geen gebruik wordt gemaakt van deze mogelijkheden kan T3 als een volwaardig dataverwerkend pakket worden beschouwd. De printkwaliteiten zijn erg goed en zeker niet gecompliceerder dan bij vergelijkende gewone tekstverwerkingspakketten. □

$$f(z) = \sum_{n=0}^{\infty} a_n z^n, \quad |z| < R \ (R \neq 0)$$

$$(1.1) \quad \int_C \left[\sum_{n=0}^{\infty} a_n z^n \right] dz = \sum_{n=0}^{\infty} a_n \int_C z^n dz$$

$$(1.2) \quad \lim_{n \to \infty} \left| \int_C \left[f(z) - \sum_{k=0}^{n} a_k z^k \right] dz \right| = 0$$

$$n \geq N(\epsilon) \Rightarrow \left| f(z) - \sum_{k=0}^{n} a_k z^k \right| < \epsilon$$

$$\left| \int_C \left[f(z) - \sum_{k=0}^{n} a_k z^k \right] dz \right| \leq \epsilon \cdot (\text{length of C})$$

Specificaties:
Prijzen (exclusief BTW):
T3-programma ƒ 2200,-
Laserprinter-drivers ƒ 500,-
Non laserprinter-drivers ƒ 300,-
Hebreeuws font: ƒ 200,-
Dubbelgroot HP-font: ƒ 200,-
Verkrijgbaar bij:
Technical Marketing Consulting
Gagelweg 3
4651 VL Steenbergen
Telefoon 01670-64422

TEST TEKSTVERWERKERS

ChiWriter is handig en goedkoop

ChiWriter is een handige tekstverwerker. Dat is de belangrijkste conclusie, die ik kan trekken na er een tijd mee gewerkt te hebben. Natuurlijk kleven er ook nadelen aan, maar het biedt zeer veel waarde voor zijn geld.

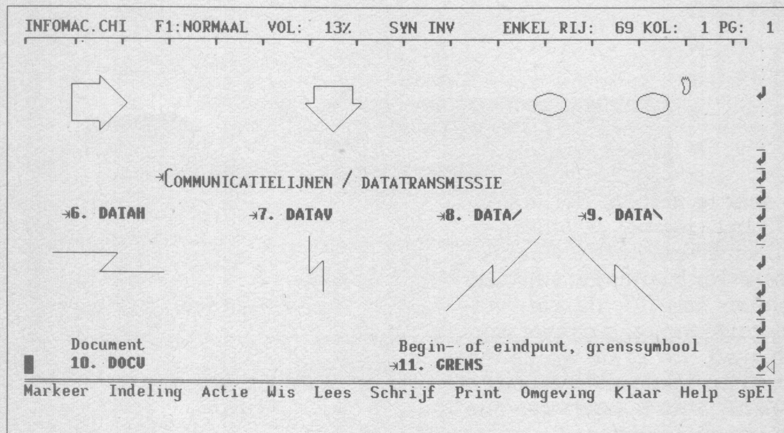
Hans Lodder

Sinds 1986 circuleert het shareware programma ChiWriter. Ook in Nederland wordt het gebruikt, vooral door mensen die veel formules in hun teksten verwerken. Sinds kort is het als commercieel programma uitgekomen. Communicatie + uit Den Haag levert zowel de Engels- als de Nederlandstalige versie. De Engelstalige versie wordt daarnaast uitgebracht door KBS Consultants in Venlo. ChiWriter kost rond de driehonderd gulden, afhankelijk van de modules die je wilt hebben.

BIJZONDER Wat is er nu zo bijzonder aan ChiWriter? De meest opvallende eigenschap is dat je heel eenvoudig, via functietoetsen, van font kunt wisselen. Standaard worden er veertien meegeleverd, die je niet alleen op je scherm krijgt te zien, maar die ook op een matrix- of laserprinter zijn af te drukken. Daarnaast kun je zelf zowel de scherm- als de printerfonts wijzigen en aanvullen met behulp van de meegeleverde font designer.
De versie, die ik heb getest was release 3.03, maar 3.10 is al verkrijgbaar. Deze kan nog een paar zaken meer. ChiWriter heeft een IBM PC of compatible nodig, met tenminste 384 Kb geheugen, een CGA-kaart, Hercules-, EGA of VGA-scherm. Bij dit laatste is een extra module nodig. De printer kan 9 naalds zijn: Epson of IBM-graphics, 24 naalds of een laserprinter. Voor de laatste zijn weer extra modules beschikbaar.

EDITING Zoals van een tekstverwerker verwacht mag worden kun je ook met ChiWriter editen, zowel in tekst als voetnoten en in verschillende files. Er kan gebruik worden gemaakt van de menu's of toetscombinaties. Via de control- en alt-toetsen zijn zo'n twintigtal commando's op te roepen, die in de handleiding handig bij elkaar staan.
Een deel van de tekst selecteren gaat simpel, want ChiWriter heeft aan 1 marker voldoende. De cursor is de andere marker. De zoek- en zoek/vervang operatie kent enkele probleempjes. Het is niet mogelijk om te zoeken naar een harde return als die deel uitmaakt van een string. Ook is het onmogelijk om een tab daarin te gebruiken als object.
Het is onmogelijk in een regel links uitvullen, centreren en/of rechts uitvullen te combineren. ChiWriter kan niet automatisch een hoofdstuk- en paragraafnummer genereren en evenmin een constant format daarvoor handhaven.
De Nederlandstalige ChiWriter kent geen spellingscontrole, de Engelstalige wel. In beide gevallen is er geen afbreekhulp beschikbaar, maar release 3.10 zou die wel hebben.

TEKST ChiWriter kan standaard ASCII-teksten lezen en schrijven. De eigen data opslag gebeurt ook in ASCII, met speciale tekenreeksen er tussen. Er zijn dus geen problemen te verwachten met transport via telefoonlijnen. Er zijn hulpprogrammaatjes beschikbaar voor conversie van WordPerfect en WordStar teksten.
ChiWriter biedt geen mogelijkheid om teksten gecodeerd op te slaan, waardoor ze beschermd zijn tegen 'onvriendelijke ogen'.
ChiWriter kan zo ingesteld worden dat regelmatig een kopie van het werk wordt gemaakt.Hij kent geen mogelijkheid om een commando terug te draaien, wel om het voortijdig te beëindigen.
Het is met ChiWriter mogelijk om te printen, terwijl je met iets anders bezig bent. Daarvoor moet je het DOS printcommando gebruiken. Het gaat niet rechtstreeks, dat is jammer. Printen met ChiWriter gaat in grafische mode (natuurlijk!) en kost daarom wel enige tijd.

GEBRUIK ChiWriter is geschikt voor iedereen die regelmatig van font wil wisselen. Voorbeelden zijn Griekse letters en wiskundige en chemische symbolen. Verder kun je er handig voetnoten mee maken. Het kost ongeveer twee uur om het te installeren en er mee te leren omgaan. Er zit een uitstekende help-faciliteit in het programma. Bovendien stelt de leverancier alles in het werk om zijn klanten tevreden te houden. De documentatie ziet er verzorgd uit en bevat geen storende fouten. Alle relevante zaken zijn erin terug te vinden.

CONCLUSIE ChiWriter is een handige en goedkope tekstverwerker. Er zitten nog een paar kleine probleempjes in, maar ik heb er alle vertrouwen in dat die spoedig worden opgelost. Voordelen van ChiWriter zijn: eenvoudige uitwisselbaarheid van fonts, bedieningsgemak, mogelijkheid voor het gebruik van speciale tekens, lage prijs en goede service. Nadelen: het ontbreken van een Nederlandse spellingscontrole, het niet genereren van hoofdstuknummers en enkele beperkingen bij het zoeken. Misschien verbetert dit nog, de houding van zowel producent als leverancier is er naar.

Produktinformatie:
ChiWriter basispakket ƒ 399,-, ondersteuning 24 naald printers ƒ 66,-, ondersteuning laserprinters ƒ 198,-, Engelse spellingscontrole ƒ 49,-, alles exclusief BTW
Diverse fonts verkrijgbaar en conversie- en hulpprogramma's
Leverancier:
Communicatie +
Postbus 87754
2508 DD Den Haag

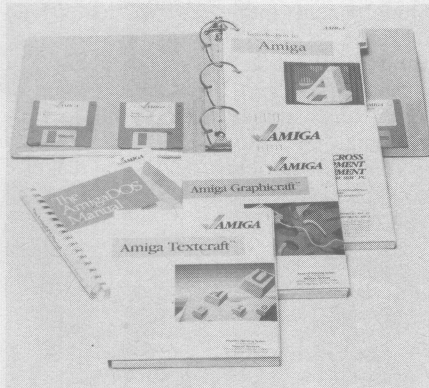
Tekstverwerken op de Commodore Amiga

Nee, er zullen niet veel mensen zijn die hun geliefde Amiga hebben aangeschaft om er stukken tekst mee te produceren. Daar zijn de MS-DOS machines voor, de kantoorbeulen. De Amiganen voeden hun grafiekwonder liever met schijven vol met gedigitaliseerde stereo muziek, tekeneningen in 3D met waanzinnige kleuren of flitsende animatieprogramma's.

Cees de Jonge

Zo nu en dan moet echter het kind in je plaats maken voor de serieuze computergebruiker. Dan wordt het weer tijd voor een brief aan Commodore (komt er nog een Amiga 3000?). Even zoeken naar de tekstverwerker in de diskettebak.

TEXTCRAFT Het was in de eerste jaren van de Amiga 1000 gebruikelijk om je brieven te schrijven met Textcraft, later verscheen Textcraft Plus. Deze Commodore programma's waren de grote voorbeelden voor de latere tekstverwerkers, veel onderdelen zijn dan ook overgenomen (lees: gekopieerd). De grafische weergave van de kantlijnen, de icoontjes voor de uitlijning en regelspatiering komen in de recentelijk uitgekomen tekstverwerkers vaak nog steeds voor. Textcraft Plus is eigenlijk al achterhaald, het wachten is op de verbeterde opvolger (Textcraft dubbel Plus ??).

SOORTEN Er bestaan voor de Amiga eigenlijk drie soorten tekstverwerkers:
1. **De simpele tekstverwerker.**
Scribble is zo'n programma, werkt met controlcodes à la Wordstar. Het is bij deze programma's niet mogelijk om Amiga fonts te kiezen, laat staan te printen. Vaak is het ook niet mogelijk om gebruik te maken van de eventueel aanwezige printerfonts. De vormgeving van deze programma's is eenvoudig.
2. **De What You See Is What You Get tekstverwerker.**
Textcraft Plus is een goed voorbeeld voor deze groep. Ook hier zijn geen Amiga fonts te gebruiken. Het aansturen van diverse printerfonts is vaak niet mogelijk, wat wel mogelijk is het printen in 10, 12 en 15 pitch. Belangrijk is echter wel dat de uitlijning, alinea indeling en zaken als superscript grafisch op je scherm worden weergegeven. Je ziet dus precies wat er straks op je printer verschijnt. Nadeel van deze methode is dat het allemaal wat meer tijd kost. Formatteren en scrollen van zo'n tekst duurt gewoon wat langer. Het formatteren van een tekst (links uitlijnen, italics, rechter kantlijn op 60) is met de muis een fluitje van een cent. Gebruikersvriendelijkheid en de ook betere vormgeving van deze programma's zijn de pluspunten van deze groep.
3. **De What You See Is What You Get programma's**
die gebruik maken van Amiga of zelfs Postscript fonts. Amiga fonts zijn naar mijn bescheiden mening niet geschikt om brieven mee te schrijven. De resolutie van deze letters is te laag en geven ook op 24 naalds printers een teleurstellend resultaat. Bepaalde programma's (Vizawrite) halen kunstgrepen uit en verkleinen de fonts zodat een hogere resolutie wordt bereikt. Ik prefereer nog steeds de fonts van mijn printer boven het grafische printen, het resultaat is een scherp en snel resultaat. Het gebruik van Amigafonts in een tekstverwerker stelt je wel in staat om een lettertype te kiezen dat er aantrekkelijk uitziet op de monitor, het oog wil immers ook wat. Een mooi vormgegeven tekstverwerker met een aantrekkelijk lettertype doet zelfs een notoire spijbelaar hongeren naar stapels nog te maken uitreksels van zijn of haar nederlandse boekenlijst.

OPTIES Een aantal programma's bevatten ook nog de opties: spellingscontrole, synoniemenlijst, macro's en rekenfaciliteiten. Van 'Notepad' tot 'Wordperfect' of 'Ecellence!', je kunt met de Amiga tegenwoordig alle kanten uit. De wat meer uitgebreide pakketten vragen vaak om 1 Mb of meer geheugen, soms om een tweede drive. De toekomst ziet er nog fleuriger uit, met de komst van de 'Compugraphic Fonts' wordt het grafisch printen van een brief pas echt aantrekkelijk. Zeer waarschijnlijk zullen deze 'outline' fonts op de Workbench 1.4 verschijnen.

ANCO MICRO TEXT Een tekstverwerker van het eenvoudigste soort, Micro Text van Anco kan echt niet simpeler. Zelfs de Engelse handleiding, bestaande uit 11 pagina's, is een voorbeeld van nihilisme. De makers van deze software hebben veel te weinig aandacht besteed aan de handleiding, een PD tekstverwerker gaat meestal nog vergezeld van een uitgebreidere handleiding.De grafische mogelijkheden van de Amiga worden naar mijn smaak niet ten volle benut. Fundamentele zaken als kantlijn, uitlijning en tabs moeten worden geselecteerd door middel van control codes. Een aantal van die codes kun je wel aanklikken met de muis op de onderkant van het scherm. Van een goede ondersteuning van de muis is echter geen sprake, bijvoorbeeld een blok selecteren moet met de cursor gebeuren.Het Micro Text scherm vult niet het hele scherm, dat is jammer. Mailmerge is alleen mogelijk met Micro Base, een database van Anco.Een grote misser is het ontbreken van de 'Quit' optie. Als je klaar bent met tekstverwerken ben je verplicht om je machine te resetten, of je moet zoveel geheugen over hebben dat je Micro Text gewoon naar achter klikt.

CONCLUSIE Er valt over Micro Text niet zoveel te vertellen, het programma kan simpelweg weinig. Als je doel is om grote stukken ASCII tekst of sources voor je C compiler te produceren is dit programma misschien nog wel te gebruiken. Wil je echter een programma met goede grafische eigenschappen, met goede lay-out opties, comfortabele mailmerge mogelijkheden en een uitgebreide handleiding, dan moet je Micro Text links laten liggen.

MICRO TEXT
Prijs: ƒ 48,–
Home Software Benelux
Kippersweg 63-65
2031 EB HAARLEM
Tel. 023-311241

PCNL-MEMO

Jaargang 1, aflevering 8 november 1989

HCC-dagen

Wie op de HCC-dagen 1989 niet bij de IBM-PC gg langs geweest is die heeft echt wat gemist. Bijvoorbeeld 10% korting; op de HCC-dagen krijgen alle bezoekers **10% korting** op alle artikelen van de IBM-PC gg. Maar ook een demonstratie van een echt PC-netwerk, de PCNL-INFODESK, desktop publishing, beurs specials etc. (kijk ook in de HCC-dagen Catalogus). Kom dus langs op onze stand.

PCNL-kwartetten

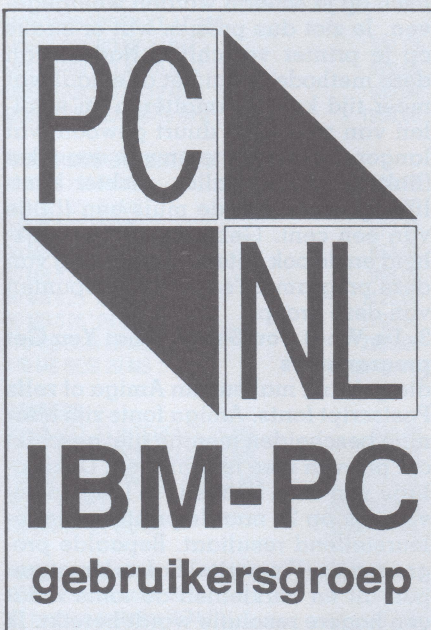
Nieuw bij de IBM-PC gg, de PCNL-kwartetten, setjes van 4 diskettes voor een extra aantrekkelijke prijs. Deze kwartetten zijn speciaal samengesteld uit bij elkaar horende programma's of diskettes. De PCNL-kwartetten zijn verkrijgbaar op zowel 5,25 als 3,5 inch formaat voor *f* 25,- (5,25 inch) of *f* 32,50 (3,5 inch) per stuk. Een aantal voorbeelden:

- **PCNL-HUISHOUD kwartet**. Gebruik in het vervolg de PC ook in de huishouding. Het kwartet bestaat uit de volgende 4 diskettes; PCNL0519 - MEALMATE (samenstellen menu aan de hand van de voedingswaarde, hoeveelheden vet, calorieën, eiwit, koolhydraten etc.), PCNL0635 - GROCERY LISTING (maak een wekelijks boodschappenlijstje aan de hand van een database met alle mogelijken), PCNL0778 - HOME BUDGET MANAGEMENT SYSTEM (Amerikaans huishoudboekje met financiële overzichten per maand of jaar, incl. grootboek), PCNL0918 - HOME BARTENDERS GUIDE (samenstellen allerlei (ook niet-)alcoholische dranken, incl. tips voor het gebruik van speciaal glaswerk). Het bestelnummer van dit kwartet is 58401 (5,25 inch) of 38401 (3,5 inch).
- **PCNL-KLEUTER/KINDER kwartet**. Kennismaking met de computer voor kinderen tot 9 jaar. Begeleiding van ouders (vooral in het begin) vereist, alsmede een CGA-adapter. Geen behendigheidsspelletjes! Het kwartet bestaat uit de volgende 4 diskettes; PCNL0005 - PCPG (eenvoudig menugestuurd tekenprogramma), PCNL0507 - AMY'S FIRST PRIMER (kennismaking met het alfabet, letters vergelijken, voorwerpen tellen, etc.), PCNL0552 - DON PAVIA GAMES (educatieve spelletjes waarbij gebruik gemaakt wordt van muziek en grafische animaties), PCNL0903 - KOFFIE (Nederlandstalig grafisch spel. Het doel is het zetten van koffie. De commando's moeten ingetypt worden). Het bestelnummer van dit kwartet is 58402 (5,25 inch) of 38402 (3,5 inch).

Op de HCC-dagen zelf zullen nog meer kwartetten aanwezig zijn, maar daarvoor moet u even langs komen. Bij elk kwartet bevinden zich op diskette summiere Nederlandstalige instructies voor het installeren van de programma's en/of het bekijken van de bij de diverse programma's behorende informatie.

3M Klokje

De PCNL-COMBI actie wordt voortgezet. Velen hebben al de mogelijkheid aangegrepen om tegelijk met PCNL-diskettes met software lege diskettes van topmerken aan te schaffen. De prijs is dan ook uiterst aantrekkelijk (zie bestelinformatie op 4e pagina). Van de eenmalige "5,25 inch" 3M klokjes is nog een beperkt aantal voorradig. Per 5 PCNL-diskettes kunt u in plaats van een doosje lege diskettes 1 klokje aanschaffen (zie ook PCNL-MEMO in HCCNieuwsbrief #118). Het klokje kost dan *f* 17,50 (bestelnummer 59581). Als u geen PCNL-diskettes aanschaft kosten ze *f* 25,- per stuk (bestelnummer 59681).

PCNL-FLOPPY FOLDER

Naast de PDS Catalogus geeft de IBM-PC gg nu ook de PCNL-FLOPPYFOLDER uit met daarin (op papier) een summier overzicht van de programma's uit de PDS Software Bibliotheek. Deze bibliotheek bevat op het moment 1000 PCNL-diskettes (en is nog steeds groeiende). In de PCNL-FLOPPYFOLDER zijn de diskettes ingedeeld in 23 rubrieken (artificiële intelligentie, astrologie, astronomie, beleggen, boekhouden, communicatie, database etc.). De PCNL-FLOPPYFOLDER bevat ook informatie over het volledige leveringsprogramma van de IBM-PC gg en de wijze van bestellen.
De PCNL-FLOPPYFOLDER is alleen rechtstreeks bij de IBM-PC gg verkrijgbaar (niet via de HCC bestelservice). Als u ook andere artikelen bestelt dan kost de folder *f* 1,-. Wilt u alleen deze folder bestellen dan is de prijs *f* 2,50 (inclusief bijdrage in porto en verzendkosten). Het bestelnummer van de PCNL-FLOPPYFOLDER is 63001.

Inhoud

Database

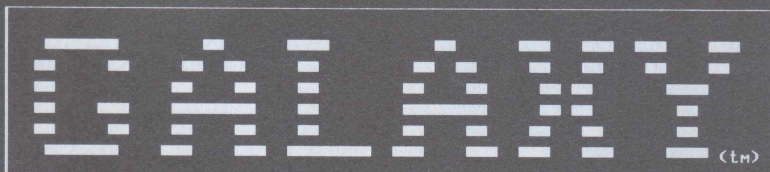
Onderstaand vindt u een overzicht van de diskettes uit de IBM-PC gg PDS Software Bibliotheek uit de rubriek "database". In deze rubriek treft u database programma's, toepassingen voor database programma's en complete databases met gegevens van allerlei aard. Als een diskette een speciale toepassing is van een bepaald databaseprogramma dan wordt de naam van het betreffende programma tussen haakjes vermeld.

Colofon

PCNL-MEMO is een uitgave van de IBM-PC gebruikersgroep, postbus 47, 7250 AA VORDEN. PCNL-MEMO verschijnt maandelijks integraal opgenomen in de HCCNieuwsbrief.

PCNL-MEMO

PCNL0068 - MICRO-GOURMET DATABASE: informatie over diverse voedselprodukten
PCNL0070 - ABC: databaseprogramma met voorbeelden, ADDRESS: adres-manager
PCNL0089 - SDB: relationeel database systeem in 'C'
PCNL0102 - Database met pizza recepten
PCNL0108 - EASYFILE: database programma in Basic met index files en mailing system
PCNL0136 - NEWBASE: user supported database programma (BASICA of GWBASIC)
PCNL0162 EN 0163 - BASIC-BASE v3.0: financieel database system met voorbeeld database
PCNL0164 EN 0165 - Database and Spreadsheet programma's van Potomac Pacific Engineering Inc., met voorbeeldfiles
PCNL0199 - Overzicht van films die in de VS op video verkrijgbaar zijn: meer dan 2000 titels
PCNL0204 - NAT_TECH: artikelen verschenen in 'Natuur en Techniek' ('78-'85), (dBASE-III)
PCNL0214 - INDXCARD: databaseprogramma met documentatie, voorbeelden en source code in BASIC
PCNL0215 - MAILMEN: mailing programma, LABEL: maken van labels, INDEX: bijwerken van een indexfile, DIRECTOR, DELETE, DUPREM, SEARCH, ROSTER, TRACK_IT, DBS etc (dBASE-II of III)
PCNL0234 - CSORT: database manager met rapportage- en sorteermogelijkheden
PCNL0235 - INFOBASE: database management programma met mogelijkheden voor mailmerge
PCNL0282 - PC-DBMS v1.2: Relationeel database management programma
PCNL0308 - ADDRESS BOOK: gebruikersvriendelijk persoonlijk en/of zakelijk adresboek met 300 adressen
PCNL0370 - pBASE v1.2: relationeel database management systeem
PCNL0387 - MAIL MONSTER: mailing programma met voorbeeld database en indexfiles, source code en gecompileerde versie aanwezig (dBASE-III)
PCNL0388 - VCRDBASE: bijhouden van een filmbestand
PCNL0396 - BIBLIOGRAPHY OF BUSINESS ETHICS AND BUSINESS MORAL VALUES: bevat een lijst van periodieke referenties, teksten, boeken etc
PCNL0421 - FREEFILE: relationele database met berekening van de velden
PCNL0423 - REF: literatuur-referentie met documentatie en voorbeeld database
PCNL0463 t/m 0467 - DREAM v1.0, Data Retrieval, Entry And Management: relationeel databaseprogramma
PCNL0469 EN 0470 - MUSE v5.12: beheren van manuscripten
PCNL0481 EN 0482 - PC-FILE+: uitstekend programma, veel helpschermen beschikbaar, documentatie is uitgebreid (250 pagina's), erg populair programma
PCNL0521 - DC4 v4.3: disk-catalogus programma, om filegegevens in te voeren en veranderingen aan te brengen in naam, grootte, datum en beschrijving, tot 3000 records (voor 5,25 inch diskettes)
PCNL0522 - INSTANT RECALL v1.5x: database met vrije layout
PCNL0601 - Database artikelen HCC Nieuwsbrief (1977 t/m 1986) in PC-Archive formaat
PCNL0652 - WAMPUM: database manager, behoorlijk uitgebreid, vertoont veel overeenkomst met dBase-III
PCNL0665 - FILECAT: file-catalogus programma
PCNL0691 EN 0692 - FILE EXPRESS v4.01: eenvoudig te bedienen management programma. Mogelijkheden aanwezig voor het printen van rapporten
PCNL0726 - XREFPRG2 v1.1: Crossreference listings voor dBIII, DB3PAS: converteren dBIII+ files naar Turbo Pascal (dBASE-III)
PCNL0735 - MUSIC LIBRARY SYSTEM: database systeem voor een muziek bibliotheek voor 65.000 records
PCNL0789 - TODAY: database programma, per onderwerp een overzicht van dag tot dag
PCNL0813 - NIMBLE v1.40: database programma met veel opties
PCNL0856 - dBASEIII utilities en voorbeelden voor helpschermen, pull-down menu's, vriendelijke menu's etc (dBASE-III)
PCNL0857 - dBASEIII utilities en voorbeelden: gebruik memo-velden, verschillende assembly-taal uitbreidingen, nabootsen dBASEII commando's etc (dBASE-III)
PCNL0858 - DGENERATE v1.0: maken van scherm-standaarden/layouts en programma's, source code aanwezig, gebruiken met dBASE of Clipper (dBASE-III)
PCNL0859 - dBASEIII programma's: WINDOW, LITE, LUE, INVENTRY, DBEPSON, COLOR etc, source codes veelal aanwezig (dBASE-III)
PCNL0860 - dBASEIII programma's: voorbeelden voor beginners en een tekstfile met waardevolle tips (dBASE-III)
PCNL0864 - FOR RECORD COLLECTORS v3.0: maken muziek bibliotheek, te gebruiken voor LP's, CD's, singles, cassettes, video's etc
PCNL0866 EN 0867 - KWIKSTAT v1.2a: database in compiled BASIC, een aantal mathematische functies worden ondersteund
PCNL0891 EN 0892 - 3BY5 v4.0: verwerken van informatie vergelijkbaar met de 3" bij 5" index kaarten
PCNL0906 - WSSINDEX v3.34: maken database met info over diskettes, gebaseerd op informatie verkregen met het DIR-commando
PCNL0907 EN 0908 - PDS*BASE v4.01: databasesysteem voor het maken van relationele files en programma's, max. 40 velden, met documentatie
PCNL0918 EN 0919 - HOME BARTENDERS' GUIDE: recepten voor diverse dranken en cocktails
PCNL0920 - SSQL v1.4: creëren, wijzigen, invoeren, verkrijgen data van/naar SQL database
PCNL0920 EN 0921 - DPROG v1.21: Voorbeelden aanwezig (DBASEIII+, Clipper)
PCNL0958 - QUERY v1.2: flexibel menugestuurd programma om dBASEIII files te bekijken, zoekopdrachten met één of meer criteria, INVENTORY SYSTEM: geïntegreerd inventaris systeem, invoer kost veel tijd
PCNL0967 - OLYMPIAD: resultaten van de Olympische spelen 1896/1984 en SPF: zoekprogramma voor OLYMPIAD
PCNL0969 - ZIPS: uitgebreid telefoon management systeem

Public Domain Software

Onderstaande diskettes zijn afkomstig uit de Public Domain Software & Shareware Bibliotheek van de IBM-PC gg. De genoemde PCNL-diskettes zijn verkrijgbaar op zowel 5,25 als 3,5 inch diskettes. De diskettes kosten *f* 7,50 (5,25 inch) of

PCNL-MEMO

f 10,- (3,5 inch) per stuk. Alle diskettes zijn rechtstreeks te verkrijgen bij de IBM-PC gg (**niet** via de HCC bestelservice!). Voor bestelnummers e.d. zie de PCNL-bestelinformatie op de vierde pagina.

PCNL0874 - A86 & D86 v3.18. A86 is volgens de auteur de beste assembler voor PC's ter wereld. Vrijwel compatibel met Intel/IBM assembler, maar veel sneller en simpeler te gebruiken en met ondersteuning van mathematische co-processors. D86 is de bijbehorende symbolic debugger. Tezamen vormen deze programma's een professionele ontwikkelingsomgeving. Alle registers, vlaggen en de voortgang van het programma zijn voortdurend op het scherm zichtbaar.

PCNL1015 - CDB v1.00, MAKE v1.2 & OVL v3.0. CDB is een database development kit voor C-programmeurs. De database wordt opgebouwd volgens het DDL concept. De op deze diskette aanwezige C-bibliotheken zijn compatibel met Microsoft en TURBO-C. MAKE is een zgn. workalike van het UNIX MAKE programma zoals dat o.a. draait op SUN systemen. OVL is een overlay manager (zowel linkable als stand-alone) geschikt voor het werken met overlays in TURBO-C (v1.0, 1.5 en 2.0), QuickBasic (v4.0 en 4.5), MASM (v4.0 en 5.0) en Clipper.

PCNL1016 - UTILITIES & MAPPER v1.10. Een diskette met handige programma's ter aanvulling of vervanging van gewone DOS-commando's, o.a. aanwezig: DOSINP v1.0 (DOS commandstack, slaat laatste 20 DOS-commando's op in een venster), EDEL v1.0 (deleteren van files in alle subdirectories, indien gewenst met bevestiging per file), FREE v1.1 (geeft vrije ruimte op disk, in RAM en in EMS), KONTROL v1.0 (memory resident programma waarmee de uitvoering van een programma "password-protected" gemaakt kan worden). MAPPER tekent de wereldbol vanaf een opgegeven punt boven de aarde (op CGA, EGA, Hercules of VGA. Opties zijn: met of zonder landsgrenzen, hoogtelijnen, meren, eilanden etc.).

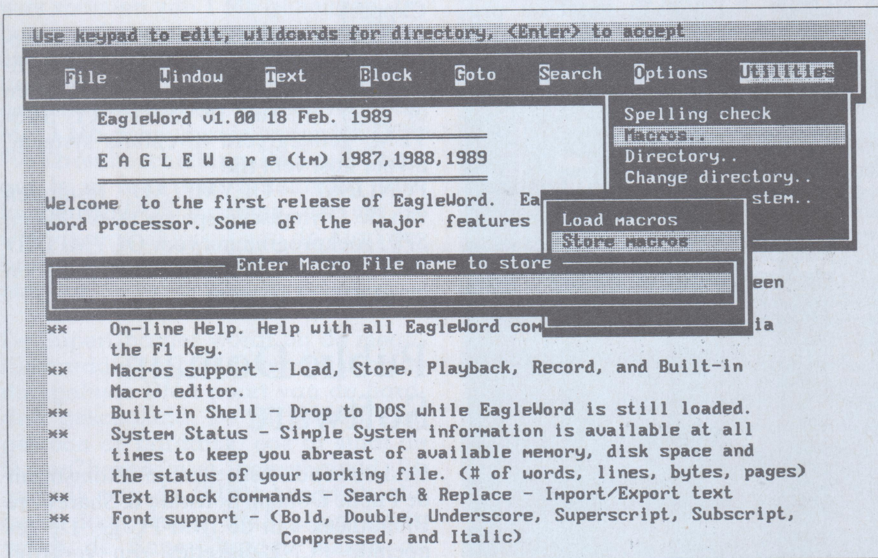
PCNL1019 - EAGLEWORD v1.00. Zeer complete en gebruikersvriendelijke tekstverwerker met een pull-down menusysteem, on-line help, macro's, DOS shell, alle tekstmogelijkheden (vet, onderstreept, superscript e.d.) etc. De tekst kan vrijwel onbeperkt van grootte zijn, regellengte tot 999 karakters, max. 6 windows tegelijk open. Naar keuze kan in het programma gewerkt worden met Wordstar commando's of met de pull-down menu's (evt. ook met muis). De toetsaanslagen kunnen echter ook volledig zelf gedefinieerd worden. Er zijn standaard printer drivers aanwezig voor Okidata, EPSON en HPLaserjet printers. De printer drivers zijn eenvoudig aan te passen voor andere printers.

PCNL1021 - PENNAME v2.1 & LOVEDOS. Twee beetje onzinnige programma's. PENNAME een database met (Amerikaanse) voor- en achternamen die onderverdeeld zijn in 6 rubrieken; gewoon, bijbels, vreemd, symbolisch, kinderachtig en literair. Uit deze voorraad kunnen bijvoorbeeld de namen van karakters uit een toneelstuk samengesteld worden. LOVEDOS is een namaak DOS shell waarbij de computer vanaf de DOS-prompt "verliefd" reageert op de commando's van de gebruiker ("Aw, don't say no to me", "You don't need word processing, but LOVE processing" etc.). Weinig nuttig, wel erg leuk. Het programma kan alleen beëindigd worden door in te typen "I love you".

PCNL1025 - GALAXY v2.42. Complete shareware tekstverwerker met zeer veel mogelijkheden, volledig menugestuurd (met muisbesturing), (Amerikaanse) spellingscontrole, headers en footers, volledige printerbesturing (vet, onderstreept, superscript, e.d. inclusief 2 zelf in te stellen opties), on-line help, macro's etc. Het programma levert standaard ASCII- of Wordstar-bestanden. Op deze diskette zijn drivers aanwezig voor vrijwel alle populaire printers.

PCNL1028 - MINDREADER v2.0. Tekstverwerker met ingebouwde intelligentie, vooral handig voor mensen die maar met twee vingers typen. Het programma laat namelijk na 2 of 3 toetsaanslagen in een venstertje een lijst van woorden zien. Als het bij een bepaald woord horende nummer ingetypt wordt maakt MINDREADER het woord verder af. De volgorde van de woorden in de lijst in dat venster wordt automatisch gewijzigd naarmate bepaalde woorden vaker gebruikt worden. Naast de gewone editor-functies beschikt het programma ook over een ingebouwd adresboek en een eenvoudige rekenmachine. Deze shareware versie "piept" zowel bij het starten als bij het verlaten van het programma.

PCNL1030 - ALT v1.24. Multifunctioneel programma waarmee een volledig geïntegreerde werkomgeving gemaakt kan worden. Het programma bevat een ingebouwd menusysteem, een kaartenbak, een kalender, een file manager, twee editors en een rekenmachine. De meest bijzondere eigenschap van ALT is echter de mogelijkheid om in meerdere programma's tegelijk te werken. Nog geen echte multitasking omdat alleen het programma in de actieve partitie in het geheugen geladen wordt, maar het komt in de buurt. Met 1 toetsaanslag kan namelijk overgeschakeld worden naar een ander programma. In deze sharewareversie is het maximum 2 programma's, in de geregistreerde versie maar liefst 9! Het programma is alleen te gebruiken op een computer met harddisk.

***** PCNL1019 - EAGLEWORD v1.00 *****

PDS Catalogus

Een volledige beschrijving van de inhoud van de diskettes kunt u vinden in de PDS Catalogus. De diskettebeschrijvingen van de PDS Catalogus staan op diskette. Helemaal compleet kost de nieuwe PDS Catalogus *f* 50,-. Hiervoor ontvangt u een ringband en slipcase met daarin alle tot nu toe uitgebrachte delen (op dit moment 10!) met diskettebeschrijvingen (op tien 5,25 inch of vijf 3,5 inch disketten) en twee boekjes (de handleiding en een file/diskette-index). Zonder ringband/slipcase kost de complete PDS Catalogus *f* 40,-. De (onder)delen van de PDS-catalogus zijn ook los verkrijgbaar. Zie voor de bestelnummers e.d. de vierde pagina van deze PCNL-MEMO.

PCNL-MEMO

Prijzen

Alle hieronder genoemde prijzen zijn inclusief BTW. en exclusief f 5,00 bijdrage porto en verzendkosten, tenzij nadrukkelijk anders is vermeld.
Leden van de HCC IBM-PC GG krijgen op alle artikelen en op de bijdrage verzendkosten 10% korting.

PCNL-software

Diskettes met programma's die beschreven staan in onze Public Domain en Shareware Catalogus. De prijzen zijn per diskette. Elk PCNL-nummer is een diskette. Als bij de beschrijving van een programma meer nummers staan vermeld is de prijs gelijk aan het aantal diskettes maal de diskette prijs.

Bij elke beschreven diskette is een PCNL-NUMMER vermeld. Het BESTELNUMMER van de diskette bestaat uit het 4-cijferige PCNL-nummer voorafgegaan door een 5 (voor levering op 5.25" diskettes) of voorafgegaan door een 3 (voor levering op 3.5" diskettes).
De PCNL-software is leverbaar op 2 disketteformaten:
a: op 5.25" diskette (360 kB DSDD 48 tpi)
prijs per diskette f 7.50
b: op 3.5" diskette (720 kB DS 135 tpi)
prijs per diskette f 10,00

PDS-Catalogus

Deze bevat de beschrijving van de PDS-programma's uit de bibliotheek van de HCC IBM-PC GG. Een complete PDS-C bestaat uit een ringband+slipcase, diskettetassen met daarin alle beschikbare 10 PDS-delen op diskette (op 10x5.25 of op 5x3.5") en in boekvorm a:handleiding gebruik PDS en bestelinformatie en b:indexen.
Elk PDS-deel bevat 100 diskettebeschrijvingen op diskette en het zoekprogramma PCNL-View.

De complete PDS-Catalogus kost f 50,00
bestelnummers: op 5.25" 58001,op 3.5" 38001

Zonder de ringband+slipcase is de prijs f 40,00
bestelnummers: op 5.25" 58002,op 3.5" 38002

Losse PDS-delen (100 diskettebeschrijvingen)
PDS deel 1 bevat de beschrijvingen van PCNL0001-PCNL0100, deel 2 die van PCNL0101-PCNL0200 enz.
Het meest recent is PDS deel 10 (PCNL0901-PCNL1000).
De prijs per PDS-deel is f 5,00
NB. Ook bij aflevering van 2 delen op 1x3.5" diskette blijft de prijs f 5.00 per PDS-deel Bestelnummers op 5.25"
PDS deel 1 :58101, deel 2 :58102,enz,deel 10 :58110
Bestelnummers op 3.5"
PDS deel 1 :38101, deel 2 :38102,enz,deel 10 :38110

PCNL-pakketten

Een vaste selectie van 10 PCNL-diskettes.
prijs op 5.25 inch f 60,00, op 3.5 inch f 80,00

bestelnummers op 5.25 3.5"
PCNL-STARTER-PAKKET 58201 38201
(samengesteld uit PCNL0352,0481,0482,0485,0486, 0487,0520,0646,0647,0700)
PCNL-TURBOPASCAL-PAKKET 58202 38202
(samengesteld uit PCNL0255,0332,0333,0479,0480, 0515,0536,0537,0544,0606)
PCNL-PROGRAMMEER-PAKKET 58203 38203
(samengesteld uit PCNL0055,0176,0324,0330,0360, 0488,0573,0683,0893,0894)
PCNL-DOS-UTILITIES-PAKKET 58204 38204
(samengesteld uit PCNL0320,0382,0471,0483,0597, 0598,0599,0648,0649,0682)
PCNL-GAMESPAKKET 58205 38205
(samengesteld uit PCNL0178,0201,0351,0352,0353, 0355,0496,0527,0542,0674)

PCNL-DISK

Electronisch magazine op diskette. Een abonnement geldt voor 4 afleveringen van tenminste 2 diskettes. Abonnees ontvangen nieuwe PDS-delen gratis.
Een abonnement kan met ingang van elke (verschenen of toekomstige) aflevering ingaan.
Uitgekomen afleveringen:
1=nov87(PCNL0701,0702),
2=mrt88(PCNL0739,0740),
3=sep88(PCNL0809,0810,0811),
4=dec88(PCNL0861,0862),
5=mrt89(PCNL0933,0934,0935)
6=jul89(PCNL1001,1002)
7=sep89(PCNL1023,1024)

prijs op 5.25" f 60,00, op 3.5" f 80,00
De abonnementskosten zijn inclusief verzendkosten. (Bij alle andere artikelen bedragen die f 5,00.)

Bestelnummers op 5.25"
Afl 1 t/m 4: 59001, Afl 2 t/m 5: 59002 enz. Met ingang van afl. 7 (t/m 10): 59007
Bestelnummers op 3.5"
Afl 1 t/m 4: 39001, Afl 2 t/m 5: 39002 enz. Met ingang van afl. 7 (t/m 10): 39007

Ringbanden,Slipcases

PCNL-Ringband blauw met 38 mm mechaniek
bestelnummer 73101
PCNL-Slipcase blauw, passend om de PCNL-ringband bestelnummer 73201
prijs per ringband(73101) of slipcase(73201)
bij 1 st.10.00, bij 5 st. 9.50,bij 10 st. 9.25,
bij 20 st. 8.50, bij 40 st. 8.00

Diskettetassen

Diskettetassen zoals gebruikt in de PDS-catalogus
voor 3.5" diskettes bestelnummer 75301
voor 5.25" diskettes bestelnummer 75501
per st. 2.00, bij 10 st. 15.00
bij 20 st. 25.00, bij 50 st. 55.00

Diskettes:

Voor lege diskettes gelden verschillende prijzen.
Bij gelijktijdige aanschaf van PCNL-diskettes:

		per doos	3M	RPS	TDK
5.25"	360 kB	f 17.50	59501	59502	59503
	1.2 MB	f 35.00	59521	59522	59523
3.5"	720 kB	f 35.00	39531	39532	39533
	1.44 MB	f 80.00	39541	39542	39543

per 5 diskettes met software kan 1 doosje lege diskettes worden afgenomen.

Zonder gelijktijdige aanschaf van PCNL-diskettes:

		3M per doos	3M	RPS per doos	RPS
5.25 inch	360 kB	25.00	59601	25.00	59602
	1.2 MB	57.50	59621	47.50	59622
3.5 inch	720 kB	52.50	39631	50.00	39632
	1.44 MB	110.00	39641	110.00	39642

		TDK per doos	TDK
5.25 inch	360 kB	25.00	59603
	1.2 MB	52.50	59623
3.5 inch	720 kB	47.50	39633
	1.44 MB	100.00	39643

Boekjes

Handleiding PDS (met o.a. aanwijzingen voor het gebruik van PDS-software) bestelnr: 62101 f 5.00
Indexen PDS (filenames t/m PCNL0800):62201 f 5.00

Porto en verzendkosten

Bijdrage porto en verzendkosten f 5.00
Behalve een bedrag voor de artikelen die u wilt bestellen voegt u per zending 1 maal een bedrag van *f* 5,00 toe als bijdrage porto en verzendkosten. Dit bedrag geldt voor binnen- en buitenlandse bestellingen. Allleen de prijzen voor abonnementen op het electronisch magazine PCNL-DISK zijn inclusief porto en verzendkosten.

Correspondentie:

Bij correspondentie n.a.v. bestellingen wordt u verzocht altijd zoveel mogelijk gegevens te vermelden, zoals uw postcode, naam en adres, telefoonnummer, zaken die van belang zijn bij het opzoeken van overboekingen zoals datum van uw afschrijving, verzenddatum van uw brief, het kenmerk van onze factuur.
Het verstrekken van onvoldoende gegevens leidt minimaal tot vertraging.

Bestellen en levering:

Als u in het bezit wilt komen van PCNL-artikelen dan dient u het bedrag voor de artikelen en de verzendkosten bij vooruitbetaling te voldoen onder vermelding van de bestelnummers van de gewenste artikelen.
Pas na ontvangst van uw betaling wordt tot afhandeling van uw bestelling overgegaan.
(De HCC IBM-PC GG werkt NIET met acceptgiro's en maakt GEEN gebruik van de Bestelservicekaartjes.)

Betaling

Betaling is mogelijk op de volgende manieren:
- door overmaking op onze Postbankrekening. U zendt uw girooverschrijvingskaart naar de giro. Bij de mededelingen of achterop het formulier kunt u de bestelnummers vermelden.
- door overmaking op onze bankrekening. U zendt uw bankopdracht naar uw bank. Bij de mededelingen kunt de bestelnummers vermelden. Indien u te weinig ruimte heeft stuurt u een tevens een brief met de bestelnummers en deelt daarin mee dat betaling via de bank volgt.
- door een brief naar ons adres te zenden met de BESTELNUMMERS en een VOLLEDIG (naam-,datum,bedrag, pasnummer) ingevuld gegarandeerd betaalmiddel zoals betaalcheque,eurocheque of girobetaalkaart in te sluiten.

Het verschuldigde bedrag:

Voeg aan het totaalbedrag van de artikelen eenmaal het bedrag van f 5,- porto en verzendkosten toe. Leden van de HCC IBM-PC gg krijgen op het zo berekende bedrag 10% korting. Zie ook bij korting.

Besteladres:

PCNL, Postbus 115, 7250 AC Vorden
Postbankrekening 61125
Bankrekening 51 09 89 284 of
36 64 13 600
Informatie over gedane bestellingen:
tel. 05752-1881(kantooruren), fax 05752-1382

Aflevering:

Aflevering vindt in het algemeen plaats binnen twee weken na ontvangst van de betaling.

Korting:

Alleen leden van de HCC IBM-PC GG komen in aanmerking voor 10% korting. Ruime info hierover in HCC Nieuwsbrief 116, blz.57. Leden hebben linksonder op hun HCC lidmaatschapskaart IB staan.
Als u er zeker van wilt zijn dat u in aanmerking komt voor de korting, stuur dan een volledig ingevuld ledeadministratiekaartje voor of gelijk met uw bestelling naar Vorden. Wij checken dan of u al lid bent en geven u zonodig door aan de HCC. Alleen als IB op uw lidmaatschapskaart staat en deze meer dan twee maanden in uw bezit is of als u al eens eerder korting heeft gekregen of als u een (extra) ledenadministratiekaartje inzendt, mag u de 10% korting onmiddellijk afhouden. Het vermelden van uw HCC-lidnummer maakt de controle op lidmaatschap van de IBM-PC GG eenvoudiger.
Nieuwe leden wordt verzocht er rekening mee te houden dat het enige tijd duurt voor we hun aanmelding als lid doorkrijgen van de HCC.
Het extra ledenadministratiekaartje is dan ook geen overbodige zaak.

Leverbare artikelen:

Bij de HCC IBM-PC GG zijn alleen artikelen verkrijgbaar die staan vermeld op de PCNL-memopagina's of op bladzijden waar duidelijk HCC IBM-PC GG is aangegeven. Let ook op de aanduiding PCNL. Wij kunnen geen artikelen leveren die bij andere gebruikersgroepen of bij de HCC-bestelservice worden vermeld.

De HCC Dagen naderen

Eigenlijk kan een bijdrage van het bestuur in deze aflevering van de HCC Nieuwsbrief maar over één onderwerp gaan: de komende HCC Dagen. Op 24 en 25 november is het dan (eindelijk!) weer zover. Bijna een heel jaar lang is er door een groot team hard en enthousiast gewerkt om er opnieuw iets moois van te maken. Zonder ook maar iets af te willen doen aan het werk van de beroepskrachten: zonder de inzet van honderden leden die belangeloos veel van hun vrije tijd geven - zouden er geen HCC Dagen zijn. Natuurlijk hebben de leden ook dit jaar een forse streep voor. Over enkele weken ontvangt ieder lid een beurscatalogus, met daarin twee toegangskaarten: één voor de vrijdag en één voor de zaterdag. Dat voorziet duidelijk in een behoefte, want velen willen beide dagen naar de Jaarbeurs komen.
Dat het bedrijfsleven belangstelling heeft voor de HCC blijkt overduidelijk. Het aantal inschrijvingen voor stands is groter dan een jaar tevoren en ook in andere opzichten is er van die zijde veel medewerking.
Minstens zo belangrijk is het dat de groeperingen steeds meer werk maken van hun activiteiten tijdens de HCC Dagen. In sommige gevallen komt men zelfs tot presentaties die eigenlijk onvoorstelbaar zijn, als men bedenkt dat dit allemaal door vrijwilligers tot stand is gebracht.
Het bewijst eens te meer dat de HCC een springlevende *vereniging is*, die het met name moet hebben van de inzet van de leden.

Bestuur HCC

Tentoonstelling over de HCC

'De HCC dertien jaar in beeld' is het motto van de tentoonstelling, waarmee de HCC zich presenteert bij de C&E Bank te Utrecht. De tentoonstelling is te bezoeken van maandag 16 oktober tot en met vrijdag 1 december. Bezoekers kunnen kennis maken met de HCC en zien hoe de HCC zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld.
Oude en nieuwe computerapparatuur, 'antieke' folders en posters, de eerste HCC Nieuwsbrieven e.d. geven een beeld van wat er binnen de HCC Nieuwsbrieven e.d. geven een beeld van wat er binnen de HCC zoal gebeurd is. Tijdens de herfstvakantie zal vanaf woensdag 18 oktober tot en met vrijdag 20 oktober 's middags een vertegenwoordiger van de HCC aanwezig zijn om informatie te geven.

Verenigingsnieuws

Fido-net is een bulletin board systeem voor berichten-uitwisseling door HCC-leden.

Fido Naam	Fido-node	Sysop	Telefoon		Sponsor
Fido-HCC-Alkmaar-1	028	Peter van Diepen	072-126783	abcd	-
Fido-HCC-Almelo-1	021	Jan Verschaeren	05490-62542	abcd	HCC
Fido-HCC-Almere-1	038	Henk Slegh	03240-38702	abcd	Ormas bv
Fido-HCC-Amersfoort-1	013	Evert Bruinsma	033-950750	abcd	HCC
Fido-HCC-Amstelveen-1	040	Eltjo Huisman	020-472021	abcd	Hewlett Packard Ned.
Fido-HCC-Amsterdam-1	011	Olf van Reijen	020-154154	abcd	ABN
Fido-HCC-Apeldoorn-1	025	Ron Goossen	055-211811	abcd	Centraal Beheer
Fido-HCC-Apple.gg	107	Jan Willem Oomen	015-622421	abcd	Apple Nederland bv
Fido-HCC-Auditief-Gehandicapten.gg	117	Lud van der Garde	030-315317	abcd	-
Fido-HCC-Bliep-South	110	Chiel Heyblom	01623-14722	abcd	Computer Centrum Roosendaal
Fido-HCC-Brielle-1	012	Andre Visser	01810-15600	abcd	Infó Products Holland bv
Fido-HCC-Commodore.gg	108	Hans Kessels	04760-77487	abcd	Commodore Nederland
Fido-HCC-Den Haag-1	026	Jan de Vries	070-936969	abcd	HCC
Fido-HCC-Eindhoven-1	014	Hans van Melis	040-481792	abcd	HCC
Fido-HCC-Emmen-1	031	Jan Leijerweerd	05910-21000	abcd	Cyco/Wordperfect Europe/ Academic Service
Fido-HCC-Gouda-1	030	Hans Ligthelm	01820-22314	abcd	Multiware
Fido-HCC-Groningen-1	019	Jan Maarten Langbroek	050-772950	abcd	HCC
Fido-HCC-Hoorn-1	020	Frank Bieri	02290-34046	abcd	Infotheek bv
Fido-HCC-Hoorn-2	033	Henk de Hen	02290-17748	abcd	-
Fido-HCC-IBMPC.gg	101	Ton Derks	08859-52370	abcd	IBM Nederland bv
Fido-HCC-Leeuwarden-1	041	Klaus Spithost	058-671351	abcd	HCC
Fido-HCC-Leiden-1	015	Jan Bregman	071-142014	abcd	
Fido-HCC-Middelburg-1	022	Jaap Delvoye	01180-34336	abcd	HCC
Fido-HCC-Mill-1	032	Ton Derks	08859-54500	abcd	Computershop Libo bv
Fido-HCC-Modelbaan-automatisering.gg	124	Lex van der Loo	079-422334	abcd	HCC
Fido-HCC-MSBoss-Oost	116	Mark Rebers	08360-26515	abcd	
Fido-HCC-MSBoss-West	121	Ed van der Bent	020-982155	abcd	
Fido-HCC-MSX.gg	102	Joop Zwart	072-338228	abcd	Micro Technology/ MSX Computer Magazine
Fido-HCC-MSX.gg-2	127	Nol Hendriks	080-586136	abcd	
Fido-HCC-Nijmegen-1	037	Rene Janson	080-788405	abcd	Wesseling Elektronika
Fido-HCC-Olivetti.gg-1	106	Majel Migo	079-610438	acde	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-2	112	Hero Bruinsma	05980-93025	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-3	113	Theo vanLottum	076-870519	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-4	115	Remco Slegh	03240-41871	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-5	118	Roelof Beverdam	053-337444	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-6	119	Johan van Wingerden	010-4776746	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-7	120	Bernard Bodt	08303-12998	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-8	122	Inno Frencken	02522-33245	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-9	123	Ruud van der Linden	055-413377	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-10	125	Hans van Baalen	045-215877	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-P2000.gg	105	Ton Hilgersom	02152-41720	abcd	
Fido-HCC-Politie&Comp.-gg	126	Ruud Weteling	072-157891	abcd	Tulip Computers
Fido-HCC-Rotterdam-1	029	Ed Rijnhout	010-4834256	abcd	PCP the Netherlands
Fido-HCC-Shareware	114	Wim Loerakker	01821-3014	abcd	Compaq
Fido-HCC-Sharp.gg	103	Henk Slegh	03240-38866	abcd	Ormas bv
Fido-HCC-Sittard-1	016	Leo Reijnen	04755-2041	abcd	HCC
Fido-HCC-Soft-Airmail	109	Erwin Hoogzaad	053-892704	abcd	Siemens nv
Fido-HCC-Steenwijk-1	042	J.M.J. Groenendijk	05210-88583	abcd	Nokia Data
Fido-HCC-SWBoss	104	Henk Jansen	079-317774	abcd	HCC
Fido-HCC-Techstand	500	Hanno van der Maas	01860-15579	abcd	Zero bv
Fido-HCC-Tilburg-1	036	Martien Gerla	013-563150	abcd	Geveke Electronics
Fido-HCC-Utrecht-1	034	Peter Noy	030-945975	abcd	Vicorp
Fido-HCC-Venlo-1	023	Joep Niessen	077-822522	abcd	Simac
Fido-HCC-Zoetermeer-1	024	Jean-Pierre Verheij	079-423335	abcd	HCC
Fido-HCC-Zwolle-1	018	John Broek	038-547425	abcd	HCC
Fido-HCC-Zwolle-2	039	Willem Groeneveld	038-547161	ac	Dirksen Opleidingen
Fido-HCCN-Redactie	402	Jan Leijerweerd	03403-78220	acd	-
Fido-Dosmenu-Service	213	Adrie Verkuil	03240-19797	acd	-
Fido-Gezondheidszorg	211	Ruud van der Linden	055-337951	abcd	-
Fido-IFG	210	Andre Schager	050-416073	abcd	-
Fido-Infoboard	206	Joop Mellaart	04780-88119	acd	-
Fido-Intra-bbs	208	Fred Theunissen	04780-89612	abcd	-
Fido-John	204	John Pansters	040-531453	abcd	-
Fido-NOS-Hobbyscoop	202	Joop Engels	035-45395	abcd	-
Fido-SCO-Narwal	209	Aad Nienhuis	020-279804	abcd	-
Olivetti-Qbbs	215	Andre de Lange	01729-9549	abcd	HCC Olivetti gg

a = 300/300 baud; b = 1200/75 baud; c = 1200/1200 baud; d = 2400/2400 baud; e = 19.200 PEP Line setting: [baudrate], 8, N, 1

De Hobby Computer Club is een zelfstandige vereniging, voor allen die belangstelling hebben voor of zich bezig houden met het bouwen, programmeren en/of gebruiken van micro-computers.

Contributie
De contributie voor 1989 bedraagt ƒ 55,–. (Basiscontributie inclusief lidmaatschap één gebruikersgroep. ƒ 5,– extra per gebruikersgroep meer dan één. Bij aanmelding in de loop van het jaar geldt een gereduceerd tarief. Tevens wordt bij aanmelding éénmalig ƒ 10,– inschrijfgeld in rekening gebracht.

Deze staat vermeld op de u toegezonden acceptgirokaart. Beëindiging van het lidmaatschap is mogelijk per einde van het kalenderjaar. Opzegging van het lidmaatschap per briefkaart (voor 1 november) aan de HCC. Bij tussentijdse opzegging van het lidmaatschap vindt geen restitutie plaats van de contributie. Wel worden de te verschijnen HCC Nieuwsbrieven voor het lopende kalenderjaar toegezonden.

1. Aanmelding als lid door invullen en inzenden van de achterin dit blad afgedrukte aanmeldingskaart. Vergeet niet een postzegel te plakken.
2. Adreswijzigingen zo snel mogelijk doorgeven aan de HCC via de achterin dit blad afgedrukte briefkaart.
3. Indeling in een afdeling vindt automatisch plaats op postcode.
4. Indeling bij een gebruikersgroep moet u zelf opgeven.

Vermeld in al uw correspondentie, bij uw bestellingen, adreswijzigingen en dergelijke steeds uw lidmaatschapsnummer en postcode. Dit bespaart ons veel zoekwerk. Uw lidnummer staat elke maand op de adresstrook van de HCC Nieuwsbrief.

De HCC Afdelingen, die per regio zijn ingedeeld, geven de HCC-er algemene informatie. In de cursussen en/of lezingen, die door hen worden georganiseerd, komen verschillende interessante onderwerpen op het gebied van 'micro-computing' ter sprake. Eenmaal in het bezit van een systeem kan de HCC-er zich aansluiten bij een van de vele gebruikersgroepen. Op de bijeenkomsten die door deze groepen worden belegd, kan de HCC-er in een gezellige sfeer kennis uitwisselen waardoor het gebruik van zijn machine nog plezieriger wordt.
Hieronder staan de afdelingen en gebruikersgroepen vermeld met hun contactpersoon.

AFDELINGEN

Afdeling Almere
Paul van Balken, 03240-32904 (18.30-21.00)
Kapelstraat 22A, 1404 HX Bussum

Afdeling Amsterdam
Theo Nicola, 020-265390 (19.00-21.00)
Postbus 61289, 1005 HG Amsterdam

Afdeling Apeldoorn
J.H.T. Benda, 055-426292 (18.30-21.00)
Postbus 20218, 7302 HE Apeldoorn

Afdeling Arnhem
Hans Drexler,
Semmelinkstraat 30, 6512 JT Nijmegen

Afdeling Breda
Jan Douwes, 01608-35391 (19.00-21.00)
Waldhoornlaan 104, 4876 BE Etten-Leur,
Postbus 1931, 4801 BX Breda

Afdeling Den Haag
Theo Spinders, 079-612180 (18.30-21.00)
Postbus 71740, 2507 BH Den Haag

Afdeling Den Helder
L. Visser, 02230-21865 (18.30-21.00)
Lijsterstraat 22, 1781 WD Den Helder

Afdeling Eindhoven
040-835703

Afdeling Friesland
Jaap Stok, 058-152796
Postbus 1079, 8900 CB Leeuwarden

Afdeling Groningen
Herman Hegge, 050-272711 (18.30-21.00)
Postbus 1650, 9701 BR Groningen

Afdeling Haarlem
J. den Nieuwenboer, 02550-13331,
Fazantenlaan 22, 1971 KL IJmuiden

Afdeling Hoorn
Sjaak Sneek, 020-457214
Uilenstede 194, 1183 AP Amstelveen

Afdeling Leiden
Hans Baak, 01717-8622
Roerdomperf 21, 2251 WX Voorschoten

Afdeling Nijmegen
René Janson
Krayenhofflaan 21, 6541 PN Nijmegen

Afdeling Noordoost Brabant
Nico Koppers, 073-137644 (18.30-21.00)
Postbus 2281, 5202 CG 's-Hertogenbosch

Afdeling Rotterdam
M. Alstede, 01879-3178
Haveneind 21, 3252 LE Goedereede

Afdeling Sittard
Ad Hoogenboezem, 04748-1695 (18.30-21.00)
Salmenhofweg 5, 6095 BX Baexem

Afdeling Steenwijk
Cor Hilbrink
Linthorst Homanstraat 40,
8384 EG Wilhelminaoord

Afdeling Tilburg
C. A. F. S. Scholberg, 013-424401 (18.30-21.00)
Juraweide 308, 5022 LG Tilburg

Afdeling Twente
M. Mensink, 053-330082 (18.30-21.00)
Postbus 3801, 7500 DV Enschede

Afdeling Utrecht
Hans Verbeek, 035-47825 (18.30-21.00)
Leeuwenstraat 28a, 1211 EV Hilversum

Afdeling Venlo
Jan Peeters, 04765-1693 (18.30-21.00)
Postbus 8029, 5993 ZG Maasbree

Afdeling Zeeland
Mw. J. H. Berghuijs-Goris, 01185-1680 (overdag)
De Boisotstraat 45, 4371 BL Koudekerke

Afdeling Zoetermeer
Guido Melief, 079-313195 (18.00-22.00)
v. Boisotring 64, 2722 AD Zoetermeer

Afdeling Zwolle
C. W. Verhagen, 05255-3567
(maandag 18.30-19.30)
Travertin 1, 8084 EG 't Harde

GEBRUIKERSGROEPEN

1802 gg
Jan Waldorp, 023-286808 (18.30-21.00)
Crayenesterlaan 85, 2012 TJ Haarlem

2650 gg
Joep Reits, 074-424117 (18.30-21.00)
Oelerweg 98a, 7555 GW Hengelo

6500 gg
J. Beyer, 015-134269 (18.30-21.00)
Bastinglaan 7, 2614 GP Delft

68' gg
Pieter Schiphorst, 02159-35211 (18.30-21.00)
Lange Heul 394a, 1403 NZ Bussum

68000 gg
D. A. H. van Beek,
Friezenpoort 3, 3991 JH Houten

Advance gg
Postbus 86, 5201 AB Den Bosch

AIM-65/PC-100 gg
A. J. Tuinhout, Postbus 505, 2600 AM Delft

Amstrad/Schneider gg
Ernst Pereira, 015-131048 (niet 18-20)
R. de Beerenbrouckstraat 31, 2613 AS Delft

Apple gg
Postbus 23396, 3001 KJ Rotterdam

Aquarius gg
N. v. d. Laan, 079-211493 (18.30-21.00)
Herikerberg 72, 2716 EX Zoetermeer

Artificiële Intelligentie gg
Paul Guijt, 020-476637, Van Heuven
Goedhartlaan 677, 1181 KX Amstelveen

Astrologie gg
H. Leefkens, 01720-34665
Schuberthof 90, 2402 GL Alphen a/d Rijn

Atari gg
R. Aerts
Broekerwaard 102, 1824 EV Alkmaar

Auditief Gehandicapten gg
L. van der Garde
Cornelis Evertsenstr. 27, 3572 JR Utrecht

BigBoard gg
Erwin Hoogzaad
Schiestraat 46, 7523 TH Enschede

Bondwell/Elci gg
Henk v. d. Hoeven, 010-4359313 (18.30-21.00)
Schiedamseweg 38, 3134 BL Vlaardingen

C gg
Postbus 89
6930 AB Westervoort

Commodore/Compet gg
Henk Lurvink, 020-267887 (20.00-22.00)
Postbus 2, 3984 ZG Odijk

Compucolor gg
Jaap Severein, 02207-19954 (18.30-21.00)
Bergkristal 36, 1703 EC Heerhugowaard

CS/SWTPC/09 gg
dhr. P. G. Waldman, 075-172719 (na 20.00)
Molenveld 24, 1541 SK Koog a/d Zaan

DAI gg
H. Rison, 04490-48863
Luxemburgstraat 17, 6164 BS Geleen

Datacommunicatie gg
Vacature

DOS gg
Ron Scheepers, 03435-72633 (19.30-22.00)
Vechtsteen 22, 3961 XG Wijk bij Duurstede

Exidy Sorcerer gg
Charles Netteler, 010-4330493 (18.30-21.00)
Pr. Hendrikstraat 3d, 3071 LG Rotterdam

Forth gg
Vic van de Zande, 033-941671 (18.30-21.00)
Finnmark 7, 3831 JE Leusden

G2 gg
W. H. Klijn, 01623-17501 (18.00-22.00)
Helfrichstraat 7, 5102 VH Dongen

Genealogie gg
J. B. van der Schoot
Amstellaan 2, 2105 VE Heemstede

IBM PC gg
Johan Hageman
Postbus 1169, 1200 BD Hilversum

Kunst, ontwerp en vormgeving gg
Robert Borst, 04163-72271 (18.30-21.00)
Kasteeldreef 30, 5151 RS Drunen

Logo gg
W. Heyster, 08380-21306
Annadaal 96, 6715 JC Ede

Modelbaan gg
J. van den Oever, 079-512060
Valenberg 29, 2716 LP Zoetermeer

MSX gg
F. Thijssen, 08850-22780
Ganzenbroek 21, 5437 BL Beers

NewBrain gg
Menno Stevens, 020-924137 (20.00-22.00)
Postbus 4494, 1009 AL Amsterdam

Olivetti gg
Postbus 232, 2910 AE Nieuwerkerk a/d IJssel

Onderwijs gg
Postbus 338
1600 AH Enkhuizen

P2000 gg
Ton Hilgersom, 02152-41720
(maandag 20.00-22.00)
Akkerweg 6, 1276 BVC Huizen

Pascal gg
Piet Hermkens, 033-614593 (18.30-21.00)
Scheltemalaan 21, 3817 KR Amersfoort

Politie & Computers gg
A. van Rheenen, Molenhei 37
5262 TP Vught

Postzegel gg
D. B. Bezemer, Elzendreef 187
2272 CL Voorburg, 070-873650

Sharp MZ gg
J. Bancken, 033-945286 (20.00-22.00)
Lis 14, 1273 CD Huizen

Sinclair gg
T. Molenaar, 01670-66845 (18.30-21.00)
Postbus 76, 2260 AB Leidschendam

Tandy gg
P. Huisman, Herculesstraat 4
3204 AL Spijkenisse

Tulip gg
J. van Noordwijk, 030-290124 (19.00-21.00)
Postbus 6, 3734 ZG Den Dolder

Unix gg
Hans Oey, 03402-32100 (8.30-17-00)
Vosseweide 92, 3437 TE Nieuwegein

Zenith/Heath gg
Han Nieuwland, 020-189304
1e Helmerstraat 101, 1054 DM Amsterdam

PROFIEL

HCC afdeling Sittard

De afdeling Sittard is opgericht in 1981 en behoort met haar 1800 leden tot de middelgrote afdelingen. Omdat de afdeling meer omvat dan Sittard en omgeving is naamswijziging aangevraagd. Na goedkeuring zal de afdeling gaan heten: Afdeling Midden- en Zuid-Limburg.

Het doet ons veel plezier dat onze activiteiten in een behoefte voorzien. Dit blijkt onder meer uit een stijgend aantal bezoekers en de belangstelling die er uit andere delen van het land voor onze activiteiten bestaat.

HET BESTUUR Op 1 oktober 1989 was het bestuur als volgt samengesteld: Leo Reijnen (voorzitter), telefoon 04755-2090, Ad Hoogenboezem (secretaris), telefoon 04748-1695, Wim Ernst (penningmeester/beheerder software), telefoon 04742-3987. Harry Aquina en Hein Kop als adviseurs van het bestuur. Hein Kop is tevens actief voor de telefonische hulpdienst, 04490-14818.

BIJEENKOMSTEN De maandelijkse bijeenkomsten worden gehouden in Buurtcentrum Limbrichterveld, Eisenhowerstraat 724, Sittard. Iedere derde woensdag van de maand, met uitzondering van de maanden juli en augustus. *Attentie!* Met ingang van **januari** 1990 iedere **tweede vrijdag** van de maand.

ACTIVITEITEN Een greep uit onze activiteiten in het afgelopen jaar:

- Beschikbaarstelling publicaties uit de HCC Bestelservice
- Verhuur aan leden van de afdeling van een viertal modems
- Fido en echomail
- Thema-avonden en lezingen, onder meer MS-DOS voor beginners, tekstverwerking, databases en spreadsheets voor privé gebruik, dBaseIII, datacommunicatie (Fido), demo digitaliseren en scannen, hardware voor de PC, enzovoort
- Verkoop Public Domain Software
- Beschikbaarstelling XT's (afdelingscomputers) en kleurenmonitoren voor de leden
- Verkoop van modems, drives, muizen, enzovoort
- Promotiediskette van de afdeling Sittard
- Verenigingsnieuws afdeling Sittard op diskette
- Ondersteuning gebruikersgroepen Olivetti, Atari en Amiga
- Database regionale experts
- Beschikbaarstelling herinkter ten behoeve van onze leden
- Telefonische hulpdienst
- Cursus Pascal, enzovoort, enzovoort.

Lopende en nog te ontwikkelen activiteiten:

- Cursus dBASEIII plus
- Uitbouw softwarebibliotheek
- Nog meer lezingen met cursusmateriaal
- Uitbouwen van telefonische hulpdiensten
- Verder in kaart brengen van specifieke deskundigheid van leden.

PUBLIC DOMAIN SOFTWARE Omdat er veel belangstelling is voor deze dienstverlening geven wij hier nog eens de bijzonderheden. Hoe komt u aan public domain software van de afdeling Sittard?

1. Zelf ophalen op onze afdelingsavonden in Sittard, in het Buurtcentrum Limbrichterveld. Nuttig en gezellig! U kunt de software ter plaatse uitzoeken door middel van losbladige klappers, voorzien van uitgebreide alfabetische indices, en/of aan de hand van de door Wim Ernst speciaal voor onze afdeling opgezette voortreffelijke documentatie. Klaar terwijl u wacht!
2. Telefonisch bestellen bij Wim Ernst, telefoon 04742-3987, maandag-zaterdag van 10.00-22.00 uur. Daarna - in overleg - afhalen in Posterholt, Hoofdstraat 83.
3. Schriftelijk bestellen bij Wim Ernst, Hoofdstraat 83, 6061 CB Posterholt. Bel Wim even over de verzendkosten!

ALGEMENE INFORMATIE Wij hopen u in kort bestek een beeld te hebben kunnen geven van onze afdeling. Als u behoefte heeft aan nadere informatie over de dienstverlening via onze afdeling, bel dan even naar: Ad Hoogenboezem, Salmenhofweg 5, 6095 BX Baexem, telefoon 04748-1695, of één van onze overige bestuursleden/adviseurs. Zij zullen u graag te woord staan!

Wij hopen u binnenkort op onze stand op de HCC-Dagen te mogen begroeten.

AFDELINGEN

Deadlines

De sluitingsdata voor het verenigingsnieuws zien er als volgt uit: voor HCC Nieuwsbrief 123 (december) op 29 oktober, voor HCC Nieuwsbrief 124 (januari) op 3 december. De kopij kan ingeleverd worden via de redactie Fido in Houten, gebied 3, telefoon 03403-78220.

HCC Afdeling Amsterdam

ZWIJGEN Op 26 september was het zover. Op de toen gehouden bestuursvergadering mocht u inspreken, het beleid toetsen, de kas natellen en het zittende bestuur heenzenden.
U bleek echter tevreden, keurde het reglement goed, liet de kas dicht en herkoos ons met een overweldigende meerderheid van 7 vóór en 0 tegenstemmen.
Worden onze avonden nu zo slecht bezocht? Zeker niet. De grote zaal in het Ytech-gebouw was redelijk gevuld met mens en computer. Deze tweeeenheid was echter onafscheidelijker dan het verlangen om hogerhand de oren te wassen. Dus bleven de zwijgers in de grote zaal rumoeren en zaten de insprekers in het bijzaaltje zwijgend toe te stemmen.
En besprak het bestuur tijdens de nazit in een belendende kroeg de nu ontstane mogelijkheid voor een veertiendaagse trip naar de Bahama's om aldaar het beleid voor de komende jaren uit te stippelen.

Het bestuur ziet er nu als volgt uit:
- Voorzitter: Theo Nicola
- Secretaris: Michel Verwey
- Penningmeester: Hans Snel
- Lid: Ed Baars
- Lid: Vakant

MS-DOS CURSUS Die blijft wegens succes geprolongeerd. Hij kost *f* 90,- en wordt verdeeld over drie avonden gegeven. We behandelen het waarom en de mogelijkheden van DOS, u leert de belangrijkste commando's te gebruiken en krijgt inzicht in de organisatie en het gebruik van de harde schijf. Daarnaast kweekt u (en dat is eigenlijk nog het belangrijkste) gaandeweg een hoop zelfvertrouwen om dat griezelding in uw macht te krijgen. En te houden, want de meegeleverde handleiding doet absoluut niet onder voor de dure in de boekhandel verkrijgbare pillen.
Wie nog mee wil doen stuurt een kaartje met daarop naam, adres, telefoonen HCC-lidnummer, alsmede de avonden waarop u niet kunt naar John Meyer, Reinwardstraat 75, 1093 HB Amsterdam. Voor informatie belt u 020-929099.

Ed Baars

HCC Afdeling Apeldoorn

BIJEENKOMSTEN Elke tweede en vierde woensdag van de maand zijn er bijeenkomsten in het gebouw 'Vrijzicht' op de Zichtweg in de wijk de Heze in Apeldoorn. Informatie en hulp bij zowel hard- en software op deze avonden, vaak door leden die overdag werkzaam zijn in deze branche, dus specialisten op dat gebied. Ook de regio-coördinatoren zijn aanwezig voor Sharp, MSX, Apple, Tulip, IBM, MS-DOS, Basic en Pascal.

SERVICE De afdeling heeft een Mac-Inker aangeschaft. Dit is een apparaat waarmee gebruikte printer-linten weer van nieuwe inkt worden voorzien. Onze leden kunnen tegen lage prijzen hun linten laten re-inkten. Op de bijeenkomst worden de linten ingeleverd, en de volgende bijeenkomst ge-inkt weer terug.

TECHNISCHE HULP Middels onze info-telefoon, een vraagbaak voor de afdeling, informatie over zowel hardware en software en over cursussen, activiteiten.

FLOPPYTHEEK Onze afdeling is in het bezit van een floppytheek met Public Domain software voor MS-DOS en voor de Commodore Amiga. Op de bijeenkomsten is deze voor MS-DOS op 5.25 en 3.5 inch diskettes, tegen een geringe vergoeding verkrijgbaar. Ook een uitgebreide catalogus van deze software is op deze avonden ter inzage.

REGIONIEUWS Om de leden te informeren over de activiteiten en ze tot respons te stimuleren wordt er door ons een drie maandelijks 'regionieuws' uitgegeven. Met informatie over MSX, MS-DOS, Fido, communicatie, Pascal en over de diverse cursussen.

DATACOMMUNICATIE In Apeldoorn zijn nu een viertal HCC-Fido's waar leden gebruik van kunnen maken. Deze bulletinboards zoals ze ook wel genoemd worden kunnen middels een computer en een modem gebeld worden. Met het software pakket 'Dutchie' is electronische mailing over de gehele wereld mogelijk. Informatie en hulp bij het installeren op de bijeenkomsten.

Op onze bijeenkomsten is er een modem compleet met kabel, gebruiksaanwijzing en communicatiesoftware te huren.

COMPUTERDAGEN Om het Apeldoornse publiek een kijkje achter de schermen te gunnen en kennis te laten maken met de diverse systemen, organiseren wij met de directie van de Amerika hal eenmaal per jaar in februari de Apeldoornse Computer Dagen, een beurs voor het zakelijk en privé gebruik van computers. Een druk bezochte manifestatie in de regio.

Al onze activiteiten kosten geld en daarom vragen wij u om lid te worden van de HCC Afdeling Apeldoorn (maakt niet uit waar u woont in de regio; het lidmaatschap van een afdeling is voor u gratis als HCC-lid). U ondersteunt onze actieve afdeling omdat wij voor elk lid een bijdrage het HCC-hoofdkantoor ontvangen.

HCC Afdeling Apeldoorn
Postbus 20218,
7302 HE Apeldoorn
Infolijn 055 426292

HCC Afdeling Arnhem

REGIO ZEVENAAR De eerste bijeenkomst in Zevenaar is een groot succes geworden. De dag is bezocht door 350 mensen. Voortaan zijn er maandelijkse bijeenkomsten in de nieuwe regio. De plaats waar deze bijeenkomsten gehouden zullen worden is in Ons Huis, Dokter Honingstraat 3 in Zevenaar. De aanvang is om 19.00 uur en de data zijn 31 oktober, 28 november en 19 december.

Maar ook kunt u nog steeds terecht in Oosterbeek voor de oude vertrouwde afdelingsavonden. In november zal de afdeling tien jaar bestaan. Dit zal niet onopgemerkt voorbij gaan.

U kunt boeken lenen uit onze bibliotheek. U kunt tevens op deze avonden zien hoe Fido blaft, maar niet bijt. U kunt uw versleten lint als nieuw laten maken. Iedereen die met een computer of een andere representant van de klasse der Turing-machines komt, krijgt een consumptie.

Hans Drexler

HCC Afdeling Noord-Oost Brabant

MEDEDELING Op de komende HCC Dagen zullen de vier HCC-afdelingen die in Noord-Brabant aktief zijn (Breda, Eindhoven, Tilburg en onze afdeling) zich, op initiatief van onze afdeling, als Brabant Centraal in een gezamelijke stand gaan presenteren. Op die HCC Dagen zal tevens worden geïnventariseerd of er interesse is om de Gehandicapten gg nieuw leven in te blazen.

VERZOEK Wilt u ons helpen om onze stand op een of beide dagen te bezetten, neem dan even contact op met de secretaris.

BIJEENKOMSTEN Elke tweede dinsdag van de maand in het Wijk- en Dienstencentrum 'De Biechten' (zie plattegrond in HCC Nieuwsbrief 106, bladzijde 91) in de Vincent van Goghlaan 1 in Hintham (Gemeente Rosmalen) vanaf 20.00 uur.

AKTIVITEITEN Op onze bijeenkomst van 14 november aanstaande zal Freek Claassen, automatiseringsdocent in het Provinciehuis van Noord-Brabant, zijn derde en afsluitende lezing houden over Q&A. Q&A is een bijzonder goede combinatie van een database, een spreadsheet en een tekstverwerker. Na deze lezing volgt omstreeks 9 uur een lezing over de ontwikkelingen en toepassingen van robots door Ir. S.W. Boekestein, directeur van het Woerdense bedrijf Robotion.

PUBLIC DOMAIN SOFTWARE Op onze eerste bijeenkomst van dit nieuwe seizoen (12 september) werd gestart met de verkoop van Public Domain software leden van onze afdeling. Ons floppy-bestand bevat nu reeds 96 volume's, die u op onze afdelingsavonden kunt bestellen en op de eerstvolgende avond in ontvangst kunt nemen tegen betaling van 7,50 gulden voor een 5.25 inch en 10,00 gulden voor een 3.5 inch diskette.

CONTACTEN MET HET AFDELINGSBESTUUR Bij voorkeur op onze bijeenkomsten of schriftelijk via: Secretariaat HCC Afdeling Noord-Oost Brabant, Postbus 2281, 5202 CG 's-Hertogenbosch
Graag tot ziens en brengt u eens een computer mee.

Het afdelingsbestuur

HCC Afdeling Breda

BRABANT TOTAAL De HCC Dagen 1989 zullen ten aanzien van de vier Brabantse afdelingen een apart cachet krijgen. Besprekingen over en weer hebben geleid tot een gezamenlijke presentatie: het Brabant-eiland. De afdelingen krijgen zo de beschikking over een stand van negen bij negen meter op een centrale locatie, waar iedereen het beste van zijn kunnen zal tonen. Als coördinator voor het geheel treedt Dhr. Ton v.d. Laar van Afd. Noord-Oost-Brabant op. Er zal onder meer aandacht geschonken worden aan robotica en computertoepassingen ten behoeve van invaliden. Het maatschappelijk belang van laatstgenoemd onderwerp wordt onderstreept door het voorgenomen bezoek van Mevr. Vriens, gedeputeerde van het CDA, belast met invalidenbeleid.

In het belang van alle leden in het Brabantse land, ligt het in de bedoeling ook in de toekomstig via een betere afstemming op elkaars beleid te komen tot een doelmatige samenwerking.

Wellicht ten overvloede maken wij onze (nieuwe) leden bekend dat:
a. Hun avond op elke tweede donderdag van de maand plaatsvindt, om half acht in Gemeenschapshuis De Belcrum, Past. Pottersplein 12, Breda.
b. Inmiddels gestart is met een nieuwe oriëntatie op computer (PC) gebruik.
c. Vragen die niet telefonisch te behandelen zijn, schriftelijk kunnen worden voorgelegd met een bijgesloten gefrankeerde en aan uzelf gerichte enveloppe voor een eventueel antwoord. Let u bij het meezenden van diskettes op voldoende retourfrankering?

Jan Douwes

HCC Afdeling Den Haag

INVENTARISEREN Op de afgelopen jaarvergadering is het verzoek tot ons gekomen om meer avonden per jaar bij elkaar te komen. Om nu te inventariseren hoe groot de belangstelling is, heb ik in Nieuwsbrief 119 het verzoek tot onze leden gericht te reageren wanneer zij positief staan tegenover dit voorstel.
Of het artikeltje is niet gevonden omdat het logo van afdeling Den Haag er boven stond, of er is geen belangstelling om vaker bij elkaar te komen, maar de reactie ging niet verder dan één telefonische. Ik nodig u opnieuw uit om te reageren via Postbus 71740, 2507 BH Den Haag of via ons telefoonnummer 079-612180. U krijgt dan hoogst waarschijnlijk een antwoordapparaat aan de lijn, waar u uw mening op kunt inspreken, of uw naam en telefoonnummer, zodat ik u terug kan bellen. U kunt natuurlijk ook op de bijeenkomsten kontakt opnemen met het bestuur. Afhankelijk van de belangstelling zullen wij stappen ondernemen om in de loop van het seizoen het nodige te regelen.

Op 31 oktober willen wij verder gaan met MS-DOS. Op 28 november gaan wij datacommunicatie onder de aandacht brengen. Hoe het een en ander er uit gaat zien weten wij nog niet precies, maar interessant wordt het zeker.

ERVARINGEN Natuurlijk blijft er na de besprekingen nog ruim de gelegenheid achter de gereedstaande PC's ervaringen met elkaar uit te wisselen.
De bijeenkomsten van de afdeling Den Haag kunnen door ieder HCC-lid uit de Haagse regio worden bezocht. U kunt ons vinden op iedere laatste dinsdag van de maand in het SOWS-gebouw aan de Gondelstraat 31 in Scheveningen (uitgezonderd de maand december). De koffie staat vanaf 19.30 uur voor u klaar, helaas moeten wij om ongeveer 22.30 uur de avond beëindigen.

Mocht u ideeën hebben voor of aanmerkingen op de avonden, dan kunt u dit altijd bespreken met een van de bestuursleden, tijdens de bijeenkomsten. U kunt dit natuurlijk ook spuien via de telefoon of per post. Ons telefoonnummer is 079-612180 en ons adres is Postbus 71740, 2507 BH Den Haag.
Indien u ons antwoordapparaat krijgt blijft u dan vooral rustig en spreek uw naam, telefoonnummer en boodschap duidelijk in.

Theo Spinders

HCC Afdeling Eindhoven

JAARTJE OUDER November alweer, bijna het einde van het jaar. Een belangrijke maand voor mij. Ik word weer een jaartje ouder. En belangrijk omdat de HCC Dagen voor de deur staan.

LINT Het is een drukke maand, want we hebben uiteraard ook nog onze gebruikelijke bijeenkomsten. Op donderdag 2 november in buurthuis De Ketting en 18 november in buurthuis 'T Slot. Aanwezig is onder andere de re-inkter. Er waren enkele leden die hun twijfels hadden omtrent het re-inkten van hun printerlinten. Vandaar even een uitleg. Indien uw lint overmatige slijtage vertoond, kunnen wij er niets meer aan doen. Het apparaat repareert geen linten, het zorgt ervoor dat er nieuwe inkt op komt. Als het dragende materiaal haken vertoond, kunt u uiteraard het lint beter weggooien voordat een van de printernaalden er achter blijft hangen.

Wacht dus niet met re-inkten totdat het lint echt helemaal droog is. Over de inkt hoeft u zich geen zorgen te maken. We gebruiken speciale (overigens erg dure) printerinkt die een smerende werking op de printerkop heeft.

ZOMER Vergeet u ook niet af en toe de nieuwste Public Domain-lijst op te halen bij Fido Eindhoven? Er komt nogal wat nieuw materiaal binnen de laatste tijd. Mochten we een schijf niet hebben, bestellen we die voor u. Fido Eindhoven is te bereiken via 040-481792.

Wel, ik hoop dat we u mogen ontmoeten op onze bijeenkomsten en natuurlijk op de komende HCC Dagen.

Jan v.d. Elsen

HCC Afdeling Groningen

NATJE Woensdagavond 15 november is het weer zover. Wij hopen u dan in grote getallen te ontmoeten op onze bijeenkomst in het Denksportcentrum aan de Oliemuldersweg 43 te Groningen (Oosterpark) van 20.00 tot 23.00 uur.
Voor degene die het nog niet weet, we zijn van de bovenzaal naar de begane grond verhuisd. Uw natje en droogje zijn dus veel bereikbaarder geworden want we zitten nu pal naast Joop, onze gastheer. Ook is het hierdoor veel gemakkelijker om uw eigen hard- en software naar de verenigingsavonden mee te nemen.

U kunt het bestuur bereiken:

- Via een briefje naar postbus 1650, 9701 BR Groningen.
- Door 's maandag tussen 20.00 en 22.00 uur te bellen met 050-272711. Op andere tijden kunt u luisteren naar een bandje met bestuursmededelingen.
- Via Fido (telefoon 050-772950).

LEESTAFELS Eén of meer van onze leden schijnen de lectuur op de leestafels zo interessant te vinden dat het mee naar huis genomen wordt. Door deze diefstallen zal het misschien noodzakelijk zijn om de leestafels niet of in een gewijzigde vorm voort te zetten.
Onze serviceverlening naar de leden is uiteraard weer bereikbaar. Van de hand van het schrijversduo Johan Schaaphok en Herman Hegge is de handleiding Wordperfect 5.0 verschenen.

Namens het bestuur,

Henk Wieringa

HCC Afdeling Leiden

FIDO LEIDEN Zoals de modembezitters onder u gemerkt zullen hebben is Fido Leiden enige tijd buiten dienst geweest. Gelukkig heeft het afdelingsbestuur dat kunnen opvangen. Fido Leiden is weer bereikbaar, maar onder een nieuw telefoonnummer: 071-142014. In eerste instantie alleen als bulletinboard, maar we hopen zo snel mogelijk ook weer als Dutchie-Boss en mailer te kunnen gaan draaien.

BIJEENKOMSTEN De maandelijkse afdelingsbijeenkomsten worden gehouden In Den Leidschen Salon, Steenstraat 2, Leiden. (Vlak bij het station Leiden). De eerstvolgende bijeenkomst in Leiden is op dinsdag 21 november, om 20.00 uur. Verder hebben we op zaterdag 21 oktober een afdelingsbijeenkomst in Katwijk. Om 13.30 uur in de recreatiezaal van het Rijnlands Zeehospitium, Drieplassenweg 17 in Katwijk. In november houden we ook een afdelingsbijeenkomst in Alphen aan de Rijn. Zaterdag 4 november om 13.30 uur in het restaurant van vogelpark Avifauna.
Kom kennismaken met andere computer enthousiasten en wissel ervaringen uit. Er is ruimschoots gelegenheid om in een ontspannen sfeer vragen te stellen en problemen voor te leggen aan mede HCC-leden. Neem vooral uw systeem mee. (Een aanmoedigingspremie is voorhanden.) Zo mogelijk geven wij demonstraties. Op deze avonden is ook het afdelingsnieuws beschikbaar. Daarin leest u meer over onder andere onze printer en floppyconversie service.

Jm Tewis

HCC Afdeling Midden- en Zuid-Limburg

DE NAAM Zoals u kunt constateren is de naam van de afdeling Sittard veranderd in HCC Afdeling Midden- en Zuid-Limburg. De naam van onze afdeling is destijds wat ongelukkig gekozen en suggereerde ten onrechte, dat de aktiviteiten beperkt bleven tot de regio Sittard. Dit is echter geenszins het geval. Onze afdeling is vanaf de oprichting aktief in geheel Midden- en Zuid-Limburg en in verband hiermede is naamswijziging op zijn plaats. Deze naamswijziging betekent voor ons een uitdaging om nieuwe vormen van dienstverlening te ontwikkelen voor onze leden en zo klantgericht (lees ledengericht) mogelijk te werken.

THEMA-AVONDEN Woensdag 20 december 1989; luchtverkeersleiding door middel van computers, (air traffic control) door Hein Kop. Vrijdag 12 januari 1990; demonstratie programma voor- en nacalculatie voor kleine tot middelgrote bedrijven door Peter Witlox.

CURSUSSEN Als u deze pennevruchten onder ogen krijgt is de cursus dBase van start gegaan. Wij hebben in de loop der jaren meerdere cursussen gegeven (laatst nog onze succesvolle cursus Pascal) en naar het zich laat aanzien voldoet ook deze cursus aan de wensen van onze leden. Wij proberen steeds door het formuleren van de doelstellingen van onze cursussen de juiste doelgroepen te bereiken. Dat we daarin redelijk slagen, blijkt uit het feit, dat er nu reeds verzoeken zijn binnengekomen voor een cursus programmeren in dBase voor gevorderden. Om de doelgroep te traceren kan nu reeds worden vermeld, dat deze cursus aanzienlijk moeilijker zal zijn dan het programmeren van een eenvoudig 'naam-adres-woonplaats' pakket. U moet denken aan het relateren van meerdere bestanden, het gebruik van array's etcetera.

Het zal geen 'gemakkelijke' cursus worden. Als er leden zijn die in principe willen inschrijven voor een cursus 'Programmeren in dBase voor gevorderden' en/of inlichtingen wensen verzoeken wij u kontakt op te nemen met onze opleidingsfunctionaris, Ad Hoogenboezem, telefoon 04748-1695.

Ad Hoogenboezem

HCC Afdeling Nijmegen

HCC DAGEN De afdeling zal present zijn op de HCC Dagen deze maand. Bent u ook van plan om naar de HCC Dagen te komen, kom dan ook even bij ons op de stand langs.

SAMENWERKING Zoals u misschien in de maand oktober al heeft gehoord, zijn wij als afdeling Nijmegen in samenwerking met afdeling Apeldoorn en afdeling Arnhem ook elke zaterdagmorgen te beluisteren op Omroep Gelderland tussen 11.30 en 12.00 uur (onderdeel van het programma Hoogte 80). In het korte maar toch gezellige programma geven wij onder andere: produkt informatie, tips voor computeraars, agenda's etcetera. Ook zullen wij gezamenlijk vragen van luisteraars proberen te beantwoorden. Deze vragen kunt u schriftelijk kwijt, dit kan bij de afdelingen Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen (zie hiervoor de contactadressen), maar ook kan de post naar Omroep Gelderland worden gestuurd. Verder zijn hoogst waarschijnlijk wanneer u dit stukje leest de Fido's van Apeldoorn (olivetti 9) en Nijmegen (en misschien MS BOSS oost)

uitgerust met een vragen/antwoorden-gebied voor dit programma.

CONTACTADRES De afdeling is schriftelijk bereikbaar onder Postbusnummer 6601, 6503 GC te Nijmegen. Indien u telefonisch contact met een van de bestuursleden zoekt, wilt u dit dan doen tussen 19.00 en 21.00 uur, omdat het bestuur nu eenmaal bestaat uit vrijwilligers welke overdag andere bezigheden hebben. Voor de modemers zijn wij bereikbaar op Fido Nijmegen onder telefoon nummer 080-788405. Dit kan natuurlijk 24 uur per dag.

HCC Afdeling Rotterdam

REGIO (ON)DUIDELIJKHEID In de vorige Nieuwsbrief is zonder mijn toestemming en medeweten door misleiding een aanpassing van de kopij uitgevoerd. De HCC Afdeling Rotterdam heeft geen besluit genomen met betrekking tot een zogenaamde afdeling Midden-Holland. Onze leden in de betreffende regio zijn met deze afsplitsing ons inziens niet gediend. Een uitvoerige uitleg daarover treft u hieronder aan in een rectificatie.

RECTIFICATIE In het verenigingsnieuws van de afdeling Rotterdam is door iemand van buiten de afdeling, via de redactie van de Nieuwsbrief en zonder kennis van de secretaresse van de afdeling Rotterdam, een misleidende tekst aangebracht. Hierdoor is de indruk ontstaan dat ondergetekende deze tekst heeft samengesteld. De initiatiefnemers voor de oprichting van de afdeling Midden-Holland voor Gouda en omgeving wekt de indruk dat de HCC Afdeling Rotterdam daarover een beslissing heeft genomen. Dat is onjuist. Het bestuur van de HCC Afdeling Rotterdam is, in navolging van de beslissing van het bestuur van de HCC, tegen afsplitsing van groeperingen. Om te voorzien in de behoefte van de regio's, zijn de regionale bijeenkomsten ingevoerd. De uitleg daarover stond in het profiel van de afdeling Rotterdam. Deze bijeenkomsten zijn bestemd voor de leden in de regio's van de afdeling Rotterdam. Contactpersonen per regio dragen zorg voor de organisatie en de belangen in de regio, zodat daarover bestuursbesluiten kunnen worden genomen. Alle Rotterdam-aktiviteiten staan daar voor de leden beschikbaar. Bij een afsplitsing zouden die aktiviteiten niet meer beschikbaar zijn. De leden in de regio Gouda en omgeving nemen in 1990 deel aan een begroting van ruim 250.000 gulden. Indien er een afdeling Midden-Holland zou worden gevormd is er ongeveer 3.000 gulden beschikbaar. Gelet op de belangen van onze leden in deze regio, zal het bestuur zich sterk verzetten tegen dit gestarte initiatief.

VOORNE-PUTTEN De eerste regiobijeenkomst is op woensdag 6 december 1989, van 19.30 uur tot 23.00 uur in gebouw PUCH, Glacisweg 3 te Hellevoetsluis. Komt allen en neem je (op 5 december gekregen?) PC, Amiga, Atari, MSX of andere computer(toepassing) mee. Alle HCC Afdeling Rotterdam-aktiviteiten staan ter beschikking. Personen, die willen bijdragen aan het mede-organiseren van deze bijeenkomst kunnen met mij contact opnemen.

ROTTERDAM-CENTRUM Elke derde donderdag van de maand in de Compurette, Burg. van Walsumweg 876. Per trein, tram, bus en metro naar station Blaak. Onder de kubuswoningen door en aan de rechterkant treft u de HCC-vlag. Per auto richting Willemsbruggen, daarna naar de Blaak. Ook dan kubuswoningen onderdoor.

LEDENVERGADERING
Dinsdag 19 december, aanvang 19.30 uur. Burg. van Walsumweg 876 te Rotterdam
- Opening en mededelingen
- Jaarverslag 1989
- Financieel verslag 1989
- Begroting 1990
- Rechtspersoonlijkheid HCC Afdeling Rotterdam
- Meerjarenbeleidsplan
- Voorstellen vanuit de leden
- Rondvraag
- Sluiting

Volgende maand krijgt u een korte uitwerking van de punten. Heeft u voorstellen stuur die dan per PTT in voor 1 december. We zetten ze voor u op de agenda. Gaarne wel voorzien van een uitleg, zodat we weten waarover u het gaat hebben.
Tot ziens in Rotterdam-Centrum of op de HCC-Dagen.

Miranda Alstede

HCC Afdeling Steenwijk

VOOR DE DEUR De HCC Dagen staan weer voor de deur, wat inhoud dat er zeer hard gewerkt wordt aan onze stand voor deze dagen. Als het goed zou zijn is deze stand inmiddels ook te zien geweest op 28 Oktober tijdens de Hoogeveense Computerdag.

BIJEENKOMSTEN Voorlopig zijn onze bijeenkomsten nog alleen te bezoeken in Steenwijk en zal er nog even gewacht moeten worden om in Meppel of Hoogeveen onze avonden te bezoeken. Wij zullen u van deze ontwikkelingen op de hoogte houden. Helaas zal er deze maand geen thema-avond gehouden worden maar vindt de jaarlijkse ledenvergadering plaats.

LEDENVERGADERING Zoals net dus opgenomen in de bovenstaande kolom staat er voor 17 november een ledenvergadering op het programma. Op deze avond kunt u het woord krijgen over zaken die u als lid eens aan het afdelingsbestuur zou willen mededelen. Eenieder heeft inspraak op deze avond. Ook kunt u natuurlijk uw wensen op papier zetten en deze aan de secretaris toezenden.

HCC DAGEN Afdeling Steenwijk zal tijdens de HCC Dagen aanwezig zijn met een stand in de Julianahal. We zullen daar onder andere het mailerprogramma The Box demonstreren. Er zal voor gezorgd worden dat er voldoende PD-schijven aanwezig zijn waarop deze mailer zal staan compleet met het installatie-programma. Mocht u er niet toe komen om de HCC Dagen te bezoeken, dan kunt u altijd contact opnemen en een schijf van The Box bestellen. Het gehele pakket staat natuurlijk ook in het download gebied van Fido Steenwijk.

CURSUSSEN Het lag in de bedoeling om net als in het vorig seizoen weer een MS-DOS cursus te organiseren. Er bestaat nog gelegenheid om hiervoor in te schrijven. Tevens was het de bedoeling dat er een Pascal-cursus gehouden zal worden waarvoor ook nog ingeschreven kan worden.

Cor Hilbrink

HCC Afdeling Tilburg

KENNIS De clubavonden in Boerke Mutsaers hebben een programma dat voor een ieder nuttig kan zijn, zeker als u uw kennis van computers wilt vergroten. Op deze avonden is met het bestuur en technische mensen te praten over programma's, maar een ook een eigen voordracht wordt op prijs gesteld. Het is tevens mogelijk om dan uw linten te laten her-inkten en er zijn diverse soorten computers aanwezig. Geef vooral eens uw wensen over onderwerpen voor lezingen aan het bestuur door. Tot slot is er uiteraard ook nog public domain-software aanwezig.

C.A.F.J. Scholberg

AFDELINGEN

HCC Afdeling Twente

AFDELINGSAVONDEN De afdelingsbijeenkomsten van de Afdeling Twente worden iedere tweede dinsdag van de maand, vanaf 20.00 uur, gehouden in Twente Technovia, Walstraat 2 in Enschede.

TOUR OPERATOR Zoals u natuurlijk allemaal allang bekend is (u bent al druk aan het sparen voor al uw geplande en nog niet geplande aankopen) zijn er weer HCC Dagen in het verschiet. Op vrijdag 24 en zaterdag 25 november is de Jaarbeurs in Utrecht weer toneel van het meest verschrikkelijke computerspektakel dat Nederland kent. Wist u dat de omzet in aantal artikelen die van de Efficiency Beurs verre overstijgt? Niet de omzet in geld, want de HCC Dagen zijn een bekend koopjesparadijs, wat je van de EB niet kunt zeggen.
Maar goed, daar gaat het niet om, waar het wel om gaat is hoe je deze keer wel heel gemakkelijk in Utrecht kunt komen: zonder stops, zonder vertragingen, met een bus vanaf één centrale opstapplaats in één keer nonstop naar Utrecht. De HCC heeft namelijk een regeling getroffen met TAD-IntraTours om het vervoer naar de beurs aantrekkelijk te maken voor zowel leden als niet-leden. De prijs is namelijk ook aantrekkelijk: respektievelijk ƒ 30,- en ƒ 33,-. Enige probleem is, dat we er genoeg deelnemers voor nodig hebben, dat wil zeggen 38 of meer per bus. De aanmelding kan schriftelijk of telefonisch plaatsvinden, bij Annette van Liere die het secretariaat voert.
Secretariaat HCC Afdeling Twente
Postbus 3801
7500 DV Enschede
053-336577
... maar ze moet het wel snel hebben. Tuut-tuut, dàt is snel! Dus voor 30 oktober aanmelden. En vergeet vooral niet om uw **telefoonnummer** te vermelden, want als er onvoldoende deelnemers zijn, moet Annette u kunnen **terugbellen** om te melden dat het niet doorgaat, en u tòch op eigen gelegenheid naar Utrecht moet reizen.
Nu hoor ik u al zeggen, dat u dan al uw aankopen niet mee kunt nemen. Niets is minder waar. U komt nog geld tekort om dat enorme bagageruim van die bus vol te kopen. Oh ja, en omdat we Enschede normaal ook als standplaats hebben, hebben we ook voor Enschede als opstapplaats gekozen, en wel het Sationsplein. De vertrektijd, op beide dagen, is 08.15 uur. Vanaf aankomst bij de Jaarbeurs gerekend kunt u vijf uur op de beurs vertoeven, dan gaat de bus weer terug.

Rob de Krieger

HCC Afdeling Utrecht

BIJEENKOMSTEN Afdelingsbijeenkomsten zijn op elke eerste maandag van de maand van 19.30 uur tot 23.00 uur in de Technische School 'De Bron', Vaderrijndreef 7, Utrecht-Overvecht. Afwijkende data komen tijdig in de Nieuwsbrief.

REGELS Iedereen die lid is van de HCC is welkom en mag genodigden meenemen. HCC-leden mogen wel en niet-leden mogen geen computers meenemen. Neem daarom altijd uw lidmaatschapskaart mee. Handelaren mogen uitsluitend op uitnodiging van het bestuur komen. Anders worden zij onherroepelijk verwijderd. Kopiëren van illegale software is ten strengste verboden.

VACATURE We zien graag dat de opengevallen plaats weer wordt ingenomen. Wie hiervoor belangstelling heeft kan zich schriftelijk melden bij onze secretaris. Vermelding van lidmaatschapsnummer en telefoonnummer is vereist.

UITLEENMODEMS Wij hebben drie modems om uit te lenen. Zo kunt u een maand lang experimenteren, alvorens zelf een modem te kopen. Alleen leden van de afdeling Utrecht, die hun lidmaatschapskaart tonen, kunnen een modem afhalen op de afdelingsbijeenkomst.

HCC DAGEN Op de HCC Dagen zal waarschijnlijk een werkende CD-ROM interface voor IBM-XT gedemonstreerd worden. Wilt u op de hoogte blijven, bezoek dan de afdelingsbijeenkomsten, waar John Glaser altijd aanwezig is om de laatste stand van zaken te vertellen.

Bestuurssamenstelling:
Voorzitter, John Glaser.
Secretaris, Hans Verbeek.
Penningmeester, Adri Kuiper.
Communicatie, Evert Bruinsma.

Alle vragen graag schriftelijk of op Fido Amersfoort/Utrecht en te richten aan de secretaris. (adres elders in de Nieuwsbrief).

Adri Kuiper

HCC Afdeling Venlo

AKTIVITEITEN Elke derde dinsdagavond van de maand is er een ledenbijeenkomst van afdeling Venlo in Grand Café de Maagdenberg. (Vanaf station Kaldenkerkerweg, na 1 kilometer bij vluchtheuvel rechts.) Hier treffen ongeveer 50 leden zich iedere maand, waarbij men begint met alles op een rijtje te zetten over de ontwikkelingen van de laatste maand. Lezingen of demo's worden indien beschikbaar, gehouden tijdens de bijeenkomst. Momenteel wil men een cursus Pascal gaan verzorgen. Moeilijkheden op gebied van hard- en software kunnen hier eveneens besproken worden, alhoewel niet gezegd is dat ze meteen zijn opgelost. Gebruikersgroepen welke gelijk met de afdeling, op de derde dinsdag van de maand, samen met ons hun avond willen houden, zijn van harte welkom.

FISHERTECHNIEK Onze afdeling heeft twee dozen, welke op statiegeldbasis, gratis te huur zijn. Enkele personen zijn hiermee bezig op het gebied het besturen van de motoren en op het gebied van lichtcellen. Zij die hierin interesse hebben, kunnen zich natuurlijk bij deze groep aansluiten.

BIBLIOTHEEK Onze afdeling heeft verschillende abonnementen lopen. Zoals C64er, Chip, MSX, MC, PCC gg, Softwarebus van de MS-DOS gg en de nodige boekjes welke bij de HCC Houten in de verkoop zijn.

FIDO VENLO Deze wordt Fido Venlo bemand door Joep Niessen. Het nummer van de Fido node is 077-822522 en is 24 uur per dag te bereiken. Hier kunt u software pakken of brengen, terwijl het ook te gebruiken is om elektronische post privé of openbaar te verzenden. Momenteel bestaan er al zo'n 80 Fido-bulletinboards.

HCC DAGEN Ook dit jaar zal HCC afdeling Venlo enkele stands bezetten. Er is een speciale commissie in het leven geroepen om de stands zo professioneel mogelijk voor de dag te laten komen. Hier zal de heer Geurts met de Fishertechniek te zien zijn.

COMPUTERDAG VENLO Deze internationale dag, die zo'n 4.000 bezoekers trekt, is de topper van afdeling Venlo. Vele uren worden hier ieder jaar ingestopt om weer op zijn best voor de dag te komen met nieuwigheidjes van amateurs en zakenlieden. Zoals de laatste jaren gebruikelijk, wordt hij georganiseerd in het congrescentrum de Maaspoort en wel op 3 maart 1990.

HCC Afdeling Zeeland

OP HERHALING? Vorig jaar werden wij sterk benadeeld doordat het nieuws van onze afdeling met de aankondiging van het gezamenlijk bezoek aan de HCC Dagen niet werd ge-

plaatst. Maar wie schetst onze verbijstering dat ons deze keer weer hetzelfde overkomt. Weer ontbreekt in het oktobernummer het nieuws van Afdeling Zeeland. En als u dan ook nog weet dat onze bijeenkomsten in Terneuzen niet in de agenda worden opgenomen, dan zult u begrijpen dat mij zo langzamerhand een zeer onaangenaam gevoel begint te bekruipen. En het ergste is dat dergelijke fouten niet meer goed te maken zijn. Een bericht achteraf is eigenlijk geen bericht. Het blijven gemiste bijeenkomsten en/of gemiste kansen.

HCC DAGEN Dus hierbij voor wat ons betreft voor de tweede keer informatie over ons traditionele gezamenlijke bezoek aan de HCC Dagen. U zult begrijpen dat het nu extra noodzakelijk is om snel te reageren, omdat anders de organisatie - die toch al veel tijd en inspanning vergt - extra moeilijk wordt.

Even leek het er op dat er andere mogelijkheden waren dan onze treinrit. Het HCC kantoor attendeerde ons op een busonderneming, die dergelijk groepsvervoer zou willen regelen. Nadere informatie bracht echter het volgende aan het licht. Een minimum aantal van 38, prijs voor HCC-leden ƒ 37.50, voor niet-leden ƒ 41,-. Ook al is het treintarief ten opzichte van 1988 met ƒ 5,00 omhoog gegaan, dan kunnen deze bedragen de vergelijking met onze treinexcursie toch niet doorstaan terwijl wij ook niet durven te rekenen op het genoemde minimum aantal deelnemers. We doen het dus maar op de vertrouwde manier.

Wij gaan uit van een gezamenlijk bezoek per trein, zowel op vrijdag 24 als op zaterdag 25 november 1989.
Aanmelden door storting van ƒ 22,50 op gironummer 20.61.37 ten name van mevr. J.H. Berghuijs-Goris te Koudekerke. Het bedrag moet uiterlijk 15 november binnen zijn. Stort niet te laat, want overschrijvingen blijken soms vrij veel tijd te vergen en voor de bestelling van de reisbiljetten ben ik aan een termijn gebonden.

Bij de aanmelding heel duidelijk vermelden:
- naam, adres, telefoon, aantal deelnemende personen
- de gewenste dag (vrijdag 24 en/of zaterdag 25 november)
- de gewenste instapplaats
Reistijden: op beide dagen heen circa om 9.00 uur, terug vanuit Utrecht om circa 18.00 uur. Let op. Vanwege het groepsbiljet reizen wij altijd gezamenlijk en zijn er geen individuele afwijkingen mogelijk.

Tussen 15 en 24 november ontvangt u een bevestiging met nog noodzakelijke gegevens. Zouden de reizen onverhoopt niet door kunnen gaan, dan ontvangt u uw inschrijfgeld terug. Bij terugtrekking van uw kant is restitutie van het bedrag uitsluitend mogelijk tot het tijdstip dat de biljetten gekocht zijn. In ieder geval wordt er ƒ 2.50 administratiekosten ingehouden.

BIJEENKOMSTEN De november-bijeenkomsten vinden plaats op
- maandag 6 november in Goes
- maandag 13 november in Terneuzen
- maandag 20 november in Vlissingen.
De onderwerpen zijn naar alle waarschijnlijkheid onder andere WordPerfect en CD-ROM. Nadere informatie in de streekbladen en naar wij hopen op verschillende Zeeuwse bulletinboards. Voor ik het vergeet, er is nog ruimte in de agenda voor de komende maanden om speciaal u de gelegenheid te geven uw mede-computeraars iets te vertellen en/of te demonstreren. Het is natuurlijk leuk om sprekers 'van buiten' te halen, maar wij willen u niet de kans ontnemen om ook aktief te zijn. Schroom dus niet u aan te melden voor een van de eerstvolgende bijeenkomsten.

Tot een volgende Nieuwsbrief.

J.H. Berghuijs-Goris

HCC Afdeling Zoetermeer

BIJEENKOMSTEN Vanaf september worden de bijeenkomsten gehouden in de Prins Willem Alexander Hal (PWA-hal) in de ruimte van de buurtvereniging Hellas. Bijeenkomsten worden voortaan tweemaal per maand gehouden en wel op de eerste en de derde maandag van de maand. Als u met de auto komt rij dan helemaal tot het einde van de parkeerruimte onder het gebouw door en ga daar de trap op. Als u met de sprinter komt, stap dan uit bij de halte 'Stadhuis'. De aanvang is nog steeds om half negen (20.30) en een half uurtje eerder voor mensen die hun systeem willen opzetten.

BIBLIOTHEEK Er is aanvang gemaakt met de bibliotheek. Momenteel hebben we een dertigtal boeken over diverse onderwerpen: MS-DOS, UNIX, Basic, Atari enzovoort. De boeken kunnen op vertoon van de lidmaatschapskaart op de bijeenkomst worden geleend. Er is nog ruimte voor uitbreiding; ideeën voor boeken of tijdschriften kunnen op de bijeenkomst kenbaar gemaakt worden.

FLOPPYTHEEK Vanwege de grote belangstelling voor de PD-diskettes is er een speciale kopieermachine gebouwd. Deze kan vele types diskettes aan zodat we wat minder afhankelijk zijn van de meegebrachte systemen. Tevens heeft de afdeling een Atari en een Amiga computer aangeschaft. Hiermee hopen we de interesse voor andere dan MS-DOS computers wat meer leven in te blazen. Momenteel hebben we ongeveer 200 Volumes MS-DOS software en 65 Volumes Atari software. Aan PD-software voor Amiga wordt gewerkt. Wel is daar inmiddels een catalogus van aanwezig. Nog steeds geldt dat iedereen die een schijfje heeft met iets dat we nog niet hebben, hiervoor gratis een ander mag uitzoeken.

Tot ziens op de volgende afdelingsbijeenkomst

Guido Melief

HCC Afdeling Zwolle

TERUGBLIK We werpen een blik terug op onze laatste clubavond van oktober waar ons hoofdonderwerp de HCC Fido simulatie was door dhr. C.Verhagen. Het was een gezellige drukke bijeenkomst en het was ook een bijzondere leerzame avond, want iedereen die tot voorkort nog niks van het Fido-systeem wist, is er nu wel goed op de hoogte van gesteld. Wat wij de komende clubavond voor u in petto hebben vertellen wij u na het volgende stukje.

INKTEN In één van de vorige Nieuwsbrieven hebben wij het gehad over het opnieuw inkten van een printerlint. De kosten hiervan zouden ƒ 5,- bedragen. Als u hier wat voor voelt laat dat ons dan graag even weten door middel van even een klein telefoontje of via één van onze clubavonden.

G2 Zoals u misschien al is opgevallen, hoort u steeds meer van G2 Computersystems. Wat is G2? G2 is een computerbedrijf, dat gevestigd is in Alkmaar. Een puur Hollands bedrijf dus. G2 produceert in eigen land XT/AT en portable computersystemen. Deze systemen worden door middel van dealers in geheel Nederland en sinds kort ook in België verspreid. Eveneens zal in Duitsland op korte termijn een vestiging van deze firma geopend gaan worden. Een van de dealers, Compu Tekst & Service, zit in Zwartsluis, dus midden in het gebied van onze gebruikersgroep.
In november zal mevrouw Hoekstra van CTS tijdens een clubavond demonstraties geven van zowel de computers/(laser)printer(s) systemen als ook uitleg geven over bekende pakketten.
Het zal zeker de moeite waard zijn op deze avond eens te komen kijken. Wij rekenen op een groot aantal bezoekers.

Tot ziens op volgende clubavond.

Arjan van Dam

HCC AGENDA

OKTOBER

wo 25 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 25 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Gemeenschapsh. Limmel, Populierweg 34, Maastricht, 04408-1316.
do 26 SHARP MZ GG 19.30 uur.
't Vinkhuys, Boraxstraat 4, Groningen, 05979-2989.
do 26 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Tamboer, Hoofdstraat 17, Hogeveen, 05930-2917.
za 28 SHARP MZ GG 11.00 uur.
RCC Micro Home, Industriestraat 15a, Roosendaal, 070-636588.
za 28 SINCLAIR GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Multihouse- & Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 01670-66845.
di 31 AFDELING ARNHEM 19.00 uur.
Ons Huis, Dokter Honingstraat 3, Zevenaar.
di 31 AFDELING DEN-HAAG 19.30 uur.
Gebouw SOWS, Gondelstraat 31, Scheveningen, 079-612180.

NOVEMBER

wo 1 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Sporthal Olympus, Voorweg 1, Zoetermeer, 079-313195.
do 2 AFDELING EINDHOVEN 19.45 uur.
De Nieuwe Ketting, Tinelstraat 3a, Eindhoven-Zuid, 040-432002.
do 2 AFDELING ZWOLLE 20.00 uur.
Wijkcentrum Holtenbroek, Beethovenlaan 394, Zwolle, 038-224993.
vr 3 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 3 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 4 AFDELING APELDOORN 10.30 uur.
Centraal Beheer, Pr. Willem Alexanderlaan, Apeldoorn, 055-669909.
za 4 1802 GG 10.00 uur.
HCC-Kantoor, Multihousezaal, Standerdmolen 8, Houten, 05150-15032.
za 4 FORTH GG 10.30 uur.
HCC-Kantoor, Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 079-164755.
za 4 AFDELING LEIDEN 13.30 uur.
Avifauna Parkrestaurant, Hoorn 65, Alphen a/d Rijn, 01717-8622.
za 4 MSX GG 10.30 uur.
HCC Kantoor, Trainteczaal, Standermolen 8, Houten,072-338228.
zo 5 SHARP MZ GG 10.00 uur.
De Heyplaat, Victorieuxstraat 20, Rotterdam, 010-4741391.
ma 6 AFDELING UTRECHT 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7 Utrecht, 035-47825.
ma 6 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01196-13517.
ma 6 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Prins Willem Alexanderhal, ruimte buurtvereniging Hellas, Zoetermeer, 079-313195.
ma 6 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
ma 6 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01100-21862 of 23658.
ma 6 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7, Utrecht, 030-284509.
di 7 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Wijkgebouw Lismortel, Tourslaan 22, Eindhoven, 040-428758.
di 7 AFDELING NIJMEGEN 19.30 uur.
Café Juliana, Schependomlaan 94, Nijmegen, 080-778932.
di 7 AFDELING VENLO 19.30 uur.
Café Maagdenberg, Leutherweg 1, Venlo, 04765-1693
wo 8 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 8 AFDELING HOORN 20.00 uur.
De Schakel, Middenwaard 61, Heerhugowaard, 02207-13770.
wo 8 AFDELING TILBURG 20.00 uur.
Boerke Mutsaerts, Vijverlaan, Tilburg, 013-424401.
do 9 AFDELING BREDA 19.30 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 01608-35391.
do 9 OLIVETTI GG 20.00 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 076-713071.
do 9 SHARP MZ GG 19.45 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
do 9 SHARP MZ GG 19.30 uur.
De Hille, Loveltlaan 25, Oss, 04120-47659.
do 9 6500 GG 20.00 uur.
Wijkgebouw Gillis, Mozartlaan, Delft, 015-134269.
za 11 68000 GG 11.00 uur.
HCC kantoor, Multihousezaal, Standerdmolen 8, Houten
za 11 AFDELING EINDOVEN 13.00 uur.
Buurthuis 't Slot, Kastelenplein, Eindhoven, 040-835703.
ma 13 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Y-tech-gebouw, Van Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
ma 13 AFDELING ARNHEM 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstraat 13, Oosterbeek, 080-770200.
ma 13 AFDELING FRIESLAND 20.00 uur.
Zalen Schaaf, Breedstraat 48, 8911 GJ Leeuwarden, 058-152796.
Ledenvergadering
ma 13 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
Pro Rege, De Jongestraat 1, Terneuzen, 01150-13288.
ma 13 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstr 13, Oosterbeek, 08880-1498.
ma 13 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Buurthuis Ricardo, Mr. Arend v/d Woudenslaan, Rotterdam, 01804-27534.
di 14 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 20.00 uur.
Twente Technovia, Walstraat 2, Enschede, 053-774971.
di 14 AFDELING NOORD OOST BRABANT 20.00 uur.
De Biechten, Vincent van Goghlaan 1, Hintham.
Slot lezing Q & A en lezing robots.
di 14 AFDELING TWENTE 20.00 uur.
Twente Technovia, Walstraat 2, Enschede, 053-336577.
wo 15 AFDELING GRONINGEN 20.00 uur.
Denksportcentrum, Oliemuldersweg 43, Groningen, 050-272711.
wo 15 AFDELING HOORN 20.00 uur.
Café Het Gouden Hoofd, Westerblokker 80, Blokker, 02290-34032.
wo 15 AFDELING MIDDEN- EN ZUID-LIMBURG 20.00 uur.
Buurtcentrum Limbrichterveld, Eisenhowerstraat 724, Sittard, 04755-2090.
wo 15 OLIVETTI GG ZUID 20.00 uur.
Centr. Limbrichterveld, Eisenhowerstr 724, Sittard, 045-22149.
wo 15 AFDELING SITTARD 20.00 uur.
Centr. Limbrichterveld, Eisenhowerstr 724, Sittard, 04755-2090.
do 16 AFDELING ROTTERDAM 19.30 uur.
Compurette, Burg. van Walsumweg 876, Rotterdam, 01879-3178.
do 16 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Café Harry Schut, Handelsstraat 31, Stadskanaal, 05926-3453.
vr 17 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 17 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 18 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 13.00 uur.
Buurtvereniging 't Slot, Kastelenplein 167, Eindhoven, 040-428758.
za 18 AFDELING NIJMEGEN 11.00 uur.
Café Restaurant Juliana, Schependomlaan 94, Nijmegen.
za 18 SHARP MZ GG 10.00 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes, 01100-21219.
za 18 SINCLAIR GG 10.30 uur.
HCC kantoor, Traintec-en lezingenzaal, Standerdmolen 8, Houten, 01670-66845.
zo 19 ATARI GG 10.00 uur.
Stad Almere, Koninginneweg 1, Almere-Stad.

ma 20 AFDELING FRIESLAND 20.00 uur.
Zalen Schaaf, Breedstraat 48, 8911 GJ Leeuwarden, 058-152796.
ma 20 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Prins Willem Alexanderhal, ruimte buurtvereniging Hellas, Zoetermeer, 079-313195.
ma 20 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
Open Hof, Alexander Gogelweg 49, Vlissingen, 01185-1680.
ma 20 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
ma 20 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 20.00 uur.
De Schaaf, Breedstraat 48, Leeuwarden, 058-665747.
ma 20 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Clubhuis 't Lansink, Twijnstraat 8, Hengelo, 053-773121.
di 21 AFDELING LEIDEN 20.00 uur.
Leidschen Salon, Steenstraat 2, Leiden, 01717-8622.
wo 22 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 22 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Gemeenschapsh. Limmel, Populierweg 34, Maastricht, 04408-1316.
do 23 SHARP MZ GG 19.30 uur.
't Vinkhuys, Boraxstraat 4, Groningen, 05979-2989.
do 23 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Café Harry Schut, Handelsstraat 31, Stadskanaal, 05926-3453.
do 23 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Tamboer, Hoofdstraat 17, Hogeveen, 05930-2917.
vr 24 HCC DAGEN 10.00 uur.
Jaarbeurs Utrecht, 03403-78788.
za 25 HCC DAGEN 10.00 uur.
Jaarbeurs Utrecht, 03403-78788.
za 25 SHARP MZ GG 10.00 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
za 25 SHARP MZ GG 11.00 uur.
RCC Micro Home, Industriestraat 15a, Roosendaal, 070-636588.
zo 26 SHARP MZ GG 10.00 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
zo 26 SHARP MZ GG 10.00 uur.
Het Trefpunt, Munstergeleen, 045-221432.
ma 27 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Y-tech-gebouw, Van Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
ma 27 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 20.00.
Y-Tech gebouw, Van Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-188510.
di 28 AFDELING ARNHEM 19.00 uur.
Ons Huis, Dokter Honingstraat 3, Zevenaar.
di 28 AFDELING DEN-HAAG 19.30 uur.
Gebouw SOWS, Gondelstraat 31, Scheveningen, 079-612180.

DECEMBER

vr 1 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 1 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 2 AFDELING APELDOORN 10.30 uur.
Centraal Beheer, Pr. Willem Alexanderlaan, Apeldoorn, 055-669909.
za 2 A.I. GG WERKGROEP PROLOG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten.
za 2 DAI GG 11.00 uur.
HCC Kantoor, lezingenzaal, Standerdmolen 8, Houten, 04490-48863.
ma 4 AFDELING UTRECHT 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7 Utrecht, 035-47825.
ma 4 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Prins Willem Alexanderhal, ruimte buurtvereniging Hellas, Zoetermeer, 079-313195.
ma 4 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01196-13517.
ma 4 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
ma 4 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01100-21862 of 23658.
ma 4 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7, Utrecht, 030-284509.
di 5 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Wijkgebouw Lismortel, Tourslaan 22, Eindhoven, 040-428758.
di 5 AFDELING VENLO 19.30 uur.
Café Maagdenberg, Leutherweg 1, Venlo, 04765-1693
wo 6 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Sporthal Olympus, Voorweg 1, Zoetermeer, 079-313195.
do 7 AFDELING EINDHOVEN 19.45 uur.
De Nieuwe Ketting, Tinelstraat 3a, Eindhoven-Zuid, 040-432002.
do 7 AFDELING ZWOLLE 20.00 uur.
Wijkcentrum Holtenbroek, Beethovenlaan 394, Zwolle, 038-224993.
za 9 ADVANCE GG 11.00 uur.
HCC-kantoor, Traintec- en Lezingenzaal, Standerdmolen 8, Houten.
za 9 UNIX GG 11.00 uur.
HCC-Kantoor, Multihouse-zaal, Standerdmolen 8, Houten, 03402-32100.
Games.
ma 11 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Y-tech-gebouw, Van Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
ma 11 AFDELING ARNHEM 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstraat 13, Oosterbeek, 080-770200.
ma 11 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
Pro Rege, De Jongestraat 1, Terneuzen, 01150-13288.
ma 11 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstr 13, Oosterbeek, 08880-1498.
ma 11 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Buurthuis Ricardo, Arend van der Woudenslaan, Rotterdam-Lombardijen, 01804-27534.
di 12 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 20.00 uur.
Twente Technovia, Walstraat 2, Enschede, 053-774971.
di 12 AFDELING NIJMEGEN 19.30 uur.
Café Restaurant Juliana, Schependomlaan 94, Nijmegen.
di 12 AFDELING TWENTE 20.00 uur.
Twente Technovia, Walstraat 2, Enschede, 053-336577.
wo 13 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 13 AFDELING HOORN 20.00 uur.
De Schakel, Middenwaard 61, Heerhugowaard, 02207-13770.
wo 13 AFDELING TILBURG 20.00 uur.
Boerke Mutsaerts, Vijverlaan, Tilburg, 013-424401.
do 14 AFDELING BREDA 19.30 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 01608-35391.
do 14 OLIVETTI GG 20.00 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 076-713071.
do 14 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Café Harry Schut, Handelsstraat 31, Stadskanaal, 05926-3453.
do 14 SHARP MZ GG 19.45 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
do 14 SHARP MZ GG 19.30 uur.
De Hille, Loveltlaan 25, Oss, 04120-47659.
vr 15 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 15 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 16 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 13.00 uur.
Buurtvereniging 't Slot, Kastelenplein 167, Eindhoven, 040-428758.
za 16 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 10.30 uur.
Buurtvereniging Het Karveel, Karveel 49-15, Lelystad, 053-774971.
za 16 COMMODORE GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Multihousezaal en hal, Standerdmolen 8, Houten.
za 16 AFDELING EINDOVEN 13.00 uur.
Buurthuis 't Slot, Kastelenplein, Eindhoven, 040-835703.
za 16 FORTH GG 10.30 uur.
HCC-Kantoor, Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 079-164755.
za 16 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 12.00 uur.
Buurtvereniging Het Karveel, Karveel 49-15, Lelystad, 03200-44906 (wkdg 17.00-22.00 uur).
za 16 MODELBAAN GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Traintec-zaal, Standerdmolen 8, Houten, 079-312211.
za 16 SHARP MZ GG (Landelijk) 10.00 uur.
H.F. Witte Dorpshuis, Henry Dunantplein 4, De Bilt, 033-945286
ma 18 AFDELING FRIESLAND 20.00 uur.
Zalen Schaaf, Breedstraat 48, 8911 GJ Leeuwarden, 058-152796.

GEBRUIKERSGROEPEN

Agenda 1990

Aan alle HCC afdelingen en gebruikersgroepen: Het nieuwe jaar nadert snel. Al vanaf de komende Nieuwsbrief (123) zullen de eerste maanden van 1990 in de agenda worden opgenomen. Stuur daarom snel de data van uw bijeenkomsten voor de komende maanden door, want de agenda van 1990 is nog verre van compleet. Uw data, vergezeld van plaats, adres, tijd van bijeenkomst en een contact-telefoonnummer, kunnen gestuurd worden aan Redactie HCC Nieuwsbrief, Postbus 149, 3990 DC Houten. Of naar de redactie Fido: 03403-78220, filegebied 18!

HCC Advance gg

BIJEENKOMST Op 16 september waren er redelijk wat mensen in het HCC kantoor in Houten aanwezig voor de gebruikersdag. Er was ook weer de nodige apparatuur meegenomen; negen Advance 86B's, twee Advance A's, één AX en één C. We zaten dit keer niet in de Trainteczaal, maar in de kantine. In onze normale zaal zat een andere gebruikersgroep.

Er werd tijdens de bijeenkomst veel nieuwe hardware getoond. Zo is het mogelijk om met behulp van de originele diskdrivecontroller een 3,5 inch diskdrive aan te sluiten. Je kunt dan schijven formateren op 720 Kb, mits de MS-DOS versie 3.21 of hoger aanwezig is.

Er blijkt onder de Advance-gebruikers ook een grote interesse te bestaan voor modems. Jammer genoeg kon het BBS van de Advance gg niet gedemonstreerd worden, maar het is natuurlijk wel 24 uur per dag bereikbaar op telefoonnummer 08384-2605 (300, 1200 en 2400 baud). Om 16.00 uur ging iedereen weer tevreden naar huis.

VOLGENDE BIJEENKOMST De volgende bijeenkomst is op zaterdag 9 december en begint om 11.00 uur en zal tot 16.00 uur duren. Ook dit keer zitten we weer in het HCC kantoor in Houten en als het goed is weer in de Trainteczaal. Bezoekers worden van harte uitgenodigd hun Advance mee te nemen, bijvoorbeeld om hardware-uitbreidingen te demonstreren.

FUNCTIONARISSEN Omdat er de laatste maanden nogal wat bestuurswisselingen hebben plaatsgevonden en er een aantal nieuwe mensen is bijgekomen, komen hier nog even alle namen op een rijtje:

Voorzitter: Dhr. Visser
Secretaris: Dhr. Berkel
Penningmeester: Dhr. Hagers
Redactie: Dhr. van Assen, J. Besterveld en F. Both
Hardware WG: Dhr. van den Engel

TOT SLOT We zijn schriftelijk te bereiken op het volgende adres: HCC Advance gg, Postbus 86, 5201 AB Den Bosch. Electronisch: Advanced BBS, 08384-2605, 300/1200/2400/ baud.

Floris Both

HCC Amstrad/ Schneider gg

AMSTERDAM In Amsterdam zijn (na enkele jaren van afwezigheid) weer bijeenkomsten. Iedere vierde maandagavond in de maand om 20.00 uur in het YTECH gebouw. De eerste avond is op 27 november, de tweede helaas pas 22 januari (dit omdat de vierde maandag in december de tweede. kerstdag is). Coördinator is Piet de la Rie (telefoon 020-188510).

TWENTE Ook in Enschede zijn sinds kort regionale bijeenkomsten. Deze zijn ondergebracht bij de HCC afdelingsavond Twente. (Zie de HCC agenda). Coördinator is Riemer Reinalda (telefoon 05377-4971).

Ook nieuw is een mogelijkheid om in zevenaar een regio te starten. Wij zoeken nog een coördinator. De bijeenkomsten zijn elke laatste zaterdag van de maand in Ons Huis, Dokter Honingstraat 3 in Zevenaar. Inlichtingen bij Anton Teering (telefoon 085-817894).

Tot De volgende keer,

Anton Teering

HCC Astrologie gg

KWALITEITSNIVEAU Er begint langzamerhand wat verbetering te komen in het aanbod van public domain software. Diverse leden hebben ons hun programmatuur aangeboden, waarvoor onze hartelijke dank. Deze programma's worden op het ogenblik waarop ik dit schrijf (eind september) getest, want we willen graag een zeker kwaliteitsniveau handhaven. Het astrologische tekenprogramma voor MS-DOS dat al eerder werd aangekondigd, is in de testfase en zal naar verwachting tijdens de HCC Dagen verkrijgbaar zijn.
Nu de HCC Dagen ter sprake komen; we hebben dit jaar de beschikking over een riante standruimte en daarom kunnen we zowel voor vrijdag als voor zaterdag nog mensen met en zonder computer gebruiken om de verwachte drukte het hoofd te bieden. Eventuele reiskosten worden vergoed, voor een lunchpakket kan desgewenst worden gezorgd.

Hans Leefkens

HCC Atari gg

ONTWIKKELING Als u dit leest, heeft de Atari gg de eerste ledenvergadering, waarvoor u allen per brief was uitgenodigd, achter de rug. De grote aandacht in de Nieuwsbrief voor de Atari ST, was mede te danken aan de inspanningen van uw bestuursleden en ons streven is deze ontwikkeling door te zetten.
Dit jaar zal de gg vertegenwoordigd zijn op de HCC Dagen. U kunt ons dan in stand H24 (5,6,7,8) vinden. Leden die belangstelling hebben om ons team te komen versterken en bij voorkeur met hun ST demonstraties kunnen verzorgen, worden verzocht met de voorzitter contact op te nemen (03240-36695 tussen 19.00 en 20.00 uur). De overige bijeenkomsten van de Atari gg worden elke derde zondag van de maand in Almere gehouden, gelijk met de afdeling Almere en de Olivetti gg.

Als alles goed is gegaan, staat dit vermeld in de agenda. Op onze bijeenkomsten mag u gerust uw ST/TT/XL en dergelijke meenemen. Denk er wel

aan om zelf verlengsnoeren en contactdozen mee te nemen. Indien er voldoende belangstelling is, kunnen wij de meest gangbare soft- en hardware met korting voor u krijgen. Om dit te kunnen regelen, moeten wij wel weten of die belangstelling ook inderdaad bestaat.

BIBLIOTHEEK Voor het opzetten van een eigen PD Bibliotheek zoeken wij mensen die zelf programma's voor de ST hebben ontwikkeld en deze willen afstaan. Hoewel wij al ongeveer 75 schijven gereed hebben, is het natuurlijk aantrekkelijk zelf ontwikkelde software aan andere gebruikers te kunnen presenteren. Eveneens gaan wij demo's uitbrengen van professionele programma's. De prijs van de programma's zal (afhankelijk van de prijs van de floppy's) in ieder geval concurrerend met die van andere ST groeperingen zijn.
De eventuele winst zal gebruikt worden voor uitbreiding van de bibliotheek (een en ander vergt nogal een flinke investering en zoveel geld ontvangen wij niet uit Houten). De schijven zullen vanaf januari 1990 op onze bijeenkomsten verkrijgbaar zijn. Bij voldoende belangstelling zal het ook mogelijk worden de schijven gewoon te bestellen.
De lijst met software zal dan ter publicatie aan de Nieuwsbrief worden aangeboden.

Tot ziens op de HCC Dagen en/of in Almere

Wim Scheltema

Bondwell ELCI gebruikersgroep

ONDER DE DUIM Onze gg blijft een typische Bondwell 2/12/14 club. Niet dat uw bestuur vindt dat dat moet, integendeel. Maar ik denk dat de Bondwell MS-DOSers het zoeken bij de DOS-GG. Ooit waren de Bondwell 2/12/14 professionele computers die veel belangstelling hadden tijdens bijvoorbeeld de Efficiency Beurs. Nu zijn het apparaten die steeds meer worden gebruikt voor maximale manipulatie op hard- en softwaregebied. Het technisch geheel en al onder de duim krijgen is hoofddoel geworden. Daarmee zijn we een typische hobbygroep die zich in de HCC goed thuisvoelt.
Dit laatste wordt bevestigd door het feit dat je op onze gebruikersdagen regelmatig merkt dat men (voor de meer serieuze karwijtjes?) naast een CP/M Bondwell over een MS-DOS computer (van een ander merk?) beschikt.
Een ander aspect is dat allerlei Bondwell 2/12/14 computers uit de zakenwereld in handen komen van hobbyisten. Gunstig voor ons ledenaantal.
Zo bood bijvoorbeeld iemand uit de opleidingensfeer ons onlangs nog elf Bondwell 12 computers te koop aan (wie belangstelling heeft kan mij bellen).

DRAAGCOMPUTERS De Bondwell 2 is een typische schootcomputer (laptop). De Bondwell 12/14 is een sjouw computer. Laptops en sjouw computers zijn samen draagcomputers. Technisch gezien zijn de Osborne, Kaypro en de Zorba voorgangers van de Bondwell 12/14 geweest. Al eerder heb ik in deze rubriek melding gemaakt van onze contacten met de Osborne gebruikersgroep. Deze van de HCC onafhankelijke groepering geeft een eigen blad uit, het Draagcomputer bulletin (DCB). Zoals de naam van dit blad al aangeeft richt men zich op meer dan de Osborne alleen. Dit bleek laatst eens te meer uit een hoofdredactioneel stukje. Men overweegt een samensmeltingsvoorstel aan alle draagcomputerclubs, dus ook aan ons. Ik heb al gezegd dat we ons binnen de HCC prima thuis voelen. Dat moeten we dus zo houden. De Osborne, Kaypro, en andere draagcomputerbezitters hebben ooit voor een soort autonomie gekozen, maar dat hoeft nog niet te betekenen dat men nu geen andere koers wil gaan varen.
Voordat we evenwel met deze groeperingen in discussie gaan, willen we u eerst gelegenheid geven om uw mening hierover aan ons bekend te maken. U kunt dat schriftelijk doen en eventueel telefonisch. Maar ook mondeling: want we zien elkaar toch immers in onze stand tijdens de HCC Dagen in Utrecht?
Tot ziens dus.

Ton Helwig

ESGG
Exidy Sorcerer Gebruikers Groep

KNOOPPUNT Het blijkt nogal moeilijk te zijn het eigen Fido knooppunt te vinden. Arnhem is niet langer beschikbaar. In ieder geval kon men in Houten onze vragen ten aanzien van een knooppunt niet anders oplossen dan te suggereren of we misschien deze vragen elders konden stellen. Mocht u nu nog een suggestie hebben. We houden ons aanbevolen.

HERFSTWINDEN Niet getreurd echter, met behulp van diskettes en Tante Pos komen we ook een heel eind. Stuur uw probeersel(s) eens in. Bedenk een feestelijk scherm rond het tweede lustrum. Ga eens op de grafische toer. Met de herfstwinden om ons heen is het goed toeven voor een beeldbuis, pardon monitor. De groene gloed verwarmt ons in deze steeds kouder wordende dagen. Laat ook anderen dan uzelf genieten van uw programmavondsten. Want zij die geven, aan hun zal gegeven worden. (Enfin u begrijpt het vast wel, een beetje kopij doet wonderen).

PERIODIEK Inmiddels is het achtste jaar van het periodiek al begonnen. Als u meer wilt weten over de mogelijkheden van uw computer is dit twee-maandelijkse blad een noodzaak. De kosten? Ondanks de prijsstijgingen in de afgelopen jaren kost het blad nog steeds ƒ 18,- voor een gehele jaargang van zes nummers. U kunt u aanmelden door overschrijving van dit bedrag op postgiro 5368539 ten name van ESGG te Lopik, met vermelding 'abonnement ESGG periodiek jaargang 8'. Vragen en kopij kunt u zenden aan: redactie ESGG Periodiek, R. Borkent, Rivierenlaan 47, 3181 DM Rozenburg.

SERVICE Het blijft een zeer leerzame bezigheid om in de grote hoeveelheid software die er voor de Sorcerer aanwezig is rond te snuffelen. Er zijn weer een aantal volumes op disk uit. Op het moment van dit schrijven tot en met volume 51. Overigens kunt u meer informatie over de inhoud van de diskettes vinden in het hierboven genoemde periodiek.

Wilt u meer weten over de Exidy Sorcerer gebruikersgroep en haar activiteiten? Schrijf dan naar de secretaris, Prins Hendrikstraat 3d, 3071 LG Rotterdam. U ontvangt dan ons informatiepakket. Heeft u haast om er bij te horen? U mag ons ook bellen, telefoonnummer 010-4330493.

Tot de volgende keer,

Gerlof Donga

G-2 Gebruikers Groep

RECTIFICATIE In de afgelopen HCC Nieuwsbrief staat een fout in onze agenda. En ik weet hoe ver van tevoren mensen iets plannen dus ik weet ook hoe erg het is. Onze excuses voor het ongemak. De eerst volgende gebruikersdag is niet op 10 januari maar op 10 februari!

Dus onze agenda ziet er als volgt uit:

10 februari 1990, 19 mei 1990, 15 september 1990 in het HCC kantoor, Standerdmolen 8 in Houten.

Wouter Klijn

GEBRUIKERSGROEPEN

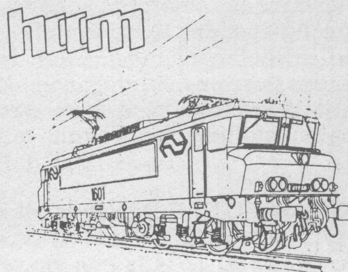
IBM® PC Gebruikersgroep

HCC DAGEN De IBM PC gg zal weer in vol ornaat verschijnen op de HCC Dagen. Het is onze vijfde HCC-beurs en we hopen dat we u nog meer kunnen bieden dan voorgaande jaren. Als u niet bij onze stand komt, dan heeft u toch één van de attracties van de HCC Dagen 1989 gemist.
We zullen aanwezig zijn met een demonstratie van PCNL-NET: een compleet netwerk gebaseerd op de OS/2 Lan Manager met als hardware IBM token ring kaarten (16 Mbits/s). Het systeem zal meerdere PC's omvatten met een dedicated server en shared devices (waaronder een dure printer). Netwerken zijn de toekomst, en de IBM PC gg is als een van de eersten bij. Kom kijken en vragen hoe het werkt.
Verdere specials zijn de PCNL-Infodesk voor al uw vragen over PC's, programma's, de gebruikersgroep, demonstratie desktop publishing, scannen etcetera. Nieuw zijn de PCNL-kwartetten, pakketten met vier speciaal bij elkaar gezochte diskettes.

KORTING Op de HCC Dagen 1989 krijgen alle bezoekers tien procent korting op alle artikelen van de IBM PC gg. Als u buiten de HCC Dagen ook gebruik wilt maken van deze korting, geef u dan meteen op als lid. Dat kan met behulp van de ledenadministratiekaarten uit de HCC Nieuwsbrief.

PCNL-HULPLIJN De PCNL-Hulplijn is een speciale telefoonservice van de gg en wordt bemand door Henk van Walbeek en Henk Bennik. U kunt in principe bij ze terecht met algemene computervragen (bijvoorbeeld over het werken met DOS, het gebruik van harddisks, het werken met printers etcetera), maar ook met meer gerichte vragen over speciale programma's.
U kunt van de lijn gebruik maken op iedere dinsdagavond van 20.00 tot 23.00 uur op telefoonnummer 043-649712 (Henk van Walbeek) en elke donderdagavond van 20.00 tot 23.00 uur op telefoonnummer 04104-78334 (Henk Bennik). Als u buiten de opgegeven tijden telefoneert treft u alleen een antwoordapparaat.

Johan Hageman

HCC DAGEN Met man en macht proberen we nog een paar leuke dingen voor de HCC Dagen klaar te krijgen. Neem nu eens de seriële kaart. Die was eigenlijk al klaar. Tot Rein Heesterman kwam met een paar dingen die we reeds lang van plan waren aan de bestaande centrale kaart toe te voegen. De meeste daarvan kunnen aan de software worden toegevoegd behalve dan de uitbreiding van de snelheidsregeling. Dit is een schakeling die ervoor zorgt dat de snelheidspulsen van de centralekaart naar de blokkaarten niet meer linear verlopen. Nu hebben wij zestien stapjes die allemaal even groot zijn. Het is de bedoeling dat daar verandering in komt. Nog wel die zestien stapjes, maar dan zo dat de eerste stap wat later begint en de stapjes twee, drie en vier daar weer dichtbij liggen. Nu is het zo dat snelheid 1 niets doet behalve een beetje brommen. Bij snelheid 2 bromt er iets meer en bij snelheid 3 begint er pas wat te rijden. Dan is er nog het probleem dat dit voor alle treintypen verschillend is. Om het helemaal goed te doen moet de snelheidsregeling eigenlijk een paar honderd stappen hebben. Natuurlijk is dat mogelijk, maar het kost wel een hoop IC's en het is erg moeilijk om dat compatible te houden met het bestaande systeem.
Rein Heesterman is nu bezig met een prototype van de seriëlekaart, met daarop de puls omzet schakeling. Verder kijken we nog naar de mogelijkheid om de snelheidsregeling analoog te laten werken. Niet helemaal analoog maar meer een combinatie van een analoge regeling met een digitale bediening. Door middel van een niet lineare zaagtand en een buffer kondensator kan dan de regeling zo worden gemaakt dat bij een verandering van snelheid de pulsbreedte en dus de snelheid niet meer met een stapje, maar geleidelijk veranderd.

DIAGRAMMEN Zoals u al lang weet is het rijden van een treintje niet alleen een rek vol printen, de computer wil graag eerst de nodige bitjes binnen krijgen om te weten wat er met al die printjes moet gebeuren. Kortom de software. Hele stapels papier zijn er al gemaakt, echt honderden vellen met prachtige diagrammen in alle soorten en maten. Hoe dat nu precies allemaal goed en overzichtelijk moet worden gedocumenteerd is voorlopig nog een raadsel. Moeten wij de treinliefhebbers ook nog Forth gaan leren, of moet het programma zo worden dat iedereen zonder al die documentatie er mee aan de slag kan? Wij weten het nog niet. Voorlopig beperken we ons tot experimenteren met een dienstregeling, die natuurlijk op de HCC Dagen klaar moet zijn.

BIJEENKOMSTEN Op zaterdag 16 december is alweer de laatste bijeenkomst van 1989. Daarvoor zijn er gelukkig nog de HCC Dagen waar ons clubje met een flinke stand aanwezig zal zijn. De treinen zullen daar weer volop moeten rijden. De bijeenkomsten voor 1990 zitten ook in de pen. In de volgende HCC Nieuwsbrief worden ze uitvoerig voor het gehele jaar 1990 vermeld. U kunt dan alles ruim van te voren plannen, zodat u er geen een hoeft te missen. Tot ziens op de HCC Dagen.

Wim Bolkensteyn

HCC MSX gg

RECTIFICATIE In de HCC Nieuwsbrief van oktober is een foutje geslopen. Het telefoonnummer van de Fido in Heiloo is verkeerd overgekomen. Het moet zijn 072-338228. De sysop is Joop Zwart. De Fido in Molenhoek is on-line. Het nummer is 080-586136. Onze hoop in de vorige nieuwsbrief is bewaarheid. De Fido in Molenhoek is zaterdag 29 september geïnstalleerd en vanaf die dag on-line. Wij wensen Nol Hendriks veel succes en we hopen dat veel mensen zullen inloggen.

GEBRUIKERSDAG Op 4 november houden wij onze laatste gebruikersdag in 1989. Daar zal ook de eerste Sony computer voorzien worden van een nieuwe eprom. De eprom met het inbouwen zal ƒ 50,- gaan kosten. Dus Sony-bezitters die interesse hebben: meldt u op het secretariaat zodat wij uw aanvraag kunnen honoreren.

HERINKTEN Vele mensen klagen over de prijs van lint voor hun printer. Zij vroegen zich af of het niet mogelijk is om oude linten te herinkten. Er is kort geleden een apparaat op de markt gekomen waar dit mee mogelijk is. Wij zijn voornemens dit apparaat aan te schaffen. Mensen die interesse hebben kunnen zich melden op het secretariaat. Het is de bedoeling dat we dit op de gebruikersdagen zullen doen.

HCC DAGEN De MSX gebruikersgroep zal zich op de HCC Dagen groots presenteren. Wij hebben de beschikking over een halve stand en twee kramen. Hierin zullen we proberen vele facetten van het MSX 'gebeuren' te presenteren. Er zullen vele nieuwtjes te zien zijn. Zo zal er de MSX-dos 2.20 aanwezig zijn. Ook zal

er een van de dagen een MSX 2+ staan. Daarnaast zal er een computer zijn die uitgebreid is tot 640 K. Deze computer is tevens uitgebreid met een Z80 B processor waardoor hij op twee kloksnelheden kan draaien; 3.58 Mhz en 6 Mhz. Ook zal er iemand aanwezig zijn die u enkele facetten laat zien van wat er met de besturing op een MSX-computer mogelijk is. Verder is het dan mogelijk om weer een keus te maken uit onze software-bibliotheek waarin voor ieder wat wils in te vinden is. Wij hebben 32 schijven met utillities. Daar zitten vele files in die te gebruiken zijn bij dBase 2. Ook zitten er enkele complete programma's in.

MACHINETAAL Wij hebben een basiccompiler die basic omzet machinetaal. Daarnaast komen we uit met enkele i/o diskettes waar leuke gebruiksprogramma's instaan. De kramen zullen bezet worden door enkele enthousiaste mensen die hun programma Multimenu zullen promoten. Zo hebben zij nu een utility schijf waar het bestand ingelezen kan worden in Ease en dBase 2 zodat alle facetten uit die programma's voor het bestand toegang hebben. Ook hebben zij een schijf met utilities voor de spreadsheat van Home Office 2 voor gasberekening, diverse hypotheekberekeningen, autokosten, etcetera. Er zal iemand aanwezig zijn met stempels gemaakt met Dynamic Publisher. Ook zal er iemand zijn die geheugenuitbreidingen bouwt. Hij laat u de mogelijkheden zien en tevens kunt u bij hen een afspraak maken om uw computer uit te laten breiden.
Verder zal de maker van het geïnteregeerde pakket T-Maker aanwezig zijn om dit pakket demonstreren en te verkopen. Zoals u ziet hebben wij niet stilgezeten. Wij heten u daarom van harte welkom in onze stand en kramen. Ook voor vragen kunt u bij ons terecht. Wij hebben contacten met Japan en kunnen u daarover ook inlichtingen geven. Natuurlijk blijft u op de gebruikersdagen welkom.

NAGEKOMEN Onze gebruikersgroep heeft beslag weten te leggen op 35 MSX 1 computers van Philips. Wij willen deze aan onze leden verkopen. Ik weet wel dat ze verouderd zijn maar in combinatie met bepaalde hardware zijn ze heel goed te gebruiken. Ook voor besturing in samenhang met RS 232 interface hoef je geen dure machine te hebben, maar is een MSX 1 voldoende. De machine kan uitgerust worden met de muziek module. Er zijn echter nog vele andere mogelijkheden. Wij zullen deze computers gaan verkopen voor ƒ 60,-. Wie interesse heeft, kan zich bij het secretariaat melden. Wie het eerst komt, die het eerst maalt.

Fons Thijssen

HCC Olivetti gg

STAND De HCC Olivetti gg houdt dit jaar de laatste gezamenlijke bijeenkomst samen met de HCC Afdeling Almere op zondag 15 oktober. Ook kunt daar terecht voor alle andere op Olivetti en MS-DOS gerichte vragen. Voor het inbouwen van harddisks gelieve u vooraf schriftelijk met de secretaris contact op te nemen.
Op de HCC Dagen, 24 en 25 november, zullen wij met een grote stand aanwezig zijn. U bent van harte uitgenodigd om langs te komen. Zij die ons daar willen helpen worden verzocht dit, liefst per brief, bij de secretaris te melden. Er worden daar een aantal diskettes beschikbaar gesteld met com- en decompressieprogramma's. Nadere informatie op de dagen zelf.

Voor inlichtingen over PC1 en werkgroep M20 kunt u terecht bij ondergetekende.

ALMERE In tegenstelling tot een eerdere aankondiging wordt er in november geen landelijke bijeenkomst gehouden in Almere. Deze bijeenkomst ligt te dicht bij de HCC Dagen.

BREDA Zie voor meer gegevens de HCC agenda.

DEN HELDER Olivetti-gebruikers in Den Helder zijn welkom op de afdelingsbijeenkomsten aldaar. Inlichtingen op dinsdagavonden (076-713071) van 18.15 tot 19.00 uur.

SITTARD Olivetti-gebruikers in Sittard en Hoensbroek en omstreken kunnen inlichtingen inwinnen bij Raymond v.d. Broeke, die op dinsdag en donderdag onder 045-226149 tussen 20.00 en 22.00 uur bereikbaar is. En natuurlijk ook op de Olivetti Fido-node 10, telefoon 045-215877.

ELDERS Ook kunt u op uw afdelingsbijeenkomst met andere Olivetti en MS-DOS gebruikers over allerlei zaken spreken. Zie daarvoor de verenigingsagenda. Inlichtingen op dinsdagavonden van 18.15 tot 19.00 uur, 076-713071. Ook kunt u uw niet commerciële vragen via het secretariaat kwijt, maar wij doen dit in de vrije tijd, dus kost het enige tijd. U krijgt echter zeker een antwoord.

MODEMS Voor leden van de Olivetti gg zijn er een aantal modems beschikbaar, die u kan gratis kunt lenen. Wel dient een borg van ƒ 50,- betaald te worden, die u terug krijgt bij inlevering van het modem. Leden van de Olivetti gg zijn zij die de kode OL op hun HCC lidmaatschapskaart (pas) hebben staan.
Staat dit er niet op, dan dient u dit via de kaart uit de HCC Nieuwsbrief bij het verenigingskantoor te veranderen. Kijk eens op uw kaart. Er komen nog meer aantrekkelijke aanbiedingen.

LINTEN Op verenigingsdagen te Almere, Breda, en Sittard zal een herinkter voor DM 100 printerlinten aanwezig zijn, alwaar u tegen kostprijs uw oude, maar nog goede linten herinkt kunnen worden. Als de toeloop te groot wordt kunt u uw inktlinten inleveren waarna ze de volgende bijeenkomst afgeleverd zullen worden. Denk erom dat alleen goede inktlinten, bijvoorbeeld uitgedroogde of weinig gebruikte linten daarvoor geschikt zijn. Linten van goede kwaliteit kunnen soms wel meer dan vijf keer op deze manier behandeld worden. Ook dit geldt alleen voor leden van de Olivetti gg. Telefonische informatie op dinsdag- en donderdagavonden tussen 18.15 en 19.00 uur, op 076-713071.

Theo van Lottum

HCC P2000 gg

PRESENT Onze Fido is verhuisd naar Huizen, 02152-41720, we hopen dat het nu beter wordt. Heb je vragen over hardware, software of randapparatuur bij je P2000, neem dan contact op met een van de bestuursleden, vaak weten we een oplossing. Wij zijn ook op de HCC Dagen present. Er is veel documentatie ter inzage of te koop, tevens is er hard- en software verkrijgbaar voor alle soorten P2000 computers. Ook willen wij bemiddelen bij het kopen of verkopen van overtollige P2000 apparatuur. Schrijf daarvoor een briefje naar onderstaand adres. Heb je P2000 artikelen die je niet meer gebruikt, ook kleine toebehoren, geef ons even een berichtje vaak zit er iemand om verlegen.
Er is een lijst van meer dan 200 P2000T/M programma's op cassette, ook is er een lijst met software voor de P2000 M en C. Je kunt de lijsten verkrijgen door een aan je zelf geadresseerde en gefrankeerde enveloppe te sturen aan onderstaand adres, onder vermelding 'cassette, disk M of disk C lijst'. Voor de P2000C met 640k drive is er een programma om 800k op per disk te kunnen schrijven en er zijn 11 nieuwe diskettes met CP/M software. De titels staan op bovengenoemde lijst.
Als een bestelling of antwoord op een vraag langer dan drie weken duurt, wilt u dan even aan mij bericht zenden? Er kan altijd iets fout gaan. Wij zouden tevens graag willen weten met welke P2000 apparaten de leden werken.

Adres P2000 gg
Akkerweg 6
1276 BC Huizen
02152-56678

Ton

Pascal gebruikersgroep

BLAISE Ons blad Blaise is zijn derde jaargang ingegaan met het verschijnen van nummer 9. In dit nummer weer een aantal interessante artikelen over: het tekenen van continue functies en grafieken; het direct op het scherm zichtbaar maken van ingetoetste functies; pointers en dynamische variabelen; recursie; file-sharing en file locking. Ook de tip-, vragen- en antwoordenrubriek ontbreekt niet, evenals de verzuchtingen van een hobbyist over de opeenvolgende versies van Pascalcompilers. Een jaargang van Blaise omvat vier nummers. Indien u ƒ 20,- overmaakt op girorekening 2708092 (Pascalgebruikersgroep, Halsteren), dan ontvangt u dit nummer alsmede de drie volgende nummers van deze jaargang.
Overigens: Uw oplossing van een bepaald Pascalprobleem kan best interessant zijn voor andere hobbyisten. Stuur uw krabbels daarom eens naar de Blaise-redactie ter attentie van Alex Plantema, J. de Bekahof 16, 1065 AL Amsterdam. Inlichtingen over abonnementen en verzending bij Bob van Naerssen, 02972-4519.

VRAAGBAAK Hebt u vragen of problemen bij het programmeren in Pascal stuur ons dan een kort briefje. Wij zullen dan naar oplossingen zoeken. Bovendien zullen we vaker voorkomende problemen en oplossingen daarvoor beschrijven in Blaise. Momenteel onderzoeken we de mogelijkheid voor het opzetten van een telefonische vraagbaak. Er zijn al enkele mensen die een paar uur per week deze hulplijn willen bemensen. Mocht u ook enkele uurtjes per week op vragen willen reageren, dan hoor ik dat graag.

VRIJWILLIGERS Wij zijn druk bezig met het vernieuwen van onze Pascalcatalogus. Onze softwarewerkgroep kan nog nog enige versterking gebruiken bij het documenteren van Pascalprogramma's. Tevens zoeken we nog enkele mensen die tijdens de HCC Dagen enkele uurtjes in de stand van de Pascal gebruikersgroep informatie kunnen geven over 'onze' taal.

Piet Hermkens

HCC Postzegel gg

CATALOGUSBESTANDEN Men vroeg ons 'Waarom zijn die bestanden van jullie niet voor niet leden tegen meerprijs beschikbaar?' Kijk, dat is een principebesluit. De opzet van de gg blijft 'met elkaar, voor elkaar'. We hebben het niet op mensen die alleen maar iets komen halen. Het is niet onze bedoeling om in deze bestanden te gaan handelen, maar we willen een uitwisselingsplaats scheppen. Daarom hier een oproep aan mensen die zich verdienstelijk willen maken door het intypen van catalogusbestanden van andere landen dan Nederland. Of zij contact op willen nemen met onze secretaris Herman Kooman 020-323798. Het zou namelijk jammer zijn als meer mensen met hetzelfde bezig zijn.

PROGRAMMA'S Veel mensen bestellen voor ƒ 25,- of ƒ 35,- de vier schijfjes van 5.25" of 3.5" met het 'totaalpakket' met de drie postzegelprogramma's voor MS-DOS: Filatel, Alles en Nieuwtje, zodat ze rustig zelf hun keuze kunnen bepalen. Op de goed bezochte bijeenkomst van 30 september heeft Peter zijn nieuwe programma Alles 5.3 vrijgegeven. Er zijn direct al meer dan 25 exemplaren verkocht. Ten opzichte van de vorige versie zijn er veel verbeteringen aangebracht. De fraaie handleiding van 103 pagina's A5 is zeker aan te raden en kost ƒ 30,-. Dit is te verkrijgen op de HCC Dagen of door overschrijving op giro 2117076 ten name van de HCC Postzegel gg, Almere.

RUILBESTAND Uit de werkgroep 'Ruilprogramma's' is het voorstel gekomen om van start te gaan met schijfjes voor MS-DOS machines, met daarop de mancolijsten van verschillende inzenders. Voorlopig alleen voor mancolijsten gemaakt met het postzegelprogramma Alles. Inzendingen op schijf (5.25" of 3.5") kunnen tot 18 november worden opgestuurd aan Peter Zoon, Rodelaan 43, 2272 JA Voorburg. Peter zal deze lijsten dan samenvoegen en voor gegadigden is dit bestand dan tegen vergoeding op de HCC Dagen te verkrijgen. Het gaat hierbij dus voorlopig uitsluitend om informatie uitwisseling, het werkelijke ruilen of kopen van de postzegels moet door de gegadigden zelf worden geregeld.

RUILSTANDAARD De werkgroep 'Standaarden' merkt hierbij op dat het programma Alles niet werkt met de vorig jaar aanvaarde ruilstandaard zodat het niet mogelijk is voor mensen met andere programma's zoals het Basicode-programma Ruiler om met dit ruilbestand te communiceren. Zij wil echter de bovenstaande ontwikkeling niet ophouden en zal voor volgend jaar komen met een voorstel voor een nieuwe standaard, waarin de ervaring met dit experiment verwerkt zal worden.

FIDO Nog een oproep om gebruik te maken van het berichtengebied, area 9 op Zoetermeer-1, 079-423335. In file area 24 staat ook het hierboven genoemde 'totaalpakket'. Maar wel in een ingepakte vorm dat wil zeggen u moet ze door een apart programma laten uitpakken (ont-arcen) voor ze gebruikt kunnen worden. Hoe dat moet staat op een aparte pagina van dit bulletinboard. Makkelijker (voor u) is om ze gewoon bij ons te bestellen.

VOLGENDE BIJEENKOMSTEN We hebben besloten om de bijeenkomst van 2 december in Houten niet door te laten gaan, zo vlak na de HCC Dagen. We hopen u in plaats daarvan op 24 en/of 25 november in Utrecht te mogen begroeten. Daar zullen we present zijn met demonstraties van de programma's en een eerste opzet van het ruilsysteem. En vast voor volgend jaar; zaterdag 3 februari bijeenkomst en ledenvergadering, HCC-gebouw Standerdmolen in Houten.

D.B. Bezemer

SHARP MZ-GG Gebruikersgroep

TV SHARP Hopelijk hebben bij u de commerciële tv-zenders de voorkeurzender voor het Sharp-kanaal nog niet verdrongen. Mocht dat inmiddels al wel zo zijn, dan brengt het nieuws van deze maand u wellicht op andere gedachten.

HCC DAGEN De gebruikersgroep heeft uiteraard weer een stand op de HCC Dagen. Daarbij hoort een presentatie van het uitgebreide pakket artikelen van de gebruikersgroep. Voor de (deskundige) standbemanning hoop ik dat u voor meer komt dan alleen cassette's en quickdiskettes. Vragen staat natuurlijk vrij, maar kom ook gerust met wijzigingen van bestaande programma's, of eigen programmatuur.

Zet in de programma's altijd even in welke basic het draait. De gg stelt er graag iets tegenover als u een programma inlevert bij de Software Commissie. Vergeet daarom niet de eigen naam in het programma te vermelden.

LOGO Nieuw verkrijgbaar is de taal Logo, werkend op de MZ-800 met cassette of quickdisk. Met opzet heb ik het geen *programmeer*taal genoemd, want Logo praat als het ware met de computer. Logo geeft een combinatie van tekenvel, rekenmachine en woordspel. Het is daardoor bij uitstek geschikt voor jeugdige gebruikers.
De Nederlandse handleiding leest als een verhaal en bevat veel leuke illustraties. Weliswaar is alles op de computer in het Engels, maar doordat kinderen hier al vroeg mee in aanraking

komen is dit meer ondersteuning dan handicap.
De prijs van het Logo-pakket is ƒ 25,-.

MUNROE MANOR Hoewel de naam anders doet vermoeden, is Munroe Manor een Nederlands spel. Het is geschreven voor UNI-Basic 700. (Jawel briefschrijvers, de good old 700 wordt niet vergeten.) Het hoort in de klasse avonturenspelletjes. Maar bereid je wel voor op een lange tocht, je kunt er wel een maand mee zoet zijn.
Hoewel het spel nog maar kort uit is, kon ik al diverse 'reisverhalen' aanhoren. In de Argonaut zullen voor minder bedreven avonturiers hoofdstukken van een reisgids verschijnen. Kosten van de cassette lijken op een droomreis, namelijk maar ƒ 5,-. Er zijn tot slot geen leeftijdsgrenzen voor de deelnemers.

UNI-GG-BASIC Nu de UNI-Basic toch wel ingrijpend gewijzigd is, is besloten een nieuwe cassette uit te brengen. De Auto Run met wijzigingen werd dermate uitgebreid dat versie 4.0 niet was tegen te houden. In de handleiding vindt u verder een beschrijving van de koppeling tussen UNI-Basic en Basicode.
Wie gebruik wil maken van de video RAMdisk, moet wel beschikken over de video RAM-uitbreidng. Dat zijn de twee IC's die extra in de MZ-800 geplaatst kunnen worden. Prijs van de nieuwe versie, inclusief handleiding, is ƒ 10,-.

COORDINATOR Zij die de 700 coördinator, Marius Veltmaat, probeerden te bereiken, hebben ontdekt dat het telefoonnummer niet meer klopt. Het nieuwe telefoonnummer is 05230-16773. Zoals u weet hanteert de gg voor post altijd het secretariaatsadres Lis 14, 1273 CD Huizen.

ARGONAUT In het kort geef ik tot slot de inhoud van Volume 5-3:
- programmeertips voor de UNI-GG-Basics
- onderscheid randapparatuur in basic en monitor-programma
- techniek van de printer-sturing
- index nieuwe standaardcassette's voor 700/800
- Z-80 registers, het hoe en waarom
- Video-Ramdisk, waar liggen de grenzen?
- Basicode 2/3 combineren met QD, FD en centronics printer
- Cursus Basic.

Het kan zijn dat u dit jaar door verzendproblemen met de ledenbrief geen acceptgirokaart voor de Argonaut heeft ontvangen. Om het blad toch te ontvangen, maak dan ƒ 15,- over op postbank 10.38.923 ten name van HCC Sharp MZ-gg met vermelding Abonnement 1989. Voor niet-leden ƒ 25,- per jaar.

Jan Jonkman

GEBRUIKERSGROEPEN

HCC Tandy gg

RUSTIG Het is lang rustig geweest in de Tandy gg maar daar komt nu verandering in. Er dienen nog een paar plooitjes te worden glad gestreken en dan is er een interim bestuur. De eerste taak van genoemd bestuur is het uitschrijven van een bestuursverkiezing en daarna gaan we opnieuw van start. Het nieuwe bestuur zal proberen om het alle HCC Tandy computergebruikers naar de zin te maken en dat zal een hele opgave zijn. Het beste is natuurlijk als we voor iedere categorie computers een coördinator beschikbaar hebben die meehelpt bij het organiseren van aktiviteiten. Het hangt natuurlijk voor een zeer groot deel van u af en dus is het tijd om nu te reageren. Alleen bij voldoende respons kunnen wij u van dienst zijn. De clubavond is vooralsnog gezamenlijk met de HCC Afdeling Rotterdam. U bent welkom op de derde donderdag van de maand in de Compurette, Burg van Walsumweg 876, Rotterdam-Centrum (bij het NS Station Blaak) en u mag uw computer uiteraard ook meebrengen.

Met vriendelijk groet,

Piet Huisman

HCC Unix gg

NETWERK Als alles goed is gegaan, communiceren uw bestuursleden thans onderling via het uucp-netwerk van de gebruikersgroep. Meer informatie en de benodigde software zal vermoedelijk op de komende HCC Dagen beschikbaar zijn. Op de eerstkomende gebruikersdag (9 december aanstaande om 11.00 uur te Houten) hopen we dan een nadere toelichting te kunnen geven voor wie mee wil doen aan dit netwerk.

BIJEENKOMSTEN Binnenkort kan men op deze plaats een overzicht verwachten van de onderwerpen voor de lezingen van het komend jaar. De bijeenkomsten in 1990 zullen worden gehouden te Houten op de tweede zaterdag van de maanden maart, juni, september, en december. Voor eventuele wijzigingen raadplege men steeds de agenda in de HCC Nieuwsbrief.

PUBLISH WARE

De virusvrees is in oktober aan de kook geraakt. Vrijdag de 13e, heeft úw PC het overleefd? De mijne wel, ondanks die megabytes aan public domain software op mijn schijf. Opmerkelijk hoe serieus virussen plotseling worden genomen: Politie en PCM staan pal voor onze PC-gezondheid. Half Nederland offerde zijn PC uren op en draaide de virusvaccins. Nederland is dus schoongeveegd, nu tijd voor écht interessante zaken.

Redactie: Marc van Munnen

3829 NEW YORK EDIT Een volledig werkende macro-editor, dus geen 'try-out'. U kunt bijvoorbeeld teksten van het ene programma overzetten naar een ander, tot 12 bestanden tegelijk kunnen er open staan. De mogelijkheid tot herprogrammeren van de functietoetsen is aanwezig en eventueel zijn de Wordstar-functies aan te brengen. De broncode in C is verkrijgbaar voor $ 40,- bij de makers van deze macro-editor.
3876 GIFTS is een database voor het kiezen van cadeautjes voor al die mensen die het maar moeilijk vinden steeds weer iets nieuws te moeten verzinnen. Op grond van prijs, meisje/jongen, ouder/kind etc. kan men menugestuurd een keuze doen uit het aanbod.
2259 ADVENTURE Een in C geschreven adventure dat er leuk uitziet. De broncode van dit spel staat eveneens op de schijf.
3021 TURBO PASCAL UTILITY'S Een dertigtal hulpprogramma's voor Turbo Pascal die geschreven zijn voor snelheid en gemak.
3722 COMPOSER Een 'muziek'programma dat één noot tegelijk kan laten horen. Het toetsenbord verandert in een keyboard met kruizen- en mollen-tempo.

BESTELLEN Dit kan uitsluitend schriftelijk door een brief of bestelformulier te sturen naar: Software Service, Postbus 8086, 1180 LB Amstelveen. U moet hierop vermelden uw naam en adres, uw HCC-lidmaatschapsnummer en natuurlijk de nummers van de schijven die u wilt hebben. Bovendien is het ontzettend belangrijk te vermelden voor welk systeem en welk formaat diskettes. Een voorbedrukt bestelformulier kunt u gratis aanvragen bij het secretariaat: Langs de Bogen 16, 8255 GG Swifterbant. Bij de aflevering treft u de rekening aan, die u binnen een maand dient te voldoen aan de penningmeester. Als indicatie van de prijzen geldt het volgende: 5,25 en 8 inch formaten kosten ƒ 7,50 per diskette. 3,5 inch kost ƒ 10,- per disk en 3 inch kost ƒ 15,- per disk.

Bepaalde CP/M-formaten kosten ƒ 2,50 of ƒ 5,- méér omdat er meer diskettes nodig zijn.

Rob van der Hof

IBM® PC
Gebruikersgroep

PCNL-DISKETTES De hier genoemde diskettes zijn afkomstig uit de PDS Software Bibliotheek van de IBM-PC gg. Alle diskettes zijn verkrijgbaar in zowel 5,25 als 3,5 inch formaat. Voor bestelnummers e.d. zie PCNL-MEMO elders in deze Nieuwsbrief. (NB. Als u combineert met een bestelling uit PCNL-MEMO betaalt u maar één keer verzendkosten!) Bij vrijwel elk programma is (Engelstalige) documentatie aanwezig op de diskette.

PCNL0479 en 0480 - PASCAL TUTOR 1 en 2. Twee schijven met een uitgebreide cursus PASCAL voor gebruikers die nog vrijwel niets weten van programmeren. PASCAL-compiler nodig! Disk 0479 bevat de tekst en disk 0480 de bijbehorende programma's. Alle programma's zijn in ieder geval compileerbaar met Borland's Turbo Pascal v3.0.
PCNL1006 - THESAUR v3.9. Menugestuurde Engelstalige thesaurus. Uitstekend geschikt voor het uitbreiden van uw Engelse vocabulaire of het verlevendigen van uw Engelse teksten. De thesaurus geeft bij elk opgegeven woord een lijst van woorden met dezelfde of een ongeveer gelijke betekenis. Voor geregistreerde gebruikers is er ook een memory residente versie beschikbaar.
PCNL1009 en 1010 - SPORT STATBOOK. Programma voor het bijhouden van de scores van hockey-, voetbal- en volleybalteams. SPORTS STATBOOK is niet speciaal bedoeld voor de competitiestand, maar meer voor de prestaties van de individuele spelers, per team en per divisie (aantallen goals, assists, penalty's, shots, etc.). De meeste velden in de database zijn zelf te definiëren waardoor het programma ook geschikt is voor andere sporten.
PCNL1011 - YAPS v3.50. Eenvoudig te gebruiken databaseprogramma voor het bijhouden van een adressenbestand. Na het invoeren van alle adressen kan de gebruiker met YAPS vanuit de database een adressenboek maken of adressen selecteren voor een mailing. Met YAPS kunnen ook enveloppen of labels voorzien worden van adressen.
PCNL0957 - GRAB PLUS v5.2 & FONTS. GRAB is een memory resident programma waarmee adressen direct van het scherm 'afgepakt' kunnen worden om adreslabels e.d. te printen. Het programma ondersteunt EPSON compatibel matrixprinters en HPLaserjet en Postscript laserprinters. Op deze diskette bevinden zich ook twee bijzondere utilities voor deze twee typen laserprinters; FONTS (font-download programma inclusief twee softfonts, 12 punts Times en 12 punts Helvetica, voor de HPLaserjet en HPDeskjet) en PFPS (programma om gewone ASCII-tekstfiles te printen op een Postscript laserprinter).
PCNL1017 - UTILITIES & TP3 PROCEDURES. Een diskette met DOS-utilities en procedures in Turbo Pascal 3.0. Waaronder de utilities: QDR v3.2b (snelle disk (re)format), QDISK (memory resident file manager), TXT2COM v2.0 (kapselt een ASCII-tekstfile in een bladerprogramma in, waarmee die tekst bekeken kan worden, Ondersteunt schermattributen als kleur en highlight. De tekst is ook weer terug te halen), PW (password-protectie voor alle programma's op de harde schijf). Voor Pascal o.a. aanwezig; FREEKICK

(memory resident programma met ASCII-tabel, rekenmachine etc., inclusief volledige broncode), HEXSTR (converteert getal in HEX), SETDATE, SETVIDEO, VECLIST (interrupt vector list).
PCNL1018 - DYNAMIND READER v1.00. Programma dat kan helpen bij het oplossen van problemen. Na opgave van alle parameters -de betrokken personen, de organisatie, de aannames, de doelen e.d.- helpt het programma bij de analyse van de situatie. Het programma denkt niet voor de gebruiker, maar helpt bij het verkrijgen van inzicht! Het programma heeft on-line help en een tutorial.
PCNL1020 - FREE PRESS v4.1. Programma om een elektronisch magazine te maken, inclusief menusysteem, gebruik functie-toetsen, on-line helpinformatie, door teksten bladeren, woorden opzoeken in tekst, DOS-shell, programma's starten vanuit het magazine etc. Met dit programma kan iedereen zijn eigen krantje, catalogus of brochure maken en op diskette verspreiden. Er wordt een editor bijgeleverd, FREE PRESS accepteert echter ook ASCII-files.
PCNL1022 - SAIL v1.20 & E88 v4.2. Twee zeer handige editors voor het schrijven van programma's. Beide produceren schone ASCII-tekst files. SAIL heeft veel uitgebreide mogelijkheden, vooral op het gebied van macro's (o.a. autoexec-macro's bij het starten van het programma). Dit programma heeft echter 512K nodig en is wat langzamer dan E88. De E88 TEXT EDITOR MACHINE is volledig naar eigen wens te configureren. Van beide programma's is de volledige handleiding aanwezig.

PDS-CATALOGUS Een uitgebreide beschrijving van de diskettes met PCNL-nummers beneden 1000 kunt u vinden in de PDS-Catalogus. Deze diskettebeschrijvingen staan op diskette en kunnen met het bijgeleverde zoekprogramma bekeken worden. Helemaal compleet, inclusief handleiding, alle 10 tot nu toe uitgebrachte delen (op tien 5,25 inch of vijf 3,5 inch diskettes), indexen en ringband/slipcase, kost de PDS-Catalogus ƒ 50,-.

Zonder ringband/slipcase kost de PDS-Catalogus ƒ 40,-. Een overzicht van alle 1000 diskettes is ook te vinden in de PCNL-FLOPPY FOLDER. Voor bestelinfo zie PCNL-MEMO elders in deze Nieuwsbrief. De diskettebeschrijvingen van de nummers boven 1000 zullen verschijnen in deel 11 van de PDS-Catalogus (verschijnt begin 1990).

10% KORTING Let op! Leden van de IBM-PC gg krijgen 10% korting op alle artikelen van de IBM-PC gg! Zie hiervoor PCNL-MEMO elders in deze Nieuwsbrief. □

Johan Hageman

Atari ST

BESTELLEN De diskettes zijn te bestellen bij de HCC afdeling Haarlem, Postbus 5255, 2000 CG Haarlem. Betalen kan door overmaken van het bedrag op Postbank nr. 1607586 t.n.v. HCC afdeling Haarlem, of door het meesturen van een euro/bankcheque of girobetaalkaart. Vermeld (naast uw naam en adres) duidelijk welke diskettes u wilt hebben. Dus bijvoorbeeld: 'Starter, Catalogus, disk 12, disk 7'. Elke diskette kost ƒ 7,50 en is meestal dubbelzijdig gevuld. De starters- en expertpakketten kosten elk ƒ 37,50 gulden (5 diskettes). Per bestelling komt daar ƒ 2,50 administratie- en verzendkosten bij, ongeacht het aantal.

CATALOGUS Deze diskette, die maar ƒ 5,- kost, bevat de uitgebreide catalogus van meer dan 100 leverbare diskettes.
DISK 20 Spelletjes: Monopoly, Ramses, Roulette, Ratlefax, Universum en HIP.
DISK 21 Demoversie van het Nederlandse driedimensionale rekenvel 3D-CALC.
DISK 22 Demoversie van BOOK ONE, voor het maken van presentaties.
DISK 23 ST NEWS 4.1, laatste aflevering van een tijdschrift op disk, speciaal voor de Atari ST. Met allerlei besprekingen, cursussen en nieuws. O.a. oplossing Larry 2.

HCC MSX gg

De MSX gebruikersgroep biedt de volgende diskettes aan. Voor bestelinformatie moet u contact opnemen met de MSX-gg. Zie daarvoor het verenigingsnieuws

MULTI MENU Dit programma dat door 6 zeer geïnteresseerde MSX-ers is ontworpen gaat nu al weer de 6ᵉ versie in. Dit programma is een must voor vele MSX-ers. Het maakt zonder intypen een inhoudsbestand van al uw diskettes. Met een nieuwe gebruiksaanwijzing is het programma nog duidelijker geworden. Ook brengt de groep nu een utility-diskette uit, waarmee het bestand ingelezen kan worden in Ease en dBase II.
TIPS EN TRUUKS Een diskette waarop vele zaken op MSX-gebied aan bod komen. Goed gerangschikt en voor menige MSX-er een aanvulling op zijn kennis. Ook geeft het programma handreikingen en oplossingen aan.
SPELTIPS Deze diskette bevat vele paswoorden, peek en pokes, plattegronden en oplossingen voor diverse spelsituaties. Voor de spelfanaten flink wat informatie.

DYNAMIC PUBLISHER Op het moment komen diverse MSX-ers op de markt met diskettes voor het DTP-pakket Dynamic Publisher, waar stempels, karaktersets en vullingen op staan. Voor mensen die met Dynamic Publisher werken een goede keuze. Ook voor de PC-versie van Dynamic publisher zijn deze stempels en karaktersets te gebruiken.

Fons Thijssen

PD SIGNAAL

Het geheugen van een PC wordt geteisterd door een overvloed van programma's die zich er in nestelen, zonder er ooit nog uit te komen. Zij resideren daar permanent en heten dus 'resident'. Met MARK en RELEASE zijn ze hun leven echter niet meer zeker: deze twee plukken residente software uit het geheugen, beheerst, en met medeneming van de schillen en dozen. De PC blijft achter, verschoond, en met alle toetsen weer in het gelid.

GEHEUGENOPFRISSERS

Marc van Munnen

TOEPASSINGEN Deze twee wondertjes, MARK en RELEASE, heb ik al een tijdje in gebruik. Thuis om af en toe wat ruimte te scheppen voor een slokop van een programma, op het LAN van mijn werkgever dat ik beheer, om residente programma's van de gebruiker uit het geheugen te halen als een ander op de PC aanlogt. Dat voorkomt dat die volgende gebruiker met een voor hem vreemd reagerende PC geconfronteerd wordt. Maar er is nog een toepassing, waarop ik door Jan van der Hel werd geattendeerd. Hij schreef mij een brief waarin hij de loftrompet stak over deze public domain programma's, omdat hij ermee de functietoetsen, die een resident programma voor eigen gebruik permanent had aangepast, terug kreeg in hun oorspronkelijke vorm. Zijn Norton Commander werkte met de gewijzigde functietoetsen niet meer. En met MARK en RELEASE was het probleem opgelost. Meer introductie hoef ik niet te geven.

WERKING Nu de feiten. MARK is zélf een resident programma, dus van het soort dat we te lijf willen gaan. Onkruid moet je met onkruid verdelgen, zal de maker - TurboPower Software uit Californië - wel gedacht hebben. Door MARK te laden breng je in het geheugen van de PC een markering aan, die je desgewenst nog met een naam kunt versieren. MARK slaat in die ruimte de status van het geheugen op dat moment op. Als je hierna een ander programma resident maakt, dan kun je na afloop de toestand vóór het laden van dat programma herstellen met RELEASE. Zo simpel werkt het.
Je kunt net zoveel markeringen maken als je wilt. RELEASE zal bij aanroep steeds de laatst aangebrachte markering (MARK inclusis) verwijderen. Als je de markering een naam geeft (bijvoorbeeld MARK AAP), dan kun je die markering rechtstreeks pakken met RELEASE door gevolgd door die naam (RELEASE AAP). Daarmee kun je een hele reeks markeringen ineens pakken, en daarmee grote stukken geheugen.

PRAKTIJK Gewoonlijk zul je MARKs vooral gebruiken in de AUTOEXEC-BAT: vóór de plek waarop je residente programma's activeert, en tússen een aantal omvangrijke. RELEASE zul je dan kunnen gebruiken om geheugenruimte te scheppen. Eén beperking: RELEASE zal, indien opgenomen in een batchfile, het geheugen pas vrijgeven na afloop van die batchfile! Jammer hè, je kunt dus niet in een batchfile vóór het laden van een fors programma wat extra ruimte scheppen met RELEASE.
De reden is logisch, als je snapt hoe DOS omgaat met residente programma's en batchfiles. Residente programma's worden boven elkaar in het geheugen geladen, van onder af. Hier en daar zet je er een MARKering tussen. Een batchfile die je aanroept reserveert boven op die stapel nog wat extra geheugen: die bevat de lopende opdrachtregel en een verwijzing naar de volgende regel in de batchfile. Een release-opdracht vanuit de batchfile zou dat geheugen ook vrijgeven, waardoor de rest van de batchfile achter DOS vist, of andersom ('Batchfile lost'). Daarom wacht RELEASE daarmee tot het einde.

Wat wel heel goed kan in één batchfile is: MARK, laad resident programma, en RELEASE dan. Omgekeerd is alleen met een kunstgreep mogelijk, die in de handleiding wordt behandeld.

OVERZICHT Om inzicht te geven in het geheugengebruik door DOS en de residente programma's is er MAPMEM. Dat geeft een overzichtelijk lijstje van alles wat het geheugen onveilig maakt, met o.a. naam, ruimteverbruik en gebruikte interruptvector. Met deze laatste informatie kun je zien (met een interrupttabel ernaast) welke programma's welke interrupts afvangen. Zo kun je bijvoorbeeld nagaan welke wegen een toetsaanslag bewandelt. MARK gebruikt zelf geen interrupts en vergt nog geen 2 K geheugen per aanroep. Wie dat teveel vindt kan FMARK gebruiken: die vraagt maar 114 bytes en slaat alle verdere gegevens op in een aangegeven bestandje. RELEASE duurt daarmee natuurlijk iets langer.

CONCLUSIE Sommige residente programma's hebben de kwalijke eigenschap resistent te zijn. Zij laten zich niet uit het geheugen verwijderen of, ook lastig, ze rommelen met de functietoetsen en laten de PC daarmee achter. Andere zitten je soms in de weg, omdat ze precies dié toetscombinatie ('hotkey') pakken die je bij een ander programma nodig hebt. Soms wil je snel veel geheugen vrij hebben. In al die gevallen geven MARK en RELEASE uitkomst.

De TSR-programma's van TurboPower Software vindt u compleet, met broncode, op PCNL0483 van de IBM-PC gg.

```
Allocated Memory Map - by TurboPower Software - Version 2.2

 PSP  blks bytes owner    command line       chained vectors
----- ---- ----- -------- ------------------ ---------------------------
-
0008   1   21312 config
0EA6   2    3632 command  /w
0FFA   2    1792 WATCH    1                  21 27
106C   2    1536 MARK     1
10CE   2    7568 GMOUSE   1                  0C 10 33
12A4   1     592 N/A      N/A                09 16
12DE   2   37952 DESKTOP  /S /R              09 16 1C 21
[...]
224D   2  514864 free

RELEASE 2.2 - Memory released above last MARK

Allocated Memory Map - by TurboPower Software - Version 2.2

 PSP  blks bytes owner    command line       chained vectors
----- ---- ----- -------- ------------------ ---------------------------
-
0008   1   21312 config
0EA6   2    3632 command  /w
0FFA   2    1792 WATCH    1                  21 27
1067   2  588176 free

Het resultaat van RELEASE volgens MAPMEM
```

HCC BESTELSERVICE

Via de HCC Bestelservice kunt u centraal een aantal boeken en door de HCC uitgebrachte tijdschriften, mappen, boekjes en artikelen bestellen. Op de bestelkaart – die u elders in het blad aantreft – vermeldt u naast uw lidmaatschapsnummer de gewenste artikelnummers. De artikelen ontvangt u in het algemeen binnen twee weken. Aan het begin van de maand na bestelling ontvangt u een factuur en een acceptgirokaart. De prijzen zijn inclusief porto- en administratiekosten. Aan niet-leden wordt ƒ 7,50 per bestelling voor extra administratiekosten in rekening gebracht.

Artikelen HCC DOS gg

5409000	Softwarebus abonnement*	ƒ 22,50
5409320	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1	ƒ 20,00
5409321	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1 + ringband	ƒ 27,50
5409375	Introductie in CP/M	ƒ 15,00
5409382	JRT Pascal Users Guide*	ƒ 12,50
5409385	ZCPR2 System Users Guide + ringband*	ƒ 40,00
5409420	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 2	ƒ 20,00
5409421	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 2 + ringband	ƒ 27,50
5409425	CP/M A5 GG Ringband	ƒ 15,00
5409450	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2	ƒ 30,00
5409455	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2 + 2 ringbanden	ƒ 45,00
5409490	Handleiding Pegel Boekhoudsysteem	ƒ 12,50
5409500	Softwarebus jaargang 1985*	ƒ 15,00
5409510	Handleiding GIAP/M Administratiesysteem	ƒ 12,50
5409525	Telecommunicatie met Kermit (users and protocol manual)	ƒ 20,00
5409600	Softwarebus jaargang 1986*	ƒ 15,00
5409700	Softwarebus jaargang 1987*	ƒ 15,00
5409720	Het beste uit Softwarebus 83-87 CP/M	ƒ 15,00
5409800	Softwarebus jaargang 1988	ƒ 15,00
5427001	MS-DOS Instruktiepakket (2 diskettes 5,25") + handleiding	ƒ 25,00
5427100	MS-DOS GG A5 Ringband (nieuw model: extra dik!)	ƒ 15,00
5427200	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2	ƒ 30,00
5427220	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2 + ringband	ƒ 40,00
5427300	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 3 + 4	ƒ 30,00
5427320	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 3 + 4 + ringband	ƒ 40,00
5427490	Handleiding Pegel Boekhoudsysteem MS-DOS-versie	ƒ 15,00
5427710	Handleiding FIBO Boekhoudsysteem	ƒ 12,50
5427725	Het beste uit Softwarebus 83-87 MS-DOS	ƒ 15,00

Artikelen HCC Genealogie gg

5436011	Programmapakket Geneal 2, versie 1.94 (voor de PC; 5,25"; 360 KB)	ƒ 15,00
5436020	Genealogieprogramma Zorn (Dbase III + Applicatie; 5.25"; 360 KB)	ƒ 15,00
5436031	Prog. Familiegeschiedenis v N2.6 (Hijdra) (voor de PC; 2 disk 5¼"; 360 KB)	ƒ 20,00

HCC Diskettes * NIEUW *

6301050	HCC Diskettes 5¼" DS/DD (doos à 10 stuks)	ƒ 19,50
6301053	HCC Diskettes 3½" DS/DD (doos à 10 stuks)	ƒ 37,50

** Speciale aanbieding * (zo lang de voorraad strekt)*

6301060	50 HCC 5¼" diskettes met *gratis diskettebak*	ƒ 97,50
6301063	50 HCC 3½" diskettes met *gratis diskettebak*	ƒ 187,50

Diverse HCC artikelen

6301002	HCC A5 Ringband	ƒ 15,00
6302047	Library Pascal-GG # 1	ƒ 8,00
6302067	Aanvulling op de 4e druk van 'De Computergestuurde Modelbaan'	ƒ 10,00
6302068	De Computergestuurde modelbaan (5e druk)	ƒ 27,50

Boeken Academic Service

6302109	PC-Write, PC-File +, PC-Calc, Procomm, PC-Outline (J. Schildermans)	ƒ 68,00
6302110	Logisch Logo (A. Sikma)	ƒ 35,00
6302111	Microsoft Basic (A. van Veen)	ƒ 29,90
6302112	Programmeertaal C (L. Ammeraal)	ƒ 25,00
6302113	Basiscursus Multiplan (Krekels)	ƒ 29,50
6302114	MS DOS (R. Ashley)	ƒ 45,00
6302120	Cursus Z-80 (R. Hutty)	ƒ 36,00
6302121	40 Grafische Programma's voor de IBM (A. Sutter)	ƒ 29,90
6302122	Prolog, een inleiding (W. D. Burnham)	ƒ 35,00
6302123	Sorteerroutines (McLuckie)	ƒ 35,00
6302124	Schaken voor computers (P. van Diepen)	ƒ 45,00
6302130	Turbo C (L. Ammeraal)	ƒ 45,00
6302131	PC Tools en PC Tools de luxe (P. Kahrel)	ƒ 29,50
6302132	Handboek voor de C-Programmeur (M.I. Bolsky)	ƒ 32,50
6302133	Interactieve 3-D computer Graphics (L. Ammeraal)	ƒ 48,00
6302134	MS DOS: Het maken van Batchprogramma's	ƒ 35,00
6302135	De Norton utilities (H. Endendijk)	ƒ 29,50
6302136	Leren met LCN logo (Haars/Klappe)	ƒ 48,00

Uitgeverij Pim Oets

** speciale aktie, alleen voor HCC Leden: 180 Tips & Trucs voor MS-DOS en PC-DOS met gratis Utilities-diskette! **

6302203	180 Tips & Trucs (met 3½ inch diskette)	ƒ 49,00
6302205	180 Tips & Trucs (met 5¼ inch diskette)	ƒ 49,00

HCC/Standard Data Reeks * Diverse titels blijvend in prijs verlaagd! *

6302017	CP/M handleiding	ƒ 8,50
6302018	Wordstar handleiding	ƒ 8,50
6302021	De IBM Personal Computer	ƒ 8,50
6302033	Handleiding dBase II	ƒ 8,50
6302034	Handleiding Logo	ƒ 8,50
6302045	Dbase II Eenvoudigweg	ƒ 25,50
6302042	De Computerkunde Strip	ƒ 9,—
6302060	Commandogids Wordstar	ƒ 8,50
6302062	Commandogids voor CP/M	ƒ 8,50
6302063	Commandogids voor Supercalc	ƒ 8,50
6302064	Commandogids voor dBase II	ƒ 8,50
6302065	Commandogids programmering dBase II	ƒ 8,50

Software

6401103	Microsoft Flight Simulator versie 3.0 (3½ inch disk)	ƒ 80,00
6401105	Microsoft Flight Simulator versie 3.0 (3½ inch disk)	ƒ 80,00

Fido/Dutchie e.d.

6302050	Praten met FIDO	ƒ 8,00
6302051	FIDO Protocol Standard (Engelstalig)	ƒ 8,00
6310001	Dutchie (Nederlandstalig) + Point-abonnement (1 jaar) 5,25 inch diskettes (alleen voor HCC-leden)	ƒ 75,—
6310002	Dutchie (Nederlandstalig) + Point-abonnement (1 jaar) 3,5 inch diskette (alleen voor HCC-leden)	ƒ 75,—
6310112	Fido V.12 (pakket met licentie voor bedrijfsmatig gebruik)	ƒ 420,—
6310150	Telstar communicatie-pakket voor de PC (5½ inch diskette)	ƒ 15,—

Vult u uw bestelling a.u.b. duidelijk in.
Let vooral ook op correcte vermelding van de *Artikelnummers* en bestelde *aantallen*!
Zonder deze gegevens kan uw bestelling niet correct uitgevoerd worden.

De volgende HCCNieuwsbrieven zijn te bestellen door gebruik te maken van de bestelkaart in dit nummer, onder vermelding van uw lidnummer. De prijzen zijn inclusief porto- en administratiekosten. Aan niet leden wordt ƒ 7,50 per bestelling voor extra administratie in rekening gebracht.

Bestelnummer	Nieuwsbriefnummer		Prijs
7130112	112	jan 89	ƒ 6,00
7130113	113	feb 89	ƒ 6,00
7130114	114	maa 89	ƒ 6,00
7130115	115	apr 89	ƒ 6,00
7130116	116	mei 89	ƒ 6,00
7130117	117	jun 89	ƒ 6,00
7130118	118	jul/aug 89	ƒ 6,00
7130119	119	sep 89	ƒ 6,00
7130120	120	okt 89	ƒ 6,00

Prijswijzigingen, verkrijgbaarheid en zetfouten voorbehouden

SuperCharger

TEST

Externe hardwarematige MS-DOS emulator voor de Atari ST

In 1987 bracht het inmiddels ter ziele zijnde Duitse ABD Electronics het bericht de wereld in dat zij er in geslaagd waren een hardwarematige MS-DOS emulator te bouwen voor de Atari ST. Een reeks van produktieproblemen, met enkele chips en een paar proefmodellen die niet werkten deed de SuperCharger naar het rijk der sprookjes verdwijnen.

W. Scheltema

Dat dacht althans iedereen in de ST wereld, totdat daags na de Atari Messe in Düsseldorf Jan Kijlstra van Jotka Computing mij vertelde dat hij twee exemplaren van een werkende SuperCharger in bezit had en dat ik er één voor een uitgebreide test mocht komen ophalen. Omdat Jotka Computing ook de alleenvertegenwoordiging van een andere MS-DOS emulator, de PC SPEED, bezit leek het mij allerzins de moeite waard de reis naar Ede te wagen. Beta Systems in Duitsland heeft de SuperCharger verder ontwikkeld en laat hem bij Siemens bouwen.

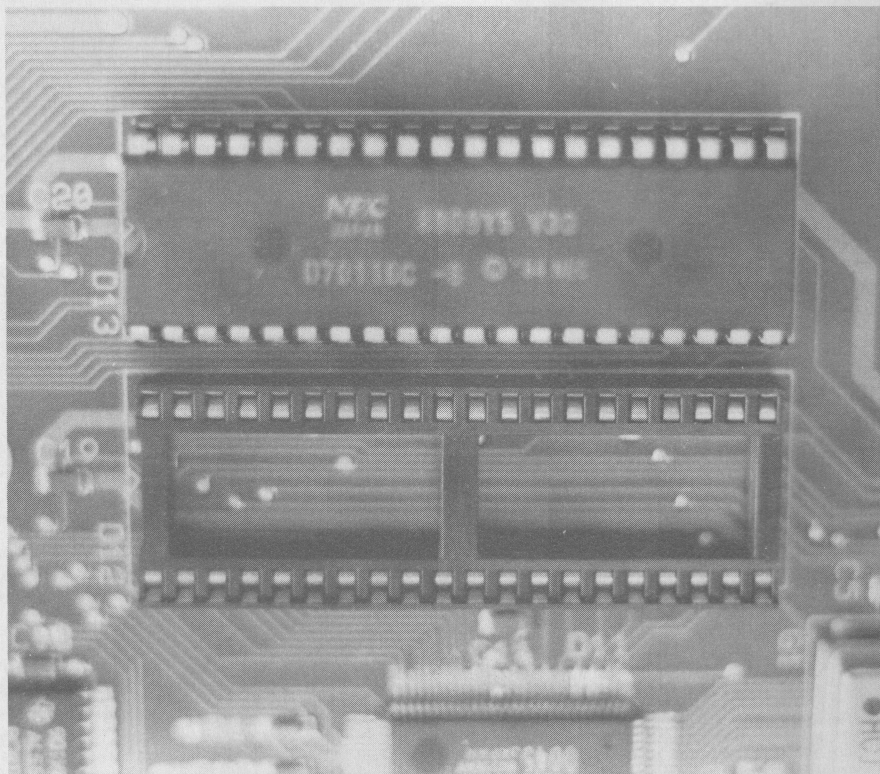
PROTOTYPE Inmiddels draait een prototype van de SuperCharger al ruim een week samen met mijn Mega 2 en de SH 204 harddisk. De SuperCharger bestaat uit een modern gestyleerd kunststof kastje, met aan de voorzijde 2 ledjes en een resetknop en aan de achterzijde twee 19-polige connectors, een aan/uit schakelaar en een aansluiting voor de bijgeleverde voeding. Bij deze hardware is een 3,5 inch floppy aanwezig, een eenvoudige gebruiksaanwijzing en een kabel om de SuperCharger op de Atari ST aan te sluiten.

In het kastje bevindt zich een verzorgd uitziende printplaat met een V30 als CPU en een lege voet voor een 8087 coprocessor. Het geteste exemplaar was voorzien van 1 Mb geheugen. De basisconfiguratie wordt geleverd met 512 Kb en kan door middel van het inprikken van los verkrijgbare geheugenchips uitgebreid worden tot 1 Mb. Met 1 Mb geheugen is onder MS-DOS 704 Kb ter beschikking. De SuperCharger is in feite een zelfstandig werkende MS-DOS machine, die via de DMA (harddisk)poort van de Atari gebruik maakt van de diverse poorten en monitor.

De SuperCharger wordt bij de megafile harddisk achter de harddisk op de doorgeluste DMA poort van de harddisk geschakeld. De ST herkent dan gewoon de harddisk, ook al staat de SuperCharger niet ingeschakeld. Bij gebruik van de SH204 harddisk, die geen doorgeluste DMA poort bezit, wordt de SuperCharger tussen de harddisk en de Atari ST geplaatst. Hierbij moet de SuperCharger altijd als eerste worden aangezet, omdat de ST anders de harddisk niet herkent. Bij het inschakelen van de ST moet de SuperCharger gereset worden.

De Atari Harddisk kan door middel van het bijgeleverde SCINST-programma en HFormat.prg voor de SuperCharger geïnstalleerd worden en via een ATARIDR.SYS zijn vanuit deze speciale MS-DOS paritie de Atari-parities rechtstreeks toegankelijk onder MS-DOS. Na het installeren van de harddisk kijkt MS-DOS of er een bootschijf in drive A zit, zo niet dan wordt er vanaf de harde schijf geboot. MS-DOS neemt de datum en tijd van de Atari ST klok bij de Mega netjes over. Opvallend is de snelle toegang tot de harde schijf. Naar mijn indruk is deze nog sneller dan onder TOS.

AANPASSING Het toetsenbord van de Atari ST wordt door de software van de SuperCharger aangepast voor het gebruik onder MS-DOS. Voor de specifieke MS-DOS opties wordt het numerieke blok gebruikt. In de handleiding staan de functies netjes weergegeven. Hopelijk wordt bij de definitieve versie een sjabloon meegeleverd. In ieder geval kreeg ik een keurig QWERTY toetsenbord voorgescholeld.
Ook is voorzien in het gebruik van de muis, die onder COM1 geïnstalleerd kan worden.

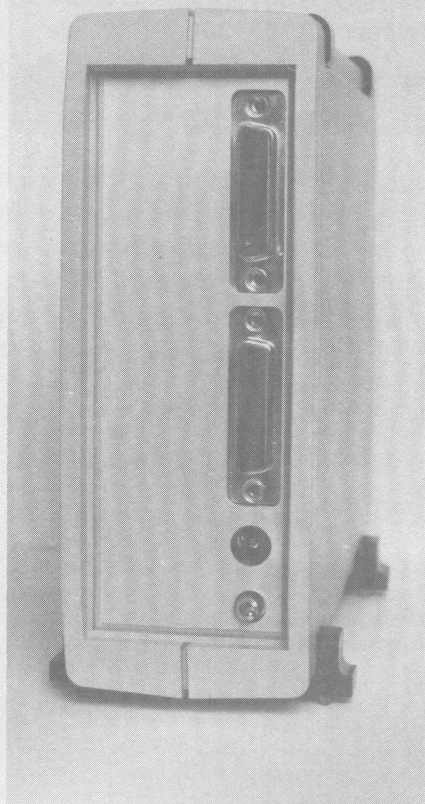
DRIVES Via het installatiemenu kan men aangeven welke drives zijn aangesloten (ook de harddisk) en welke drive A is. Zowel de enkel- als dubbelzijdige ST 3,5 inch drives voor de ST worden door de SuperCharger herkend en zijn zonder meer bruikbaar. Ook de floppy switchbox, die door mij gebruikt wordt om drive B te wisselen met een 5,25 inch drive, werkt zonder problemen met de SuperCharger. In de update van de software, die mij tijdens de testperiode door Jotka Computing werd toegezonden, vond ik de file ATARIDR.COM, een programma dat onder TOS geformatteerde schijven leesbaar maakt voor MS-DOS. Via de zogenaamde HOTKEY (ALT-CTRL-BACKSP) kan men direct vanuit MS-DOS terugkeren naar TOS, daar een programma runnen en na afsluiting van dat programma via ABIO.TOS terugkeren naar MS-DOS en verder gaan op het punt waar men met het MS-DOS programma was gebleven. Ook na een reset van de Atari ST blijft de SuperCharger het MS-DOS programma vasthouden.
Mijns inziens moet het in een later stadium zeer goed mogelijk zijn het programma onder MS-DOS, terwijl men tijdelijk terugschakelt naar TOS (ST mode) door te laten lopen. SuperCharger heeft immers een eigen geheugen!

Mij werd verzekerd dat het geheugen van de SuperCharger, in de definitieve versie, vanuit TOS aanspreekbaar is en gebruikt kan worden als bijvoorbeeld RAMDISK.

SNEL De snelheid van de SuperCharger is evenals bij de PC SPEED opmerkelijk hoog, volgens Norton 4 tot 4,2 maal de snelheid van een gewone XT. Programma's als WordPerfect, Lotus en dBase IV liepen voortreffelijk, waarbij ook de printer (NEC P2200) keurig werd aangestuurd. Ook diverse programma's uit de MS-DOS bibliotheek werkten naar behoren, zoals PC CALC en PC TYPE. Slechts enkele spelletjes liepen vast en PC Tools 4.2 kreeg ook problemen.

Communicatiesoftware, zoals PROCOMM en DUTCHIE, waren helaas niet of maar gedeeltelijk aan de praat te krijgen. Hopelijk wordt in de definitieve versie van SuperCharger hierin voorzien. Het probleem bij Dutchie, een programma dat gebruikt maakt van specifieke hardware van MS-DOS machines, was dat de juiste poort niet te vinden was. Met nadruk moet vermeld worden dat de test werd uitgevoerd met een beta versie van zowel de hardware als de software!

BEELDSCHERMEN Zowel de monochroom- als kleurenmonitor worden onder CGA aangestuurd. Hercules en EGA worden helaas (nog?) niet ondersteund, maar er zijn voldoende programma's voorhanden om dit probleem te omzeilen (640 x 200 met 2

kleuren en 320 x 200 met 4 van 16 punten). De voor de Atari ST in gebruik zijnde monitor switchboxen werken zonder problemen samen met de SuperCharger.

In de oorspronkelijke aankondiging van de SuperCharger werd verteld dat het mogelijk zou zijn meerdere kaarten, zoals een modemkaart, harddisk en bijvoorbeeld een Herculeskaart bij de SuperCharger te gebruiken. Bij het geteste exemplaar waren nog geen connectors voor uitbreidingskaarten aangebracht, al voorzag de printlayout er wel in.
De SuperCharger is reeds op de Nederlandse markt verkrijgbaar en zal met 512 Kb, software en MS-DOS 4.1 (legale versie, met handboeken!) voor ƒ 945,- inclusief BTW door Jotka Computing (en dealers) distributeerd worden.

CONCLUSIE Een goed werkend produkt, met in de definitieve versie flink wat mogelijkheden, zoals uitbreidingskaarten en extra geheugen bij gebruik in ST stand. Ook de mogelijkheid een co-processor in te bouwen is een pluspunt. Het is niet nodig om in de Atari ST te solderen. De (voorlopige) Duitstalige gebruiksaanwijzing is duidelijk geschreven en voor mensen met enige kennis van die taal goed te volgen. De SuperCharger kenmerkt zich door een eenvoudige aansluiting en is zodanig gebufferd dat er niets mis kan gaan.

Een nadeel lijkt de prijs. Maar als men er vanuit gaat dat men gelijk een extra geheugen heeft, een legale DOS versie 4.1 en toegang tot de (goedkopere) mogelijkheden voor uitbreiding, zoals een modemkaart of harddisk, dan komt de prijs niet onredelijk over. Zeker als men daarbij bedenkt dat de PC Speed met inbouwkosten niet echt veel goedkoper is.
De software mag wel verder ontwikkeld worden, zodat optimaal gebruik van beide systemen door elkaar mogelijk is en de mogelijkheden van meerdere beeldschermemulaties, zoals EGA/Hercules/Vega, aanwezig zijn. Er van uitgaande dat er weinig ST gebruikers zijn, die voldoende kennis bezitten van MS-DOS, zal het wenselijk zijn een aangepaste config.sys en autoexec.bat voor de SuperCharger op schijf mee te leveren. Daarmee zijn dan de printscreen opties, de muis en dergelijke direct bruikbaar, zowel voor floppy- als harddisk-versie. Een Nederlandse versie van MS-DOS 4.1 en de diverse gebruiksaanwijzingen/handboeken zullen hopelijk in het Nederlands zijn.

Getest produkt:
SuperCharger,
MS-DOS hardware emulator voor de Atari ST
Getest met de configuratie:
Atari Mega ST2, SH204 harddisk, SM 124 monochroom- en SC 1224 kleurenmonitor, NEC P2200 printer en Discovery 2400 modem, Floppy switchbox en monitor switchbox, NEC 3,5 inch drive(b) en Atari 5 1/4 inch drive(b).
Importeur:
Jotka Computing
Postbus 8183
6710 AD EDE
Telefoon 08380-38731
Fax 08380-21675
Prijs ƒ 945,- inclusief BTW
inclusief 512 Kb intern geheugen (uitbreidbaar on board tot 1 Mb), MS-DOS 4.1, voeding en kabel.

Computer, Midi & Muziek (6)

Om de overgang naar de Atari software niet al te abrupt te laten verlopen bespreken we in deze aflevering eerst nog het MS-DOS programma Sequencer Plus van Voyetra en stappen we daarna onverbiddelijk over op Superscore voor de Atari.

Arnoud de Jong

SEQUENCER PLUS Sequencer Plus van Voyetra is in drie uitvoeringen te koop: MK-I, MK-II en MK-III. Het verschil zit hem voornamelijk in het aantal beschikbare sporen (respectievelijk 16, 32 en 64), de edit-mogelijkheden en de aan- of afwezigheid van voorzieningen die het programma geschikt maken voor toepassing in een professionele omgeving. We kiezen voor de gulden middenweg en bespreken hier de MK-II. Deze versie kan zich qua prestaties, mogelijkheden en betrouwbaarheid zeker meten met het eerder besproken Cakewalk.
Wat de prijs betreft is Cakewalk echter in het voordeel: MK-II: ƒ 745,- , Cakewalk ƒ 325,- . Daarnaast moet persoonlijke voorkeur ten aanzien van de manier waarop de diverse functies in deze programma's zijn opgezet de doorslag geven.
Sequencer Plus wordt geleverd op een kopieerbeveiligde masterdiskette. Begrijpelijk, maar Voyetra wantrouwt z'n klanten wel héél erg. De koper moet extra actie ondernemen om een backup diskette te verkrijgen of een harddisk-installeerbare versie.
Andere bedrijven lossen het probleem eleganter op door direct een masterdiskette te leveren die een beperkt aantal backups op harddisk of diskette toelaat.

Na het starten van MK-II verschijnt het hoofdscherm, waarop een overzicht wordt gegeven van de 32 sporen. Op simpele wijze kun je hier voor elke track al een aantal afspeelparameters instellen, zoals het Midi-kanaal, een start program change, een quantize-waarde, eventueel een transpositie, 'looping' (telkens herhalen van een track of deel daarvan), 'mute' (uitzetten) en 'offset' (het voor- of achterwaarts verschuiven van Midi-data in tijd). Tevens kan elke track worden voorzien van een naam. Een menu onderaan het scherm geeft toegang tot functies als opname, punch, tempo-instellingen, het groeperen van sporen en het bestandsbeheer. Stuk voor

```
                                  Main
 Tsig  SMART                                              STOP       Mem 265664
 Tk 16 Soft Brass D10          BPM 135   CK:INTERNAL      1:3

Trk  Name                 Chn  Prg  Trans  Quant  Loop  Mute  Offset      Bars
  3  Strings               13    0  -----      8   ---  ----  ------     3   92
  4  Strings solo          13    0  -----      8   ---  ----  ------     4   92
  5  Sax High              14    0  -----      8   ---  ----  ------     5  101
  6  Sax Low               14    0  -----      8   ---  ----  ------     6  100
  7  Sax high 7            14    0  -----      8   --                    7  100
  8  Brass                 16   23  -----      8   --   Hoofdscherm      8   99
  9  Guitar                15    0  -----      8   --   Sequencer Plus   9   95
 10  Drums                 10    0  -----    ---   --   van Voyetra     10   99
 11  Marimba               12    0  -----     16   --                   11   61
 12  Guitar                15    0  -----      8   ---  ----  ------    12   85
 13  Bass (D10)             3   32  -----      8   ---  ----  ------    13  101
 14  Drumfills             10    0  -----    ---   ---  ----  ------    14  101
 15  Soft Brass D10         4    7  -----      8   ---  ----  ------    15  109
 16  Soft Brass D10         4    7  -----      8   ---  ----  ------    16  100
                               Main Menu
 Record  Delete  Mute  Loop  Name  Solo  Tempo  Chase  Backup  Jump  EDIT
 FILES  VIEW  XLIBRARIAN  OPTIONS  PUNCH-IN  H_MULTI  Quit

      SPACE BAR: Start/Stop   ↔ select item   ↑↓ select track
 Press 1st letter of item to select MENU or Command.  "?" - menu command Help
```

stuk zaken die ook op de meeste andere sequencers worden aangetroffen, met dit verschil dat MK-II toch een aantal aardige extra's biedt. Zo is er bijvoorbeeld de mogelijkheid tot het opnemen van 16 Midi-kanalen tegelijk, elk op een eigen track. Lang niet elke sequencer presteert dat. Alleen al het overspelen van de ene sequencer naar de andere wordt hierdoor aanzienlijk vereenvoudigd. Aardig detail is ook dat Sequencer Plus direct traceert op welk Midi-kanaalnummer de informatie wordt verzonden en dit na afloop van de opname automatisch op het scherm zet.
Een andere handige voorziening is de mogelijkheid om tracks afzonderlijk op diskette weg te schrijven, zodat ze later eventueel weer in andere composities kunnen worden gebruikt. Wanneer er in een nummer tempowisseling voorkomen zijn deze te programmeren in een aparte tempo-track (elders vaak 'mastertrack' genoemd).
De bediening van de MK-II geschiedt geheel door middel van toetsenbordcommando's. Wanneer nadere instellingen zijn vereist verschijnt een popup menu.

EDIT Vanuit het hoofdscherm kan worden doorgeschakeld naar het zogeheten Viewscreen. Aldaar worden de maten in de opgenomen sporen à la Cakewalk afgebeeld in blokjes, zodat een goed overzicht ontstaat van de structuur van het nummer.
Bewerkingen op macro-niveau als kopiëren, verplaatsen, wissen, knippen en plakken kunnen hier moeiteloos worden uitgevoerd, zelfs met hele 'blokken' tegelijk.
Aan een note-event zijn verschillende soorten waarden gekoppeld, zoals toonhoogte, aanslagsterkte, starttijd en duur. Met behulp van de Transform-optie kunnen deze waarden worden omgezet. Het komt bijvoorbeeld nogal eens voor dat een bepaalde passage in een opname te hard of juist te zacht doorkomt. Het is dus zaak in dit gedeelte de oorspronkelijke aanslagsterkte aan te passen. Met behulp van de Transformfunctie kan dan over een vooraf ingesteld gebied een nieuwe velocity-waarde worden opgegeven, desgewenst met een bepaald 'verloop' om bijvoorbeeld een crescendo te creëren. De Transformoptie kan ondermeer ook worden gebruikt om passages afzonderlijk te 'quantizen' (afronding van startmoment en/of duur van de noot), te transponeren of te splitsen qua toonhoogte. In dit laatste geval worden alle noten binnen een bepaald toonbereik naar een aparte track overgezet.

Vanuit het View Screen kun je verder de diepte in naar twee editschermen, waar de Midi-events op microniveau kunnen worden bewerkt. In het Noteedit screen staan alleen note-events in de vorm van een soort horizontaal scrollend staafdiagram afgebeeld.
Veranderingen in toonhoogte, lengte, startmoment en aanslagsterkte van individuele noten zijn hier aan te brengen. De presentatie is zonder meer duidelijk en alle bewerkingen zijn uiterst gemakkelijk uit te voeren. Een note-event is hoorbaar te maken door er met de cursor op te gaan staan.
Het Midi-editscherm lijkt op het noteeditscherm, alleen is het hier mogelijk om naast noot-informatie ook andere Midi-events afzonderlijk of tegelijk af te beelden. Program change, pitch bend, aftertouch en de diverse controllers kunnen hier worden ingebracht, verwijderd of van waarde worden veranderd.
Een duidelijke tekortkoming in het programma is het ontbreken van een 'undo' mogelijkheid, waarmee uitgevoerde bewerkingen eventueel ongedaan kunnen worden gemaakt. Voor de meeste sequencersoftware behoort deze voorziening inmiddels tot de standaarduitrusting.

Conclusie De Sequencer Plus MK-II is een redelijk professioneel ogende sequencer, waar vlot mee valt te werken. De Engelstalige handleiding is uitgebreid en duidelijk. Ook in de reclamedocumentatie doet Voyetra z'n best om alle specificaties en de verschillen tussen de verschillende uitvoeringen overzichtelijk op een rij te zetten. Wie MK-II wil synchroniseren met een multitrackrecorder, drummachine of andere randapparatuur treft in dit programma voldoende voorzieningen aan om op dit gebied uit de voeten te kunnen: Midi Clock, SMPTE, Midi Song Position Pointer en chase.
Slecht te spreken zijn we over de MK-II

```
                                Note Edit
Tsig  SMART                                             STOP       Mem 62674
Tk  3 Strings                 BPM 135   CK:INTERNAL    41:2

Environment                          CURRENT NOTE        Units: 16th  Fine
Time Sig:     4/4    Sharps          Pitch: [illegible]  Start:    1     0
Time Units:   16th                   Velocity:   64      Length:   6   +22
Freeze:       OFF    Note-trig: ON   Off Vel:    64

            BAR  41     OCTAVE  4
C
b
a#
a
g#
g
f#     Note-edit menu Sequencer Plus
f
                                Note Menu
Length  Pitch  Start  Velocity  Off-vel  Accdntals  Units  Goto-Bar  Track
Freeze  Note-trig

           SPACE BAR - Start/Stop       'Esc'- goto EDIT Menu
Use F4 (Config) to expand or shrink note display.      "?"    -  Menu Help
```

waar het de omgang met System Exclusive informatie betreft. De meeste sequencerprogramma's beschikken tegenwoordig wel over de één of andere mogelijkheid om System Exclusive data op te nemen en te verzenden, zodat voor het afspelen van een song de synthesizer automatisch op de juiste klank(en) kan worden ingesteld. Weliswaar is MK-II in staat om vanuit een Library klankinstellingen te verzenden, maar het vergt nota bene een apart programma (Patch Master Plus) om deze vanuit de synthesizer in de computer te krijgen. Geen handige aanpak van Voyetra, want deze vorm van koppelverkoop valt doorgaans slecht bij potentiële kopers en de kwaliteiten van Sequencer Plus raken dan op de achtergrond.

Meer informatie over Sequencer Plus bij:
MOPRO,
Voorstraat 22,
3512 AN Utrecht.
Telefoon 030-316247.
Prijzen: MK-I ƒ 289,- , MK-II ƒ 745,- , MK-III 1195,- (inclusief BTW)

SUPERSCORE Het aanbod van muzieksoftware voor de Atari is inmiddels dermate omvangrijk, dat potentiële kopers al snel door de bomen het bos niet meer zien. Aan gerenommeerde programma's als C-Lab en Cubase zul je niet gauw een miskoop hebben. Het gevaar schuilt juist in de minder bekende software, die vaak op het eerste gezicht heel aardig oogt, maar in het gebruik toch te wensen overlaat. Ter voorkoming van zulke teleurstellingen is het daarom nuttig om deze maand de serie besprekingen van Atari software te starten met zo'n minder bekende op de markt: Superscore van Sonus. Al te gedetailleerd zullen we er niet op ingaan: bezwaren zijn er al op hoofdpunten.
Superscore wordt aangeduid als een geïntegreerd programma met een notatiegedeelte en een sequencer. Het notatiegedeelte staat centraal, de sequencer is min of meer ondergeschikt en waarschijnlijk is dat de reden waarom hij tamelijk eenvoudig is uitgevoerd.
Wanneer je Superscore start kom je automatisch in het notatiegedeelte, de Scorewriter, waar allereerst het formaat van de partituur, sleutels, voortekening en maatsoort moeten worden ingesteld. Naast een vrij op te geven aantal balken per systeem (maximaal 32) zijn er ook formaten voor veel gebruikte bezettingen standaard aanwezig.
Vervolgens kun je op twee manieren een partituur creëren: via invoer met de hand of door een eerder gemaakte sequencer-opname te laten omzetten in notenschrift.
Handmatige invoer gaat met de 'Note-entry' voorziening redelijk snel en gemakkelijk. Bovendien worden de ingebrachte noten direct omgezet in sequencerdata, zodat je het resultaat eventueel onmiddellijk kunt beluisteren. De noot-informatie van elke balk kan desgewenst in een afzonderlijk sequencerspoor worden gezet.
Wie een sequencer-opname wil gebruiken als basis voor de partituur moet eerst overschakelen naar het sequencergedeelte van Superscore. Na het maken van de opname keer je dan terug naar de Scorewriter, die de sequencerdata omzet in een 'ruwe' partituur volgens de ingestelde lay-out. Daarna is nog wel enig schuren en schaven noodzakelijk.
Superscore heeft voor de bewerking van de partituur aardig wat gereedschap beschikbaar. Allereerst kan natuurlijk gebruik worden gemaakt van de Note-entry optie. Daarnaast kun je met behulp van een Edit-menu maten kopiëren, invoegen of verwijderen. De Scorewriter beschikt ook over tekstfuncties om liedtekst en speelaanwijzingen in de partituur op te nemen.
Wanneer het op afdrukken aankomt ondersteunt Superscore alleen matrixprinters. In dat licht bezien is de afdrukkwaliteit redelijk. Titels en kop- en voetteksten zijn in verschillende lettertypen af te drukken. Ook kunnen afzonderlijke partijen uit de partituur worden geprint. Duidelijk minpunt is het ontbreken van een pagina-instelling.

SEQUENCER Het Sequencer-scherm van Superscore bestaat uit een aantal permanente vensters ('windows') en geeft controle over de basisfuncties van de sequencer. Deze windows tonen onder andere de ingestelde sequence en track, de transportknoppen en de diverse tellers. Opnemen gebeurt in real-time of step mode: dus 'live' of stap voor stap. Er staan 24 sequences met elk 32 tracks (sporen) ter beschikking. Wie tijdens een real time opname nog wel eens in de fout gaat, hoeft dankzij Autopunch alleen de foutieve passages over te doen.
De bewerkingsfaciliteiten van de Superscore sequencer zijn simpel. Voornaamste bezwaar is hier het ontbreken van mogelijkheden om de Midi-data te visualiseren en desnoods individueel te wijzigen. Het grootschalig montagewerk gaat gemakkelijk: verplaatsen en kopiëren doe je door een track of sequence met de muis te verslepen. Sequences of tracks wissen, aan elkaar plakken of transponeren is geen enkel punt. Ritmische onregelmatigheden binnen de track kunnen worden gecorrigeerd met een eenvoudige Quantize-functie. Alleen het 'bouncen' (kopiëren volgens de 'pingpong' methode) is wat omslachtig.
De Superscore sequencer voorziet in de basisbehoeften wat betreft Midi-instelfaciliteiten. Om te beginnen kan aan elke track een apart Midi-kanaal worden toegewezen, zodat meerdere aangesloten Midi-apparaten ieder verschillende tracks kunnen afspelen. Met behulp van Input Filters wordt bepaald welke typen Midi-data (bijvoorbeeld Pitch Bend, Controller, Aftertouch, Program Change, Velocity, System Exclusive) deel moeten uitmaken van de opname of welke juist moeten worden genegeerd. Het tempo van de sequencer kan desgewenst door een externe Midi-bron worden gestuurd, bijvoorbeeld een drumcomputer.

CONCLUSIE Of het onderbrengen in één programma van een notatie- en een sequencermodule de benaming 'geïntegreerd programma' verdient is in het geval van Superscore voor discussie vatbaar. Om namelijk informatie tussen beide modules uit te wisselen moet apart een compilatieproces in gang worden gezet en dat betekent wachten. Andere en beter geïntegreerde sequencer/notatieprogramma's (bijvoorbeeld C-Lab) laten tegenwoordig heel wat sterkere staaltjes zien.
De 'note-entry mode' is redelijk geslaagd, het sequencergedeelte doet daarentegen verouderd aan. Gezien de jongste ontwikkelingen op de muzieksoftwaremarkt is Superscore voor de muzikant niet werkelijk interessant. De omvang van de bestanden die Superscore op een 1040 ST kan hanteren is dermate gering, dat er nauwelijks sprake is van enige praktische bruikbaarheid.
Grootste bezwaar is dat het programma herhaaldelijk de kluts kwijt raakt of muurvast loopt. Er is weinig hoop op verbetering, want de hier besproken versie van Superscore staat aangemerkt als 'final version'.

Met dank aan Componistenservice Maggy Middelhoven, Amstel 75s, Amsterdam. □

Herstel

Onder de bespreking van The Copyist stond vorige maand een fout informatie-adres. Hierbij dan het goede:
HAVIC,
Noorderstraat 11-13,
Utrecht.
Telefoon 030-316360.

DENKEN MET EEN COMPUTER:

hoe kan dat? (5)

Robert B. Snip

In deze aflevering komt de auteur met zijn tweede CATh-programma: <ONTWARRA.BAS>. Om het doel kort samen te vatten: het zal u kunnen helpen met het ontwarren van uw gedachtenflarden tot een werkzaam geheel.

Ook nu weer eerst de listing met een korte bespreking, waarna in deel zes de achtergronden en mogelijkheden zullen worden belicht.

Dit programma is eveneens geschreven in GWBASIC en is voor de bezitters van een modem te downloaden bij Fido Alkmaar uit de HCC-file area.

HET PROGRAMMA U kunt in de listing een zevental blokken onderscheiden. Het eerste blok loopt van regel 10 tot 540. In dit blok worden ingegeven: het

```
10 '------------------
20 '  ONTWARME.BAS
30 '------------------
40 '
50 ' hulpmiddel t.b.v. ontwarren lastige vraagstukken
60 ' opgesteld door Rob B.Snip - mei 1986 - wijz.index 1.0
70 '
80 KEY OFF
90 CLS
100 PRINT"- Over welk onderwerp gaat het vraagstuk (1 woord)?"
110 PRINT
120 INPUT"  Onderwerp:  ",ONDERWERP$
130 PRINT
140 PRINT"* Waar denk je aan/met welke vraag zit je?"
150 PRINT
160 INPUT"  Vraagformulering:  ",GEDACHTE1$
170 PRINT
180 PRINT"  Geef 5 <KERNWOORDEN> in deze zin aan of vul aan met gedachten."
190 PRINT
200 INPUT"  1. ",WOORD1$
210 INPUT"  2. ",WOORD2$
220 INPUT"  3. ",WOORD3$
230 INPUT"  4. ",WOORD4$
240 INPUT"  5. ",WOORD5$
250 PRINT
260 PRINT" (Kies uit dit rijtje 2 woorden die je aan IETS ANDERS doen
denken)."
270 PRINT
280 LOCATE 13,38:INPUT "Woord nr ",K1
290 LOCATE 13,49:INPUT "en woord nr ",K2
300 '
310 IF K1 = 1 THEN KERNWOORD1$ = WOORD1$
320 IF K1 = 2 THEN KERNWOORD1$ = WOORD2$
330 IF K1 = 3 THEN KERNWOORD1$ = WOORD3$
340 IF K1 = 4 THEN KERNWOORD1$ = WOORD4$
350 IF K1 = 5 THEN KERNWOORD1$ = WOORD5$
360 '
370 IF K2 = 1 THEN KERNWOORD2$ = WOORD1$
380 IF K2 = 2 THEN KERNWOORD2$ = WOORD2$
390 IF K2 = 3 THEN KERNWOORD2$ = WOORD3$
400 IF K2 = 4 THEN KERNWOORD2$ = WOORD4$
410 IF K2 = 5 THEN KERNWOORD2$ = WOORD5$
420 '
430 CLS
440 PRINT"--------------------------------------------------------------------
------------"
450 PRINT"                  - "KERNWOORD1$
460 PRINT"                  - "KERNWOORD2$
470 PRINT"--------------------------------------------------------------------
------------"
480 PRINT
490 PRINT"- Waar doen deze 2 woorden je aan denken? "
500 PRINT
510 INPUT"  Aan: ",GEDACHTE2$
520 LOCATE 21,23: INPUT"-  Druk <ENTER> voor vervolg  - ",V$
530 CLS
540 '------------------
550 '   stap 1 van 5
560 '------------------
570 PRINT"   *  *  *   Computer Aided Lastig Vraagstuk Ontwarren  *  *  *
580 PRINT
590 PRINT"- Wat heeft: "
600 PRINT
610 PRINT"  <"GEDACHTE2$">"
620 PRINT
630 PRINT"  te maken met:"
640 PRINT
650 PRINT"  <"GEDACHTE1$"> ?"
660 PRINT
670 INPUT"  in vorm van <TWIJFELZIN> : ",GEDACHTE3$
680 PRINT
690 PRINT"- Vul uit deze zin de onderstaande rij aan met nog 3
kernwoorden:"
700 PRINT
710 PRINT"                  1. "KERNWOORD1$
720 PRINT"                  2. "KERNWOORD2$
730 INPUT"                  3. ",WOORD6$
740 INPUT"                  4. ",WOORD7$
750 INPUT"                  5. ",WOORD8$
760 PRINT
770 PRINT" (Kies uit dit rijtje 2 woorden die je aan IETS ANDERS doen
denken)."
780 PRINT
790 LOCATE 18,38:INPUT "Woord nr ",K1
800 LOCATE 18,49:INPUT "en woord nr ",K2
810 '
820 IF K1 = 1 THEN KERNWOORD3$ = KERNWOORD1$
830 IF K1 = 2 THEN KERNWOORD3$ = KERNWOORD2$
840 IF K1 = 3 THEN KERNWOORD3$ = WOORD6$
850 IF K1 = 4 THEN KERNWOORD3$ = WOORD7$
860 IF K1 = 5 THEN KERNWOORD3$ = WOORD8$
870 '
880 IF K2 = 1 THEN KERNWOORD4$ = KERNWOORD1$
890 IF K2 = 2 THEN KERNWOORD4$ = KERNWOORD2$
900 IF K2 = 3 THEN KERNWOORD4$ = WOORD6$
910 IF K2 = 4 THEN KERNWOORD4$ = WOORD7$
920 IF K2 = 5 THEN KERNWOORD4$ = WOORD8$
930 '
940 CLS
950 PRINT"--------------------------------------------------------------------
------------"
960 PRINT"                  - "KERNWOORD3$
970 PRINT"                  - "KERNWOORD4$
980 PRINT"--------------------------------------------------------------------
------------"
990 PRINT
1000 PRINT"- Waar doen deze 2 woorden je aan denken? "
1010 PRINT
1020 INPUT"  Aan: ",GEDACHTE4$
1030 LOCATE 21,23: INPUT"-  Druk <ENTER> voor vervolg  - ",V$
1040 CLS
1050 '------------------
1060 '   stap 2 van 5
1070 '------------------
1080 PRINT"   *  *  *   Computer Aided Lastig Vraagstuk Ontwarren  *  *  *
1090 PRINT"                                  -  stap   2/5  -
1100 PRINT
1110 PRINT"- Wat heeft: "
1120 PRINT
1130 PRINT"  <"GEDACHTE4$">"
1140 PRINT
1150 PRINT"  te maken met:"
1160 PRINT
1170 PRINT"  <"GEDACHTE3$"> ?"
1180 PRINT
1190 INPUT"  in vorm van <TWIJFELZIN> : ",GEDACHTE5$
1200 PRINT
1210 PRINT"- Vul uit deze zin de onderstaande rij aan met nog 3
kernwoorden:"
1220 PRINT
1230 PRINT"                  1. "KERNWOORD3$
1240 PRINT"                  2. "KERNWOORD4$
1250 INPUT"                  3. ",WOORD9$
1260 INPUT"                  4. ",WOORD10$
1270 INPUT"                  5. ",WOORD11$
1280 PRINT
1290 PRINT" (Kies uit dit rijtje 2 woorden die je aan IETS ANDERS doen
denken)."
1300 PRINT
1310 LOCATE 18,38:INPUT "Woord nr ",K1
1320 LOCATE 18,49:INPUT "en woord nr ",K2
1330 '
1340 IF K1 = 1 THEN KERNWOORD5$ = KERNWOORD3$
1350 IF K1 = 2 THEN KERNWOORD5$ = KERNWOORD4$
1360 IF K1 = 3 THEN KERNWOORD5$ = WOORD9$
1370 IF K1 = 4 THEN KERNWOORD5$ = WOORD10$
1380 IF K1 = 5 THEN KERNWOORD5$ = WOORD11$
1390 '
1400 IF K2 = 1 THEN KERNWOORD6$ = KERNWOORD3$
1410 IF K2 = 2 THEN KERNWOORD6$ = KERNWOORD4$
1420 IF K2 = 3 THEN KERNWOORD6$ = WOORD9$
1430 IF K2 = 4 THEN KERNWOORD6$ = WOORD10$
1440 IF K2 = 5 THEN KERNWOORD6$ = WOORD11$
1450 '
1460 CLS
1470 PRINT"--------------------------------------------------------------------
------------"
1480 PRINT"                  - "KERNWOORD5$
1490 PRINT"                  - "KERNWOORD6$
1500 PRINT"--------------------------------------------------------------------
------------"
```

```
1510 PRINT
1520 PRINT"- Waar doen deze 2 woorden je aan denken? "
1530 PRINT
1540 INPUT"  Aan: ",GEDACHTE6$
1550 LOCATE 21,23: INPUT"-  Druk <ENTER> voor vervolg  - ",V$
1560 CLS
1570 '------------------
1580 '   stap 3 van 5
1590 '------------------
1600 PRINT"   *  *  *   Computer Aided Lastig Vraagstuk Ontwarren  *  *  *
1610 PRINT"                              -  stap   3/5  -
1620 PRINT
1630 PRINT"- Wat heeft: "
1640 PRINT
1650 PRINT"  <"GEDACHTE6$">"
1660 PRINT
1670 PRINT"  te maken met:"
1680 PRINT
1690 PRINT"  <"GEDACHTE5$"> ?"
1700 PRINT
1710 INPUT"  in vorm van <TWIJFELZIN> : ",GEDACHTE7$
1720 PRINT
1730 PRINT"- Vul uit deze zin de onderstaande rij aan met nog 3
kernwoorden:"
1740 PRINT
1750 PRINT"                  1. "KERNWOORD5$
1760 PRINT"                  2. "KERNWOORD6$
1770 INPUT"                  3. ",WOORD12$
1780 INPUT"                  4. ",WOORD13$
1790 INPUT"                  5. ",WOORD14$
1800 PRINT
1810 PRINT" (Kies uit dit rijtje 2 woorden die je aan IETS ANDERS doen
denken)."
1820 PRINT
1830 LOCATE 18,38:INPUT "Woord nr ",K1
1840 LOCATE 18,49:INPUT "en woord nr ",K2
1850 '
1860 IF K1 = 1 THEN KERNWOORD7$ = KERNWOORD5$
1870 IF K1 = 2 THEN KERNWOORD7$ = KERNWOORD6$
1880 IF K1 = 3 THEN KERNWOORD7$ = WOORD12$
1890 IF K1 = 4 THEN KERNWOORD7$ = WOORD13$
1900 IF K1 = 5 THEN KERNWOORD7$ = WOORD14$
1910 '
1920 IF K2 = 1 THEN KERNWOORD8$ = KERNWOORD5$
1930 IF K2 = 2 THEN KERNWOORD8$ = KERNWOORD6$
1940 IF K2 = 3 THEN KERNWOORD8$ = WOORD12$
1950 IF K2 = 4 THEN KERNWOORD8$ = WOORD13$
1960 IF K2 = 5 THEN KERNWOORD8$ = WOORD14$
1970 '
1980 CLS
1990 PRINT"------------------------------------------------------------------
------------"
2000 PRINT"                  - "KERNWOORD7$
2010 PRINT"                  - "KERNWOORD8$
2020 PRINT"------------------------------------------------------------------
------------"
2030 PRINT
2040 PRINT"- Waar doen deze 2 woorden je aan denken? "
2050 PRINT
2060 INPUT"  Aan: ",GEDACHTE8$
2070 LOCATE 21,23: INPUT"-  Druk <ENTER> voor vervolg  - ",V$
2080 CLS
2090 '------------------
2100 '   stap 4 van 5
2110 '------------------
2120 PRINT"   *  *  *   Computer Aided Lastig Vraagstuk Ontwarren  *  *  *
2130 PRINT"                              -  stap   4/5  -
2140 PRINT
2150 PRINT"- Wat heeft: "
2160 PRINT
2170 PRINT"  <"GEDACHTE8$">"
2180 PRINT
2190 PRINT"  te maken met:"
2200 PRINT
2210 PRINT"  <"GEDACHTE7$"> ?"
2220 PRINT
2230 INPUT"  in vorm van <TWIJFELZIN> : ",GEDACHTE9$
2240 PRINT
2250 PRINT"- Vul uit deze zin de onderstaande rij aan met nog 3
kernwoorden:"
2260 PRINT
2270 PRINT"                  1. "KERNWOORD7$
2280 PRINT"                  2. "KERNWOORD8$
2290 INPUT"                  3. ",WOORD15$
2300 INPUT"                  4. ",WOORD16$
2310 INPUT"                  5. ",WOORD17$
2320 PRINT
```

```
2330 PRINT" (Kies uit dit rijtje 2 woorden die je aan IETS ANDERS doen
denken)."
2340 PRINT
2350 LOCATE 18,38:INPUT "Woord nr ",K1
2360 LOCATE 18,49:INPUT "en woord nr ",K2
2370 '
2380 IF K1 = 1 THEN KERNWOORD9$ = KERNWOORD7$
2390 IF K1 = 2 THEN KERNWOORD9$ = KERNWOORD8$
2400 IF K1 = 3 THEN KERNWOORD9$ = WOORD15$
2410 IF K1 = 4 THEN KERNWOORD9$ = WOORD16$
2420 IF K1 = 5 THEN KERNWOORD9$ = WOORD17$
2430 '
2440 IF K2 = 1 THEN KERNWOORD10$ = KERNWOORD7$
2450 IF K2 = 2 THEN KERNWOORD10$ = KERNWOORD8$
2460 IF K2 = 3 THEN KERNWOORD10$ = WOORD15$
2470 IF K2 = 4 THEN KERNWOORD10$ = WOORD16$
2480 IF K2 = 5 THEN KERNWOORD10$ = WOORD17$
2490 '
2500 CLS
2510 PRINT"------------------------------------------------------------------
------------"
2520 PRINT"                  - "KERNWOORD9$
2530 PRINT"                  - "KERNWOORD10$
2540 PRINT"------------------------------------------------------------------
------------"
2550 PRINT
2560 PRINT"- Waar doen deze 2 woorden je aan denken? "
2570 PRINT
2580 INPUT"  Aan: ",GEDACHTE10$
2590 LOCATE 21,23: INPUT"-  Druk <ENTER> voor vervolg  - ",V$
2600 CLS
2610 '------------------
2620 '   stap 5 van 5
2630 '------------------
2640 PRINT"   *  *  *   Computer Aided Lastig Vraagstuk Ontwarren  *  *  *
2650 PRINT"                              -  stap   5/5  -
2660 PRINT
2670 PRINT"- Wat heeft: "
2680 PRINT
2690 PRINT"  <"GEDACHTE10$">"
2700 PRINT
2710 PRINT"  te maken met:"
2720 PRINT
2730 PRINT"  <"GEDACHTE9$"> ?"
2740 PRINT
2750 INPUT"  in vorm van <TWIJFELZIN> : ",GEDACHTE11$
2760 PRINT:PRINT:PRINT
2770 INPUT"- KONKLUSIE: ",KONKLUSIE$
2780 PRINT:PRINT:PRINT
2790 '----------------------
2800 '    printen (j/n)?
2810 '----------------------
2820 INPUT"          * * *  Wil je dit geprint hebben (j/n)?  * * *
",PRINTEN$
2830 IF PRINTEN$ = "j" THEN GOTO 2850
2840 IF PRINTEN$ = "n" THEN END.
2850 LPRINT"   * * *  Computer Aided Vraagstuk Ontwarren  * * *  Datum:
"DATE$
2860 LPRINT
2870 LPRINT" - Onderwerp : "ONDERWERP$
2880 LPRINT
2890 LPRINT" - Vraagstuk : "GEDACHTE1$
2900 LPRINT
2910 LPRINT"   Deed denken aan:"
2920 LPRINT
2930 LPRINT" 1. "GEDACHTE2$
2940 LPRINT" 2. "GEDACHTE3$
2950 LPRINT" 3. "GEDACHTE4$
2960 LPRINT" 4. "GEDACHTE5$
2970 LPRINT" 5. "GEDACHTE6$
2980 LPRINT" 6. "GEDACHTE7$
2990 LPRINT" 7. "GEDACHTE8$
3000 LPRINT" 8. "GEDACHTE9$
3010 LPRINT" 9. "GEDACHTE10$
3020 LPRINT"10. "GEDACHTE11$
3030 LPRINT
3040 LPRINT" - Konklusie : "KONKLUSIE$
3050 LPRINT
3060 LPRINT" - Gebruikte trefwoorden:"
3070 LPRINT
3080 LPRINT KERNWOORD1$,KERNWOORD2$,KERNWOORD3$
3090 LPRINT KERNWOORD4$,KERNWOORD5$,KERNWOORD6$
3100 LPRINT KERNWOORD7$,KERNWOORD8$,KERNWOORD9$
3110 LPRINT KERNWOORD10$
3120 LPRINT
3130 LPRINT"                         * * *  Tot ziens!  * * *"
3140 END
```

onderwerp (ONDERWERP$), uw vraag (GEDACHTE1$) en de eerste vijf kernwoorden. Daarna volgen er vijf blokken van identieke denk-kringen. Ze beginnen bij de regels: 540, 1010, 1470, 1970, 2470. In de vijfde denk-kring wordt niet meer gevraagd naar nieuwe kernwoorden, maar naar een conclusie (regel 2600). Het laatste blok betreft: "printen (j/n)?". Dat is de administratieve afwerking van uw denksessie.
In de regels 550-630 ziet u hoe gevraagd wordt naar het verband van uw nieuwe gedachte (GEDACHTE2$), met wat u daarvóór dacht (GEDACHTE1$).

Voorkomen moest worden dat het scherm te vol raakte met afgedrukte regels. Dat kon onder andere gebeuren bij de vraag om kernwoorden te kiezen (zie bijvoorbeeld de regels 280-310). Dat heb ik opgelost door met de LOCATE instructie de plaats van de vraag op het scherm te bepalen. Nadeel van deze werkwijze is wel dat de opgegeven kernwoorden niet te lang mogen zijn. Daar is wel wat aan te doen. Wie heeft een idee?

De mogelijkheid om te kiezen uit die vijf woorden heeft me nogal wat hoofdbrekens gekost. U ziet die oplossing in de regels 320-420. In regels 670-680 ziet u dat de eerder gekozen twee kernwoorden worden herhaald. Op de printregels aan het eind ziet u dat alleen de kernwoorden, trefwoorden genoemd, worden afgedrukt. Als u alle opgegeven woorden afgedrukt wenst te zien, dan kunt u daarvoor de volgende regels toevoegen:

```
3044 LPRINT WOORD1$ , WOORD2$ , WOORD3$
3045 LPRINT WOORD4$ , WOORD5$ , WOORD6$
3046 LPRINT WOORD7$ , WOORD8$ , WOORD9$
3047 LPRINT WOORD10$, WOORD11$, WOORD12$
3048 LPRINT WOORD13$, WOORD14$, WOORD15$
3049 LPRINT WOORD16$, WOORD17$
```

WordPerfect macro's (6)

Menugestuurde macro's

Een menugestuurde macro is een interactief gekoppelde macro in combinatie met een hulpbestand. De interactieve macrokoppeling maakt het mogelijk om tijdens een macropauze te kiezen uit een aantal vervolgmacro's door het invoeren van één letter of cijfer. Tegelijkertijd wordt door de macro een hulpbestand op het scherm geplaatst met daarin een menu, dat weergeeft welke taken gekozen kunnen worden en welke letter of cijfer men moet invoeren om die taak door een vervolgmacro te laten uitvoeren.

J. Geurtz

Het maken van menugestuurde macro's verschilt sterk tussen de versies 4.2 en 5.0 van WordPerfect. Deze aflevering gaat over de methode in versie 4.2.

In de bestaande handboeken over WordPerfect 4.2 wordt bijzonder weinig aandacht besteed aan de macrofunctie. Als daarbij al op de mogelijkheid van menugestuurde macro's gewezen wordt, dan is dat beperkt tot de methode die gebruik maakt van de samenvoegfunctie. Deze methode heeft echter zijn nadelen, er is een veel handigere manier om macro's met menu's aan elkaar te koppelen: de methode met de hulpbestanden.

SAMENVOEGEN De methode met samenvoegen maakt niet gebruik van de macropauze, maar van de samenvoegpauze om de keuze voor de vervolgmacro in te voeren. Deze vervolgmacro wordt daarna gestart vanuit de samenvoeging.
Stel dat u een macro (A) wilt koppelen aan een keuze uit vier mogelijke vervolgmacro's, die elk een andere taak uitvoeren. Daarvoor maakt u eerst het hulpbestand volgens afbeelding 1.
Dit hulpbestand geeft u bijvoorbeeld de naam VERVOLG.SV1. De samenvoegcode's^C,^G en^O plaatst u door eerst AltF9 te typen en daarna de betreffende letter, of met de combinatie Ctrl en deze letter, indien die combinatie tenminste niet al gedefinieerd is in het Ctrl/Alt-toetsenscherm.
De definitie van de startmacro (A) eindigt met de opdracht een samenvoeging te starten:

CtrlF9,1	Activeer samenvoegfunctie
VERVOLG.SV1,<┘	Primair bestand is VERVOLG.SV1
<┘	Secundair bestand is het scherm

Deze samenvoeging brengt het keuzemenu op het scherm en pauzeert op de ›C-code na 'Uw Keuze:'. Afhankelijk van het nummer dat nu getypt wordt (gevolgd door een return of door F9) eindigt de samenvoeging met het starten van een van de macro's 1VERVOLG, 2VERVOLG, 3VERVOLG of 4VERVOLG. De keuzenummers staan niet aan het einde van de macronaam, omdat dan het begin van die naam reeds zichtbaar zou zijn in het menu achter de woorden 'Uw Keuze'. Met het starten van de vervolgmacro wordt tevens het hele menu (alles tussen de beide^O-codes) weer van het scherm verwijderd.

NADELEN Het maken van menugestuurde macro's met de samenvoegmethode heeft een aantal nadelen:

- Samenvoegingen verlopen trager dan het opvragen van hulpbestanden.
- Een samenvoegmenu wordt langs de onderzijde het scherm 'opgeschoven'. De plaats waar de keuzeletter (of -cijfer) ingevoerd moet worden ligt altijd op de onderste regel van het scherm. Dit betekent dat u geen kleinere menu's kunt maken die midden op het scherm komen te staan.
- Als het samenvoegmenu in een document geplaatst wordt, waarin ook tekst staat, verspringt de cursor naar de onderkant van de tekst. U kunt dus geen menu's onder een tekst plaatsen zonder de positie van de cursor in die tekst te veranderen. U kunt ook geen menu midden in een tekst plaatsen.
- Als een macro gebruik maakt van meer dan één menu, moet elk menu opnieuw via een samenvoeging op het scherm gebracht worden. Hierdoor wordt de toch al tragere samenvoegmethode nòg veel langzamer dan de methode met de hulpbestanden; hierbij kunnen namelijk hele reeksen van vervolgmenu's in één keer opgevraagd worden.
- Samenvoegmenu's verdwijnen van het scherm, onmiddellijk nadat de vervolgmacro gestart is. Het is dus niet mogelijk hetzelfde menu meer keren te gebruiken of tussen meer menu's heen en weer te springen zonder een nieuwe samenvoeging te starten.

De samenvoegmethode is dus tamelijk omslachtig, heeft nogal wat beperkingen en loopt veel trager dan de methode met de hulpbestanden zoals die hierna uiteengezet wordt.

HULPBESTANDEN Op het moment dat de gebruiker in een interactief gekoppelde macro-keten een keuze uit een aantal vervolgmacro's moet maken wordt door de macro een hulpbestand opgevraagd, met daarin het menu dat de keuzemogelijkheden uit de vervolgmacro's weergeeft. Na het invoeren van het gewenste keuzenummer (altijd gevolgd door een return) kan het menu door de macro weer van het scherm verwijderd worden. Het is echter ook mogelijk dat zich in hetzelfde hulpbestand op achtereenvolgende pagina's nog meer menu's bevinden die elders in dezelfde macroketen gebruikt worden. In dat geval spreken we van een meervoudige menugestuurde macro.

DIRECTORY-MACRO Een handige toepassing van de enkelvoudige menuges tuurde macro is de directorymacro. Deze is vooral geschikt voor het werken op een harde schijf. In dit voorbeeld gaan we uit van een directorystructuur volgens afbeelding 2.
In WordPerfect kunt u op twee manieren de standaarddirectory veranderen:
1. Ga naar de bestandenlijst (F5, return), plaats de cursorbalk op de gewenste subdirectory, kies optie 7: Veranderen van directory. De gekozen directory verschijnt op de statusregel. Geef een return om de keuze te bevestigen. Een tweede return brengt de be-

standenlijst van de nieuwe directory op het scherm. 2. Typ F5. Op de statusregel verschijnt de huidige standaarddirectory met aan de rechterkant de mededeling: (type = voor andere standaard dir). Typ nu = en daarna de volledige padspecificatie van de nieuwe standaarddirectory, bijvoorbeeld C:\WP\CORRES\DIVERS, gevolgd door een return. Met nóg een return krijgt u de bestandenlijst van de nieuwe directory op het scherm. Beide methodes zijn vrij omslachtig, de eerste vooral, wanneer u eerst door een aantal andere sub-directories moet lopen voordat de gewenste in de bestandenlijst zichtbaar is, de tweede omdat de volledige padspecificatie van de nieuwe directory getypt moet worden. Het is dus handig deze handeling door een macro te laten verrichten. Bovendien kan het hulpbestand van de macro een overzichtelijk beeld geven van de directorystructuur van uw harde schijf.
Alvorens de macro's in deze keten te definiëren maakt u het hulpbestand met daarin het keuzemenu. U kunt in dat menu eenvoudig de namen van de door u gebruikte sub-directories plaatsen, met daarachter een keuzenummer. Veel mooier is het echter als in het menu ook de structuur van de directories zichtbaar is, zoals in afbeelding 3.
Het hulpbestand moet op dezelfde wijze gemaakt worden als bij de 'HELP-macro' in de vorige aflevering van deze rubriek. Het moet immers ook oproepbaar zijn wanneer zich tekst op het scherm bevindt. Hier volgen de richtlijnen voor het maken van het hulpbestand:

1. Maak een leeg document (F7,N,N).
2. Plaats een markeringscode, bijvoorbeeld qxqx.
3. Plaats de gewenste kantlijncode (ook als die gelijk is aan de standaardkantlijnen, zodat de macro niet vastloopt in teksten met een afwijkende kantlijninstelling).
4. Geef enkele harde returns, en vervolgens een harde pagina-overgang.
5. Plaats binnen de eerste 24 regels van de nieuwe pagina het menu volgens afbeelding 3.
6. Plaats de markeringscode qxqx enige regels onder het menu, maar tenminste op regel 25.
7. Sla dit hulpbestand op onder de naam DIR.MNU in de WP-directory.

Omdat alle macro's in deze keten vanuit iedere sub directory oproepbaar moeten zijn, dienen ze opgeslagen te worden in de WP-directory. Voordat u met het definiëren ervan begint kunt u de WP-directory dan ook het beste standaard maken. De interactieve macro die de procedure start krijgt de naam DR.MAC, of AltD.MAC als deze Alt-lettercombinatie bij u nog niet in gebruik is voor een andere macro. De vervolgmacro's die de standaarddirectory wijzigen hebben allemaal een naam die begint met DIR.

Macronaam: DR.MAC	Taak: Start menugestuurde directorymacro
CtrlF10,DR,<┘	Start definitie macro: DR.MAC
ShiftF10,C:\WP\DIR.MNU,<┘	Opvragen hulpbestand
PgDn	Naar de pagina met het menu
AltF10,DIR	Start macro met de naam DIR...
CtrlPgUp,<┘,<┘,<┘	Pauze voor invoer keuzeletter
ShiftF2,qxqx,F2	Terugzoeken naar begincode qxqx
←,←,←,←,AltF4	Cursor vóór markering, blok aan
→,F2,F2	Zoeken naar eindmarkering qxqx
Bs,J	Verwijder blok plus bevestiging
CtrlF10	Einde Macrodefinitie

Hier volgt DIRA.MAC, die de standaarddirectory wijzigt in C:\WP\ARCHIEF: Voor het definiëren van de overige vervolgmacro's hoeft u in de genoemde definitie alleen de naam van de betreffende directory te wijzigen. De macro die er voor zorgt dat de directory niet gewijzigd wordt, wordt gekozen zonder invoer in de pauze en krijgt dus de naam DIR.MAC. Deze macro doet letterlijk helemaal niets. Toch is hij niet overbodig: als hij niet gedefinieerd zou zijn, zou de keuze voor het ongewijzigd laten van de standaard directory een foutmelding opleveren, omdat het programma dan tevergeefs naar de gestarte macro DIR.MAC zoekt. Hier volgt de definitie van de macro die niets doet:

Het startcommando wordt dus: WP/M-DR of WP/M- ALTD. Gebruikt u de AUTOEXEC.BAT in DOS om WordPerfect te starten, dan kunt u deze opdracht daarin opnemen. Wanneer u WordPerfect start vanuit het Shellmenu van WordPerfect's Library, kunt u de startoptie /M-DR via het installatiemenu toevoegen.
Een menugestuurde macroketen kan het gebruik van WordPerfect aanzienlijk vereenvoudigen, bijvoorbeeld door de meest gebruikte opties uit de WP-keuze menu's in nieuwe zelfgemaakte menu's onder te brengen. Maar ook zeer omslachtige en tijdrovende handelingen worden met behulp van menugestuurde macro's snel uitvoerbaar, ook voor de minder geoefende WordPerfect-gebruiker. Denk

Macronaam: DIRA.MAC	Taak: Vervolg van DR.MAC Wijzig standaarddirectory
CtrlF10,DIRA,<┘	Start definitie macro: DIRA.MAC
F5,=	Wijzig standaarddirectory in...
C:\WP\ARCHIEF,<┘	C:\WP\ARCHIEF
<┘	Toon bestandslijst van nieuwe dir
CtrlF10	Einde Macrodefinitie

Macronaam: DIR.MAC	Taak: Vervolg van DR.MAC
CtrlF10,DIR,<┘	Start definitie macro: DIR.MAC
CtrlF10	Einde Macrodefinitie

Als alle vervolgmacro's gedefinieerd zijn kunt u de directory-macro proberen. Mocht u daarbij toch nog de foutmelding: FOUT: Bestand niet gevonden krijgen, controleer dan of alle macro's plus het hulpbestand wel in de WP-directory zijn opgeslagen. U kunt bij het starten van het WordPerfect-programma de opdracht geven met-een deze directory-macro aan te roepen. U moet WordPerfect dan starten met WP, gevolgd door /M- en de naam van de macro, in dit geval DR of AltD.

maar aan diverse archiveringshandelingen waarvoor men anders aangewezen zou zijn op specifieke databaseprogramma's. Of het samenvoegen en/of sorteren van bestanden. Of het invullen van een standaardformulier, waarvoor de meeste gebruikers van WordPerfect nog steeds terugvallen op de schrijfmachine of de ballpen. Het installeren van menugestuurde macro's betekent in ieder geval een enorme rendementsverhoging van het WordPerfect-programma.

NICOO software

GEEFT MEER INHOUD AAN UW PC!

NICOO-software ontwerpt, ontwikkelt en verkoopt software van hoogstaande kwaliteit voor een lage prijs. Speciaal voor partikulieren. Zorgvuldig worden onderwerpen geselekteerd op nut en toepasbaarheid voor thuisgebruik. Alle produkten zijn nederlandstalig. NICOO-software verkoopt u geen illusies!

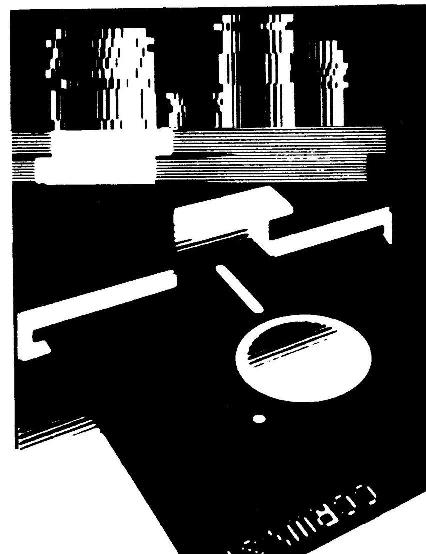
GAS! BRENGT UW GASREKENING OMLAAG! DIT PAKKET HEEFT U SNEL TERUGVERDIEND!

Nieuw voor Nederland. Het enige programma dat u in een jaar kunt terugverdienen en dat u veel nuttige energiebesparingstips geeft.

GAS! berekent uw verbruik, houdt rekening met het standaard verbruik (baden en koken) en met de buitentemperatuur (!). Op heldere wijze wordt zichtbaar gemaakt of u te veel gas verbruikt of juist bespaart. Nu heeft u pas echt zekerheid over uw eigen stookgedrag. Dankzij GAS! wordt kristalhelder hoeveel geld u kunt overhouden en welke besparingsmaatregelen voor u interessant zijn.

- analyse basisverbruik (koken, baden, douchen)
- analyse verbruiksbeïnvloedende faktoren
- berekenen werkelijk verbruik (voor een periode)
- berekenen werkelijke stookkosten (rekening houden met de buitentemperatuur)
- signaleren extreme verbruiksafwijkingen
- werkelijke kosten vs streefkosten
- werkelijk verbruik vs streefverbruik
- cumulatieve besparing
- verbruikvergelijking van twee willekeurige stookjaren
- temperatuurvergelijking van twee willekeurige stookjaren
- en nog veel meer.......

NIEUW

Alles wordt op heldere wijze gepresenteerd als lijst of grafisch,op scherm of papier en u kunt tot 5 jaar terug.

ABSOLUUT GEEN MAANDELIJKSE DISCIPLINE NOODZAKELIJK. U brengt, wanneer u maar wilt en zo vaak u maar wilt uw gasmeterstand in. Desgewenst brengt u alleen de begin- en eindstand van een jaar in. U kunt er dus direkt mee aan de slag!

GAS! is de voor thuisgebruik geschikte versie van ERBIS. ERBIS wordt door vele grote bedrijven en overheidsinstellingen gebruikt ten behoeve van beheersing van het energieverbruik voor grote gebouwen en gebouwencomplexen.

175,- /stuk incl BTW
(geen grafische kaart vereist)

WISKUNDE

1e klas voortgezet onderwijs

Wiskunde wordt nu (nog) leuker!

Dit veelgeprezen softwarepakket is speciaal voor kinderen in de leeftijd van 12 tot 13 jaar ontwikkeld. Een aantal onderdelen kan ook al gebruikt worden in groep 8 van het basisonderwijs. De bediening is zo eenvoudig dat een gebruiks-aanwijzing ontbreekt. De volgende onderwerpen komen uitgebreid aan de orde:
- hoeken
- omtrek & oppervlakte
- lijnspiegelen
- rekenen
- negatieve getallen
- coördinaten
- vergelijkingen
- een spelletje

Alle onderdelen zijn apart inzetbaar. Door middel van diverse grafische voorstellingen en animaties wordt de leerstof helder toegelicht. Dit programma is een komplete en gevarieerde oefen- en ondersteuningsstof waarmee iedereen zelfstandig aan de slag kan. Het programma legt uit en doet oplossingsmethodes aan de hand.

119,- /stuk incl BTW

NATUURKUNDE

Wegen & Meten

Een ideaal oefen- en instruktiepakket dat deze lastige stof op een prettige manier aanschouwelijk maakt.
Wegen & Meten behandelt de stof volledig en vormt daarom een afgerond geheel. Het is daarom geschikt voor zowel leerlingen in de tweede als in de derde klas van het voortgezet onderwijs. Het is een praktische instruktie van stof die zich voor de klas soms moeilijk laat uitleggen.
- foutenonderzoek
- soorten en typen
- fouten
- eenheden
- nauwkeurigheid
- werken met tabellen
- gegevens omzetten in grafieken

Aan de hand van diverse, zelf met de PC uit te voeren weegen meetproeven worden de lesonderwerpen op heldere wijze uitgelegd. Met Wegen & Meten kan iedereen volledig zelfstandig en in eigen tempo werken. Wegen & Meten kent meerdere nivo's van hulpverlening.

118,- /stuk incl BTW

LCN LOGO

LCN LOGO maakt programmeren duidelijk!

Als programmeren u wel leuk lijkt maar al die engelse talen u tot wanhoop drijven, gebruik dan LCN-logo, de nederlandstalige programmeertaal die in het voortgezet onderwijs wordt gebruikt nu ook voor thuis.
LCN LOGO is meer dan alleen een programmeertaal: het is een komplete nederlandstalige programmeer-omgeving. LCN LOGO wordt met een krachtige editor en syntax-checker geleverd. Dit betekent dat wat u programmeert direkt op juistheid wordt gekontroleerd.

In de uitgebreide nederlandstalige handleiding staan veel praktische voorbeelden. Om het helemaal kompleet te maken heeft NICOO het boek "Leren met LCN-LOGO" van Academic Service bijgevoegd.

MAAK lijntje
FUNK neer
vooruit 500
op
achteruit 500

Met LCN LOGO worden zaken als cursorbeweging, rekenen, bestandbenadering, grafisch werken (turtle graphics/tekeningen programmeren), lijsten maken, schermbenadering, enzovoorts begrijpelijk.

395,- /stuk incl BTW

Alle pakketten van NICOO-software zijn geschikt voor IBM/PC's of 100% compatibles (identieken) of IBM/PS2, werkend met het besturingssysteem MS-DOS of PC-DOS en met een grafische kaart: Hercules, CGA, EGA, MCGA e.d.. Indien dit voor een bepaald pakket anders is, dan is dat bij de beschrijving vermeld.

Hierbij bestel ik de volgende programma's:

naam	prijs	demo	pakketkode
❑ wiskunde 1e klas voortgezet onderwijs	f 119,--	f 19,--	WI-1
❑ natuurkunde: wegen en meten	f 118,--	f 18,--	NA-1
❑ programmeertaal LCN LOGO + boek	f 395,--	f 27,50	LOGO
❑ energiebesparingspakket GAS!	f 175,--	geen	GAS

alle bedragen incl 18,5% BTW en verzendkosten

❑ ik ontvang liever eerst een demo-versie van het door mij hierboven aangekruiste pakket. (LET OP: niet van elk pakket is een demo verkrijgbaar. De prijs van de demo staat in de kolom 'demo')

ik ontvang de software graag op: ❑ 5,25 inch diskette, of ❑ 3,5 inch diskette

❑ ik heb het bedrag overgemaakt op uw bankrekening 53.46.38.074*)

❑ ik heb het bedrag overgemaakt op uw girorekening 3560400*)

❑ ik betaal de postbode en houd rekening met *f* 10,-- rembourskosten

❑ ik heb een girobetaalkaart, bank- of eurocheque bijgesloten

(*levering na ontvangst van uw betaling) H

Naam: ____

Telefoon: ____

Adres: ____

Postkode/Plaats: ____

Stuur deze bon in een gesloten ongefrankeerde enveloppe (cheques bijsluiten indien u daarmee betaalt) naar NICOO-software, Antwoordnummer 2102, 6800 WR Arnhem.

*)overboeking t.n.v NICOO-software te Arnhem o.v.v. de pakketkode(s)

NICOO-Software Jansbuitensingel 7-8 6811 AA Arnhem Telefoon 085-513555

Seriële tobberij

onder redactie van Ed Baars

Hoewel dit themanummer over tekstverwerkers gaat, zal ik me daar in deze rubriek niet aan storen. Niet omdat er op dat gebied geen vragen zouden zijn. Vragen genoeg, maar allemaal over problemen met commerciële software. En daar geef ik geen antwoord op want de service voor die software laat ik graag over aan de leveranciers. Voor dit nummer voegde ik vele communicatie-vragen samen en bestreed een windmolen...

Connect?

P. de Vries uit Apeldoorn heeft wat lopen zeulen met zijn PC. Hij kocht het door Bert Gulikers in HCC Nieuwsbrief 118 besproken Tornado kaartmodem, zette het in zijn UNISYS machine en belde vanaf de zaak in Amsterdam naar diverse bulletinboards in Nederland. Probleemloos. Vervolgens nam hij de complete machine mee naar huis in Apeldoorn, belde rond en kreeg geen verbinding. Hij weer met de handel naar Amsterdam en ja hoor... Als een trein! Weer terug in Apeldoorn, maar vanaf een ander adres (in De Maten) geprobeerd en... noppes. De bel gaat wel over, maar geen enkel BBS neemt op. Niemand van UNISYS, waar hij werkt, kan de fout vinden. De modemleverancier wijst erop dat het ding het doet (in Amsterdam) en de PTT vraagt (aan ons kan het niet liggen, meneer) voorrijkosten.

Oeverloos bellen met de PTT leverde een lange lijst op van functionarissen die niet wisten wat een modem was. Maar een telefoontje met **Ron Goossens** van FIDO Apeldoorn werkte verhelderend. Hij woont op een steenworp afstand bij u vandaan, zijn telefoonnummer begint met dezelfde combinatie en hij belt dus via dezelfde -- overigens splinternieuwe Full Digital Ericsson PRXA - centrale zonder problemen. Daar de wijk 'De Maten' op een andere centrale is aangesloten en u daar hetzelfde probleem tegenkwam moet het probleem tòch bij het modem worden gezocht. Daar de bel wèl overgaat zou de 'wekstroom' van het modem wel eens te zwak kunnen zijn voor sommige centrales, hoe modern ze ook zijn. Die wekstroom zou, aldus enkele sysops, kunnen worden versterkt door de in het modem gebouwde luidspreker uit te schakelen.

Viditel

C. Tegenbosch uit Leveroy is een van de vele briefschrijvers die slechte ervaringen met Viditel hebben. Hij kocht dat Tornado-modem ook en wil Viditellen via het pakket G&B-View. Hij schrijft:

Als ik via Telepad (nr. 06-8424) naar Viditel bel krijg ik de foutmelding: 'Er is al een verbinding'. Toen ik de PTT belde en vroeg wat Telepad eigenlijk was, kon men mij dat niet vertellen.

Dat 'Er is al een verbinding' klopt wel. Eenmaal in Datanet hoeft u niet nogmaals te bellen. En over de PTT voel ik met u mee. Dagenlang heb ik daar hemel en aarde moeten bewegen voordat ik de voor simpele gebruikers toch broodnodige informatie over deze openbare dienst op tafel had. PTT, let op uw saeck!

Een poging om voor eens en voor al duidelijkheid te verschaffen. Allereerst dat telefoonnummer 06-8424. Het staat in alle telefoongidsen. Hoewel de PTT die pillen zèlf maakt, schijnt wijziging ervan, net als voor gewone mensen, moeilijk te zijn. En dat vinden ze vreselijk, want het klopt niet. Weggooien dus!

Er zijn drie manieren om in Viditel te geraken:

- 06-8421 voor hen die werken met de V.23 norm (1200/75 Baud). U moet werken met een communicatieprogramma dat de Videotex Prestelbeelden aankan (Videotex) **en dat lukt dus niet met de programma's die u gebruikt om naar FIDO te bellen.**
- 070-151717 voor hen die werken met de V22 norm (1200 Baud Full Duplex). Ook hier hebt u Videotex nodig.
- 070-151919, deze aansluiting werkt met gewone programma's als Procomm en Kermit. De beelden zijn dan minder mooi, maar het werkt. Alle baudrate's zijn mogelijk: 1200/75, 300fd, 1200fd en 2400fd. **In tegenstelling dus, tot wat Bert Gulikers in de vorige brievenbus poneerde. Foei!**

Voor al deze lijnen geldt: even pariteit, 7 databits en 1 stopbit. En ƒ 10,- per maand betalen, anders komt u er ècht niet in!

Telepad

Alwéér. Alle door mij geraadpleegde PTT-diensten verkondigden aanvankelijk de grootste blunders, die ik als betrekkelijke nitwit kon doorprikken, waarna men mij verschrikt doorverbond met een steeds hogere aanpalend superieur. En ja, een folder kon ik krijgen. Ik verwachtte hoogglans en vierkleurendruk. Ik ontving een pak morsige stencils waarin juichend over onbeduidende bijzaken werd geneuzeld door het zo aardig schrijvende neefje van de koffiedame. Na vier dagen vriendelijk vragen en tenslotte een getergd schelden kreeg ik **Hans Meyerink** aan de lijn. De enige PTT'er die er verstand van heeft en er ook nog enthousiast en in mensentaal over kan praten.

Telepad schept de mogelijkheid om vanuit het normale telefoonnet in Datanet te komen. Het net waarop vele bedrijven hun computers hebben aangesloten (Viditel is via Telepad dus **niet** te bereiken). Er zijn er twee van:

- Telepad 1 is een asynchroon net waarop vooral zakelijke diensten zitten. Er worden bijvoorbeeld creditcards over geverifiëerd. Er kan op alle baudrates worden gebeld met gewone communicatieprogramma's. Iedereen mag er **van de PTT** ongeïdentificeerd in, maar dat is een loze reclamekreet. Geen van de aangesloten diensten is namelijk bereid u toe te laten, want de Host draait dan op voor de kosten van het gebruik van Datanet. Wie het toch wil proberen krijgt na het totstandkomen van de verbinding de vraag 'TER' op het scherm. Het juiste antwoord daarop is 'A [Return]'. Er verschijnt dan een menuutje waarbij u een (onbekende) dienstnaam kunt intypen of een overzicht van diensten kunt opvragen. Slechts een klein aantal diensten wordt dan getoond (de meeste zijn onzichtbaar) en voor al die diensten is een identificatiecode en/of een password nodig. Ik wens de hackers onder u sterkte...

- Telepad 2 is ook asynchroon en werkt op dezelfde manier en op alle baudrates, maar vereist weer dat Videotex communicatieprogramma. Dit net wordt gebruikt door o.a. banken (Telebanking), reisbureau's (boekingen), Girotel etc. Ook Comnet is via dit pad te bereiken. Wie erop wil betaalt ƒ 30,-

abonnementsgeld, waarna een code en een password wordt verstrekt. Die code is nodig om u de kosten voor het gebruik van Datanet en de verbruikte computertijd bij de aangeslotenen in rekening te brengen. Ongeïdentificeerd bellen kan ook hier. Sommige aangeslotenen laten dat toe, maar wie dat zijn is mij onbekend.

Voor beide geldt: even pariteit, 7 databits en 1 stopbit. De lijst van regionale telefoonnummers is te lang om hier te reproduceren. Wie zijn regionummer wil weten kan dat opvragen bij de PTT: 070-438611.

BASICODE

Robert Tiemesen uit Stokkum heeft een vraag die mijzelf ook al enige tijd intrigeert, namelijk:

...Bestaat er een verschil tussen de bekende Basicode 2 van de NOS en de Basicode 3 die we van de TROS horen. Zo ja, waar vind ik en wat kost een vertaalprogramma en een interface voor mijn XT?

Eerst maar even antwoord op een niet gestelde vraag. Waarom gebruiken we nog Basicode 2 als er een versie 3 bestaat?

Het kostte veel rondbellen. Je zou kunnen zeggen dat Nederland verdeeld is in twee kampen: zij die versie 2 uit 1 ontwikkelden en zij die versie 2 verbeterden naar 3. De eersten zitten bij de NOS en de laatsten bevolken het TROS kamp. Ze vinden elkaar niet ècht aardig. Verder is het nog leuk te weten dat Radio DDR Basicode 3 heeft ontdekt en dat vorige maand de eerste uitzending plaatsvond. Vast staat nu al, dat de eeuwige gewoonte van Oostduitsers om naar de Westradio te luisteren is doorbroken. Nu zitten de Westduitse computeraars wekelijks aan de DDR-radio gekluisterd.

De belangrijkste verschillen tussen Basicode 2 en 3 zijn dat versie 3 onder nummer 1000 routines kent die:

- grafische mode mogelijk maken
- hoogte, lengte en volume regelen van tonen, waardoor muziek mogelijk is
- het werken met bestanden ondersteunen
- get en inkey$ statements toestaan
- het gebruik van cursortoetsen standaardiseren
- toestaan hoofd- en kleine letters door elkaar te gebruiken en te herkennen (OK J/N?...j/n)

Overigens kan Basicode 3 de 2-versie probleemloos aan. Omgekeerd lukt ook, maar waar de nieuwe routines worden aangesproken moet de zaak worden aangepast.

Wie méér wil weten:

- koopt het Basicode 3 boek, ISBN 90 201 2111 1, *f* 32,50. (inclusief cassette met vertaalprogramma)
- of schrijft een briefje naar: Tros Basicode, Postbus 450, 1200 AL Hilversum,
- of, en voor Basicode 2: Hobbyscoop, Postbus 1200, 1200 BJ Hilversum. Tel. 035-772081.

Wie?

Zodra mensen naar zeer specifieke software vragen moet ik het antwoord schuldig blijven. Zo er al een catalogus van bestaat is die nooit volledig en beslaat tientallen CD's. Hier volgen er een paar:

B. Vertegaal uit Hazerswoude vond het in nummer 118 besproken 'Personal Composer System/2' wat èrg duur en vraagt of er een voor de amateur betaalbaar programma bestaat, waarmee hij bladmuziek kan produceren, afdrukken en per stem (of geheel van stemmen) kan afspelen op zijn XT met matrixprinter (Iets à la Professional Composer voor de Mac).

A. Gras uit Castricum houdt met EZ-CALC en K-GRAPH op zijn Atari 520 zeil- en biljartscores bij. Daarvoor moet er gesorteerd worden. Met SORT kan wel een kolom binnen het vel worden gesorteerd, maar hoe sorteer je andersom? Dus vellen in volgorde volgens een kolom? Als dat niet mogelijk is, met welke software dan wèl?

J. Reijnen uit Nijmegen stuurde me een stapel met enge plaatjes, waarvan ik er hier eentje afdruk. Hij vraagt of iemand een goedkoop tekenprogramma operationeel heeft waarmee hij ze driedimensionaal kan maken, om ze vervolgens weer door te snijden. Tjesses!

Ooit beschreef ik in dit blad een dergelijk programma van de firma Calma uit Canada (die overigens ook een vestiging in Nederland heeft). Het kostte tonnen...

Breien

Helpen dit soort oproepen nu? Jazeker, want voor **F. Spelbos** uit Culemborg (zie nummer 119) heb ik goed nieuws. Ik ontving een brief van Mevr. de Haas van de Tulip gg. Zij is een weefster die een schat aan - ook internationale - informatie over software op handwerkgebied heeft verzameld. Ze ontwerpt alles wat ze maakt geheel geautomatiseerd, en zou het liefst een gebruikersgroep op dit gebied beginnen. En niet alleen voor DOSsers! Haar adres is:
H.J.W. de Haas-Siertsma, Noordwachter 51, 1503 VK Zaandam, telefoon 075-172294. □

D'PAINT 2

Bert Meppelink uit Giethoorn las de test ervan in nummer 116 en miste iets:

...Met de Amiga-versie kon je vroeger het beeld negatief maken, zodat de - zwarte - achtergrond de linten en de printkop niet zo snel naar de maan hielp. Deze versie voor de XT met Herculeskaart blijkt dat niet te kunnen. Of toch?

Ja hoor, dat kan 'ie wel, maar tester Berend Harmens heeft er lang naar moeten zoeken, want het handboek rept er niet over. Ga na het laden van de tekening naar het colour-menu bovenin. Kies voor back <-> fore picture en de zaak is gepiept. Wèl zou ik vooraf de tekening even saven!

COM3-COM4

Cees van den Berg uit Grubbenvorst heeft aan de twee poorten op de seriële kaart van zijn XT niet genoeg, want op COM1 zit de muis en op COM2 de digitizer. Het modem zag 'ie graag op COM3 en hij kocht een tweede RS232-kaart. Helaas:

...DOS stuurt die tweede kaart niet aan. Anderhalf jaar lang hoor ik van van allerlei mensen die er verstand van menen te hebben wat anders. DOS zou het niet aankunnen... Het zou alleen kunnen met DOS 3.3... Het kan alleen met speciale software... Alles geprobeerd en niets werkt.
De adressen van kaart 1 zijn:

```
COM1: 3F8-3FF supported by DOS
      3E8-3EF not supported by DOS
COM2: 2F8-2FF supported by DOS
      2E8-2EF not supported by DOS
```

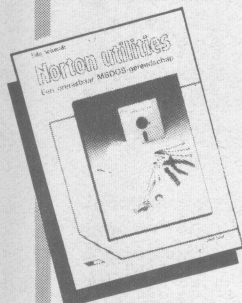
De tweede kaart heeft geen dipswitches, wèl jumpers.

Het kan wèl, maar DOS kan COM3 niet zo maar aan. Dat betekent echter niet dat u hem niet gebruiken kunt. Olf van Rijen van FIDO Amsterdam vertelde me dat een communicatieprogramma als Procomm moeiteloos op de 'not supported by DOS' poorten kan worden ingesteld, zonder dat DOS zèlf ermee werken kan!
Wilt u die tweede kaart echter volledig (en dus ook door DOS) bereikbaar maken, dan kunt u hem volgens Olf instellen als volgt:
COM3: 2E8-2EF
COM4: 2E0-2E7
Deze adressering **moet** ook op uw kaart (met de jumpertjes) instelbaar zijn. Zie daarvoor uw manual. Mocht u dat niet hebben dan kunt u nog terecht bij het boek '180 tips en truuks voor MS-DOS' van Pim Oets, of het uitstekende boek dat Wim Bolkensteyn besprak in nummer 119: 'PC Intern 2.0'. Aan de hand van dat boek, en naar aanleiding van uw vraag, schreef Wim een kort programmaatje, waarmee de zaak softwarematig kan worden geklaard. Dat programma wordt in het volgende nummer als 'KLIK' gepubliceerd.

Tijdens de HCC-dagen zijn wij weer present.

ELEKTUUR

Op onze stand zijn o.a. de laatst verschenen boeken verkrijgbaar:

Norton Utilities een onmisbaar MS-DOS gereedschap

Peter Norton is de auteur van de beroemde Norton Utilities. Deze software heeft betrekking op allerlei "huishoudelijke" zaken rond software en data op diskette en vaste schijf. Een heel bekende mogelijkheid is het redden van per ongeluk gewiste databestanden, maar er zijn nog véél meer andere gebruiksmogelijkheden. Dit boek maakt de Norton Utilities óók toegankelijk voor de vele gebruikers die van huisuit minder goed met (software-)gereedschap denken om te kunnen gaan. Het eerste deel van het boek beschrijft de wijdverbreide oudere versie 3.1; het tweede deel gaat uitgebreid in op de nieuwe versie 4.0 (èn de allernieuwste subversie 4.01) en op de zogenaamde Advanced Version. De Norton Utilities zijn in dit boek gebruikt om een aantal nederlandstalige menuschermen te maken, die in een aanhangsel zijn opgenomen.

304 blz., f 49,50/Bfrs. 990
ISBN 90-70160-67-6
Formaat: 23,5 × 17 cm

het PA-handboek
Alles over podium-geluidsinstallaties

Dit boek behandelt een aantal elementaire begrippen uit de elektro-akoestiek. De diverse onderdelen van een PA-systeem vormen het onderwerp van het tweede deel van dit boek. Er wordt in het bijzonder ingegaan op de verscheidenheid van de commercieel verkrijgbare apparaten. Op basis van de eigen behoefte ontstaat een zinvolle, praktische keuze van apparatuur, op basis waarvan beslissingen tot de aanschaf kunnen worden genomen. Het derde deel van dit boek gaat in op de praktische omgang met een PA-systeem. Daarbij komen vooral praktische problemen, en de oplossingen daarvan, aan de orde.

212 blz., f 39,50/Bfrs. 790
ISBN 90-70160-76-5
Formaat: 23,5 × 17 cm

Databoek periferie-chips
van alle bekende μP-families

Dit boek behandelt de belangrijkste familie-gebonden chips, die speciaal zijn ontwikkeld voor samenwerking met een specifieke mikroprocessor (-familie). Met name de chips voor de families 6500, 68000, 8088, 8086, 80186 en 80386 krijgen veel aandacht, waardoor het binnenwerk van alle moderne homecomputers en personal computers wordt belicht. Het boek is met name van belang bij het ontwerpen van uitbreidingen van de hardware en bij de inpassing van de interne en externe software die daarmee gepaard gaat. Naast de eigenlijke chip-data zijn familie-overzichten, kruisreferenties en een overzicht van importeurs en leveranciers in Nederland en België opgenomen.

416 blz., f 49,50/Bfrs. 990
ISBN 90-70160-77-3
Formaat: 21 × 14 cm

EEN BEZOEK AAN ONZE STANDS IN DE MARGRIETHAL IS ZEER ZEKER DE MOEITE WAARD

(Standnr: M1038, 1042, 1046 en 2043)

PROFITEER TIJDENS DE HCC- DAGEN VAN ONZE SPECIALE HCC-AANBIEDINGEN.

Een tipje van de sluier willen wij alvast oplichten:

o.a.:
* Elektronica-Zakboekje '90 f 9,75
* Abonnementaanbieding
* Kortingen op printen

Babytypen in PASCAL

LISTING

Wim Bolkensteyn

Dit schitterende programma zorgt er voor dat de woorden letter voor letter op het beeldscherm komen, ongeacht de ingedrukte toets.
Wie schrijft ditzelfde programma in (GW)BASIC? (red.)

Dit programma dient voor het geven van type demonstraties door hele kleine kinderen, die net een beetje regelmatig op het toetsenbord kunnen slaan. Alle opa's en oma's zijn diep onder de indruk van zoiets. Ook met een duif en een handje vol zaad kan er iets leuks worden gemaakt. U moet dan wel de tekst aanpassen.

```
program baby_typen; { gemaakt door Wim Bolkensteyn 1 aug 1989 }

uses Crt;

var
 Ch : char;

procedure init;
     begin
         writeln(' ');   { begin op nieuwe regel }
         writeln(' ');   { nog een lege regel    }
     end;

procedure PutChr(strb:string);
    var
      i  : integer;
      le : integer;
    begin
      i  := 0;
      le := length(strb);
       repeat
          Ch := readKey;
          if Ch ='*' then   { * breekt programma voortijdig af }
          halt;
          inc (i);
          write(copy(strb,i,1));
       until i>le;
          writeln('');      { ga naar nieuwe regel }
     end;

   begin     { Hier staat het verhaal }
      init;
      PutChr('Hallo allemaal');
      Putchr('');
      Putchr('Zoals je kunt zien kan ik al een beetje typen');
      Putchr('op de computer. Dat heb ik gisteren van mijn papa');
      Putchr('geleerd. Vind jij dat niet heel erg knap van mij ??');
      Putchr('Ik vind het niet zo moeilijk hoor.');
      putchr('Waar zullen we het nu eens over hebben?');
      putchr('Kun jij ook een briefje typen? Ik wel hoor.');
      putchr('Leuk is dat. Steeds meer letters op het scherm.');
      putchr('Daaaag, dit was het dan, nu komt het einde,');
      putchr(' ');
      putchr('kusjes van Dinesh');
   end.
```

LISTING

Commodore 128 en CP/M, 10 (slot)

Het gonst de laatste tijd van de geruchten over virussen in computers. Hoewel de C 128 zonder harde schijf niet erg kwetsbaar is wilde ik toch graag zien wat programma's allemaal naar de drives sturen. Het concept beschreven in deel 5 van deze serie (HCC Nieuwsbrief 106) leent zich uitstekend om de communicatie tussen computer en drives zichtbaar te maken.

Huib van de Donk

Met de daar beschreven Residential System Extensions (RSX), uitbreidingen van het operating system, kan een programmaatje aan het systeem worden toegevoegd dat permanent in het geheugen aanwezig blijft.

ONDERSCHEPPEN Het hier gepubliceerde programma onderschept elke bdos call (call 0005), om er vervolgens de drivefuncties uit te lichten, deze acties op de statusbalk te tonen en tenslotte alsnog de bdos call uit te voeren.
Het eerste deel (macro display) lijkt sterk op CLOCK.MAC uit deel 5, alleen is het klok-display wat verschoven om ruimte te krijgen en is de code iets verbeterd.

In het blok FTEST, in feite de start van het programma, wordt elk bdos callnummer hexadecimaal uitgerekend en naar de statusbalk gestuurd. Vervolgens wordt gekeken of bdos 98 aangeroepen werd, zo ja dan wordt er gebeld.
Als één van de 'file' bdos calls (15..22, 33, 34) werd aangeroepen dan wordt dit met een 1-letter code aangegeven: 'O' voor openen, 'W' voor schrijven, enzovoort. Hier kunnen eenvoudig andere bdos functies aan toegevoegd worden.

In het FCB (File Control Block) staat de filenaam als volgt:

byte nummer	hex code	ASCII	
0	00		default drive (1=A:, 2=B: etc.)
1	43	C	
2	4C	L	
3	20		spatie
.	.	.	
.	.	.	
9	43	C	
10	4F	O	
11	4D	M	

FCB_DISP zet de drive en filenaam op de statusregel. Wederom is het verstandig om tijdens het experimenteren de remove flag op FFh te zetten, zodat er niet telkens een programma aan het operating system wordt toegevoegd. Door het veranderen van de vrij beschikbare geheugenruimte moeten programma's die voor de toevoeging van een RSX zijn gecompileerd opnieuw gecompileerd worden, anders kunnen bijvoorbeeld variabelen in de RSX opgeslagen worden.

VERBETERINGEN In de listing zijn nog enkele suggesties voor verbeteringen opgenomen die ik niet heb doorgevoerd, omdat het programma al enkele maanden perfect werkt. In deel 5 staat hoe een en ander geassembleerd en gelinkt moet worden. In het kort:

```
M80=KLOKDISK, LINK KLOKDISK[OP],

REN KLOKDISK.RSX=KLOKDISK.PRL en

GENCOM TIMESET KLOKDISK.
```

TIMESET mag ieder ander programma zijn, mits het een COM file is (????????.COM). Ook kan door middel van GENCOM KLOKDISK[null] de file KLOKDISK.COM aangemaakt worden, die direct uitvoerbaar is.
Met dit programma kunnen allerlei hulpfiles van tekstverwerkers en linkers zichtbaar worden gemaakt. Het flitst (zeker met een RAM drive) allemaal voorbij. Files worden geopend, gelezen en/of beschreven en gesloten, een lust voor het oog.

EINDE *Zoals de titel al aangaf ben ik aan het eind van mijn CP/M latijn gekomen. Een goed moment om al diegenen die via brieven en telefoontjes gereageerd hebben, met vragen zowel als suggesties, te bedanken. Het is aan jullie en aan de lezers om deze serie voort te zetten. Wij moeten ons door het MS-DOS geweld niet op de kop laten zitten. Hoewel ik inmiddels ook enige MS-DOS schreden heb gezet gaat mijn hart nog steeds naar CP/M uit. Zeker voor machines met een beperkt geheugen een uitstekend systeem, waarmee je eenvoudig output zowel naar het scherm als naar een file kunt sturen (PUT.COM) en waarmee password beveiliging mogelijk is. Probeer dat eens met alleen de MS-DOS systeem schijf! Zet hem op!*

Huib van de Donk.
Telefoon 030-210003 ('s avonds).

N.B. Voor wie hem niet heeft: HCC Nieuwsbrief nummer 106 kan via de bestelservice, zie pagina 83, worden besteld. (red.)

```
.z80    ;KLOKDISK.MAC - RSX PREFIX STRUCTURE
        db  0,0,0,0,0,0 ;serie nummer
        jp  ftest       ;begin programma
next:   db  0c3H        ;hier zet GENCOM
        dw  0           ;nieuwe bdos adres
prev:   dw  0           ;vorige RSX
remov:db    0h          ;remove flag set
nobnk:db    0           ;     FFh tijdens
        db  'Hvd DONK'  ;     uitproberen
space:ds    3
display macro  time,x ;toon tijd op pos. x
  ld    a,(time)
  and   0f0h       ;alleen linker nibble
  rra
  rra
  rra
  rra              ;nibble naar rechts
  add   a,30h      ;30h='0'-> ASCII
  ld    d,a        ;naar
  ld    e,093h+x ;adres 793+x
  call  video      ;in video RAM
```

```
 ld   a,(time)
 and  0fh        ;alleen rechter nibble
 add  a,30h
 ld   d,a
 inc  e
 call video      ;in video RAM
endm
ftest:
 ld   (oldstack),sp  ;bewaar stackpointer
 ld   sp,locstack    ;eigen stack
 push bc         ;bewaar registers
 push de
 push bc         ;bdos no extra opslaan
 ex   de,hl      ;fcb pointer in HL zetten
 ld   a,c        ;toon bdos no
 ld   (min$),a   ;bewaar voor r.nibble
 and  0f0h       ;alleen linker nibble
 rra
 rra
 rra
 rra             ;nibble naar rechts
 call hex        ;maak er hex code van
 ld   d,a
 ld   e,0A3h     ;naar de status balk
 call video      ;op positie A3h
 ld   a,(min$)   ;haal bdos no op
 and  0fh        ;alleen rechter nibble
 call hex
 ld   d,a
 inc  e          ;een positie verder
 call video
 pop  bc         ;haal bdos no op
 ld   a,c        ;kan ook via (min$)
 cp   98         ;bdos 98 ?
 jp   z,bel      ;ja, bel!
 cp   15         ;jump tabel voor bdos
 jp   z,open     ;calls, die met tekst op
 cp   16         ;de status balk moeten
 jp   z,close    ;verschijnen
 cp   17
 jp   z,search
 cp   18
 jp   z,snext
 cp   19
 jp   z,delete
 cp   20
 jp   z,read
 cp   21
 jp   z,write
 cp   22
 jp   z,make
 cp   33
 jp   z,rrandom
 cp   34
 jp   z,wrandom
 jp   continue   ;andere bdos call
hex:             ;decimaal -> hexadecimaal
 ld   d,a
 sub  0Ah        ;>10 ?
 ld   a,d
 jp   p,plus     ;ja
 add  a,30h      ;30h='0'
 jp   min        ;'0'...'9'
plus:
 add  a,37h      ;'A'...'F'
min:
 ret
```

```
open:
 ld   d,'b'      ;'bdos' op status balk
 ld   e,09Eh     ;zetten
 call video
 ld   d,'d'
 inc  e
 call video
 ld   d,'o'
 inc  e
 call video
 ld   d,'s'
 inc  e
 call video
 ld   a,0Fh      ;status balk revers video
 ld   (hi-1),a   ;high byte video adress
 ld   d,0cfh     ;revers bit set
 ld   e,080h     ;vanaf dit low byte
revers:          ;in attribute video RAM
 call video      ;zetten
 inc  e
 ld   a,e
 cp   0d0h       ;tot dit low byte
 jp   nz,revers
 ld   a,7
 ld   (hi-1),a   ;high byte herstellen
 ld   d,'O'      ;zet 'O' op status balk
 call fcb_disp
 jp   klok       ;klok tonen
close:
 ld   d,'C'      ;zet 'C' op status balk
 call fcb_disp
 jp   continue   ;herstel reg. en doe bdos
search:
 ld   d,'S'      ;etc.
 call fcb_disp
 jp   continue
snext:
 ld   d,'N'
 call fcb_disp
 jp   continue
delete:
 ld   d,'D'
 call fcb_disp
 jp   continue
read:
 ld   d,'R'
 call fcb_disp
 jp   continue
write:
 ld   d,'W'
 call fcb_disp
 jp   continue
make:
 ld   d,'M'
 call fcb_disp
 jp   continue
rrandom:
 ld   d,'r'
 call fcb_disp
 jp   continue
wrandom:
 ld   d,'w'
 call fcb_disp
 jp   continue
fcb_disp:        ;toon filenaam uit
 ld   e,0AEh     ;File Control Block
 call video      ;eerst nog de letter
```

```
 ld   e,0B1h     ;low byte video adress
 ld   a,(hl)     ;HL wijst naar drive
 add  a,064      ;'@'=default, 'A', 'B'...
 ld   d,a
 call video
 ld   d,':'
 inc  e
 call video
l:inc hl
 ld   d,(hl)
 inc  e
 call video
 ld   a,e
 cp   0BDh       ;B1...BD=12 karakters
 jp   nz,l
 ret
bel:
 ld   c,2
 ld   e,7        ;bel
 call next
klok:
 ld   c,105
 ld   de,dat$    ;get date & time
 call next       ;call bdos
 display hour$,0
 ld   d,':'
 ld   e,095h
 call video
 display min$,3
 ld   c,98       ;als nog bdos 98 (over-
@RA continue  ; dig, zie pop bc)
dat$: dw   0
hour$:db   0
min$: db   0
video:           ;zet inhoud D op offset E
 ld   bc,0d600h  ;output naar video RAM
 ld   a,18       ;reg 18
 out  (c),a
 call in         ;poort ready?
 inc  bc
 ld   a,7        ;hi adres =7
hi:  out  (c),a
 dec  bc
 ld   a,19       ;reg 19
 out  (c),a
 call in
 inc  bc
 out (c),e       ;offset
 dec  bc
 ld   a,31       ;reg 31
 out  (c),a
 call in
 inc  bc
 out (c),d       ;zet D weg
 ret
in:in a,(c)      ;loop tot poort ready
 bit  7,a
 jp   z,in
 ret
continue:
 pop de          ;herstel registers
 pop bc
 ld   sp,(oldstack)  ;herstel stack
 jp   next
oldstack: dw
      ds 32
locstack:
end              ;over and out.
```

COMPUTER · CASH & CAR

In onze schitterende nieuwe showroom van 1.200m² oppervlakte vindt u alle denkbare computerapparatuur van gerenommeerde merken tegen de **laagst** mogelijke prijzen. Alles uit voorraad leverbaar; vandaag bestellen, morgen in huis. Eigen service-dienst èn volledige fabrieks- en/of importeurs-

MICRO-COMPUTERS

PHILIPS

NMS 9100 8088	8Mhz	768Kb	720/720	fl	1.795.=
NMS 9100 8088	8Mhz	768Kb	360/720	fl	1.795.=
NMS 9100 8088	8Mhz	768Kb	20Mb/720	fl	2.125.=
NMS 9100 8088	8Mhz	768Kb	20Mb/720/360	fl	2.275.=
NMS 9126 80286	10Mhz	640Kb	20Mb/1,2/1,44	fl	3.895.=
NMS 9130 80286	10Mhz	640Kb	40Mb/1,2/1,44	fl	4.795.=

PHILIPS

P3120	8088	10Mhz	768Kb	30Mb/360/1,44	fl	3.795.=
P3120	8088	10Mhz	768Kb	40Mb/360/1,44	fl	3.895.=
P3230	80286	12Mhz	1Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	5.495.=
P3230	80286	12Mhz	1Mb	70Mb/1,44	fl	5.795.=
P3345	386SX	16Mhz	1Mb	40Mb/1,44	fl	7.195.=
P3345	386SX	16Mhz	1Mb	99Mb/1,44	fl	8.695.=

COMPAQ

Deskpro 286E	12Mhz	1 Mb	40Mb/1,2	fl	6.650.=
Deskpro 286E	12Mhz	1 Mb	80Mb/1,2	fl	7.250.=

COMPAQ

Deskpro 386S	16Mhz	1 Mb	40Mb/1,2	fl	7.495.=
Deskpro 386S	16Mhz	1 Mb	96Mb/1,2	fl	8.775.=

TULIP

PC Compact 2	10Mhz	640Kb	360/1,44	fl	1.995.=
PC Compact 2	10Mhz	640Kb	20Mb/360	fl	2.275.=
AT Compact 2	12Mhz	1 Mb	20Mb/1,2	fl	3.495.=

TULIP

AT Compact 2	12Mhz	1 Mb	40Mb/1,2	fl	3.795.=
SX Compact 2	16Mhz	1 Mb	20Mb/1,2	fl	3.995.=
SX Compact 2	16Mhz	1 Mb	40Mb/1,2	fl	4.295.=

EPSON

PC/E	8088	10Mhz	640Kb	360/360	fl	1.650.=
PC/E	8088	10Mhz	640Kb	20Mb/360	fl	1.995.=

EPSON

PC AX	80286	12Mhz	640Kb	20Mb/1,2	fl	3.950.=
PC AX	80286	12Mhz	640Kb	40Mb/1,2	fl	4.350.=

LASER

XT-3	8086 + Monitor	640Kb	360/720	fl	1.950.=
XT-3	8086 + Monitor	640Kb	20Mb/360	fl	2.425.=
XT-3	8086 + Monitor	640Kb	20Mb/360/720	fl	2.575.=

LASER

Turbo AT-3 + Monitor	640Kb	20Mb/1,2/1,44	fl	3.595.=
Turbo AT-3 + Monitor	640Kb	40Mb/1,2	fl	3.650.=
Turbo AT-3 + Monitor	640Kb	40Mb/1,2/1,44	fl	3.895.=

COMMODORE

PC 10-III	+ Monitor	640Kb	360/720	fl	1.550.=
PC 20-III	+ Monitor	640Kb	20Mb/360/720	fl	2.095.=

COMMODORE

PC 30-III 286	12Mhz	1 Mb	20Mb/1,44	fl	2.995.=
PC 30-III 286	12Mhz	1 Mb	40Mb/1,44	fl	3.150.=

MITAC

286 VE	80286	16Mhz	1 Mb	20Mb/1,2/1,44	fl	4.795.=
286 VE	80286	16Mhz	1 Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	4.995.=
2386	386SX	16Mhz	1 Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	5.495.=

MITAC

2386	386SX	16Mhz	1 Mb	96Mb/1,2/1,44	fl	6.195.=
386 E	80386	20Mhz	2 Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	7.795.=
386 E	80386	20Mhz	2 Mb	80Mb/1,2/1,44	fl	8.695.=

KLOON XT

XT-2	8088-2	8Mhz	640Kb	360/720	fl	1.350.=
XT-2	8088-2	8Mhz	640Kb	20Mb/360	fl	1.695.=
XT-2	8088-2	8Mhz	640Kb	20Mb/360/720	fl	1.850.=

KLOON AT

Turbo AT 80286	12Mhz	1 Mb	20Mb/1,2/1,44	fl	2.595.=
Turbo AT 80286	12Mhz	1 Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	2.895.=
Turbo AT 80286	12Mhz	1 Mb	80Mb/1,2/1,44	fl	3.095.=

TOWER KLOON 386

Turbo AT 386	20Mhz	1 Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	4.995.=
Turbo AT 386	20Mhz	1 Mb	80Mb/1,2/1,44	fl	5.595.=

TOWER KLOON 286

Turbo AT 80286	12Mhz	1 Mb	20Mb/1,2/1,44	fl	2.995.=
Turbo AT 80286	12Mhz	1 Mb	40Mb/1,2/1,44	fl	3.295.=

LAPTOPS

Compaq SLT286	80286	640Kb	20Mb/1,44	fl	9.950.=

LAPTOPS

Halikan 286 LCD	640Kb	20Mb/720	fl	4.995.=

PRINTERS

MATRIXPRINTERS

Epson LX 400	180 cps	fl	445.=
Epson FX 850	240 cps	fl	1.195.=
Epson FX 1050	240 cps	fl	1.495.=
Epson LQ 400	180 cps	fl	695.=
Epson LQ 850	264 cps	fl	1.495.=
Epson LQ 1050	264 cps	fl	1.895.=
NEC P2200	165 cps	fl	850.=
NEC P6 plus	240 cps	fl	1.375.=
NEC P7 plus	240 cps	fl	1.825.=
Star LC-10	144 cps	fl	395.=
Star LC-2410	170 cps	fl	675.=
Star NB-2410	216 cps	fl	1.195.=
Star FR-10	300 cps	fl	1.125.=
Star FR-15	300 cps	fl	1.450.=
Brother M-1209	120 cps	fl	495.=
Brother M-1409	180 cps	fl	795.=
Brother M-1818	300 cps	fl	1.075.=
Brother M-1918	300 cps	fl	1.195.=
Brother M-1824	225 cps	fl	1.395.=
Brother M-1924	225 cps	fl	1.675.=
Panasonic 1180	192 cps	fl	695.=
Panasonic 1124	192 cps	fl	925.=
Philips NMS 1437	160 cps	fl	650.=
Philips NMS 1441	240 cps	fl	1.125.=
Oki 182 I	120 cps	fl	550.=
Oki 320 I	300 cps	fl	1.150.=
Oki 321 I	300 cps	fl	1.595.=
Oki 390 I	270 cps	fl	1.425.=
Oki 391 I	270 cps	fl	1.850.=
Oki 393 I	450 cps	fl	2.695.=
Oki 192 I plus	160 cps	fl	695.=
Seikosha MP1350	300 cps	fl	1.095.=
Canon BJ 130	220 cps	fl	1.995.=

LASERPRINTERS

Brother HL 8 E	8 ppm	fl	5.195.=
Kyocera F-1000	10 ppm	fl	5.350.=
Philips NMS1480	6 ppm	fl	3.495.=
Canon LBP-8 III	8 ppm	fl	5.650.=
Canon LBP-8 IIR	8 ppm	fl	6.995.=
HP Laserjet II P	4 ppm	fl	3.095.=
HP Deskjet		fl	1.395.=
HP Deskjet plus		fl	1.895.=
HP Laserjet II	8 ppm	fl	4.895.=

COMPUTER CASH & CARRY NEDERLAND B.V., PLOEGWEG 4, 5232

RY·NEDERLAND

'N BREED ASSORTIMENT
EEN LAGE PRIJS
SERVICE & ADVIES
EN DE VOLLE GARANTIE

garantie op de koop toe; dat wij u daarnaast deskundig kunnen adviseren bij het maken van uw keuze, spreekt vanzelf. Je bent de grootste of je bent het niet!

ADD-ON

MONITOREN

Philips TTL 7513/23 groen of amber 12"	fl	195.=	Philips LCD 100	CGA 14" .33pt 640x400	fl	1.495.=
Philips TTL 7913/23 groen of amber 12"	fl	245.=	Philips LCD 150	EGA 14" .33pt 640x400	fl	1.695.=
Philips 7BM713/23/43 groen/amber/wit 14"	fl	310.=	Philips 9CM9809	VGA 14" .29pt 850x480	fl	1.075.=
Philips CM8833 CGA 14" .42pt 640x200	fl	665.=	NEC Multis.II A	VGA 14" .31pt 800x560	fl	1.295.=
Philips CM9043 EGA 14" .42pt 640x285	fl	725.=	EIZO 8050S	VGA 14" .28pt 850x450	fl	1.295.=
Philips 9CM053 EGA 14" .39pt 700x350	fl	850.=	EIZO 9060S	VGA 14" .28pt 800x600	fl	1.695.=
Philips 9CM073 EGA 14" .31pt 850x350	fl	995.=	EIZO 9070S	VGA 16" .28pt 1024x768	fl	2.095.=
Philips 7BM749 VGA 14" .31pt 920x480	fl	375.=	EIZO 9500	VGA 20" .31pt 1280x1024	fl	6.995.=

DISKS voor XT			DISKS voor AT			TAPESTREAMERS		
20 Mb + kontroller (65ms)	fl	575.=	40 Mb Seagate (40ms)	fl	775.=	60 Mb Everex intern	fl	1.695.=
20 Mb filecard	fl	695.=	40 Mb Seagate (28ms)	fl	895.=	60 Mb Everex extern	fl	1.995.=
30 Mb + kontroller (65ms)	fl	595.=	40 Mb Seagate (24ms)3,5"	fl	895.=	80 Mb Colorado intern	fl	725.=
360 Kb 5.25 floppydrive	fl	175.=	80 Mb Microp. (28ms)	fl	1.650.=	80 Mb Colorado extern	fl	1.050.=
720 Kb 3.5" floppydrive	fl	165.=	128 Mb Microp. (28ms)	fl	2.695.=	80 Mb Colorado int. PS/2	fl	895.=
1,2 Mb 5.25 floppydrive	fl	295.=	170 Mb Microp. (18ms)	fl	2.895.=	80 Mb Colorado ext. PS/2	fl	1.050.=
1,44Mb 3.5" floppydrive	fl	195.=	380 Mb Microp. (18ms)	fl	5.200.=	500 Mb Colorado intern	fl	2.995.=

VIDEOKAARTEN

EGA Wonder (ATI)	fl	475.=	EGA card Juko 1024	fl	495.=	Color graphics card	fl	120.=
VGA Wonder 256Kb (ATI)	fl	695.=	EGA Ultimate plus	fl	350.=	Color graphics emulation	fl	295.=
VGA Wonder 512Kb (ATI)	fl	895.=	Video Seven VGA adaptor	fl	675.=	Monochroom graphics card	fl	120.=

I/O KAARTEN

Game I/O card twee poorts	fl	75.=	Clock card	fl	100.=	EMS 2 Mb Ram card XT	fl	295.=
I/O plus par/ser/game/cl.	fl	175.=	RS 232C serie card	fl	100.=	EMS 3 Mb Ram card AT	fl	325.=
Magic I/O AT par/ser	fl	225.=	Parallel printer card	fl	75.=	Digicom board 4 poorts	fl	925.=
Floppy controller XT	fl	95.=	Hard-disk controller XT	fl	195.=	Digicom board 8 poorts	fl	1.250.=

NETWERKEN

Getronics ARCNET PC/AT	fl	395.=	Getronics ARCNET PS/2	fl	895.=	Getronics Active HUB	fl	1.198.=

CO-PROCESSORS

8087-2 8 Mhz	fl	325.=	80287-10 10 Mhz	fl	695.=	80387-20 20 Mhz	fl	1.195.=
8087-1 10 Mhz	fl	450.=	80387-SX 16 Mhz	fl	875.=	80387-25 25 Mhz	fl	1.395.=

MODEMS

Philips kaartmod. V21/23	fl	175.=	Getronics GTM2 V21/22	fl	350.=	Getronics GTM4 V21/V23	fl	675.=
Philips kaartmod. V21/22B	fl	495.=	Getronics GTM3 V21/22B	fl	450.=	Getronics GTM4-C V21/V23	fl	595.=
Hyundai kaartmod. V21/22B	fl	245.=	Getronics GTM3-C V21/22B	fl	495.=	Hyundai kaartmodem 2400Bd	fl	245.=

DIVERSEN

Mouse Genius GM6000	fl	95.=	Multi-link serieel kabel	fl	125.=	Handy Scanner HS3000 plus	fl	495.=
CD Rom intern	fl	1.695.=	BAR CODE READER !!!!!!	fl	695.=	Diverse kabels	fl	BEL !
Printer switch kabel	fl	225.=	Noodvoeding/stabilisator	fl	775.=	Diverse add-on kaarten	fl	BEL !
12" anti-reflex filter	fl	45.=	Cleaningkit floppy drives	fl	35.=	CPU standaard	fl	75.=
14" anti-reflex filter	fl	65.=	Monitor zwenkarm	fl	295.=	AT keyboard	fl	135.=
Mobile harddisk-rack	fl	295.=	PC Toolkit	fl	195.=	Keyboard tracking ball	fl	395.=
Genius GT1212 tablet	fl	675.=	Image plotter 8 pens	fl	2.495.=	Keyboard cover	fl	30.=

SOFTWARE

WordPerfect 5.0	Ned	fl	BEL !	Quick Basic 4.5	Eng	fl	199.=	PC Tools de luxe	Eng	fl	225.=
WordPerfect 5.0	Eng	fl	BEL !	Quick C	Eng	fl	199.=	Snelfaktuur 2.0	Ned	fl	125.=
dBase IV	Eng	fl	1.295.=	DTP lite Desktop	Eng	fl	140.=	Snelfaktuur 3.0	Ned	fl	290.=
dBase IV	Ned	fl	1.595.=	Newsmaster Desktop	Eng	fl	175.=	Snelboek	Ned	fl	199.=
Turbo Pascal 5.0	Eng	fl	295.=	TimeWorks + GEM 3	Ned	fl	425.=	Snelboek plus	Ned	fl	370.=
Turbo C 2.0	Eng	fl	295.=	Pageperfect	Eng	fl	195.=	Super kasboek	Ned	fl	124.=
Turbo Basic	Eng	fl	199.=	Planperfect	Eng	fl	525.=	Super kaart	Ned	fl	199.=
Clipper	Eng	fl	1.175.=	Symphony	Eng	fl	1.175.=	Lotus 1-2-3	Eng	fl	975.=

Alle prijzen zijn netto, eksklusief btw en af magazijn. Normaliter zijn alle artikelen op voorraad. Rembourszendingen door geheel Nederland. Vandaag bestellen: Morgen in huis !!!!!!! Magazijn, technische dienst en kantoren geopend: maandag tot en met vrijdag van 9.00 tot 17.30 uur en zaterdag van 9.00 tot 17.00 uur. Prijswijzigingen voorbehouden.

BS 'S-HERTOGENBOSCH. **TEL. 073-420015.** FAX: 31-73415259.

Dumper tekstverwerker in Basic

JONGTALENT

Danilo Tromp

Dumper.bas is een tekstverwerkingsprogramma(atje) dat in staat is om ASCII bestanden te laden, printen, schrijven en min of meer te veranderen.

DE WERKING Als het programma gestart wordt kunnen de besturingstoetsen bekeken worden met info, kan van directory veranderd worden met "Station:\directory" en kan er een bestand ingeladen worden. Als er geen bestand wordt geladen, wordt er een nieuwe file gemaakt. Als het bestand geladen is zijn de volgende toetsen (numeriek toetsenbord) te gebruiken:

PRINTEN Om het bestand te printen moet eerst de toets P ingedrukt worden. Hierna vraagt het programma om Ini-codes. Door deze in te voeren kan de printer ingesteld worden op onderlijnd, NLQ, enzovoort.

```
Dumper door Danilo Tromp, juni 89

De toetsen op het numerieke toetsenbord worden gebruikt

toetsen:
? (op numerieke toetsenbord /):   regel intypen
# (op numerieke toetsenbord *):   naar regel ###
-                             :   regel terug
+                             :   regel verder
home (7)                      :   regel 0
end (1)                       :   laatste regel
Pg Up (9)                     :   page up
Pg Dn (3)                     :   page Down
Del (.)                       :   delete regel
Ins (0)                       :   regel invoegen
P (toets P)                   :   dokument printen (met ini-code)
W (toets W)                   :   write bestand
L (toets L)                   :   load bestand
H (toets H)                   :   HELP (deze tekst)
Enter                         :   einde


druk een toets om verder te gaan
```

```
1 REM dumper door DANILO TROMP 1-4-89
5 DEF SEG=0:POKE &H417,32:DEF SEG:REM numlock geset
10 ON ERROR GOTO 830
20 DIM A$(3000):I=0:D=0
30 SCREEN 0,0,0:WIDTH 80:COLOR 7,0:KEY OFF:CLS
35 INPUT "info ja/nee";A$:IF LEFT$(A$,1)="J" OR LEFT$(A$,1)="j" THEN GOSUB
1100
40 INPUT "station:\directorie ";A$:IF A$="" THEN 50 ELSE CHDIR A$
50 FILES
60 INPUT "te lezen bestand (enter=New file)";FILE$
70 IF FILE$="" THEN
REGEL=0:A$(0)=STRING$(80,32):A$(1)=A$(0):LAATSTEREGEL=1:GOTO 220
80 PRINT "Reading ";FILE$
90 OPEN FILE$ FOR INPUT AS #1
100 CLS:R=3
110 LOCATE 1,1:PRINT "Reading ";FILE$;
120 LINE INPUT #1,A$(I)
130 LOCATE 2,1:PRINT "regel: ";I
140 IF LEN(A$(I))>80 THEN A$(I)=MID$(A$(I),1,80):LOCATE R,1:BEEP:PRINT I;"
:regel langer dan 80 tekens, na 80e teken afgekapt !!";:R=R+1:IF R=25 THEN
R=24
150 LENG=LEN(A$(I)):A$(I)=A$(I)+STRING$(80-LENG,32)
160 I=I+1
170 IF EOF(1) THEN GOTO 190
180 GOTO 120
190 I=I-1:CLOSE:LAATSTEREGEL=I
200 FOR J=I+1 TO I+30:A$(J)=STRING$(80,32):NEXT J
210 REGEL=0
220 CLS
230 LOCATE 23,1:COLOR 0,7:PRINT "use:?(/),#(*),P,W,L,pg up,pg
down,home,end,ins,del(num.keyb.) H=HELP <-1=stop     ";:COLOR 7,0
240 LOCATE 24,1:PRINT "busy with pos.";STRING$(60,32);
250 FOR A=0 TO 21
260 LOCATE 24,16:PRINT A;
270 IF A=0 THEN C=0:CO=7 ELSE C=7:CO=0
280 LOCATE 1+A,1:COLOR C,CO:PRINT A$(A+REGEL);:COLOR 7,0
290 IF REGEL+A=LAATSTEREGEL+1 THEN LOCATE 1+A,1:COLOR C,CO:PRINT "--- LAST
LINE ---";:COLOR 7,0
300 NEXT A
310 LOCATE 24,1:PRINT "Ready (regel:";REGEL;")";STRING$(50,32);
320 POKE 106,0
330 DEF SEG=0:POKE &H417,32:DEF SEG
340 K$=INKEY$
350 IF K$="0" THEN GOTO 500
360 IF K$="1" THEN REGEL=LAATSTEREGEL:GOTO 240
370 IF K$="2" AND REGEL<LAATSTEREGEL THEN REGEL=REGEL+1:GOTO 240
380 IF K$="3" AND REGEL+15<LAATSTEREGEL THEN REGEL=REGEL+15:GOTO 240
390 IF K$="7" THEN REGEL=0:GOTO 240
400 IF K$="8" AND REGEL>0 THEN REGEL=REGEL-1:GOTO 240
410 IF K$="9" AND REGEL-15>=0 THEN REGEL=REGEL-15:GOTO 240
420 IF K$="." THEN GOTO 550
430 IF K$="?" OR K$="/" THEN GOTO 600
440 IF K$="#" OR K$="*" THEN GOTO 790
450 IF K$="l" OR K$="L" THEN RUN
460 IF K$="W" OR K$="w" THEN GOTO 640
470 IF K$="P" OR K$="p" THEN GOTO 960
475 IF K$="H" OR K$="h" THEN GOSUB 1100:GOTO 220
480 IF K$=CHR$(13) THEN GOTO 880
490 GOTO 340
500 FOR A=LAATSTEREGEL+30 TO REGEL STEP-1
510 A$(A+1)=A$(A)
520 NEXT A
530 A$(REGEL)=STRING$(80,32):LAATSTEREGEL=LAATSTEREGEL+1
540 GOTO 240
550 FOR A=REGEL TO LAATSTEREGEL+29
560 A$(A)=A$(A+1)
570 NEXT A
580 LAATSTEREGEL=LAATSTEREGEL-1
```

```
590 GOTO 240
600 LOCATE 24,1:PRINT STRING$(80,32);
610 LOCATE 23,1:COLOR 0,7:PRINT STRING$(80,32);:COLOR 7,0
620 LOCATE 23,1:COLOR 0,7:PRINT "REGEL ";REGEL;" ===>";:COLOR 7,0
630 LOCATE 24,1:BEEP:LINE INPUT A$(REGEL):A$(REGEL)=A$(REGEL)+STRING$(80-
LEN(A$(REGEL)),32):GOTO 220
640 CLS
650 ON ERROR GOTO 930
660 PRINT "weg schrijven als (enter= ";FILE$;" )":INPUT I$
670 IF I$<>"" THEN FILE$=I$
680 PRINT "Writing ";FILE$
690 OPEN FILE$ FOR OUTPUT AS #1
700 CLS:I=0
710 LOCATE 1,1:PRINT "Writing ";FILE$;
720 PRINT #1,A$(I);
730 LOCATE 2,1:PRINT "REGEL: ";I
740 I=I+1
750 IF I=LAATSTEREGEL+1 THEN GOTO 770
760 GOTO 720
770 CLOSE
780 GOTO 220
790 LOCATE 24,1:PRINT STRING$(80,32);:LOCATE 24,1:PRINT "# naar regel:
";:INPUT A:A=INT (A)
800 IF A<0 THEN BEEP:GOTO 790
810 IF A>LAATSTEREGEL THEN BEEP:GOTO 790
820 REGEL=A:GOTO 220
830 IF ERL>190 THEN GOTO 860
840 LOCATE 24,1:PRINT "ERROR, File not found or error in file  <any key>
";CHR$(7);
850 IF INKEY$="" THEN 850 ELSE RUN
860 LOCATE 24,1:PRINT "????? error druk een toets        ";CHR$(7);
870 IF INKEY$="" THEN 870 ELSE RESUME
880 LOCATE 24,1:PRINT "***** STOP ***** press: d=dos,c=continue ";:BEEP
890 IF INKEY$="d" OR INKEY$="D" THEN SAVE "dumper":SYSTEM
900 IF INKEY$="c" OR INKEY$="d" THEN GOTO 310
910 IF INKEY$="0" THEN STOP
920 GOTO 890
930 LOCATE 24,1:BEEP:PRINT "error in filename <any key>";
940 IF INKEY$="" THEN 940
950 RESUME 640
960 CLS
970 PRINT "hoe ini. code invoeren:":PRINT "bv. Bold (27 69)":PRINT "voer
in: 27 <enter> 69 <enter> <enter>":PRINT "laatste enter om te beginnen met
printen":PRINT "verschillende codes achter elkaar mogelijk":PRINT
980 PRINT "NLQ 27 120 1":PRINT "DRAFT 27 120 0":PRINT "SUPERSCRIBT 27 83
0":PRINT "SUBSCRIPT 27 83 1":PRINT "CLEAR SUB/SUP 27 84":PRINT "ONDERLIJND
27 45 (1=on,0=off)":PRINT "ETC.":PRINT "om alle codes te resetten schakel
printer uit/aan": PRINT:PRINT
990 INPUT "ini. code <enter=beginnen met printen dokument> ";B$
1000 IF B$="" THEN GOTO 1020
1010 A=VAL(B$):LPRINT CHR$(A);:GOTO 990
1020 CLS:PRINT "Printing File";
1030 FOR A=0 TO LAATSTEREGEL
1040 LOCATE 2,1:PRINT "regel ";A;:LPRINT A$(A)
1050 NEXT A
1060 GOTO 220
1100 REM help
1105 CLS:COLOR 14,0
1110 PRINT "Dumper door Danilo Tromp, juni 89":PRINT
1120 PRINT "De toetsen op het numerieke toetsenbord worden gebruikt"
1130 PRINT:PRINT "toetsen:"
1140 PRINT "? (op numerieke toetsenbord /):    regel intypen"
1150 PRINT "# (op numerieke toetsenbord *):    naar regel ###"
1160 PRINT "-                               :    regel terug"
1170 PRINT "+                               :    regel verder"
1180 PRINT "home (7)                        :    regel 0     "
1190 PRINT "end (1)                         :    laatste regel"
1200 PRINT "Pg Up (9)                       :    page up"
1210 PRINT "Pg Dn (3)                       :    page Down"
1220 PRINT "Del (.)                         :    delete regel"
1230 PRINT "Ins (0)                         :    regel invoegen"
1240 PRINT "P (toets P)                     :    dokument printen (met ini-
code)"
1250 PRINT "W (toets W)                     :    write bestand"
1260 PRINT "L (toets L)                     :    load bestand"
1270 PRINT "H (toets H)                     :    HELP (deze tekst)"
1280 PRINT "Enter                           :    einde"
1290 PRINT:PRINT
1300 PRINT "druk een toets om verder te gaan"
1310 IF INKEY$="" THEN 1310 ELSE CLS:COLOR 7,0:RETURN
A$(I)):A$(I)=A$(I)+STRING$(80-LENG,32)
160 I=I+1
170 IF EOF(1) THEN GOTO
```


Stoeien met een PC op je zolderkamer is een boeiende bezigheid, waar ongemerkt heel wat uurtjes in gaan zitten. Natuurlijk zou het nòg boeiender zijn als die uren achter de computer ook betaald werden. En dat kàn: als je van je hobby je vak maakt. Want in de wereld van de informatika is grote behoefte aan mensen met een gedegen opleiding achter zich: AMBI of het Praktijkdiploma Informatika (PDI) bij NOVI bijvoorbeeld.

Veel mogelijkheden

Het uitgebreide NOVI-programma is opgebouwd uit meer dan 30 modulen waarmee je letterlijk alle kanten uit kunt. Van software engineer tot opleidingsadviseur, van systeembeheerder tot programmeur en nog veel meer dynamische funkties.
Het minimale nivo waaraan je moet voldoen is MAVO of LBO-C voor PDI, en HAVO voor AMBI.

De beste kans van slagen

Voor het behalen van die diploma's moet natuurlijk wèl eerst iets gebeuren: een goede, praktijkgerichte opleiding.
En daarvoor ben je bij NOVI, het Nederlands Opleidingsinstituut voor Informatika, aan het goede adres. Want NOVI verzorgt al meer dan dertig jaar informatika-onderwijs op hoog nivo. Mondeling onderwijs, waardoor je effektiever studeert en altijd meteen antwoord krijgt op je vragen. Bovendien is gezamenlijk studeren met een groep enthousiaste mensen een plezierige en motiverende bezigheid. Bij NOVI sta je er bepaald niet alleen voor!

Vraag de studiegids aan!

Over het uitgebreide NOVI-programma is veel meer te vertellen. Dat doen we in de uitgebreide PDI- en AMBI-studiegidsen. Als je de bon even opstuurt, heb je de gids van je keuze snel in huis (bellen kan natuurlijk ook: 03465-60744).
En wie weet is dat het begin van een veelbelovende toekomst!

Bon voor gratis studiegids(en)

In open envelop zonder postzegel zenden aan:
NOVI, Antwoordnummer 2100, 3600 VB Maarssen.

Stuur mij de studiegids(en)
☐ AMBI (HBO-nivo)
☐ PDI (MBO-nivo)

HCC-05/0237

Naam: ______________________ m/v

Adres: ______________________

Postkode: ______________________

Plaats: ______________________

NOVI, Bisonspoor 2016, 3605 LB Maarssen,
Postbus 1600, 3600 BP Maarssen. Telefoon 03465-60744.
Telefax: 03465-71352.

novi

Nederlands Opleidingsinstituut voor Informatika

informatika op nivo

Studeren bij NOVI. Een frisse wind door je bovenkamer!

PROBLEEM VAN DE MAAND

Oplossing van de maand

Het probleem dat ik voor de afgelopen vakantiemaanden juli en augustus opgaf leverde niet zoveel oplossingen op. Zo verwonderlijk is dat eigenlijk niet. De vele zonnige dagen die we hebben gehad nodigden niet direct uit tot het oplossen van problemen met de computer.

Peter van Tilburg

De inzendingen die ik mocht ontvangen waren bijna allemaal correct. Dit betekende dat de twee- en driecijferige getallen werden gevonden die voldoen aan de volgende voorwaarden:

- het getal mag een veelvoud van 10 zijn,
- in het getal mogen geen gelijke cijfers voorkomen,
- de wortel uit het omgekeerde kwadraat van het getal moet gelijk zijn aan het omgekeerde getal,
  de wortel uit de som van de afzonderlijke cijfers van het kwadraat moet gelijk zijn aan de som van de afzonderlijke cijfers van het getal.

Er bleken acht getallen te voldoen: 12, 13, 21, 31, 101, 103, 201 en 301. Deze getallen werden gevonden door 46 van de 52 inzenders. Onder hen waren de volgende winnaars van een boekenbon:

Boekenbon van ƒ 100,-:
A. Burggraaf
Snipstraat 12
2352 ES Leiderdorp
Boekenbonnen van ƒ 50,-:
Ing. M. P. Hornis
Laan v.d. Iemenhees 544
7823 JW Emmen
en
Hans Burgers
Klimoplaan 45
5616 NN Eindhoven.

Voor publicatie koos ik de oplossingen van G. Wijnands uit Amersfoort (Turbo Pascal 4.0) en Simon Reehoorn uit Opheusden (GFA-Basic). Zij ontvangen ieder een boekenbon van ƒ 25,-. □

Oplossing Simon Reehoorn

Het programma bestaat uit een aantal procedures.
Procedure START - In deze procedure wordt het 2- of 3-cijferige getal bepaald, het basisgetal. Voor elk cijfer van het basisgetal draait een FOR-NEXT constructie. De tweede drie afzonderlijke cijfers worden achter elkaar in een string geplaatst, zodat een getal van twee of drie cijfers ontstaat. Vervolgens wordt met behulp van het statement VALue de numerieke waarde de gegeven aan de variabele BASIS.
Procedure VERDER - Hier wordt het basisgetal aan een aantal bewerkingen onderworpen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van de procedure OMDRAAIEN. Deze procedure levert hier twee getallen, namelijk het omgekeerde getal (OMBASIS) en de som van de afzonderlijke cijfers van het basisgetal (BASISSOM).

Procedure KWADRAAT - In deze procedure wordt het kwadraat van het basisgetal uitgerekend (KWAD). Het kwadraat wordt in een hulpstring gelezen en vervolgens, in de procedure OMDRAAIEN, omgekeerd. De variabele TOTSOM bevat de som van de afzonderlijke cijfers van het kwadraat.

Procedure WORTEL - Vervolgens wordt de wortel genomen van het omgekeerde kwadraat. Dit getal moet gelijk zijn aan het omgekeerde basisgetal (OMBASIS). Ook moet de wortel uit TOTSOM gelijk zijn aan de som van de cijfers van het basisgetal (BASISSOM). Als aan deze voorwaarden is voldaan is een oplossing gevonden.
Procedure OMDRAAIEN - Deze procedure wordt twee keer aangeroepen en zet de cijfers van een getal in omgekeerde volgorde. Dit gebeurt door met string-statements te manipuleren. Eerst wordt de LENgte van het getal bepaald (twee of drie cijfers). Dan worden twee hulp-variabelen op 0 gezet. Vervolgens worden in een loop de cijfers na elkaar ingelezen in de variabele KEEROM$. SOM telt de afzonderlijke cijfers op.

```
REM Probleem 118(juli/augustus 1989)
SETTIME "00:00:00",""
LPRINT "GEVONDEN OPLOSSINGEN : "
LPRINT
LPRINT
LPRINT "basis","kwadraat","(omgekeerd)","wortel","som"
@start
LPRINT "EINDE (HH:MM:SS) :";TIME$
'
PROCEDURE start
  FOR a=0 TO 9
    FOR b=0 TO 9
      IF b<>a THEN
        FOR c=1 TO 9
          IF c<>b AND c<>a THEN
            basis$=STR$(a)+STR$(b)+STR$(c)
            basis=VAL(basis$)
            @verder
          ENDIF
        NEXT c
      ENDIF
    NEXT b
  NEXT a
RETURN

PROCEDURE verder
  hulp$=STR$(basis)
  @omdraaien
  basissom=som
  ombasis=keerom
  @kwadraat
RETURN

PROCEDURE kwadraat
  kwad=basis*basis
  hulp$=STR$(kwad)
  @omdraaien
  totsom=som
  omgekeerd=keerom
  @wortel
RETURN

PROCEDURE wortel
  wortel=SQR(omgekeerd)
  IF wortel=ombasis AND (SQR(totsom))=basissom THEN
    LPRINT basis,kwad,omgekeerd,wortel,totsom
  ENDIF
RETURN

PROCEDURE omdraaien
  aantal=LEN(hulp$)
  keerom$=""
  som=0
  FOR teller=1 TO aantal
    xyz$=MID$(hulp$,teller,1)
    som=VAL(xyz$)+som
    keerom$=xyz$+keerom$
  NEXT teller
  keerom=VAL(keerom$)
RETURN
```

```
GEVONDEN OPLOSSINGEN :


basis               kwadraat
12                  144
13                  169
21                  441
31                  961
102                 10404
103                 10609
201                 40401
301                 90601
EINDE (HH:MM:SS) :00:00:16


(omgekeerd)         wortel              som
441                 21                  9
961                 31                  16
144                 12                  9
169                 13                  16
40401               201                 9
90601               301                 16
10404               102                 9
10609               103                 16
```

Oplossing G. J. Wijnands

Ik heb gekozen om het getal van twee of drie cijfers samen te stellen door drie verschillende FOR-lussen. Hierdoor kon ik meteen voorkomen dat het samengestelde getal een veelvoud van 10 wordt. Het derde cijfer loopt van 1 tot en met 9, dus de veelvouden van 10 kunnen niet worden gevormd. Door de controle of het eerste en tweede cijfer gelijk zijn vang je gelijk af dat ook de 1-cijferige getallen meedoen, want hierbij zijn de eerste twee cijfers gelijk aan nul.

Als het allemaal verschillende cijfers zijn wordt eerst gekeken of de wortel uit het omgekeerde kwadraat van het getal gelijk is aan het omgekeerde getal. Daarna wordt gekeken of de wortel uit de som van de afzonderlijke cijfers van het kwadraat gelijk is aan de som van het getal. Zo ja, dan wordt het getal op het scherm gezet.

Probleem van de maand

Tot 1 december kunt u mij oplossingen zenden voor het volgende probleem:

Ik ben op zoek naar alle getallen X, die voldoen aan de volgende voorwaarden:

- *X is een geheel positief getal, dat bestaat uit 10 cijfers (X begint niet met een 0),*
- *in X komen de cijfers 0 tot en met 9 precies één keer voor,*
- *X is deelbaar door de getallen 2 tot en met 18.*

Wanneer u de oplossing kunt vinden voor dit door E. Paur uit Houten ingezonden probleem, stuur deze dan vóór 1 december naar:

Peter van Tilburg
Schuifelenberg 40
5751 HZ Deurne

Suggesties voor nieuwe problemen kunt u ook sturen naar dit adres. Wanneer het door u ingezonden probleem wordt gepubliceerd ontvangt u een boekenbon van ƒ 25,-. Onder de goede oplossingen worden drie boekenbonnen verloot, één van ƒ 100,- en twee van ƒ 50,-.

```
PROGRAM HCC_118;

{ Door :    G.J. Wijnands
            Ganzenstraat 59
            3815 JB Amersfoort

USES CRT;

{-----------------------------------------------------------------}

FUNCTION Modulo(Hulp1, Hulp2 : REAL) : REAL;

VAR Hulp3 : REAL;

BEGIN

Hulp3 :=FRAC(Hulp1 / Hulp2) * Hulp2;

Modulo:=Hulp3;

END; {Function Modulo}

{-----------------------------------------------------------------}

FUNCTION GeefSom(HulpGetal : REAL) : REAL;

VAR Hulp : REAL;

BEGIN

Hulp:=0;

WHILE HulpGetal > 0 DO
BEGIN
  Hulp      :=Hulp + Modulo(HulpGetal,10);
  HulpGetal:=INT(HulpGetal / 10);
END;

IF FRAC(Hulp) > 0.5 THEN Hulp:=Hulp + 1;

{ Dit in verband met het afronden}

GeefSom:=INT(Hulp);

END; {Function GeefSom}

{-----------------------------------------------------------------}

FUNCTION KeerOm(HulpGetal: REAL) : REAL;

VAR HulpString1, HulpString2 : STRING[80];
    Teller, Lengte, HulpRes  : INTEGER;

BEGIN

STR(HulpGetal:6:0, HulpString1);
HulpString2:='';

{Verwijder de voorlopende spaties...}
WHILE HulpString1[1]=#32 DO DELETE(HulpString1,1,1);

Lengte:=Length(HulpString1);

{Keer de string om...}
FOR Teller:=0 TO Lengte-1 DO
BEGIN
  HulpString2:=HulpString2 + Copy(HulpString1,Lengte-Teller,1);
END;

VAL(HulpString2,HulpGetal,HulpRes);

KeerOm:=HulpGetal;

{-----------------------------------------------------------------}

FUNCTION VormGetal(X,Y,Z : INTEGER) : REAL;

BEGIN

VormGetal:=X * 100 + Y * 10 + Z;

END; {Function VormGetal}

{-----------------------------------------------------------------}

PROCEDURE Bepaal_oplossing;

VAR Eerste, Tweede, Derde : INTEGER;
    Getal, Kwadraat       : REAL;
    Kwadraat_omg          : REAL;
    Getal_omg             : REAL;
    Som_Getal             : REAL;
    Som_Kwadraat          : REAL;
    Wortel_Som_Kw         : REAL;

BEGIN

FOR Eerste:=0 TO 9 DO
BEGIN
  FOR Tweede:=0 TO 9 DO
  BEGIN
    IF (Eerste = Tweede) THEN {Doe niks}
    ELSE
    BEGIN
      FOR Derde:=1 TO 9 DO
      BEGIN
        IF (Eerste = Derde) OR (Tweede = Derde) THEN {Doe niks}
        ELSE
        BEGIN
          Getal:=VormGetal(Eerste,Tweede,Derde);
          Kwadraat:=SQR(Getal);
          Kwadraat_omg:=KeerOm(Kwadraat);
          Getal_omg:=SQRT(Kwadraat_omg);
          IF Getal = KeerOm(Getal_omg) THEN
          BEGIN
            Som_Getal     :=GeefSom(Getal);
            Som_Kwadraat  :=GeefSom(Kwadraat);
            Wortel_Som_Kw:=SQRT(Som_Kwadraat);
            IF Som_Getal = Wortel_Som_Kw THEN
               WRITELN(Getal:3:0);
          END;
        END;
      END;
    END;
  END;
END;

END; {Procedure Bepaal_oplossing}

{-----------------------------------------------------------------}

BEGIN {Hoofdprogramma}

CLRSCR;

WRITELN('Probleem van de maand uit HCC-118.');
WRITELN;
WRITELN('De twee- en driecijferige getallen zijn de volgende :');

Bepaal_oplossing;

END.
```

BESPREKING

Typequick toetsenbordtrainer

Lucie Blom

Het is bekend. Het twee-vinger typesysteem ontstaat op het moment dat iemand zonder typediploma een computer aanschaft. Je moet immers op toetsen drukken. Daar gebruik je je wijsvingers voor, als je nooit eerder een typemachine hebt gezien, laat staan je typediploma hebt gehaald.

Snel gaat het niet met twee vingers. Mogelijk worden een tiental aanslagen per minuut gerealiseerd, maar dat haalt het niet bij de 130 van mijn typediploma en de 200 of meer voor de gevorderden.

Typequick ontstond in Australië. De eerste cursus werd in 1982 uitgegeven. Inmiddels is het pakket wereldwijd bekend en een Nederlandse versie ontbreekt dan ook niet. De kracht ligt vooral in de persoonlijke benadering. Steeds weer worden de vorderingen bijgehouden en de oefeningen worden daarop aangepast. De eerste lessen oefenen het blindtypen van de asdf voor de linkerhand en jkl; voor de rechterhand. Van tevoren kan de leerling opgeven welke snelheid het doel moet zijn.
Typequick stelt dat 10-15 uur oefenen voldoende moet zijn. Accuratesse en snelheid worden steeds geoefend en geregistreerd. Het succes van Typequick mag ook blijken uit het gebruik van het pakket door veel organisaties en scholen in binnen- en buitenland. Met Typequick werken is heel plezierig, dank zij die persoonlijke benadering.

Sinds septemper is het mogelijk de examentraining van Typequick aan te schaffen. Met deze software kan eindeloos geoefend worden. Uiteraard kan dan ook bekeken worden of een kandidaat aan het examen kan meedoen. De tekst bevat officiële typeexamenteksten en in het correctiemodel zijn de normen van het praktijkexamen toegepast.

De prijzen:
Typequick, enkel gebruik voor particulieren en kleine bedrijven: ƒ 245,–
Trainingsset 10, 25 of 100 diskettes met handleiding
Respectievelijk ƒ 1,000, ƒ 2.250,– en ƒ 6.800,–
Schoollicentie: ƒk 1.500,–
Alle prijzen exclusief BTW

Informatie:
Comprix BV
Postbus 1225,
3800 BE Amersfoort.
Telefoon 033-655533.

```
OVERZICHT VAN PRESTATIES IN LES 10 LAATSTE DEEL
Lucie                       Lucie Blom                      26-SEP-89

Accuratesse van de aanslagen:                   95%
Totaal aantal aanslagen in deze les:            250
Fouten in deze les:                             11
Snelheid:   175 APM       Streefsnelheid: 165 APM
 (Inclusief correctie van gemaakte fouten.)
Gezien het aantal gemaakte fouten,
moet er gewerkt worden aan: ls
Ga zo door!

ANALYSE VAN DE SNELHEID PER TOETS

TOETSEN DIE MET MINDER DAN DE HELFT VAN DE GEMIDDELDE SNELHEID BEDIEND WORDEN:
P c
TOETSEN DIE SNELLER DAN DE HELFT VAN DE GEMIDDELDE SNELHEID BEDIEND WORDEN:
. E T h l s
TOETSEN DIE MET GEMIDDELDE SNELHEID OF SNELLER BEDIEND WORDEN:
A G K L N O V a b d e f g i j k m n o p r t v w y
JE HEBT DE STREEFSNELHEID VAN 165 APM GEHAALD VOOR DE VOLGENDE TOETSEN:
. A G K L N O V a b d e f g i j k m n o p r t v w y
Druk een willekeurige toets in om door te gaan
```

```
TYPEQUICK V  TOETSENBORDTRAINER PREVIEW

T Y P E Q U I C K   F U N C T I E   S E L E C T I E

1 - Het Toetsenbord                 5 - Het Numerieke Toetsenbord

2 - Snelheid en Accuratesse         6 - Snelheid en Accuratesse op
    op het Toetsenbord                  het Numerieke Toetsenbord

3 - Overzicht van de                7 - Overzicht van de resultaten
    typresultaten                       van het Numerieke Toetsenbord

4 - Druk de resultaten              8 - Druk de resultaten van het
    van het typen af                    Numerieke Toetsenbord af

                                    9 - Programma Variabelen

I - Inform bibliotheek              E - Einde van deze les

    Keuze:

Licentie uitsluitend voor gebruik door Lucie Blom
```

Nieuw adventure-talent op Fido?

SPEL

Berend Harmens

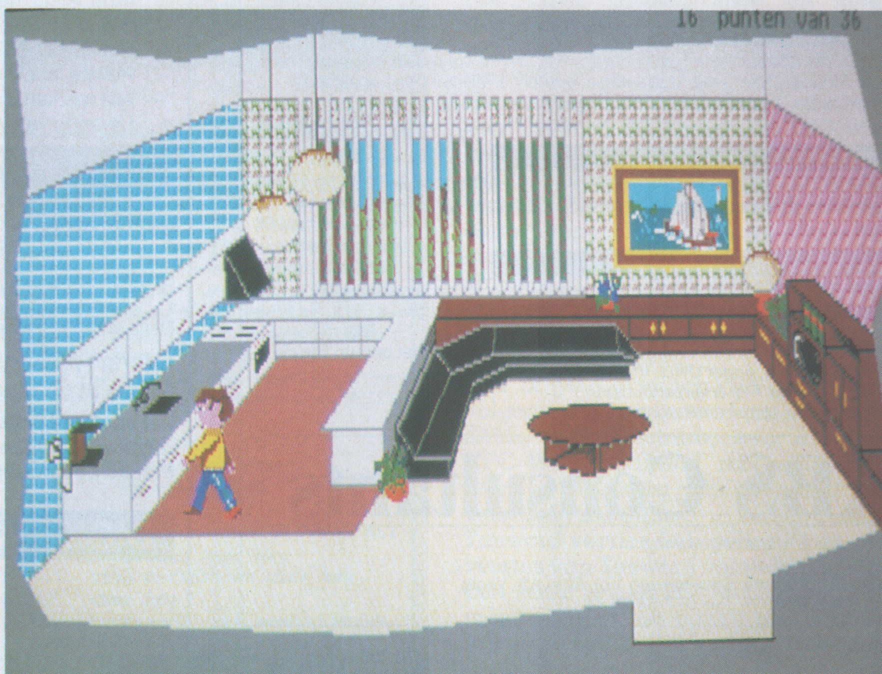
Veel mensen kennen de schitterende grafische adventures. Bij die adventures gaat het om spelletjes, waarbij je zèlf een belangrijke rol speelt. Aanvankelijk ging het alleen om tekst-spelletjes, waarbij je door antwoorden op vragen een opdracht moet vervullen. Maar inmiddels zijn ze er ook met fraaie plaatjes. Beroemd zijn vooral de Sierra-games. Het inspireerde HCC'er Hans Kleijn uit Rotterdam om zèlf eens aan de slag te gaan. Het (eerste?) resultaat ervan is inmiddels op het HCC Fido-net te bewonderen.

De mensen die denken dat het maken van zo'n spel een koud kunstje is helpen we graag even uit de droom. Hans Kleijn is er zo'n driekwart jaar iedere week enkele avonden mee in de weer geweest. In een korte toelichting wordt nog even de vriendin genoemd, die kennelijk ook heeft gemerkt dat de maker met iets dringends bezig was. Ik heb het resultaat van al die inspanningen inmiddels op een EGA-scherm gezien. De kwaliteit van de plaatjes die door Hans zijn gemaakt is verbluffend. Persoonlijk vind ik ze zelfs beter dan die van de Sierra-games, en dat wil toch iets zeggen. Een groot compliment.

De methode die bij het spel wordt gevolgd is bekend bij de doorgewinterde spelers. Op het scherm wandelt een mannetje, dat verschillende opdrachten moet uitvoeren. Die opdrachten worden gegeven door het intikken vanaf het toetsenbord, bijvoorbeeld: OPEN DEUR. Lukt er iets, dan worden daar punten voor gegeven. Het gaat er natuurlijk om het maximale aantal punten te halen.

Het spel heet KOFFIE en daar draait het dan ook om. Hoe? Ja, dat vertellen we natuurlijk niet, want dan is de lol er direct af.

Hans Kleijn vraagt aan andere HCC'ers om het spel niet alleen te spelen, maar ook met commentaar te komen. Het aardigst zou hij het vinden als meer mensen zelf zo'n adventure gaan maken.

SPEL Het spel KOFFIE is duidelijk nog niet af. Aan de plaatjes mankeert niks, maar het spel zelf is nog wat aan de simpele kant. Ik had betrekkelijk snel het maximale aantal punten op het scherm staan. Het zou dus mooi zijn als het nog wat verder uitgebreid wordt. Niettemin schitterend werk voor een hobbyist! Wie het ook eens wil bekijken kan daarvoor op verschillende FIDO-boards terecht, waaronder Rotterdam, Brielle en Emmen. KOFFIE23.EXE is alleen bestemd voor EGA-scherm, KOFFIE12.COM kan worden gespeeld met alle bekende grafische kaarten. □

TOEPASSINGEN

68701 programmeerapparaat (2)

Michiel van der Vlist

In de vorige HCC Nieuwsbrief is uitvoerig aandacht besteed aan de bouw van een 68701 programmeerapparaat. Na de hardware nu de softwarematige kant van de zaak. Zoals alle computers is ook dit apparaat volkomen machteloos zonder een programma. MIPROG is een aangepaste versie van MIBUG, de monitor die ik voor mijn 68xx systemen gebruik.

Deze monitor voorziet onder meer in up- en downloaden in 'S1' en 'S5', inspectie en veranderen van geheugeninhoud, opstarten van een geladen programma en een registerdump, kortom het gebruikelijke met nog flink wat extra's.
Toegevoegd zijn routines voor het inspecteren en programmeren van de inwendige eprom. Na het wissen staan in tegenstelling tot de normale types overal nullen. Voor het programmeren moet met bit 0 en bit 1 van het RAM/EPROM register gemanipuleerd worden. Hoe dit precies in zijn werk gaat staat uitgebreid in het datasheet beschreven.
In dat datasheet zult u zich toch moeten verdiepen als u iets met de 68701 wilt doen. De programmeerroutines gebruiken de ingebouwde timer, die aan de kristalfrequentie is gerelateerd. De timing is voor een 2.4576 MHz kristal. Die frequentie is gekozen om nette waarden te krijgen voor de snelheid van de seriële poort bij gebruik van de interne clock. Die kan dan op 600, 4800 of 38400 Bd worden ingesteld.
Het programma detecteert via P16 en P17 of mode 0 is ingesteld. Omdat in die mode de interupt niet te gebruiken is, is de input in dat geval niet gebufferd. RTS/CTS protocol is dus ook niet te gebruiken. Er kunnen dan problemen ontstaan bij uploaden met snelheden groter dan 9600 Bd. Omdat mode 00 alleen gebruikt wordt voor het uitlezen van een 6801 of 6301 is dat geen probleem.
Er is ook een commando om 'fast' te programmeren. Dat valt buiten de specs van de 68701, maar het werkt wel. Aanbevolen wordt om die mode niet te gebruiken voor exemplaren die de deur uit gaan.

MIPROG voorziet ook in downloaden volgens 'REMOTE' protocol. Dit werkt, als het systeem waarop de programma's zijn ontwikkeld een 6809 FLEX systeem is, sneller en comfortabeler dan downloaden in S1.

Voor grotere aantallen kan het handiger zijn de te programmeren data eerst in een 2716 te zetten. Die zet men dan in de plaats van de tweede 6116 (8800-8FFF). Er kan dan na het aanzetten direct geprogrammeerd worden. Ook kan dan het voorste deel zelfstandig gebruikt worden in de autoprogrammeer mode. Daartoe zet men de modeschakelaar in de stand 0A. Na reset start men het programmeren met de NMI toets. De gele LED gaat aan, ten teken dat het proces aan de gang is. Na afloop gaat de groene of de rode LED branden, om aan te geven dat het goed respectievelijk fout is gegaan.
Bij zelfstandig gebruik moet voor de seriële poort een interne klokmode gekozen worden.

MIPROG gebruikt zelf de 128 bytes interne RAM niet, dit om desgewenst ook een 6803NR te kunnen testen. Het gebied 8000-80FF wordt als klad gebruikt. 8100-81FF is een buffer voor downloaden in 'remote'. De buffer voor het programmeren loopt van 8800-8FFF. Desgewenst kunnen in het gebied 8100-8FFF testprogramma's gedraaid worden.

COMMANDO'S Het bespreken van alle commando's van MIPROG gaat wat te ver. Kennis van 68xx processors is toch noodzakelijk om met succes met de 68701 om te gaan. In de inleiding van het programma staat een kort overzicht van de commando's.

Het HELP commando geeft een opsomming van de commando's, zonder uitleg. Kenners moeten daaraan voldoende hebben. Voor de volledigheid staat op Fido Amersfoort de file MIPROG.DOC. Daarin staan alle commando's uitgebreid beschreven.
De objectcode van MIPROG staat op Fido Amersfoort onder de naam MIPROG.S1. Tenzij u nog niet over een crossasembler beschikt - en die zult u toch moeten hebben als u serieus met de 68701 aan de slag wilt - raad ik u aan maar meteen de source code van MIPROG op te halen. Die staat ook op Fido Amersfoort als MIPROG.TXT

Mode 4 is een testmode, waarbij de interne ROM is uitgeschakeld en de resetvector van 00FE wordt gehaald. Door bit 5 van het poort 2 data register op te zetten kunnen we van mode 4 in mode 5 komen. In mode 5 is de interne ROM geheel ingeschakeld. Als we nu in mode 1 het hier afgedrukte programma laden, dan de resetknop indrukken en - terwijl we die ingedrukt houden - overschakelen naar mode 4 en dan de resetknop loslaten, zullen de laatste 16 bytes van de interne ROM worden gekopieerd naar 80-8F. De gele LED gaat knipperen om te laten zien dat de operatie is voltooid. Drukken we de resetknop weer in, schakelen we terug naar mode 1 en laten we hem dan weer los, dan kunnen we ze met de monitor weer uitlezen.
Het ingedrukt houden van de resetknop tijdens het omschakelen is nodig om te voorkomen dat de zaak op hol slaat. Weliswaar wordt de stand van de modeschakelaar alleen bij reset in het moderegister overgenomen, maar de processor slaat toch op hol, omdat het monitor programma loopt in extern geheugen. Dat is alleen ingeschakeld in mode 0-3.

LITERATUUR

- J. M. Franzen en H. de Bok 'MC68701 programmeermodule' DATABUS mei 1982, blz 9-13
- 'Application Prototype board for 6801/6803/68701 MCU's' Motorola application note AN799
- 'Advanve information sheet MC6801, MC6803, MC68701' Motorola 1980
- 'Data sheet HD63701V, HD63701X, HD63701Y' Hitachi 1985

```
*                                            *
*  Read interupt vectors of 6801             *
*  Load this program ,then reset in mode 4   *
*  FFF0-FFFF is copyd to 80-8F               *
*                                            *
*  Michiel van der Vlist          PA0MMV     *
*  Bosstraat 150                             *
*  3971 XJ  Driebergen                       *
*  The Netherlands              31 jan 1988  *
*                                            *
*  This program is PUBLIC DOMAIN.            *
*                                            *
**********************************************


                * RAM, ROM AND I/O ALLOCATION

           0080 RAM0    EQU   $80        INTERNAL RAM

           0000 P1DDR   EQU   $0         Port 1 dir reg
           0002 P1DR    EQU   $2         Port 1 data reg
           0001 RED     EQU   1          Red led on port 1
           0002 YELLOW  EQU   2          Yellow led port 1
           0004 GREEN   EQU   4          Green led port 1
           0003 P2DR    EQU   3          Port 2 data reg
           0020 PC0     EQU   %00100000  Low bit of mode

           FFF0 VECTRS  EQU   $FFF0      Interupt vectors
           BFBA CONTRL  EQU   $BFBA      Monitor warm start

0080                    ORG   RAM0

0080            BUFFER  RMB   16

0090 8E   00DA  START   LDS   #STACK     Init stack
0093 86   0F            LDAA  #%00001111 Init port 1
0095 97   00            STAA  P1DDR      Low nibble output
0097 7F   0002          CLR   P1DR       Ligths off
009A 96   03            LDAA  P2DR       Test mode reg.
009C 2A   04            BPL   START1     In 0-3 skip
009E 8A   20            ORAA  #PC0       From mode 4 enter
00A0 97   03            STAA  P2DR       5 by setting PC0
00A2 CE   FFF0  START1  LDX   #VECTRS
00A5 C6   10            LDAB  #16        16 bytes to copy
00A7 A6   00    LOOP    LDAA  X
00A9 A7   90            STAA  BUFFER-VECTRS,X
00AB 08                 INX              Bump pointer
00AC 5A                 DECB             Bump byte counter
00AD 26   F8            BNE   LOOP
00AF 96   03            LDAA  P2DR
00B1 2A   06            BPL   MON        For mode 0-3
00B3 8D   0E    LOOP1   BSR   CYELLO     Flash yellow led
00B5 8D   05            BSR   WAIT
00B7 20   FA            BRA   LOOP1      And loop forever
00B9 7E   BFBA  MON     JMP   CONTRL     Jmp back to mon

                * Wait about 250 mSec

00BC CE   4E20  WAIT    LDX   #20000
00BF 09         WAIT1   DEX
00C0 26   FD            BNE   WAIT1
00C2 39                 RTS

                * Change yellow light

00C3 96   02    CYELLO  LDAA  P1DR
00C5 88   02            EORA  #YELLOW
00C7 97   02            STAA  P1DR
00C9 39                 RTS

00CA                    RMB   16
           00DA STACK   EQU   *

00FE                    ORG   $FE
00FE 0090               FDB   START      Rst vector mode 4

                        END   START

0 ERROR(S) DETECTED
```

DATA BECKER NEDERLANDS: DE TRENDSETTER IN COMPUTERBOEKEN

PC ALGEMEEN

Het grote MS-Flight Simulator 3.0-boek — 49.90 — NIEUW

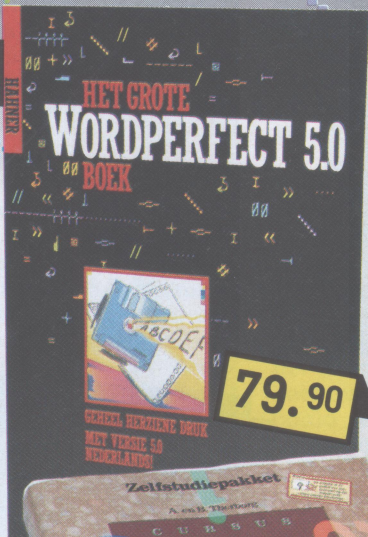
Iedereen die beschikt over een PC kan nu een vlucht maken met een volwaardige vluchtsimulator. Inclusief uitvoerige appendices.

Het grote PC printer-boek — 79.90 — MET DISKETTE

Dit boek geeft onder meer informatie over het functioneren en besturen van uw printer.

Het grote PC grafiek-boek — 89.90 — MET DISKETTE

Dit boek schept duidelijkheid in de veelheid van grafiekkaarten voor de PC en geeft informatie over de hard- en software-kant ervan.

Het grote WordPerfect 5.0-boek
HERZIENE DRUK INCL. VERSIE 5.0 NL!

Dit boek is geschikt voor zowel de beginnende als voor de gevorderde gebruiker van WordPerfect (4.2 en 5.0 Nederlands). Het behandelt niet alleen tekstopmaak, maar ook de geavanceerde grafische mogelijkheden van de nieuwe versie 5.0 NL.

GIDSEN

WordPerfect 5.0 HERZIENE DRUK — 32.50

Deze gids is hèt naslagwerk bij versie 5.0 Nederlands. Naast de installatie van het pakket en van de printer komen de nieuwste instructies met betrekking tot het opmaakdeel van het pakket aan de orde. De gids geeft de beginnende gebruiker een goed overzicht en de ervaren gebruiker kan er snel bepaalde commando's in opzoeken.

PC Tools 5.x DEEL 1 & DEEL 2 — 32.50 per deel

Omdat de nieuwe PC Tools 5.0 t/m 5.5 eigenlijk bestaan uit twee delen (de utilities en de Desktop), brengt Data Becker Nederlands de *PC-Tools 5.x*-gids in twee delen uit. In deel 1 worden de utilities en in deel 2 wordt de Desktop, een Windows-achtig programma, behandeld.

Ook verkrijgbaar:

PC-BASIC

Een goed naslagwerk voor alle commando's van de drie huidige varianten: GW-, Turbo- en Quick-BASIC.
f 32.50

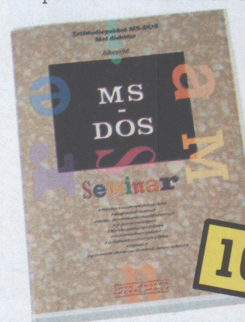
SEMINARS

Zelfstudiepakket, boek en diskette ineen!

WordPerfect 5.0 Seminar — 100.-

Met dit seminar leert u omgaan met begrippen als stylesheets, macro's, seriebrieven en pagina-opmaak van WordPerfect 5.0. Met vele voorbeelden.

MS-DOS Seminar

100.-

Alles over:
- een programma starten
- diskettes formatteren en kopiëren
- werken met bestanden
- subdirectories aanmaken en wissen
- gegevens beveiligen
- batchbestanden.

Ook verkrijgbaar:
- MS-Works Seminar *f* 100,-
- MS-Word 4.0 Seminar *f* 100,-
- MS-C Turbo C Seminar *f* 100,-

DATA BECKER NEDERLANDS*

A.W. Bruna Uitgevers B.V.

Voor meer informatie of vragen over de Data Becker-produkten kunt u contact opnemen met onze afdeling Support, Postbus 8411, 3503 RK Utrecht, 030-450410. Op dit nummer kunt u ook vrijblijvend onze uitgebreide folder aanvragen.

DE CONCURRENTIE WORDT ROOD VAN ORANJE...

Slimme automatiseerders · profiteren van de Oranje · aanbiedingen. Kwalitatief als · "excellent" beoordeelde hard- · ware en software voor de · zachtste prijzen. Uitsluitend · verkocht via geselecteerde · ORANJE-dealers.

Bel direct voor ORANJE-info en dealerlijst: 020 - 6643526

● DAC EASY
Allround Nederlandstalig administratiepakket, dat qua prestaties circa 20x méér zou moeten kosten... **249,50**

● DAC MATE
Maakt het werken met DAC-Easy nog eenvoudiger **69,50**

● DAC REPORT
Handig hulpmiddel voor het produceren van professionele rapporten **69,50**

● DAC WORD
Professionele Nederlandstalige tekstverwerker met een scala aan mogelijkheden **99,-**

● LUCID 3D
Het spreadsheet van de jaren negentig. Driedimensionaal, RAM resident en Lotus-compatible **299,-**

● FIRST CHOICE
Volledig Nederlandstalig geïntegreerd programma. Spreadsheet, tekstverwerker, database, grafieken en communicatie in één pakket. **349,50**

● FIRST PUBLISHER
Nederlandstalig Desktop Publishing pakket, uiterst eenvoudig in 't gebruik! **249,50**

Alle prijzen exclusief BTW.

● GENERIC CADD LEVEL 1
Ideaal pakket voor de startende Computer Aided Designer **125,-**

● GENERIC CADD LEVEL 3
Geavanceerd CADD-pakket, incl. de hulpprogramma's Deskconvert, Penplot en Dotplot **750,-**

● CURSUS PC-GEBRUIK
Trainingsprogramma voor goed en snel omgaan met de PC (NL) **99,-**

● CURSUS DOS
Prima trainingsprogramma over het besturingssysteem DOS (NL) **99,-**

● TYPECURSUS
Snel leren typen op uw PC - dat leert u met deze unieke typecursus (NL) **99,-**

● ORANJE LT3200 LAPTOP
Intel 80286 laptop PC, 6/12 Mhz clock, met ingebouwde 1,44 Mb 3,5 inch floppy drive en 40 Mb harddisk. Plasma display, gewicht 6,7 kg., luxe draagtas **6.400,-**

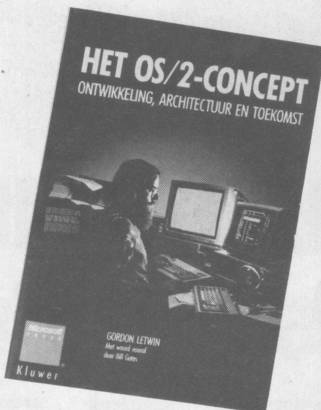
● ORANJE LT3500 LAPTOP
Zelfde specificaties als de LT3200, nu echter met EGA-kwaliteit beeldscherm ~~**8.499,-**~~ tijdelijk 7900,-

● ORANJE MUIS
Haal nog meer PC-gemak uit uw LapTop! **99,-**

KIES VOOR DE ZACHTSTE PRIJS!

Het OS/2-concept Ontwikkeling, architectuur en toekomst

Gordon Letwin
Kluwer Technische Boeken BV
ISBN 90 201 2170 7
278 blz.; ƒ 74,50

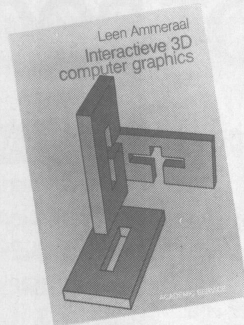
De eerste hoofdstukken zijn veelbelovend. Ze deden me denken aan het onovertroffen boek 'The soul of a new machine' van Tracy Kidder, maar dan zonder menselijke hoofdrollen. In Letwin's boek gaat het uitsluitend over software. Interessant om te lezen, omdat het lijkt alsof Letwin het allemaal zelf heeft bedacht. Dat is natuurlijk niet het geval. Iedereen die wel eens iets over besturingssystemen voor mainframe computers heeft gelezen zal veel herkennen. OS/2 is duidelijk ontworpen volgens de voorbeelden van grote besturingssystemen. Verder is OS/2 sterk beïnvloed door het verleden: IBM, PC-DOS en MS-DOS. OS/2 moet namelijk zowel upward als downward compatible blijven. MS-DOS software moet onder OS/2 kunnen draaien, maar OS/2 software moet ook onder MS-DOS kunnen draaien. Volgens Letwin is het maken van een prachtig besturingssysteem minder moeilijk dan het compatible blijven met MS-DOS.

Ik had inmiddels het boek naast m'n bed gelegd, omdat het zich liet lezen als een roman. Helaas bleef dat niet zo. Al snel bleek dat het boek toch geschreven is door een techneut. Ik vrees dat veel mensen daardoor zullen afhaken. Je moet iets weten van programmeren in C, de interne werking van MS-DOS en het liefst ook nog van Unix of een ander groot besturingssysteem, want anders zal je er weinig van genieten. Het boek is echter een 'must' voor techneuten, die echt op de hoogte willen zijn.

■ Peter van Diepen

LEESTAFEL

Interactieve 3D computer graphics

Leen Ammeraal
Academic Service 1988
ISBN 90 6233 386 9
307 blz.; ƒ 48,-

Dit boek beschrijft een interactief programma, waarmee tekeningen in perspectief gemaakt kunnen worden. Dit programma heet D3D en is geschreven door de auteur.

De eerste helft van het boek kan worden gezien als een soort handleiding van het programma voor de gebruikers. De tweede helft van het boek beschrijft het programma en hulpprogramma's en geeft ook de listing van beide. Het programma is geschreven in Turbo-C , versie 1.5.

De gebruikershandleiding is erg gemakkelijk leesbaar. Men kan de listing uit het boek intypen en compileren. Voor ƒ 25,- kan echter een diskette worden besteld, waarop ook nog voorbeelden staan. HCC leden kunnen het downloaden van Fido-Emmen.

Het tweede deel is soms iets ingewikkelder. Het poogt het programma uit te leggen, waarbij een redelijke wiskundekennis nodig is. De uitleg is vaak summier en men dient de listing dan zelf te bestuderen. Kennis van C is onontbeerlijk. Op de algemene technieken van bijvoorbeeld 'hidden line removal' wordt nauwelijks ingegaan. Hiervoor verwijst de auteur naar andere boeken (van zijn hand).

Het programma zelf is eenvoudig. De invoer van punten is moeizaam en er wordt helaas geen muisbesturing ondersteund. Doordat ook de sourcetekst beschikbaar is kan men het programma nog zelf uitbreiden. Het programma heeft nogal wat hulpprogramma's nodig voor het maken van bollen, cylinders etc.

Kortom: als u een eenvoudig, goedkoop 3D tekenprogramma wilt, waarin u nog naar hartelust kunt stoeien, dan is dit boek (en de diskette) wellicht iets voor u. Voorwaarde is wel dat u de taal C beheerst en een PC heeft met bij voorkeur de Turbo C compiler.

■ Harm-Jan Wieringa

Nader bekeken

Succesvol programmeren in C

WEKA Uitgeverij BV
Basiswerk ƒ 99,-
Aanvullingen ƒ 55,-
exclusief verzendkosten

Nu de 5e aflevering van 'Succesvol programmeren in C op IBM PC's en compatibles' is verschenen kan het voorlopige oordeel (HCC Nieuwsbrief 116) aangescherpt worden.

De overvloed aan listings waaruit het werk inmiddels (15/9/89) bestaat blijkt uit de volgende opsomming:

C listings:	53%
Assembler listings:	5%
Andere tekst:	42%

Zonder diskettes met listings is het werk dan ook nauwelijks bruikbaar. Deze moeten afzonderlijk worden aangeschaft voor ƒ 14,50 à ƒ 25,- per aflevering, afhankelijk van abonnement en diskettemaat.

Ook met diskettes erbij zal het geheel slechts een zeer beperkt publiek bevredigen. Een belangrijk deel van de listings is namelijk gericht op het ontwikkelen/uitbreiden van een Small-C compiler. De resterende listings gaan meestal over zaken waar een beetje computerist al lang mee werkt, zoals bijvoorbeeld het vervangen van strings (kan elke tekstverwerker) of het selectief wissen van bestanden (DELQ in MS-DOS). Verder wordt veel moeite gedaan om iets grafisch op het scherm te krijgen. Iemand die het wiel weer wil uitvinden zal wellicht smullen van deze uitgave.

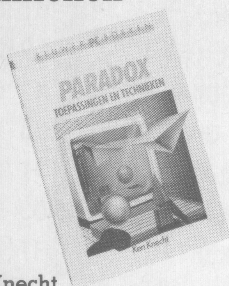
Anderen die niets anders willen dan recht toe recht aan in C programmeren kunnen hun geld beter besteden aan een moderne compiler met één of meer daarop toegespitste boeken. De compilers die wel eens in de uitgave worden gebruikt zijn trouwens van versies die al enkele nummers achter liggen (MS-C 3.0 en TURBO C 1.0). Hinderlijk voor mensen die uit de BASIC- of PASCAL-wereld komen is het frequente gebruik van Assembler, nota bene vaak om iets te verduidelijken!

Als pluspunt in mijn vorige bespreking werd genoemd het gemakkelijk herstellen van fouten e.d. in een losbladig systeem. Voor de gebreken in de eerste aflevering (door mij eind vorig jaar bij de uitgever gemeld) is hiervan echter tot nog toe geen gebruik gemaakt.

Voor meer diepgaande informatie over C zelf wordt in de uitgave (2.5.1) verwezen naar het handboek van Kernighan & Ritchie. Het schijnt nog niet bekend te zijn dat dit boek 'The C Programming Language' inmiddels twee verschillende edities kent, namelijk de 1.st ed. ('klassiek' K&R C) en 2.nd ed. ('modern' ANSI.C). Het zal na lezing van het voorgaande geen verwondering wekken dat men zich in dit werk bijna uitsluitend baseert op het klassieke C. Ook daarom kan deze uitgave niet worden aanbevolen.

■ Ir. J. Liek

Paradox
Toepassingen en technieken

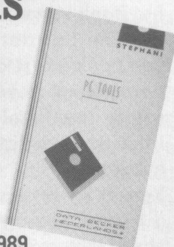

Ken Knecht
Uitg.: Kluwer Technische Boeken B.V.
ISBN 90 201 2167 7
290 pag.: ƒ 68,50

Dit is een vertaling van een in 1986 door de Amerikaan Ken Knecht geschreven boek en pas nu, drie jaar later dus, wordt het in Nederland uitgebracht. Drie jaar is behoorlijk lang en dat blijkt: de schrijver is uitgegaan van Paradox versie 1.0 en noemt in het boek nog problemen die met versie 1.1 opgelost zijn. Ondertussen is Borland al met versie 3.0 op de markt verschenen. Kluwer is wel rijkelijk laat met de vertaling van dit boek.
Paradox is een relationeel databasepakket, dat Borland heeft uitgebracht om te kunnen concurreren met o.a. dBASE. Zoals meestal bij Borlandprodukten is het een behoorlijk gebruikersvriendelijk pakket.
Het marktaandeel van Paradox in Nederland is echter dermate klein dat het vertalen van de handleiding niet loont. De kopers van dit boek moeten dus gezocht worden in de groep van Paradox-gebruikers die moeite hebben met de Engelse taal.
Het boek behandelt onderwerpen als het installeren, het Paradox-menu en alle daarvan afgeleide menu's: help, create, modify, view, ask, report, image, forms, tools en script. De rest van het boek gaat over PAL (Paradox Application Language), de programmeertaal bij Paradox en behandelt een kleine PAL-cursus, maar ook de debugger, de commando's en functies. Er zit ook nog een kleine PAL-applicatie bij. Het is echter wel tekenend dat de schrijver adviseert om een goed leerboek over de dBASE-programmeertaal te kopen!!! Het boek eindigt met een korte index.
Kortom, een nuttig en logisch ingedeeld boek. Alleen jammer dat het uitgaat van versie 1.0 en 1.1. Voor bezitters van versie 3.0 is het niet onbruikbaar, maar daar ben ik niet enthousiast over. Voor bezitters van versie 1.0 en 1.1 is het dus een prima boek!

■ Jan Verschaeren

PC Tools

Stephani
Data Becker 1989
ISBN 90 229 3492 6
150 pag.: ƒ 32,50

In de serie Data Becker gidsen misstaat dit boekwerkje niet, zowel gezien het programma dat gekozen is om te behandelen als de uitvoering ervan. Het is een overzichtelijk en compleet naslagwerk geworden met een duidelijke opbouw en lay-out.
Men is bij de beschrijving van de functies uitgegaan van PC Tools versie 4.22 en achtereenvolgens worden behandeld:
- de installatie van het programma,
- menu's en functies van PC Tools,
- de toegevoegde programma's compress, mirror, rebuild, pcbackup, pcrestore, pcformat en pc-cache,
- bijlagen over foutmeldingen en ASCII-codes.

Het enige 'opvallende' is dat men de parameters, die aan compress kunnen worden meegegeven in een batchfile, niet worden vermeld en dat de titel van het boekje misschien beter PC TOOLS (de luxe) had kunnen zijn, om mogelijke verwarring te voorkomen. De bijlage van de PC-tekenset (ASCII-codes) komt mij als bladvulling voor.

Conclusie:
Een duidelijke handleiding bij het programma PC Tools (de luxe), waarvan als enige echte minpunt mag worden opgemerkt dat de prijs te hoog is. Het boek is duurder dan dat van de concurrent Academic Service (zie Nieuwsbrief 115) over hetzelfde programma, terwijl daar ook nog versie 4.3 besproken wordt.

■ Frank Wijmenga

Satelliet-TV-Handboek
Achtergronden en zelfbouw

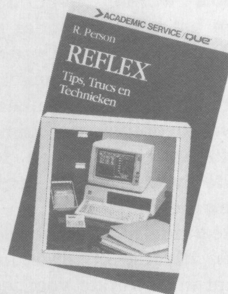
Van Terborgh e.a.
Uitg.: Elektuur 1989
ISBN 90 70160 58 7
128 blz.: ƒ 37,50

Dat de ontvangst van satelliettelevisiebeelden niet meer voorbehouden is aan officiële instanties is, als men vooral buiten de stad om zich heen kijkt, reeds duidelijk. Het plaatsen van een schotel en het uitrichten op de satelliet is echter niet direct een eenvoudige klus. Dit boekwerk behandelt op grondige wijze alle aspecten en problemen die voorkomen bij de ontvangst van satelliet-televisiebeelden. De theoretische achtergronden zijn tezamen met de algemene informatie een must voor ieder die zich interesseert voor satellietontvangst. Het beschreven zelfbouwproject is echter niet direct weggelegd voor de startende elektronica-amateur, men doelt duidelijk op het grote leger hf-/zendamateurs die op het 'gewone werk' zijn uitgekeken. De bouw van een indoorunit vereist buiten een gedegen kennis van hoogfrequenttechnieken en een uitgebreid instrumentarium ook nog de ervaring om succesvol spoelen te wikkelen en de ervaring om een en ander optimaal af te regelen. Voor de niet 'oude rotten' echter de praktijk om een schotel uit richten, de nieuwe MAC-televisiestandaard en een schat aan praktische informatie en literatuuroverzicht.

Kortom: niet direct een boek voor de computergebruiker, maar voor iemand die over de horizon wenst te kijken en niet schuw is van enig doe het zelfwerk.

■ Will Cuijpers

Reflex
Tips, Trucs en technieken

R. Person
Uitg.: Academic Service/QUE
ISBN 90 6233 258 7
255 pag.: ƒ 58,-

Reflex is natuurlijk niet het eerste het beste bestandsbeheerspakket. Integendeel, het wordt behoorlijk veel gebruikt. De reden daarvoor is dat veel opleidingsinstituten dit pakket gebruiken om cursisten op eenvoudige wijze met bestandsbeheer te laten kennis maken. Dit heeft weer tot gevolg dat veel van diezelfde cursisten dat gemakkelijke Reflex blijven gebruiken, tot meerdere eer en glorie van Philippe Kahn en zijn Borland.
Juist voor die cursisten is dit boek een aanrader, want op de cursus zijn ze het beginnersniveau voor wat betreft Reflex ontstegen en met dit boek kun je niet Reflex leren gebruiken. Nee, je moet het al kùnnen gebruiken.
Maar dan bevat het boek ook vele tips, trucs en technieken op het gebied van gebruik van toetsenbord, views, formulieren maken, invoeren van gegevens, het vary-commando, fouten bij formules, sorteren, zoeken, samenvoegen, grafieken, kruistabellen, analyseren, rapporten maken, afdrukken, versnellen van Reflex en uitwisseling met andere programma's. Bovendien zijn veel afbeeldingen, nuttige appendices en een duidelijke index aanwezig.

Concluderend kan dus gesteld worden dat de Reflex-gebruiker die meer uit zijn pakket wil halen, veel nuttige tips uit dit boek kan halen. Typisch een boek zoals ze de laatste tijd steeds meer verschijnen: een nuttige aanvulling op de originele handleiding !

■ Jan Verschaeren

Werken met Excel voor de Macintosh

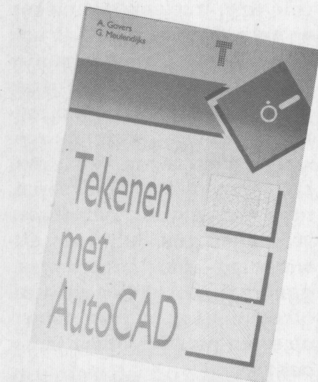
Mary V. Campbell
Academic Service 1989
ISBN 90-6233-411-3
520 blz.; ƒ 58,-

Microsoft Excel is één van meest uitgebreide pakketten voor spreadsheet en database-achtige toepassingen. Vooral de grafisch presentaties op zowel beeldscherm als (laser)printer zijn erg mooi. Er zijn Excel versies voor MS-DOS computers en de Apple Macintosh. Het pakket heeft ruim duizend bladzijden documentatie, heel veel help-schermen en een zeer uitgebreide ingebouwde cursus. Wat moet een boek daaraan nog toevoegen?

Het boek van Mary Campbell biedt in de eerste plaats Nederlandse uitleg, dankzij de vertaling van L. Geurts. Verder staat het boek vol met schermafdrukken (soms wel twee op een bladzijde en dan een paar bladzijden achter elkaar), maar de fantastische kwaliteiten van Excel voor het maken van rapporten (op papier) worden amper belicht. Op bladzijde 94 staan slechts twee zielige spreadsheetafdrukken.
De stijl van uitleggen is goed (wel Amerikaans), maar als het interessant begint te worden gaat de schrijfster niet dieper in op het onderwerp. Desondanks is het boek behoorlijk dik. Pas op bladzijde 403 komen de macro's aan de orde in het hoofdstuk 'De geheimen van macro's uitgelegd'. Helaas staan daarin geen geheimen, maar alleen de overbekende zaken uit de Microsoft handleiding. Dat is tevens het laatste hoofdstuk.
Ik was daarom enigszins teleurgesteld, want ik wilde veel meer weten. Nu moest ik toch weer allerlei dingen zelf uitzoeken, waarvan ik had gehoopt dat ze in dit boek zouden staan. Kortom: behalve Nederlandse uitleg biedt dit boek niets bijzonders. Wanneer komt er nu eens een leuk boek met Excel-toepassingen?

■ Peter van Diepen

Tekenen met AutoCAD

Govers en Meulendijks
Nijgh & van Ditmar Educatief
ISBN 902360 448 2, 1988
224 pag.; ƒ 26,-

In het middelbaar technisch onderwijs ontstond de behoefte aan een op deze onderwijssoort toegesneden boek over AutoCAD.
De volgorde waarin en de methode waarop de diverse commando's worden behandeld maken het boek bijzonder geschikt voor zelfstudie. Deze opzet is door de auteurs gekozen om de docent de mogelijkheid te geven eventuele problemen per student op te lossen, terwijl de anderen zelf verder kunnen met de stof.
Ook de duidelijke beschrijving van de diverse commando's, elk met uitgewerkte voorbeelden en de nodige oefenstof, laat de startende gebruiker al snel goede tekeningen met dit programma realiseren.

Conclusie:
Ondanks het feit dat de tekst met een laserprinter is gemaakt is het een goed en prettig leesbaar boek. De tekeningen zijn met een plotter gemaakt en daardoor van goede kwaliteit.
Dit boek is zowel voor de beginner als voor de M.T.O.-student een goede en zeker niet dure aanschaf.

■ Ing. Th. Sips Bul

LEESTAFEL

PC-zakboekje IBM ROM-BIOS-functies

Ray Duncan
Kluwer 1989
ISBN 90 201 2232 0
108 blz.; ƒ 24,50

C-zakboekje MS-DOS-functies

Ray Duncan
Kluwer 1989
ISBN 90 201 2233 9
109 blz.; ƒ 24,50

De twee boekjes hebben een handzaam formaat, maar steken wel uit m'n zak. In de één worden de interrupts 10h tot en met 1A beschreven en in de andere de MS-DOS interrupts 20h tot en met 2F. Opmerkelijk is dat dit keer de Nederlandse vertaling niet twee jaar achterloopt op de ontwikkelingen. De IBM PS/2 en VGA staan erin vermeld! Het MS-DOS boekje is bij tot en met MS-DOS 3.3. In het ROM-BIOS boekje staan verder nog overzichtjes van alle interrupts en de I/O ports en in het MS-DOS iets over de FCB, de PSP, foutcodes en een indeling op categorie. Verder staat alles keurig op volgorde. Kortom: twee nuttige tabellenboekjes voor echte programmeurs.

■ Peter van Diepen

PC-zakboekje Harddisk gebruik

Van Wolverton
Kluwer techn. boeken
ISBN 90 201 2237 1
96 pag.; ƒ 24,50

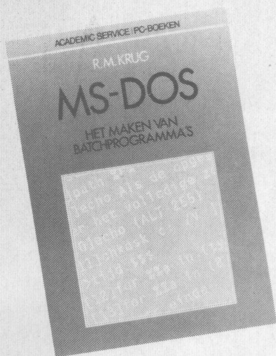
In de serie PC-zakboekjes van Kluwer is een naslagwerkje verschenen over harddisk gebruik van de niet onbekende Van Wolverton. Het boek is een overzichtelijke en duidelijke handleiding bij allerlei zaken die harddiskgebruikers zullen tegenkomen.
Zo worden in zeven hoofdstukken achtereenvolgens behandeld:
- de werking en het klaarmaken van de harde schijf,
- configuratie van DOS, werken met directories en bestanden,
- het maken van backups en het verdere onderhoud van de harde schijf.

Op de inhoud en lay-out van het boek is weinig aan te merken, zij het dat het duidelijk een boekje is voor echte beginners. Meer gevorderde zaken zoals low-level formatteren, interleave factor en dergelijke ontbreken.
Verder zie ik persoonlijk graag dit soort naslagwerken uitgevoerd in een ringband. Nu valt steeds het boek dicht als je het even weglegt.

Conclusie:
Een goed naslagwerk voor mensen die pas een harddisk hebben aangeschaft of willen aanschaffen en die verder nog weinig computerervaring hebben. Echter, wanneer men een goed MS-DOS handboek heeft aangeschaft (bijvoorbeeld 'Werken met MS-DOS' van dezelfde Van Wolverton) is zo'n naslagwerk volgens mij totaal overbodig. Daarin staat namelijk naar inhoud ongeveer hetzelfde te lezen, alleen dan veel vollediger.

■ Frank Wijmenga

MS-DOS
Het maken van batch-programma's

R.M. Krug
Academic Service 1989
ISBN: 90 6233 394 X
193 pag.; *f* 35,-

In de serie PC-boeken is nu een uitgave verschenen die niet over een pakket gaat, maar over het programmeren in DOS. Het boek wordt ook aan de beginnende gebruiker aanbevolen. Die beginner moet dan wel de nodige studie ervaring hebben. Het boek doet denken aan college dictaten en ook het taalgebruik is op dat niveau.
Alle facetten van batch-programma's worden aan de hand van voorbeelden, die steeds verder uitgewerkt worden, besproken. Daarnaast worden ook veel nuttige tips gegeven. Bij het corrigeren zijn wat zetfoutjes over het hoofd gezien (bijvoorbeeld ' inplaats van ") en soms moet de index geraadpleegd worden om uit te vinden waar de genoemde batchfile behandeld wordt.
Een nuttig boek, echter veel te duur. Zou Academic Service ook de kant op gaan van veel boekjes over deelonderwerpen uit te geven? Er komen nog twee deeltjes met de titel 'De MS-DOS expert' van de hand van Schildermans, waarin regelmatig naar dit boek verwezen wordt. De drie deeltjes gaan dáár verder, waar gewone DOS boeken ophouden.
De inhoud van de drie deeltjes verwerkt in één boek van zo'n *f* 45,- zou een redelijk alternatief zijn.

Conclusie:
Een nuttig studieboek voor wie een academische schrijfstijl geen bezwaar is.

■ Jan Leijerweerd

Audio elektronica
voor zelfbouw

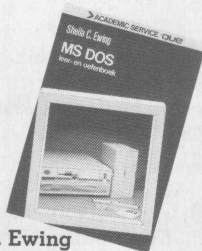

I. Gombos
Elektuur BV, 1988
ISBN 90 70160 66 8
208 pag.; *f* 39,50

Veel van de tegenwoordige computerfreaks zijn uit de elektronicawereld afkomstig. Computers zijn in elektronisch opzicht ingewikkeld en wie wel eens graag iets met elektronica knutselt zal zijn hobby dan ook vaak in een wat andere richting uitleven. Daarom is het niet zo gek ook eens een boek te bespreken, dat niets met computers te maken heeft. Zoals de titel al zegt gaat het hier om audio-elektronica, en dan in het bijzonder over het zelfbouwen van schakelingen hiervoor. 37 schakelingen worden in het boek besproken. Daar zijn erg eenvoudige bij, zoals een zogenaamde audiostethoscoop voor het opsporen van fouten in audio-apparatuur, maar ook tamelijk ingewikkelde zoals microfoonversterkers en mengpanelen. Een belangrijk hoofdstuk is gewijd aan het voorkomen van brom bij zelfbouwprojecten. De duidelijke beschrijvingen die hier worden gegeven kunnen veel narigheid voorkomen. Sommige schakelingen kunnen worden opgebouwd op zogenaamde proefprints, anderen worden met behulp van te bestellen printplaten opgebouwd. De bouwbeschrijvingen zijn duidelijk en geven overal waar dat nodig is aan waar men speciaal op moet letten, om tot een goed resultaat te komen. Bij elk ontwerp wordt een onderdelenlijst gegeven.
Een vroeger veel gehoorde klacht van Elektuur-ontwerpen was dat er nogal eens gewerkt werd met moeilijk verkrijgbare componenten. In dit boek is dat in ieder geval niet zo. Men zal geen moeite hebben alles in de gewone onderdelenhandel te kopen.
Voor wie er van houdt om naast de golf van audio-apparatuur die te koop is zo af en toe eens iets helemaal zelf te bouwen kan dit boek veel plezier geven. Elektuur en Elex abonnees, pas op! Het gaat hier om ontwerpen die al eerder in een van deze tijdschriften zijn gepubliceerd.

■ Aleid Jansen

MS-DOS
leer-en oefenboek

Sheila C. Ewing
Academic Service
ISBN 90 6233 438 5
181 blz.; *f* 38,-

Een vrouwelijke auteur, afkomstig uit het onderwijs, is er in geslaagd een uitstekend boek te schrijven voor beginners en gevorderden. Het is een écht leer- en oefenboek.
Het eerste deel voor die allereerste beginner: DOS, diskettes, bestanden, kopiëren, wissen. De allereerste beginselen worden uitvoerig behandeld en bij de opgaven kan de lesdiskette gebruikt worden. Die moet dan wel apart besteld worden voor *f* 25,-. Jammer. Tot nu toe ben ik geen leerboeken tegengekomen waarbij die lesdiskettes gratis worden geleverd. Als men besluit de diskette aan te schaffen, dan geeft het boek in het voorwoord een uitleg over de indeling in subdirectories. Zonder diskette kan er echter ook goed met de oefeningen gewerkt worden.
In het tweede deel komt de gevorderde aan bod: batch bestanden, pijpleidingen, backups, autoexec.bat en config.-sys bestanden. Het wordt uitvoerig behandeld en overhoord.

Conclusie:
Aanrader voor wie nu echt eens wegwijs wil worden in MS-DOS.

■ Lucie Blom

C voor gevorderden

Sobelman & Krekelberg
Academic Service / QUE
ISBN 90 6233 254 4
328 pag.; *f* 58,-

C voor gevorderden is volgens de schrijvers bedoeld voor hen die de beginselen van C geleerd hebben en nu meer willen. In het eerste deel van het boek wordt aandacht geschonken aan programmeerstijl, pointers en geheugenbeheer, complexe datastructuren, recursie en lijsten en bomen. In het tweede deel (dat ook de ruim 140 pagina's appendices omvat) worden twee grafische bibliotheken beschreven, die ontworpen zijn met de in het eerste deel behandelde technieken.
De complete sources voor de bibliotheken, inclusief hardware afhankelijke routines voor de PC, zijn opgenomen in de appendices. De listings zijn voor *f* 25,- ook leverbaar op schijf of gratis te downloaden van Fido-Emmen.
Tot mijn spijt ligt het tempo van de schrijvers met name in de laatste hoofdstukken erg hoog. Zesentwintig pagina's uitleg over het windowsysteem is wel erg mager.

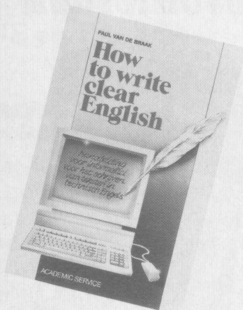
Conclusie:
Het boek is zeker de moeite waard voor mensen die een eigen 'desktop' willen ontwerpen. Anderen moeten afwegen of ze voor de 106 algemene pagina's deze prijs willen betalen.

■ Jac Kersing

LEESTAFEL

How to write clear English

Handleiding voor informatici voor het schrijven van teksten in technisch Engels

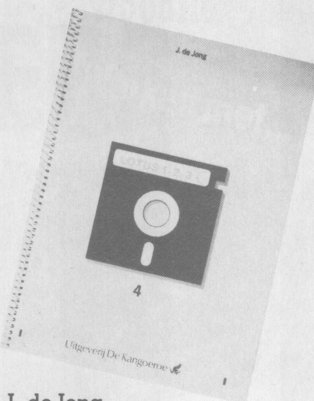

Paul van de Braak
Academic Service 1988
ISBN 90 6233 405 9
150 blz.; ƒ 35,-

Technisch Engels is een aparte taal die wij op school nooit geleerd hebben, uitgezonderd op de technische scholen. In dat technische Engels schijnen veel fouten te worden gemaakt. Om dat te voorkomen werd dit boek geschreven, ontstaan uit de praktijk.
Het staat vol met voorbeelden van goede en slechte zinnen en zal daarom ongetwijfeld een uitstekend hulpmiddel zijn voor de doelgroep: de schrijvers van technische handboeken en studenten aan HEAO, HTS en technische universiteiten.

■ Lucie Blom

Werken met... Lotus 1-2-3

J. de Jong
Uitg.: De Kangoeroe
ISBN 90 667 30 90X
98 pag.; ƒ 12,50

Het vijfde boek alweer van De Kangoeroe uit Leiderdorp, een kleine educatieve uitgeverij. Ook in dit boek heeft de auteur vastgehouden aan de opzet die in de vorige deeltjes (Inleiding, dBASE III (Plus), WordPerfect en WordStar) gehanteerd werd. Het boek begint met een inleiding over de computer en PC/MS-DOS. Hierna wordt de gebruiker/cursist stap na stap begeleid in het leerproces. Niet alleen de spreadsheet, maar ook de database, de macro's en de grafische mogelijkheden komen aan de orde. Bovendien zijn er opdrachten en oefeningen in het boek opgenomen. Achterin het boek vindt de gebruiker twee appendices (mode indicatoren en commando menu overzicht) en een register.

De conclusie luidt dat dit een uitstekend leerboek is voor een alleszins redelijke prijs. Als de aangekondigde boeken (PlanPerfect, Framework, dBASE IV, Quattro, Univers en Reflex) dezelfde opzet en prijs behouden dan is het niet denkbeeldig dat een groot deel van het Nederlandse informatica onderwijs in de naaste toekomst door De Kangoeroe van goede en betaalbare boeken voorzien wordt.

■ Jan Verschaeren

GFA Tools & algoritmen

Liesbert, Linden
Data Becker Nederlands
ISBN 90 229 3660 0
355 pag.; ƒ 69,90

Na een inleiding bespreken de schrijvers een groot aantal algoritmen. Bij elk algoritme wordt een structogram gegeven en bovendien een voorbeeldprogramma, vaak in de vorm van een procedure. De schrijvers hebben echter geen optimaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden van GFA-Basic. De voorbeeldprogramma's zijn als LST-files op de bijgeleverde diskette te vinden.
Het deel 'tools' van het boek bevat enkele nuttige programma's en procedures, uiteraard speciaal bedoeld voor de Atari ST. Af en toe wordt ook een versie in GFA-Basic 3.0 gegeven, maar de schrijvers blijken niet erg vertrouwd te zijn met de nieuwe commando's in deze versie.
In de appendix wordt 47 pagina's lang een overzicht gegeven van de AES-bibliotheek van GFA-Basic 3.0 en van de verschillen tussen versie 2.0 en 3.0. Jammer, dat lijkt mij volkomen zinloze bladvulling. Een uitgebreid register completeert het boek.
Blader het boek door voordat je het koopt. Als je genoeg bruikbare procedures en programma's tegenkomt is het boek z'n prijs waard.

■ Han Kempen

Het grote AmigaBasic-boek

Rügheimer / Spanik
Uitg. Bruna
4e herziene druk, 1989
ISBN 90 229 3661 9
521 pag.; ƒ 79,90

Dit boek, oorspronkelijk in 1986 bij Data Becker verschenen, vormt een goede inleiding tot Amigabasic voor de beginnende programmeur. De lezer wordt aan de hand door Amigabasic geleid, vanaf het opstarten van de interpreter tot en met gestructureerd programmeren met behulp van subroutines. Ongeveer eenderde van het boek is gewijd aan grafische programmering, een-derde aan het werken met bestanden, een klein gedeelte aan muziek en een 20-tal pagina's aan de AC/Basic compiler. Ruim 170 pagina's bestaan uit aanhangsels, waaronder een vertalende woordenlijst, de listings van 9 in het boek uitvoerig en systematisch becommentarieerde programma's en een verklaring van foutmeldingen. Afgezien van de mijns inziens overbodige en ook wat merkwaardige bespreking van AC/Basic (zal op prijs worden gesteld door mensen die AC/Basic van een kennis hebben gekopieerd) en een te oppervlakkige uitleg van de programmeertrucs (gebruik van systeem-bibliotheken voor tijdkritische routines en dergelijke) is dit boek een aanrader voor de (beginnende) Basic programmeur.

■ Ruud Lemmens

KIJK: DE GROOTSTE KOLLEKTIE COMPUTER-BOEKEN VAN NEDERLAND EN BELGIË!

Welk automatiserings- of computerboek u ook zoekt, wij hebben 't altijd. Kies dus uit de grootste kollektie automatiserings- en computerboeken van Nederland en België, dat maakt verder zoeken overbodig.

En... alle titels zijn direkt uit voorraad leverbaar!

TOP 20 VAN DE MAAND

Werken met Wordperfect 5.0	Boeke	69,00	BF 1380
Basishandleiding WordPerfect 5.0	Melching	15,00	BF 300
Starten met MS DOS PC DOS	Boeke	32,50	BF 650
Norton Utilities 4.5 van Ask tot Wipefile	Ogilvie	17,50	BF 350
Programming in Clipper	Straley	89,00	BF 1590
Tekstboek Macintosh programmering	van der Mije	149,50	BF 2990
WordPerfect van 4.2 naar 5	van Es	32,50	BF 650
The Macintosh Bible (ned. versie)	Naiman	75,00	BF 1390
Werken met de Norton Utilities 4.5	Ogilvie	54,00	BF 1080
Werken met Excel voor de Macintosh	Campbell	58,00	BF 1160
The Official Book of King's Quest	Trivette	35,00	BF 700
Werken met Lotus 1-2-3	LeBlond	78,00	BF 1560
Desqvieuw Guide to Programming	Davi	69,00	BF 1190
Hintbook Larry II	Sierra	20,00	BF 400
Turbo Pascal 5.5 The Complete Reference	OBrien	79,00	BF 1320
Windows (ned.)	Andrews	78,00	BF 1530
The Quick C Bible	Waite	69,00	BF 1190
Using deluxe Paint II second edition	Anzovin	68,00	BF 1150
MS DOS/PC DOS handboek	Devoney	85,00	BF 1700
Beginnen met WordPerfect 5	Koops	32,50	BF 650

NIEUW! VERS VAN DE PERS!

Werken met Excel MS DOS versie	Ruhe	69,00	BF 1380
MS-C Turbo C seminar met disk	Deiss	100,00	BF 2000
Using 1-2-3 release 2.2	Que	69,00	BF 1190
The 1-2-3 upgrade guide	Lunsford	49,00	BF 850
1-2-3 rel. 3 The Complete Reference	Campbell	75,00	BF 1445
De Mac-DOS Connection (ned. versie)	Harriman	89,90	BF 1798
Microsoft Works for the Mac	Rubin	59,00	BF 990
The Mac Small Business Companion	Harriman	69,00	BF 1250
Het grote PC Tools 5.x boek	Stephani	59,90	BF 1198
1-2-3 Business Applications met disk	Que	109,00	BF 2180
Handbook to Excel for the IBM PC	Cobb	69,00	BF 1250
Word 4 Companion for the Mac	Cobb	65,00	BF 1150
Ventura Publisher 2.0	Jantz	59,00	BF 1180
The Macintosh Way	Kawasaki	59,00	BF 990
Microsft Quick Basic third edition	Hergert	65,00	BF 1070
Dr Dobb's Journal vol. 13	Dobb	99,00	BF 1890
Werken met SuperCalc 4	Perry	78,00	BF 1560
ABC's of Novell Netware	WoodWard	61,00	BF 1150
Meest gebruikte MS DOS Programma's (+disk)	Smits	49,50	BF 990
Visual guide to WordPerfect	Woodward	53,00	BF 1050

CATALOGUS VOORJAAR
CATALOGUE PRINTEMPS

EXKLUSIEVE SOFTWARE AANBIEDING

diskette opbergdoosje met 10 5¼ 2 DD diskettes

f 9.95,-
(incl. btw)

GAME TOP 5

BALANCE OF POWER 1990	*f* 95,-
CHESSMASTER 2100	*f* 95,-
HINTBOOK LARRY II	*f* 20,-
LARRY II	*f*115,-
STAR WARS	*f*115,-

BON

☐ Hierbij bestel ik de volgende titel(s): ____________________

____

____

☐ Ja, ik maak gebruik van uw speciale software-aanbieding. Stuurt u mij dit pakket toe.

Ik werk met een ______________ computer. Diskformaat ☐ 5¼ inch – ☐ 3,5 inch.

☐ Stuurt u mij gratis uw uitgebreide catalogus. (aankruisen wat u wenst).

Alle prijzen zijn inkl. BTW. Bestellingen worden onder rembours geleverd. Uw bijdrage voor administratie- en verzendkosten: *f* 6,00 (BF 80). Bon in gefrankeerde envelop sturen naar:
Wilson Computerboeken en Software bv, Utrechtsestraat 68, 1017 VR Amsterdam.
Voor België: GW Computerbooks bvba, Place de la Justice 22, 1000 Brussel.
U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen.

HCC 11

GROEP92 INFORMATIE

GW Computerbooks
Place de la Justice 22,
1000 Brussel.
Entre/Tussen Le Sablon-
Rue du Lombard.
Tel.: 02 - 5123830.
Fax: 02 - 5119058.

Wilson Computerboeken en Software. Utrechtsestraat 68,
1017 VR Amsterdam.
Tel.: 020 - 238395 / 247821.
Fax: 020 - 228061.
Zadelstraat 28, 3511 LV Utrecht.
Tel.: 030 - 314569.

Van het systeem LOGBOEK volgt nu het programma Diverse Prints. Het is uitgevoerd als een doorvoerprogramma en is in staat om in één run maximaal 640 Kilobytes aan bestanden te onderzoeken en uit te tellen. Volautomatisch!

Programmeren in Basicode

Ben Rintjema

ACTIVITEITEN Met het programma Bestands-Mutaties kunt u uw activiteiten vastleggen in bestanden. Na verloop van tijd wilt u wel eens weten hoeveel tijd u hebt besteed aan een bepaalde activiteit. Het kan zijn dat u in de omschrijving van de activiteiten bepaalde 'kernwoorden' hebt opgenomen. Ook codes zijn mogelijk. Het programma is in staat om van ieder deel van de omschrijving, al dan niet in combinatie met het karweinummer, de totaaltijd te berekenen.
Het programma is voorzien van een eenvoudige spreadsheet. U kiest zelf wat moet worden geprint en de volgorde daarvan. Met de bestanden die u hebt aangemaakt met het programma Simulatie Bestand(en) kunt u dit programma uitgebreid testen. Wilt u na het intypen van iedere listing het programma 'runnen' en eventuele fouten (errors) verbeteren?

BEGIN U laadt nu eerst het deelprogramma BASIS-2 in uw computer. Dat stond in HCC Nieuwsbrief 116 na listing 2. Uit dit programma moeten een aantal regels worden verwijderd. Met het commando DEL N1,N2 (Apple II) of DEL N1-N2 (MS-DOS en de meeste andere computers) voert u ze af. Hierin is N1 het eerste regelnummer van het blok, N2 het laatste regelnummer. Met het commando LIST ziet u om welke regels het gaat.
De volgende blokken regels moeten leeg: 1000 tot en met 2000, 3500 tot en met 4200, 9200 tot en met 9250, 11000 tot en met 19000, 25000 tot en met 26000.
Als u de inlees- en wegschrijfroutine al hebt aangebracht dan moet de wegschrijfroutine (regels 21000 tot en met 21500) worden verwijderd.
Uit HCC Nieuwsbrief 120, listing 5, neemt u over de regels 3200 tot en met 3270.

LISTING 1 Dit is de aanloop van dit programma. Op de regels 1260 tot en met 1290 staan enige printercodes. Daarop komen we later terug. Op regel 1350 gaat het programma naar regel 3950. Als het scherm van uw computer niet kan worden ingesteld op 80 karakters (of meer) per regel - via regel 24110 - wijzig dan '3950' in '4000'. Vanaf regel 4000 volgt het menu. Op de regels 1800 tot en met 1910 staat de printroutine. De regels 3150 tot en met 3180 zijn voor degenen die met een cassetterecorder werken. De regels 3160 en 4060 moeten eindigen met een puntkomma. Uw speciale aandacht is gewenst voor de variabele LF op regel 3530. Zie hiervoor HCC Nieuwsbrief 119, de toelichting bij listing 1.

LISTING 2 Hiermee wordt het indexbestand samengesteld. De tekst is ook zo goed leesbaar. Deze regels maken het programma meer gebruikersvriendelijk. Breng eens 20 bestandsnamen in volgens methode 1. Eén letter als bestandsnaam is voldoende: a, b, c, d, enz. Nu kan dat nog, er gebeurt nog niets. Gebruik ook eens tweemaal dezelfde letter en kijk wat er dan gebeurt. Ook deze mechanismen moeten correct functioneren. De regels 5810 en 5850 moeten eindigen met een puntkomma. De letters 'X' op de regels 5450 en 5770 en de letters 'J' en 'N' op 5870 en 5880 moeten hoofdletters zijn. Uw antwoorden kunt u dan geven met een kleine letter of een hoofdletter.

LISTING 3 Hier maakt u uw wensen bekend. Om te beginnen de periode die moet worden onderzocht. Als u alles wilt hebben, maar u kent de begindatum of de einddatum niet meer: geen nood. De vroegste begindatum kan zijn 01-01-1584, de laatste einddatum 31-12-9999. Vervolgens kiest u voor alle karweien of een bepaald karwei. Tenslotte voor een combinatie met de omschrijving of niet. U kunt dus alles krijgen of slechts een beperkt deel. De keuze is aan u.
In deze listing vindt u ook de aanloop voor het printen (vanaf regel 6500). Daarmee gaan we volgende maand verder. Regel 6360 moet eindigen met een puntkomma. De letters 'J' en 'N' op de regels 6380 en 6390 moeten hoofdletters zijn. Tot de volgende keer.

```
Listing 1
---------------------------------------------------
 1000  GOSUB 3500: GOTO 20: REM  LOGBOEK/DP
 1010  N1$ = "LOGBOEK": GOSUB 3500
 1015  N2$ = "Diverse Prints"
 1020  DIM N$(NR)
 1030  DIM NN$(NF)
 1040  DIM S$(5)
 1200  A = 0:M = 0:N = 0:NN = 0:CN = 0
 1210  ID = 0:MT = 0:SC = 0:VC = 23:C8 = 0
 1220  X$ = "":Y$ = ""
 1230  FOR I = 1 TO 39:X$ = X$ + "-": NEXT I
 1240  FOR I = 1 TO 39:Y$ = Y$ + " ": NEXT I
 1250  P1$ = "":P2$ = "":P3$ = ""
 1260  REM  PRINTER CODES
 1265  REM  RESET PRINTER
 1270  P1$ =  CHR$ (27) +  CHR$ (64)
 1275  REM  CONDENSED LETTER TYPE
 1280  P2$ =  CHR$ (15)
 1285  REM  8 REGELS PER INCH
 1290  P3$ =  CHR$ (27) +  CHR$ (48)
 1350  GOSUB 22000: GOTO 3950
```

```
1800  REM  PRINT-ROUTINE + REGELTELLER
1810 L$ = LM$ + L$: IF PT = 2 THEN 1840
1820 HO = 0:VT = VT + 1:VE = VT: GOSUB 110
1830  PRINT L$:L$ = "": GOTO 1860
1840 SR$ = L$: GOSUB 350: GOSUB 360
1850 SR$ = "":L$ = ""
1860 RR = RR + 1: IF RR = AR THEN 1880
1870  RETURN
1880  IF PT = 2 THEN 1900
1890  GOSUB 3130: GOSUB 3100: GOSUB 3130: GOTO 1910
1900 L$ = H1$: GOSUB 9400: GOSUB 9300: GOSUB 9500
1910 RR = 0: GOSUB 8500: GOSUB 8000: RETURN
2960 N$ = N3$:VE = 2: GOSUB 3000: RETURN
3010 X =  LEN (N$):HO =  INT ((40 - X) / 2)
3100  GOSUB 250:HO = 0:VE = VC: GOSUB 110
3130 HO = 0:VE = VC: GOSUB 110: PRINT YY$: RETURN
3150  GOSUB 250:HO = 0:VE = VC - 1: GOSUB 110
3155  PRINT "Zet de cassette-recorder klaar."
3160  PRINT "Druk een toets in zodra gereed! ";
3170  GOSUB 210: PRINT
3180 T1 = VC - 1:T2 = VC: GOSUB 4620: RETURN
3500  REM  BEREKENING VAN A IN CLEAR A
3510  RESTORE : READ NR: READ NF
3520 SL = 64: REM  STRINGLENGTE
3530 LF = 15: REM  MAX.LENGTE BESTANDSNAAM
3540 A = (SL + 3) * NR: REM  EEN BESTAND
3550 A = A + (LF + 3) * NF: REM  INDEX BESTANDEN
3560 A = A + 200: REM  EXTRA
3570  RETURN
3600  REM  BESTAND LEEGMAKEN
3610  FOR I = 1 TO NR:N$(I) = "": NEXT I
3620 N = 0: RETURN
3650  REM  INDEX BESTAND LEEGMAKEN
3660  FOR I = 1 TO NF:NN$(I) = "": NEXT I: RETURN
3800 L$ =  LEFT$ (L$, LEN (L$) - 1): RETURN
3810 L$ =  RIGHT$ (L$, LEN (L$) - 1): RETURN
3950  GOSUB 2910: GOSUB 250
3960 N$ = "Het vergrote scherm kan aan!"
3970 VE = 12: GOSUB 3000: GOSUB 3100
4000  GOSUB 2910: PRINT :VC = 23
4010  PRINT " 1 = drive(s) instellen": PRINT
4020  PRINT " 2 = index van data-bestanden": PRINT
4030  PRINT " 3 = selectie van criteria": PRINT
4040  PRINT " 4 = printen": PRINT
4050  PRINT " 5 = einde": PRINT : PRINT
4060  GOSUB 250: PRINT "Uw keuze: ";
4070  GOSUB 210: PRINT IN$:W =  VAL (IN$)
4080  IF (W < 1) OR (W > 5) THEN 4000
4090  ON W GOTO 4200,5000,6000,6500,10000
4200  REM  DRIVE(S) INSTELLEN
4210  GOSUB 22000: GOTO 4000
4500  GOSUB 250:SR = LF: GOSUB 300
4510  PRINT "bestandsnaam max." + SR$ + " kar."
4650 T1 = 8:T2 = 22: GOSUB 4620: RETURN
4660 T1 = 14:T2 = 22: GOSUB 4620: RETURN
4670 T1 = 16:T2 = 22: GOSUB 4620: RETURN
4680 T1 = 19:T2 = 22: GOSUB 4620: RETURN
5000  STOP
6000  STOP
6500  STOP
9000  GOSUB 2950: REM  PRINTEN
9115  IF PT = 1 THEN AR = 24:RR = 0: RETURN
9150  REM
24020  RETURN
24120  RETURN
25000  DATA 200,20
30015  REM  DIVERSE PRINTS
30040  REM  SEPTEMBER 1989
30060  REM  HCCNIEUWSBRIEF 121-123
```

Listing 2

```
5000 N3$ = "index van bestanden samenstellen"
5005  GOSUB 2950: GOSUB 250
5010  PRINT "Hierna wordt de DIRECTORY van de disk"
5020  PRINT "op het scherm gezet en moeten enige"
5030  PRINT "vragen worden beantwoord, o.m.": PRINT
5040  PRINT "Hoeveel bestanden moeten worden"
5050  PRINT "onderzocht, resp. uitgeteld?": PRINT
5060  PRINT "- Voor EEN bestand brengt u de complete"
5070  PRINT "  bestandsnaam in,":SR = NF: GOSUB 300
5080  PRINT "- bij 2 t/m " + SR$ + " kunt u kiezen uit:"
5090  PRINT "   1.de complete namen"
5100  PRINT "   2.de 'vaste' naam, en daarna het"
5110  PRINT "     volgnummer van het EERSTE bestand"
5120  PRINT "     van een doorlopende reeks."
5130 SR = NF + 1: GOSUB 300:N$ = "- vanaf " + SR$
5140 N$ = N$ + " bestanden volgt u methode 2"
5150  PRINT N$: PRINT "  hierboven.": PRINT
5160  PRINT "Alle bestanden moeten op EEN disk staan"
5170  GOSUB 3100: GOSUB 22200: GOSUB 250: PRINT
5180  PRINT "Hoeveel bestanden moeten in EEN run"
5190  PRINT "worden onderzocht? (1-50): ";
5200 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 5000
5210 NN =  VAL (IN$): IF (NN < 1) OR (NN > 50) THEN 5000
5220  GOSUB 3660: IF NN = 1 THEN MT = 1: GOTO 5310
5230  IF NN > NF THEN MT = 2: GOTO 5700
5240  GOSUB 250: PRINT
5250  PRINT "Hoe wilt u de bestandsnamen inbrengen?"
5260  PRINT " 1 = de complete namen"
5270  PRINT " 2 = een 'vaste' naam": PRINT
5280  PRINT "Uw keuze: ";: GOSUB 210: PRINT IN$
5290 MT =  VAL (IN$): IF (MT < 1) OR (MT > 2) THEN 5240
5300  IF MT = 2 THEN 5700
5310  GOSUB 2950:SR = NN: GOSUB 300
5320 HO = 0:VE = 5: GOSUB 110
5330 N$ = "Geef nu die ": IF NN = 1 THEN 5600
5340 N$ = N$ + SR$ + " bestandsnamen"
5350  PRINT N$:CT = 2:HO = 0:VT = 8
5360  PRINT "'?' = DIRECTORY - 'X' = menu"
5370  PRINT "** mag in kleine letters **"
5380  FOR I = 1 TO NN:SR = I: GOSUB 310
5390 N$ = "Naam No." + SR$ + ": "
5400  IF I = 12 THEN  GOSUB 5550
5410 IN$ = "":VE = VT + I: GOSUB 110
5420  PRINT N$;: INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 5410
```

```
5430  IF IN$ = "?" THEN I = NN: GOSUB 5610: GOTO 5310
5440  IF  LEN (IN$) > LF THEN  GOSUB 4500: GOTO 5410
5450  GOSUB 2600: IF IN$ = "X" THEN I = NN: GOTO 4000
5460 NN$(I) = IN$: NEXT I
5465  IF NN = 1 THEN ID = 1: GOTO 4000
5470  GOSUB 2950: GOSUB 250
5480 N$ = "controle op dubbele namen":VE = 6
5490  GOSUB 3000: GOSUB 2810:FL = 0:VT = 6
5500  FOR I = 1 TO NN - 1: FOR J = I + 1 TO NN
5510  IF NN$(I) = NN$(J) THEN FL = 1: GOSUB 5620
5520  NEXT J: NEXT I
5530  IF FL = 0 THEN ID = 1: GOTO 4000
5540  PRINT : PRINT : GOSUB 3100: GOTO 5310
5550  GOSUB 250: GOSUB 4650
5560 HO = 0:VT = 0: FOR J = 9 TO 11
5570 SR = J: GOSUB 310:VE = VT + J: GOSUB 110
5580  PRINT "Naam No." + SR$ + ":  " + NN$(J)
5590  NEXT J: RETURN
5600 N$ = N$ + " bestandsnaam": GOTO 5350
5610  GOSUB 22200: PRINT : PRINT : GOSUB 3100: RETURN
5620 SR = I: GOSUB 310:IN$ = SR$:SR = J: GOSUB 310
5630 N$ = "Naam No." + IN$ + ": " + NN$(I)
5640 VT = VT + 3: IF VT > 18 THEN  GOSUB 5670
5650 HO = 0:VE = VT: GOSUB 110: PRINT N$
5660  PRINT "Naam No." + SR$ + ": " + NN$(J): RETURN
5670  GOSUB 3100: GOSUB 4650:VT = 9: RETURN
5700  GOSUB 2950: GOSUB 250:HO = 0:VE = 5: GOSUB 110
5710  PRINT "Geef het vaste deel van de naam"
5720  PRINT "'?' = DIRECTORY - 'X' = menu"
5730  PRINT "** mag in kleine letters **"
5740 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 5700
5750  IF IN$ = "?" THEN  GOSUB 5610: GOTO 5700
5760  IF  LEN (IN$) > LF THEN  GOSUB 4500: GOTO 5700
5770  GOSUB 2600: IF IN$ = "X" THEN 4000
5780 TF$ = IN$
5790  GOSUB 250:HO = 0:VE = 12: GOSUB 110
5800  PRINT "Geef nu het volgnummer van het EERSTE"
5810  PRINT "bestand van de reeks: ";
5820 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 5790
5830 VN =  INT ( ABS ( VAL (IN$))): IF VN < 1 THEN 5700
5840  GOSUB 250:HO = 10:VE = 18: GOSUB 110
5850  PRINT "Accoord? (J/N): ";
5860  GOSUB 210: PRINT IN$: GOSUB 2600
5870  IF IN$ = "J" THEN 5900
5880  IF IN$ = "N" THEN 5700
5890  GOTO 5840
5900 VN = VN - 1:ID = 1: GOTO 4000
```

Listing 3

```
6000 N3$ = "selectie van criteria"
6010  GOSUB 2950: GOSUB 250: PRINT
6020  PRINT "Geef aan de periode die moet worden"
6030  PRINT "onderzocht:": PRINT
6040 N$ = "(datum-formaat: DD-MM-JJJJ)"
6050 VE = 8: GOSUB 3000
6060 HO = 0:VE = 11: GOSUB 110
6070  PRINT "De begin-datum van de eerste post:"
6080 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 6060
6090 DT$ = IN$: GOSUB 2200
6100  IF M = 1 THEN M = 0: GOTO 6060
6110 BD = SS:D1$ = DT$
6120 HO = 0:VE = 15: GOSUB 110
6130  PRINT "De begin-datum van de laatste post:"
6140 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 6120
6150 DT$ = IN$: GOSUB 2200
6160  IF M = 1 THEN M = 0: GOTO 6120
6170 ED = SS:D2$ = DT$
6180  IF ED > BD THEN 6210
6190 Z = BD:BD = ED:ED = Z
6200 Z$ = D1$:D1$ = D2$:D2$ = Z$
6210  GOSUB 2950: GOSUB 250: PRINT
6220  PRINT " 1 = alle karweien"
6230  PRINT " 2 = een bepaald karwei": PRINT
6240  PRINT "Uw keuze: ";: GOSUB 210: PRINT IN$
6250 SC =  VAL (IN$): IF (SC < 1) OR (SC > 2) THEN 6210
6260  IF SC = 1 THEN SC$ = "Alle karweien": GOTO 6330
6270 HO = 0:VE = 11: GOSUB 110
6280  PRINT "Geef het karwei-nummer (max.4 kar.):"
6290 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 6270
6300  IF  LEN (IN$) > 4 THEN 6210
6310  IF  LEN (IN$) < 4 THEN IN$ = " " + IN$: GOTO 6310
6320 KW$ = IN$:SC$ = "Karwei-no." + KW$
6330  GOSUB 250:HO = 0:VE = 15: GOSUB 110
6340  PRINT "Wilt u het karwei/de karweien in een"
6350  PRINT "combinatie met de omschrijving (of"
6360  PRINT "een deel hiervan) ? (J/N): ";
6370  GOSUB 210: PRINT IN$: GOSUB 2600
6380 DC$ = "": IF IN$ = "J" THEN 6410
6390  IF IN$ = "N" THEN 4000
6400  GOSUB 250: GOTO 6330
6410 HO = 0:VE = 20: GOSUB 110
6420  PRINT "Geef die omschrijving (max.30 kar.):"
6430 IN$ = "": INPUT IN$: IF IN$ = "" THEN 6410
6440  IF  LEN (IN$) > 30 THEN 6210
6450  GOSUB 2600:DC$ = IN$: GOTO 4000
6500 N3$ = "printen"
6510  IF ID = 0 THEN 9800
6520  IF SC = 0 THEN 9820
6530  GOSUB 2950: GOSUB 3100: GOTO 4000
9800 N5$ = "eerst een index van bestanden opgeven"
9810  GOTO 9900
9820 N5$ = "eerst de selectie-criteria aangeven"
9900  GOSUB 2950: GOSUB 250
9910 N$ = N5$:VE = 12: GOSUB 3000: GOSUB 3100
9920  GOTO 4000
```

12^e^

COMPUTER info BEURS

Dé traditionele koopbeurs voor iedereen, die aktief bezig is met computers; voor elk merk computer; de nieuwste modellen en software; de beste aanbiedingen tegen de laagste prijzen.

(020 - 246586)

4 november

RAI

randstadhal

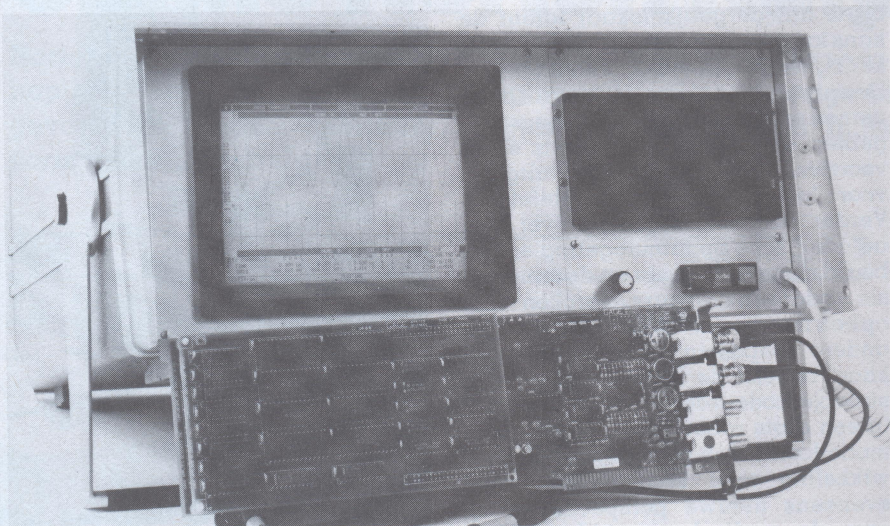
AMSTERDAM

toegang f 7,50

MARKTINFO

PC-insteekkaart Compuscope

Niet minder dan vier meetapparaten worden door deze PC-insteekkaart Compuscope 220E vervangen: tweekanaals digitale geheugen oscilloscoop, FFT-analyser, Signaal-analyser en een Transiënt-analyser. Met deze kaart kunnen signalen tot 5MHz bekeken, opgeslagen en naderhand geanalyseerd worden. Het geheugen van 256k staat ook op de opslag van langere signaalperioden toe. De kaart is softwarematig ondersteund en de bediening gaat via menu's, die met de muis te bedienen zijn. Door de menusturing is de bediening ook voor ongeoefenden eenvoudig. Maximaal vier Compuscope's kunnen in één PC geplaatst worden, waardoor de PC als 8-kanaals scoop te gebruiken is. Signalen zijn te vergelijken met in het geheugen opgeslagen data en men kan afwijkingen zo vaststellen. De op het beeldscherm getoonde meetcurven kunnen via printer of plotter (ook in kleur) afgedrukt worden.

Voor nadere informatie:
Van Reysen Elektronica B.V.
Postbus 5005
2600 GA Delft
Telefoon: 015-569216

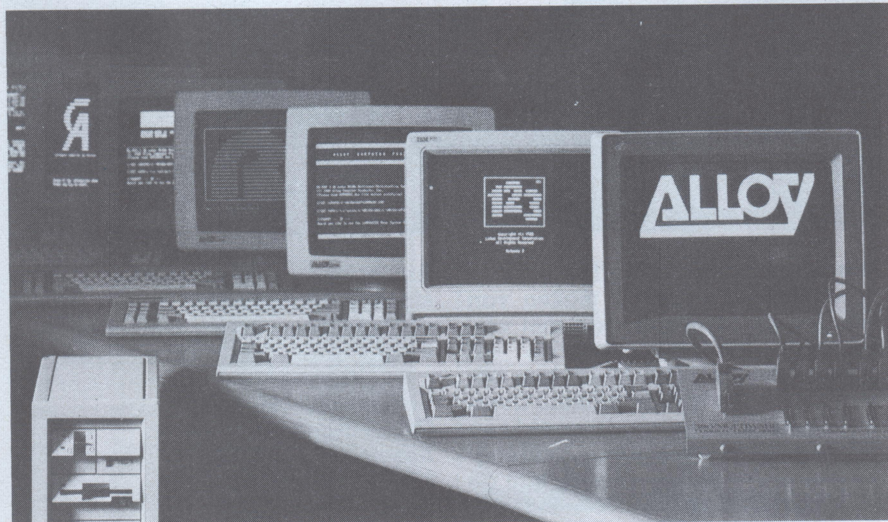
Shelter

Shelter is een softwaresysteem waarmee personal computers onder MS-DOS beheerd en beveiligd kunnen worden, zoals dat bij grotere systemen (mini's en mainframes) gebruikelijk is. Hierdoor kunnen gebruikers storingsvrij werken en is informatie beveiligd tegen ongeautoriseerde toegang. Shelter is in 1988 en 1989 ontwikkeld als antwoord op een door zeer veel organisaties gevoeld knelpunt: de kantoorautomatisering met personal computers is nauwelijks beheersbaar. Eén van de gevolgen hiervan is dat het onderhoud van de geïnstalleerde software, zowel applicaties als besturingssysteem, teveel aandacht vraagt, en dat veel storingen optreden als gevolg van gebrekkig onderhoud. Shelter voegt die functionaliteit toe aan MS-DOS die de kantoorautomatisering met PC's beheersbaar maakt. Elke PC in de organisatie wordt apart toegankelijk voor de systeembeheerder en de gebruiker(s). De gebruiker heeft daardoor geen last meer van storingen als gevolg van slecht onderhoud, en de beheerder kan ongehinderd de geïnstalleerde software onderhouden. Bovendien is privacy-gevoelige informatie beschermd tegen ongeautoriseerde toegang.

Voor nadere informatie:
MZW Rotterdam Software
Hammerfeststraat 49
3067 DC Rotterdam
Telefoon: 010-4203844

Multi-user/Multi-tasking met 386 MultiWare

Alloy's 386 MultiWare maakt van de 386 PC een multi-user en multi-tasking systeem.
386/MultiWare verdeelt de capaciteit van een 80386 computer over maximaal 20 gebruikers. Elke gebruiker heeft de beschikking over standaard 640 Kb geheugen, de CPU van de centrale 386 processor en disk- en printerfaciliteiten. Per gebruiker zijn 8 toepassingen gelijktijdig beschikbaar. Hiermee wordt het multi-tasking karakter van de 386/MultiWare geïllustreerd.
Een complete 386/MultiWare configuratie bestaat uit: een PC met 80386 processor, een hard disk, 2 tot 8 Mb RAM, een of twee MultiPort kaarten, voor elke gebruiker een terminal, randapparatuur (printers, modems etcetera) en NX386 besturingssysteem.
Elke gebruiker van MultiWare 386 kan een re-boot genereren op het systeem. Dit heeft geen nadelige gevolgen voor de overige gebruikers op het systeem.

Voor nadere informatie:
Diode Nederland B.V.
Meidoornkade 22
3992 AE Houten
Telefoon: 03403-91234

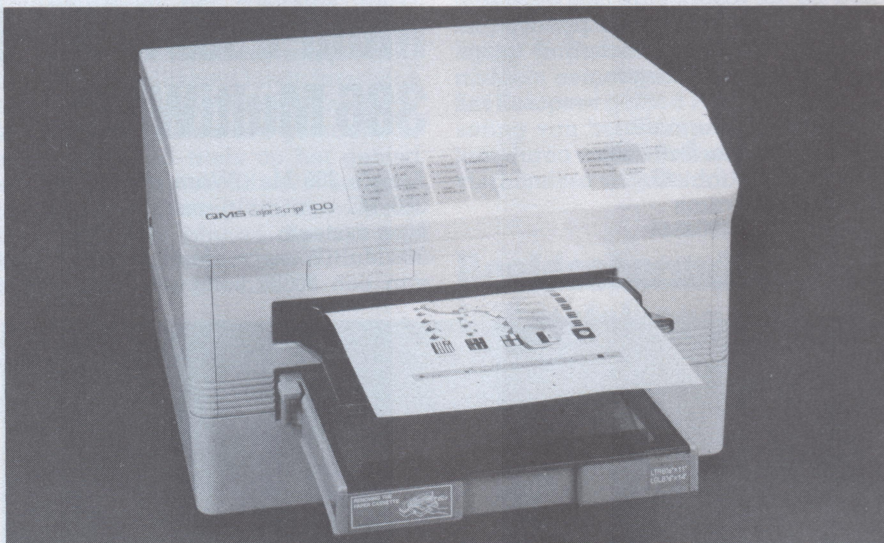
Voice Card

Een letterlijk spraakmakende Nederlandse ontwikkeling van Sirex is de Voice Card die nu in produktie is. De realisatie van dit project hangt nauw samen met de levendige 'chipcultuur' rond de Technische Universiteit Twente. Het past in de traditie van Sirex dat dergelijk lokaal talent de kans krijgt zich te ontwikkelen en marketing technisch wordt ondersteund.
De eerste spraakkaart is in staat op te nemen en weer te geven in het spraakgebied van 300 tot 3400 Hertz en is voorzien van 1 watt audio uitgang voor luidspreker en hoofdtelefoon. Verder beschikt de kaart over een automatische opnameregeling en onboard datacompressie en decompressie, zodat een half uur gesproken tekst op een floppy van 720 Kbytes past. Een andere toepassing van de spraakkaart behelst de koppeling aan een streepjescode-lezer en werd uitgetest in een grote robot die nu al voor promotiedoeleinden is toegepast. De ontwikkeling rond spraakchips levert eveneens nieuwe perspectieven op voor de medische wereld. Met de kaart is het mogelijk om spraak op het scherm in beeld te brengen. Bij eerste experimenten is gebleken dat met deze methode het mogelijk is om doven en slechthorenden hun spraak te laten verbeteren. Op het scherm is zichtbaar of er te weinig geïntoneerd wordt of gevarieerd in toonhoogte. De patiënt kan dan zijn eigen spraakpatroon vergelijken met dat van zijn begeleider en daar verbeteringen in aanbrengen.
Tenslotte zal Sirex op korte termijn een systeem gaan leveren waarmee spraakherkenning mogelijk wordt. Gedacht wordt aan toepassingen in de procesgestuurde industrie en beveiliging.

Voor nadere informatie:
Sirex Europe B.V.
Auke Kleerstraat 3
7521 PE Enschede
Telefoon 053-314360

Nieuwe QMS kleurenprinter

De nieuwe QMS printer heeft een oplossend vermogen van 300 bij 300 DPI. Hierbij kunnen zowel papier als transparanten in A4-formaat volledig, dat wil zeggen van rand tot rand, worden bedrukt.
Een pluspunt van de nieuwe kleurenprinter: flexibele aansluitmogelijkheden dankzij meerdere interfaces. De printer is compatible met vrijwel alle micro- en minicomputers, workstations en mainframes dankzij RS 232, RS 422/Apple Talk en parallel Centronics interfaces. Standaard is ook een SCSI-interface voor maximaal 7 SCSI-apparaten, bijvoorbeeld vaste schijven, zodat de opslagcapaciteit voor alternatieve lettertypen vrijwel onbeperkt is. Als optie zijn twee geheugenuitbreidingen van 1 of 4 Mb RAM verkrijgbaar.
Het model 10 biedt dezelfde afdrukkwaliteit als de bekende 'grote broer', de ColorScript 100 model 30. Dankzij het thermotransfer drukprocedé zijn meer dan 16 miljoen kleurencombinaties beschikbaar. De ColorScript biedt alle kleuren van het internationale Pantone mengsysteem, met uitzondering van metallic en fluorescente kleuren. Ook kleurcontrasten kunnen probleemloos worden afgedrukt. De ColorScript printer is derhalve uitermate geschikt voor het maken van drukrijpe kleurenkopij. Wie met verschillende kleurencombinaties wil experimenteren, hoeft geen dure offset drukproeven te laten maken. Overal waar met kleuren wordt gewerkt en met verschillende kleuren-combinaties wordt geëxperimenteerd, kan de ColorScript printer worden ingezet. Afbeeldingen, presentaties en designs in kleur kunnen nu met behulp van de computer worden ontworpen en afgedrukt.

Voor nadere informatie:
QMS Europe B.V.
Reactorweg 160
3542 AD UTRECHT
Telefoon: 030-420129

Laptop AT van Xecom

MARKTINFO

De computerlijn die door High-tech handelshuis Manudax te Heeswijk onder haar eigen merk Xecom op de markt wordt gebracht is thans verder uitgebreid met de LT 286/12, een snelle portable die honderd procent compatible is met de IBM PC AT. De nieuwe Laptop AT is gebouwd rond een Intel 80286 processor met een kloksnelheid van 12 MHz. De draagbare 286/12 voldoet aan dezelfde hoge normen inzake degelijkheid en betrouwbaarheid als de eerder geïntroduceerde desktopmodellen in de Xecom-reeks, die in korte tijd bij veel kwaliteitsbewuste computergebruikers populair werden. Toch kost de basisuitvoering van de LT 286/12, voorzien van een hard disk van 40 Mb slechts ƒ 7.995,-.
Een pluspunt van de nieuwe Xecom AT is ook dat hij beschikt over ingebouwde LIM-EMS 4.0 geheugenuitbreidingsbesturing. Deze door Lotus, Intel en Microsoft opgestelde Expanded Memory Specifications maken het zoals bekend mogelijk uitbreidingen van het RAM-geheugen boven de aan MS-DOS inherente limiet van 640 Kb als reëel werkgeheugen te gebruiken.

Dankzij LIM-EMS 4.0 kunnen met de Xecom Laptop AT omvangrijke spreadsheets en geïntegreerde pakketten die veel geheugenruimte vergen probleemloos op reis worden toegepast. Het feit dat hiervoor geen aparte LIM-kaart nodig is werkt niet alleen kostenbesparend maar maakt ook dat het expansieslot van de computer beschikbaar blijft voor andere toepassingen. Wel dient de gebruiker de op diskette beschikbare LIM-driver aan te schaffen. Dit hulpprogramma zorgt dat tijdens de executie van het applicatieprogramma de benodigde geheugenpagina's vanuit het uitbreidingsgeheugen in een DOS-toegankelijk pagina-kader worden geplaatst.

Voor nadere informatie:
Manudax Nederland B.V.
Postbus 25
5473 ZG Heeswijk-Dinther
Telefoon: 04139-8911

MyAMI laptop 286

De MyAMI Laptop 286 is een portable computer bedoeld voor de 'high-end' markt. Die high-end markt capaciteiten komen onder meer tot uiting in de hoge verwerkingssnelheid. De Coretest levert 12 MHz als resultaat op. De standaard bijgeleverde 40 Mb harddisk heeft een data transfer rate van 563.8 Kb/s en een mean accesstime van 28 milliseconden. Standaard wordt de MyAMI laptop 286 geleverd met een intern geheugen van 640 Kb dat uitgebreid kan worden tot maximaal 2.5 Mb. Het plasma scherm, dat vier grijstinten kan weergeven wordt aangestuurd door een EGA-kaart die zelf ook 'on-board' beschikt over 256 Kb. De MyAMI laptop beschikt verder over een RGB 9 pin D-connector om een eventuele externe kleurenmonitor aan te sturen. Voor de reizende zakenman/vrouw geeft powersupply autoswitch de garantie dat de netvoeding zichzelf altijd op de juiste netspanning instelt, of men zich nu in Singapore, London of New York bevindt. De meer wetenschappelijke gebruikersmarkt wordt prima geanticipeerd door een optioneel te plaatsen 80287 coprocessor en de 62 pins externe busaansluiting. De vanzelfsprekende verdere aanwezigheid van een canvas draagtas, een 3.5" FDD (720Kb/1.44Mb) en uiteraard een parallele en seriële interface completeren deze opsomming van attributen in het standaard leverpakket.

Voor nadere informatie:
Grocom B.V.
Steentilstraat 25
9711 GK Groningen
Telefoon: 050-141543

Lemax UPDATE

C Tools

De C-programmeur kan met enkele uitgekiende tools zijn productiviteit sterk verhogen:

Denk aan een goede MAKE (een programma, dat de compilatie en het linken bestuurt) - niet een van de simpele producten, die met uw compiler worden meegeleverd, maar b.v. ***SNAKE*** van SoftFocus, die uiterst klein is, en zéér grote applicaties aan kan (***ferret*** wordt er gratis bijgeleverd - het "ziet" wat een programma écht doet, door alle interactie met DOS bij te houden) of b.v. ***POLYMAKE*** van Polytron (die met ***POLYDOC***, ***PVCS*** en ***POLYLIB*** goed samenwerkt, en leverbaar is voor verschillende "platforms").

Uw weg vinden in het labirint van uw eigen (plus alle externe) functies die uw applicatie gebruikt? ***CLEAR+ for C***: leest uw source en vertaalt deze in grafische flow-schema's en boom-structuren; tevens maakt ***CLEAR+ for C*** een nette printout voor uw documentatie. De schema's volgt u op het scherm of bestudeert ze op papier - ***CLEAR+ for C*** ondersteunt alle gebruikelijke printers.

Polytron-producten worden aanbevolen, als u zich graag bij één merk houdt: ***PVCS*** (Polytron Version Control System) houdt de verschillen bij tussen verschillende versies van uw applicatie. ***PVCS*** is ook bruikbaar voor schrijvers van langere teksten - b.v. boeken - die verschillende versies overzichtelijk willen archiveren, en deze op ieder moment weer moeten kunnen herstellen.

Hoe vaak wordt er niet over geklaagd, dat er pointer-fouten of array grens-overschrijdingen in een C-applicatie blijven zitten, waardoor dure debuggers moeten worden gebruikt om de applicatie aan de gang te krijgen? ***LINT*** (van Gimpel) vindt voor u alle mogelijke fouten, dwars door verschillende source. Niets onsnapt aan deze "code-checker"!

CLIPPER in opmars

Voor de CLIPPER-werker hebben wij een reeks nieuwe *add-ons* op de plank:

RUNOFF - Programmer's Text Formatter;
Steve Straley's ToolkiT 2.0 - 543 CLIPPER functies;
From D.O.S.S. - Steve Straley's tweewekelijks CLIPPER-nieuws;
CLIRMA - mainframe schermen manipuleren vanaf de PC, geprogrammeerd in CLIPPER;
Overlay - Gambit's "RAM-swapper": maakt het mogelijk om één grote applicatie vanuit een ándere grote applicatie te runnen, zonder problemen met het geheugen.
Clipper Tools One (Nantucket) - veel assemblerfuncties voor CLIPPER, die zijn functionaliteit vergroten;
Kernel Builder & ***NoLink*** - objects runnen zonder linken;
SilverCOMM Library - communicatie in CLIPPER;
SilverPaint Library - simpele grafische bewerkingen in CLIPPER, PCX-plaatjes, animatie;
SilverWare Power-Tools - deze nuttige utilities voor de CLIPPER-programmeur versnellen het dagelijkse werk, verzorgen uitstekende documentatie direct uit de bestanden, etc.;
NetLib - op een netwerk opereren, volledig transparant - direct uit een in CLIPPER geschreven applicatie;
Get-It - "nested reads" is een zwakke beschrijving, ***Get-It*** verzorgt "Event Trapping", actie binnen een vooraf gestelde tijd, en volledige manipulatie van alle READs/GETs, t/m de mogelijkheid van input-validatie **per karakter**.
Hoe zou u het vinden, als u voor **spreadsheet**-invoer een CLIPPER-programma en database kon gebruiken? ***dOneTwoThree*** maakt een volmaakte koppeling, in beide richtingen. Nieuwe versie is op komst.

AANBIEDING

VOOR ÉÉN MAAND BIEDEN WIJ KORTING OP AANSCHAF VAN DE *WATCOM C 7.0 COMPILER* mét DE NIEUWE *CURSES/PC 5.0* EN *FORMATION* met FAST (de bij CURSES behorende screen painter).

Van f. 3085.- voor f. 2750.-

Zie ons op de HCC-Dagen, Margriethal nr. 363

.RTLink: een heel speciale tool - voor alle talen

.RTLink - Dynamic Linking (**Run Time Libraries**) kan worden gebruikt voor het linken in alle programmeertalen, die objects produceren in het standaard MS- of Intel-formaat (de meesten doen dat): perfecte overlays, snel linken, kleine EXE-files op disk, die zeer snel geladen worden...
Sommige programmeer-omgevingen kúnnen niet zonder de hulp van ***.RTLink***. Problemen met te weinig geheugen? ***.RTLink!***

Nieuws van BLAISE

Enkele producten zijn vernieuwd; de nieuwe versies bieden meer mogelijkheden in dezelfde hoge kwaliteit, die wij van **BLAISE** gewend zijn: ***PowerScreen*** - de schermengenerator voor Turbo Pascal, (Quick)BASIC en C; ***C Tools Plus/6.0*** geoptimaliseerd voor MS C en Quick C compilers en biedt muiscontrole, interruptafhandeling, "virtual" windows & menu's, muli-line edit fields, ... een zeer uitgebreide, algemene C library. Er zijn ook geheel nieuwe producten: ***PowerSearch*** - C functies (DOS: MS C, TC; OS/2: MS C 5.1+) voor het zeer snel zoeken van willekeurige teksten vanuit uw applicatie. Werkt met veel soorten bestanden, accepteert "wild cards" en meerdere "patterns" tegelijk. Gebaseerd op nieuwe technologie. En ***VIEW232*** "full-function communications data line monitor" - verder nieuws moet nog komen.

BASIC blijft zich verder ontwikkelen: **MicroHelp** heeft ***QBPro/Vol 7:*** - ***QB Optimizer*** uitgebracht. **Crescent Software** komt met ***P.D.Q***, de complete vervanging van de QuickBASIC compiler-library voor uiterste compactheid en snelheid van uitvoering.

Lahey was voorige maand al in het nieuws - nu is ook de "gewone" (640k DOS) ***F77L*** Fortran compiler in de nieuwe versie 4.0 leverbaar, met dezelfde verbeteringen die de 32-bits Fortran heeft ondergaan. Het pakket is uitgebreid met een gebundelde **Profiler**.

ASPEN SCIENTIFIC heeft de nieuwe versie ***CURSES/PC V.5.0*** uitgebracht - deze volgt Unix System V.3.2, inclusief **color support, VGA 50 lijnen mode** en **IBM 101-keyboard support**. Mét DOS en OS/2 libraries.

VOOR TECHNIEK & WETENSCHAP

MathCAD v. 2.5 biedt veel nieuwe functies - de moderne *scratch pad* wordt een heel krachtig gereedschap. Met de nu ingebrachte ondersteuning voor zeer veel printers en plotters is ***MathCAD ideaal*** voor het presenteren van resultaten. Wij hebben ***MathCAD*** én de bijbehorende ***Application Packs*** in voorraad.

TK Solver Plus is nog steeds het beste rekenmiddel voor het opzetten van complexe *modelberekeningen* - goed voor economie, technisch ontwerp van gecombineerde installaties, fabricage-optimalisatie.

CSS - ***The Complete Statistical System*** statistisch en grafisch analyseren van een verzameling getallen: kwaliteitsborging, *survival* technieken, basis- en geavanceerde statistiekmethoden.
In combinatie met ***KeyPilot*** werkt ***CSS*** geheel "zelfstandig", in *batch mode*.

Lemax- voor industriële service

Lemax Company BV, R. Kochstr. 2, 1171 BE BADHOEVEDORP
Tel. (02968) 94 210 FAX (02968) 93 855

ADVERTEERDERS

Spelregels voor de Micromarkt

Leden van de HCC kunnen gratis een advertentie voor de Micromarkt plaatsen. De voorwaarden hiervoor zijn:
- niet meer dan 170 tekens,
- inzenden op een briefkaart,
- lidmaatschapsnummer vermelden,
- bij voorkeur getypt of geprint,
- software kan alleen worden gevraagd en aangeboden als die onderdeel is van een totaal-pakket met hardware (zelf geschreven software kan wél worden aangeboden),
- wat wordt gevraagd of aangeboden moet raakvlakken hebben met computers,
- een advertentie mag niet tot doel hebben om een computerclub, gebruikersgroep e.d. op te richten.

BETAALD In de Micromarkt kunnen ook advertenties worden geplaatst, waarvoor betaald wordt. Hiervoor gelden afwijkende regels. Dit geldt voor:
- advertenties van leden, waarvan de tekst langer is dan 170 tekens (in dit geval moet de volledige advertentie worden betaald),
- advertenties van niet-leden (ook bedrijven).

Het tarief voor deze advertenties is *f* 5,– per 40 tekens.
BETALEN Betaalde advertenties kunnen ALLEEN per gesloten brief worden opgegeven. Bijgevoegd moet worden een gegarandeerd betaalmiddel, dat volledig ingevuld en ondertekend is. Het gaat dus om
- een girobetaalkaart of een
- bankcheque.

Opgaves die niet aan de voorwaarden voldoen kunnen helaas niet worden geplaatst. Telefonische navraag over Micromarkt-advertenties is niet mogelijk.

HCC KANTOOR
Uw advertentie kan alleen worden geplaatst als deze wordt gezonden naar het HCC kantoor in Houten.
Dus NIET naar het bedrijf, dat de advertentie-acquisitie verzorgt.

MICROMARKT

AANGEBODEN

■ A2570 **Philips** MSX-2 NMS 8280 + kl.mon. + muis + joyst. + datarec. + div. softw. + veel boeken, prijs f 2000,-. Tel.: 053-359415, na 19.00 uur vragen naar Jos.

■ A2571 **Olivetti** M-19, 640 Kb, CGA kl.mon., 2 x 360 Kb, div. softw. + man., f 2000,-. Tel.: 070-855091.

■ A2572 HD **NEC** D-5126H 21 Mb. Geen bad sectors. Inbouwtype halve hoogte, zeer snel. Komt uit Olivetti M-280. f 395,-. Excl. contr. H. Blom, tel.: 070-238636.

■ A2573 Printer **Panasonic** KX-P1081 wegens overcompleet, prima!! f 400,-. Tel.: 020-929212.

■ A2574 **Apple** II, groen mon., 2 dr. 5,25", 64 Kb, 80 kol. krt., Z-80 krt., Centronics interf., 80 flops, 18 boeken, real time clock, f 900,-. Tel.: 03485-1409.

■ A2575 **Sharp** MZ-800 + quickdisk + kl.mon. MZ-1D19 + veel softw. o.a. QD-tekst, Database, Pascal. Prijs n.o.t.k. ook los te koop. Gert-Jan Kats, tel.: 035-63788, na 18.00 uur.

■ A2576 **Atari** 520 STM + mon. SM-125 + drive SF354 + 1st. word, PC-Ditto en diverse andere software, f 550,-. P. Schute, tel.: 010-4511490.

■ A2577 **Brother** HR-10C margrietw. printer (voor C-64, C-128 en PLUS-4). Weinig gebruikt, incl. Ned. handl., snoeren en printlint. f 250,-. Tel.: 01729-8526.

■ A2578 Goed werkend **FLEX** CP/M systeem 444 K, 4 x 8" drives, modem, mat. printer, Herc.card, 150 floppy's, incl. doc. en sw. Alles zelfbouw!! f 150,-. Tel.: 04998-96740.

■ A2579 **CS-computer**, 6809 proc., FLEX; 256 Kb RAM; 2 x 720 Kb FDU; schakelende voeding; incl. terminal, div. onderd., doc., softw., f 750,-. H. Wilmink, tel.: 03403-78712.

■ A2580 **EMS** 2 Mb geh.krt. voor PC/XT met 1 Mb RAM 150 nsec., incl. test- en install-.softw., RAMdisk, Prntrspooler, f 600,-. 16 st. dyn. RAM, f 64,-. Tel.: 01720-43197, na 18.00 uur.

■ A2581 **Aquarius** II 50 K RAM, printer, rec., mini-exp., paddles, modem 1200/75, fileform., finform., 4 Mb progr. + list., boeken en compl. hard- en softw. I.z.g.st. Tel.: 01846-14474.

■ A2582 Printer **Seikosha** SP1600, z.g.a.n. f 450,-. Zeer goed in HCC test. Tel.: 05756-1866.

■ A2583 8087 **numerieke coprocessor** (8 Mhz), f 250,-. 2 Mb EMS kaart voor XT (64 Kb RAM), f 150,-. 300 Baud modem met telefoon, f 95,-. Tel.: 030-210172.

■ A2584 **Atari** 1040 St + muis + SM-124 monitor + ruim 300 disks softw. zak. + spel (excl. disks) f 1400,-. Tel.: 080-582300.

■ A2585 2 x **Sematrans** 2403 professionele 2400 baud modems, f 250,-. Completejaargangen HCC Nieuwsbrief v.a. september '81, f 100,-. Tel.: 02159-45858, na 19.00 uur.

■ A2586 **Sharp** MZ-800 + datarec. + diskdrive + printer/plotter + kleurenmon. + 2 joyst. + handleiding en software (weinig gebruikt). f 850,-. J. van Rees, tel.: 010-4742456.

■ A2587 **Tulip** compact, 640 Kb, harddisk, 2 x par., 2 x ser., 1 x game-poort en clock. Met div. prof. softw. Voor maar *f* 1950,-. S.J. Dijkstra, 073-412718.

■ A2588 CP/M **Sperry** UTS-30 comp. 2 drives, 256 Kb CP/M 3.0 + kwal. printer en sheetf. evt. ruilen voor Atari ST, Apple of PC/AT. Tel.: 05280-75601.

■ A2589 **Sharp** MZ-731, ingebouwd, recorde en printer/plottertje, groene monitor, cassettes en documentatie. Prijs *f* 250,-. Tel.: 01899-22109.

■ A2590 **Logitech** (Headstart) busmuis met 3 knoppen. Half jaar oud met org. paint progr. *f* 85,-. Tulip CGA kl.mon. 1 jaar oud, *f* 300,-. Tel.: 03200-60609, na 18.00 uur.

■ A2591 Jaargang 1981-1987 van de **HCC Nieuwsbrief**, t.e-.a.b. J. Lozie. Tel.: 01793-2157.

■ A2592 **Kleurenkaart** + kl.mon. (colorgraph.) ruilen voor Herc. kaart + monochr. mon. Tel.: 02159-40602, na 19.00 uur.

■ A2593 **Sharp** PC-7000, IBM comp. portable PC, 2 x 360 Kb FD, 384 K RAM (max. 704 K. mog.) Bijna niet gebruikt. *f* 950,-. Tel.: 08303-13376.

■ A2594 **AMBI boeken** HE.1, HE.2, HB1. Alkmaar, tel.: 072-154444.

■ A2595 **Philips** P-3105 (NMS-9100), 3,5" + 5,25" 768 Kb, joyst. en mon. monitor (10 maanden oud), t.e.a.b. Tel.: 03495-36025, na 19.00 uur.

■ A2596 AT **NEAT-M.B.** 16 Mhz, max. 8 m, SI 18.7, 2 mnd. *f* 950,-. 256 K, 120 ns. & 100 ns, p.n.o.t.k. AT I/O krt., par., 2/1 ser., game *f* 100,-. FD/HD contr. *f* 300,-. 03404-51867.

■ A2597 4 Compl. jaarg. **64'er Magazin** (1985/88), *f* 100,-. 4 voud. uitbr. exp. prt. *f* 50,-. 3 voud uitbr. userprt., *f* 40,-. Star NL-10 interf. v. C-64 *f* 75,-. Tel.: 01820-12716.

■ A2598 **Sinclair** QL, 384 Kb m/ ANCONA mono. mon. + Brother HR-5 printer. Prof. softw. + toolkit, screen dump, QL to PC, boeken, *f* 450,-. Tel.: 033-803329, na 18.00 uur.

■ A2599 2 x **Apricot** PC-Xi met 896 Kb geh., 10 Mb + 720 Kb disk, 12" resp. 9" mon., p.st. *f* 1500,-. Tevens Apricot PC 960 Kb geh. + 2 x 720 DD, *f* 750,-. W. Hordijk, 04105-5099.

■ A2600 **Macintosh** 512 KE met 1 Mb geheugen, 400 K ext. drive, Imagewriter 1, software en boeken. Vraagprijs *f* 3000,-. Tel.: 04990-77641, na 18.30 uur.

■ A2601 **P-2000** 32 K, plus reserve digit. cass.rec., fam. geh., 36 cass., modemsnoer, progr. boeken, veel softw. en compl. PBNA basic-cursus, *f* 500,-. Tel.: 08360-27870, na 18.00 uur.

■ A2602 **TTL mon.** 14" amber draaibaar op voet *f* 195,-. CGA/Herc. comb. inst.krt. voor PC *f* 75,-. Alles praktisch nieuw. Tel.: 076-412778.

■ A2603 **Tandy** 1000 e.x., 256 Kb, monochr. mon. + 2e d.drive + handl. en org. software, vraagprijs *f* 800,-. Tel.: 020-179800.

■ A2604 **Sinclair** QL printer + handleiding, *f* 300,-. Tel.: 03410-15225.

■ A2605 PC/XT merk **Style**, 10 Mhz Multisync kl.mon. 14", ATI-EGA kaart. HD 20 Mb 2 FDD 360 Kb, Gamecard + modem V-23, softw. w.o. DOS 3.2, WP 4.2 + Libr. *f* 2700,-. Tel.: 033-618115.

■ A2606 **Atari** SM-124 nog als nieuw met verpakking, *f* 275,-. Tel.: 02963-4465, vraag naar Christian, na 19.C0 uur.

■ A2607 **Amiga** midi interface *f* 65,-. Soundsampler, *f* 65,-. Tel.: 030-714467.

■ A2608 **IBM-XT kloon**, 512 K, 2 FD 360 Kb + mon., *f* 1250,-. Amstrad CPC 464, kl. RGB mon. *f* 775,-. IDS, CP/M, 64 K, *f* 650,-. Videotex edit. *f* 950,-. Tel.: 02159-13666.

■ A2609 **Sharp** MZ-800 + 2 x 5,25" DD + QD + kl.mon. + printer + boeken + softw. *f* 1100,-. Ook los. Tel.: 078-101788.

■ A2610 Kl.monitor **Commodore** 1084S + handl. + kabels. Aansluitingen: RGB TTL/LIN (bin) + cinch. 1 Jaar jong!

f 475,-. Tel.: 03409-1417, Freddy.

■ A2611 **Sharp** PC-5000 computer, compleet, met extra bubble-cartridge. *f* 500,-. Tel.: 05759-3572.

■ A2612 MSX-1 **JVC**, HC-7 + datarec. + joyst. + 10 boek., *f* 250,-. Phil. NMS-1431 prter incl. kab., *f* 500,-. 60 Tijdschr. (MSX) *f* 60,-. Slipstr. mono. mon. *f* 100,-. Tel.:078-133105.

■ A2613 @AMBI modules I1, I2 en B1 van LOI. Met examen opgave. *f* 175,-. Tel.: 02982-1809.

■ A2614 **Brother** CE-60 electr. typemach./printer met IF-50 interf. voor PC of CBM-64. Met drie margrietwiel. en linten. *f* 500,-. Tel.: 08376-14597 of -12946. In prima staat.

■ A2615 10 st. **Apple** IIe, 128 Kb, 80 kol., duodiskdr., mon., *f* 750,-. p. st. Tel.: 02207-10144 tst. 27 (overdag).

■ A2616 **Apricot** PC, 2 x 360 K 3,5" drives, *f* 750,-. Apricot F1e, *f* 100,-. Tel.: 070-514929.

■ 2617 45 Mb **TEAC** Tapestreamer, 1,5 jaar oud. Weinig gebruikt. Tel.: 023-357836.

■ A2618 Z.g.a.n. **Tulip** compact, 512 Kb, 20 Mb/360 Kb, Herc. scherm, RS-232, ptr. port, I/O + card, mouse, Star Delta 10 printer. Incl. orig. softw. *f* 2250,-. Tel.: 04163-78339.

■ A2619 **Olivetti** M-240, HD, 3,5" + 5,25" d.drive + DM-100 printer, monochr. mon., stofh. + software. *f* 4000,-. Tel.: 01719-15913, na 18.00 uur.

■ A2620 PC **Tandy** 1000 EX 100% IBM, 640 Kb, 2 x 5,25" drive, Phil. kl.mon., joyst., ptr. kabel, softw. Z.g.a.n. Vraagprijs *f* 2000,-. Tel.: 040-446473.

■ A2621 Comp. **P2000M**, type P2033 (voor cass. en disks), mono. mon. + 2 dr. (P2103, 5,25"). robu. daisyw.prnter voor perf. typew. incl. kettingform. houder P2121. *f* 2000,-. 020-799400.

■ A2622 **Epson** PX-8, Laptop 120 Kb RAM, d.drive, modem, div. software op ROM/disk, kabels, koffer, printer. Vraagprijs 1500,-. C. Smit, tel.: 010-4352122.

■ A2623 **NBI** tekstverw. syst. 3000, compl. m. softw. en handl. z. printer. I.z.g.st. *f* 200,-. Tel.: 03417-57187, na 18.00 uur.

■ A2624 Math **co-processor** 80287-8, nieuwe prijs *f* 770,-. Vaste verkoop prijs *f* 500,-. Tel.: 030-626596.

■ A2625 **Olivetti** text verw. ETV 300 + 2 x 5,25" DD + mon., printer ET-111 form. A3 + veel floppy's + printerlinten + manuals. *f* 950,-. Tel.: 055-219120.

■ A2626 9 st. **41256-150**, *f* 175,-. 18 St. 4164-150 *f* 95,-. Queen fin. pakk., *f* 250,-. AT-101 keyb., *f* 125,-. Bigboard II CP/M + softw. Tel.: 05700-51917.

■ A2627 **Sharp** MZ-800 + dubb. 5,25" FD, ingeb. 2,8" QD, cass-.rec., printerkabel, videoRAM uitbr., softw. één koop *f* 1000,-. Tel.: 03403-74532.

■ A2628 **Sharp** MZ-821 (plotter & cass.rec.), Sharp joyst., Zenith mono. scherm. Tel.: 076-874880.

■ A2629 **Apric.** F1 PC, 256 K + 3,5" DD, 720 Kb, kl.(Sony) mon. + Micro. softw. Nwpr. *f* 5500,-. Z.w. doch voorz. gebr. Prijs *f* 1500,-. A.J. Jansen, Zegveldstr. 35, 2546 EA Den Haag.

■ A2630 **CBM-64** + 1541 drive + cartr. + 150 disks + joyst. + (evt. comp.meubel). *f* 850,-. Tel.: 04139-3159.

■ A2631 **Texas Instruments** 742 met datarec. Therm. printer. Modem 1200/75 tape's, *f* 100,-. Tel.: 01807-21716.

■ A2632 **Vendex Headstart** Turbo 888 XTA incl. mon., prter Brother 1209 M, boeken & softw. (Z.g.a.n. + HD 20 Mb + 2 DD 5,25"). Vr.pr. *f* 2500,-. Tel.: 02972-2201/3782, na 18.00 uur.

■ A2633 **Tulip** compact I, 2 x 360 Kb drive, Herc. 232 + prtr port, Epson like print. + orig. softw. en Ned. handl., mon. Tulip, *f* 1600,-. Tel.: 020-418894.

■ A2634 **Tulip** system I, 348 Kb, kl.mon., 2 5,25" DD, een DD ook 40 tr. IBM flops, manuals, softw. MBasic, open-acces, Wordstar. *f* 950,-. Tel.: 05990-18255.

■ A2635 Printer **Brother** M-1009 + interf. 50 MDV-cass. (ook Spectrum). ROM: ICE, TK II. Softw. Hack 2.3, QED, ARC, Qdesk enz. Erwin Dondorp, tel.: 02902-1467, na 17.00 uur.

■ A2636 **Hardware**, software (orig.), boeken en tijdschriften voor MSX. Bel voor info, 010-4732973.

■ A2637 **QL**; mon. Brot. M1009 prn; 3,5"en 5,25" dr., 720 Kb, Spec./QL; Micro-prol., ROM/shadow-ROM disasb., MS-DOS Emulat., GST MacroASM, QL adv. User gde, ASBL lang 68008 02230-34250.

■ A2638 **C-64** (nw. model) + 1541 + datarec. + power cartr. + joyst. *f* 775,-. Final cartr. *f* 75,-. 256 K Epromboard *f* 50,-. Tel.: 075-176544.

■ A2639 **Olivetti** M-24, 640 Kb

HCC Reparatieservice

Ieder lid van de HCC kan op vertoon van zijn lidmaatschapskaart gebruik maken van de HCC Reparatieservice, die wordt uitgevoerd door Geveke Electronics Service. Vanzelfsprekend krijgen HCC-leden hierbij korting op de tarieven, die gebruikelijk zijn.

De gang van zaken

- Ieder type microcomputer, printer of beeldscherm kan in beginsel worden aangeboden voor test, afregeling of reparatie.
- De werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van nacalculatie, tegen de volgende tarieven: f 66,– per uur (exclusief BTW) voor homecomputers en de goedkopere printers en beeldschermen; f 91,– per uur (exclusief BTW) voor IBM PC's en klonen,alle multi user microcomputers en alle microcomputers, printers en beeldschermen.
- Voor microcomputers van Apple gelden vaste reparatietarieven per board etc. Er zijn aparte tarieflijsten verkrijgbaar. Op deze tarieven wordt voor HCC-leden een vaste korting van 15% gegeven.
- Als er niets wordt gerepareerd of afgeregeld en alleen een diagnose wordt gesteld, wordt 1 werkuur in rekening gebracht.
- Bij zeer grote reparaties wordt in overleg met de opdrachtgever eem offerte gedaan.
- Als apparatuur niet voor reparatie of diagnose wordt geaccepteerd is geen tarief verschuldigd.
- Betaling contant bij aflevering.
- Geveke Eelectronics Service geeft een garantie van 30 dagen op de uitgevoerde werkzaamheden.
- De computer moet compleet worden aangeboden, dus met voeding, toetsenbord, monitor en eventueel systeemdiskette.
- Geveke Electronics Service kan aangeboden apparatuur weigeren als er sprake is van eigenbouw, eigen modificaties of moeilijk verkrijgbare onderdelen.
- De reparatie duurt nooit langer dan 14 dagen, tenzij anders is overeengekomen.

Voor de verdere bepalingen geldt de CRC-regeling, die is in te zien bij alle vestigingen van Geveke Eelectronics Service.

Aanbieden

Op de volgende adressen kan apparatuur worden aangeboden:
Amsterdam: Donauweg 10, telefoon 020-5861446
Apeldoorn: Wilmersdorf 1, telefoon 055-427053
's-Hertogenbosch: De Hambaken, Hambakenwetering 20, telefoon 073-427172
Rotterdam: Kleinpolder, A. van Stolkweg 88, telefoon 010-4153399
Assen: 't Sticht 30A, telefoon 05920-52339
Beek: Horsterweg 1, telefoon 043-649310

Openingstijden: werkdagen van 9.00-17.00 uur.

Meer informatie kunt u vragen bij het HCC kantoor, 03403-78788.

geh., 20 Mb HD, 360 Kb floppy, kl.mon., muis, printer DM-100. Compl. met softw. ƒ 3000,-. Tel.: 010-4521162, na 18.00 uur.

■ A2640 **Tulip** AT compact, 640 Kb, 2 x HD 20M, 1,2 M FD, ser./ par., EGA krt. + mon., DOS, Basic, Windows + man. ƒ 5300,-. Tel.: 079-515373.

■ 2641 **Tulip** PC compact 2, 640 Kb, 10 Mhz, 360 Kb FDU + 1,44 Mb 3,5" FDU, 2 par., 1 ser., CGA/Herc. Veel softw., ƒ 2100,-. Tel.: 073-415632, na 15.30 uur.

■ A2642 **Amstrad** PC, 640 Kb, kleur, 2 x 360 Kb DD, ƒ 1750,-. Tandon HD 21 Mb, ƒ 600,-. MT-modem, ƒ 175,-. In een koop, met veel softw. ƒ 2250,-. Tel.: 05443-75890.

■ A2643 368 **Master**, 16 Mhz, 1 Mb, incl. 44 Mb HD 28 ms., 14" mon. op draaivoet, 102 key Kb, alles nog orig. met doos en boeken, ƒ 4400,-. Tel.: 079-417751.

■ A2644 **Smith Corona** printer type Fastext 80 met par. aansl. Centronics. T.e.a.b. Tel.: 070-685974, na 18.00 uur.

■ A2645 **Commodore** 128D + drive 1571, mono mon. Philips groen + printer Star NL-10 + Power Cartr. + veel softw. Prijs ƒ 1500,-. Tel.: 08819-72093.

■ A2646 **Apple** Mac plus + AST-2000 ext. 20 Mb HD met 20 Mb tapestr. + Hypercard en software. ƒ 4000,-. Tel.: 033-552905, na 18.00 uur.

■ A2647 48 K **Spectrum** + Beta interf. + RS-232 + joyst.poort + RGB print + printerinterf. + voeding + veel programma's en handleidingen. Tel.: 02155-12414.

■ A2648 **Laser** XT-3, 8086 MS-DOS 3.3 met 5,25" + 30 Mb HD, 5 mnd. oud met garantie in org. verp. (met muis + softw. ACAD, WP, PC-Tools). Tel.: 078-143415, na 18.00 uur.

■ A2649 **Taxan** Vision Pal kl.mon. met geluid. Antirefl. scherm, groen/amber-knop voor tekstverw. Gesch. voor C-64 & MSX, incl. C-64 kabel. T.e-.a.b. J. v/d Schaik, tel.: 03435-71828.

■ A2650 **Star** DP-510 matrix printer, ƒ 150,-. Superbrain CP/M 2.2 (1 x 360 Kb DD) + handl. + software. ƒ 100,-. Tel.: 045-226207, na 18.00 uur.

■ A2651 **Schneider** CPC-464, 2 DD, mono. + originele diskettes, documentatie en tekstverwerking. Star SG-10 printer. Vraagprijs ƒ 1300,-. Tel.: 070-240345, Kasper Kwant.

■ A2652 **P-2000T**, 32 K, Basic, 13 tapes, lit., ƒ 225,-. Atari 800 x 1, 1050 DD + 240 disks, 1010 red., 60 tapes, Seikosha GP-100 AT print. ƒ 900,-. Tel.: 030-890670, na 18.00 uur.

MICROMARKT

■ A2653 **Atari** ST, 1 Mb + 720 K drive, 5,25" DD, z/w mon., printer, muis, muismat, meer dan 100 disk. + veel tijdschriften. ƒ 1500,-. Tel.: 04920-17027.

■ A2654 **Commodore** 4032 + datarec. + boek. Basic 4. Prijs ƒ 125,-. Tel.: 03402-33987.

■ A2655 **MS-DOS computer**, 640 Kb, 2 x DD 360 Kb, Multi I/O card + klok, Hercules card, Taxan monitor (groen), ƒ 1500,-. Tel.: 01860-17645.

■ A2656 **Acorn** Archimedes A310 wegens aanschaf A440, incl. org. Welcome Guide, User Guide en Welcome disk. Richtprijs ƒ 2995,-. Tel.: 085-455485.

■ A2657 **Sharp** MZ-721 comp. met ingeb. cass.rec., Basic + kopie + softw.cass. met orig. handleiding. Tel.: 070-838437.

■ A2658 **ITT-3030** prof. CP/M syst., incl. Basic, C, Pascal, div. Apple prog., eigen BIOS mogel., veel hardw., ƒ 250,-. Met 7 nld. print. ƒ 350,-. Tel.: 04920-37828, na 18.00 uur.

■ A2659 **Geluiddempende kap**, bxdxh 72x70x55 (beh. v. sheetfeeder), 1 papiersleuf achter en 1 onder, ventilator + soepele gasveren aan deksel. ƒ 425,-. Tel.: 070-463803, 's avonds.

■ A2660 **Sharp** MZ-700, QD + data.rec., printer + 4 kl. plotter, software, manual + cursus, ƒ 375,-. Tel.: 075-284390.

■ A2661 **Apple** II compat., mon., 10 uitbr. krtn., 3 drives, 50 softw. disks, 45 boeken. ƒ 550,-. Of ruilen voor MSX met drive. Tel.: 01827-5982.

■ A2662 **Bondwell** 12, CP/M 2.2 port. comp. + Star NL-10 printer, modem 300/300, softw., boeken. Samen voor ƒ 1250,-. Tel.: 05410-21962.

■ A2663 **Sharp** MZ-821 + datarec., Quickdisk, diskettes, printerkabel, software. Prijs ƒ 350,-. Tel.: 08370-13185.

■ A2664 **Apple** IIc, mon., extra drive, imagewriter, mouse, appleworks, overige software en boeken, ƒ 1000,-. Tel.: 020-414865.

■ A2665 Orig. **Atari** 1050 drive (met happy), incl. softw. (veel) op schijf en cass. Samen ƒ 450,-. Tel.: 01103-2383.

■ A2666 **Commodore** PC-1, IBM comp. PC, 512 K RAM, 5,25" en 3,5" DD, 1402 z/w monitor in perfecte staat met instructie boeken en software ƒ 1100,-. Tel.: 04950-35566.

■ A2667 **Tally** 2000 printer, 200 lijnen per min. (hamerbar principe),br. pap., ser. interf. (RS-232), ƒ 950,-. Voor de onderd.: 3 mannesmann matrix pr. T.e-.a.b. 015-144552/070-112657.

■ A2668 V-21/V-23 modem, **Geveke** type G-2123 tafelmod., Hayes comp., Autodial, Interspeeder, programmeerbaar via termin., batt. backup, ƒ 295,-. Tel.: 030-718975.

■ A2669 Prof. modem type **Getronics** G-26 BIS, 2400 BPS, par. mt Ned. handleiding, prijs ƒ 1500,-. Tel.: 010-4583377.

■ A2670 **Tektronix** dual-beam oscilloscoop type 545-A met delayed sweep en dual-trace plug-in unit type 1A2 compl. met probes en handboeken. ƒ 500,-. Tel.: 020-991420.

■ A2671 **Brother** HR-5 pirnter incl. 400 vel therm. papier en 5 inktlinten. ƒ 150,-. Segerius, tel.: 02158-3973.

■ 2672 **Philips** P2000C, 2 x 800 K + 10 Mb HD (extra voeding). MS-DOS krt. en div. softw. + boeken. Prijs ƒ 750,-. T. v/d Werff, tel.: 08348-1125.

■ A2673 Monitor (groen) BM-7513 **Philips** ƒ 110,-. + draaivoet. Juko G7A EGA + muis kaart, ƒ 250,-. Tel.: 010-4503789, na 18.00 uur.

■ A2674 3" **disks** ƒ 5,-. p.st., dk.tr. geheugen uit., 64 K ƒ 75,-. 3" drive (DDI), ƒ 200,-. Tel.: 070-278151.

■ A2675 **Mitrovec** Cub kleurenmonitor + Colorgraphicskaart, ƒ 250,-. Tel.: 03240-14235.

■ A2676 Jaargangen **HCC Nieuwsbrief** 1987-'80 ƒ 5,- p.j. 1981-'88 ƒ 10,- p.j. Databus 1979-'87 ƒ 10,- p.j. (Radio) Electronica 1987-'83 + 88 ƒ 10,- p.j. Tel.: 01806-19838.

GEVRAAGD

■ G521 Wie heeft interface stuurgeg. **Brother** CE50BS en Microline u83 handl. Ook geint. in C compilers voor DOS. Tel.: 023-340651, Michiel.

■ G522 Homecomputer **Atari** 600 x 4, 800 x 4 of 130 XE. brieven met prijsopgave aan J. Booy, Fazantstraat 150, 2406 VN Alphen a/d Rijn.

■ G523 **Inbouwdrive** 3,5" enkelz. Tel.: 04970-15181.

■ G524 Ik bied ƒ 90,-. voor een goed werkende **C-16** computer met een voeding en datarecorder. J. Wiegnad, Pr. Irenestraat 11, 3261 AP Oud-Beijerland.

■ G525 **Matrixprinter** in ruil voor daisywheel printer (Silverreed). Tel.: 077-510821, na 19.00 uur. (Ger.)

■ G526 Wie helpt ons aan een **MS-DOS computer** met harde schijf? Guatemala Komitee Nederland. Tel.: 070-638633, na 18.30 uur. Vraag naar Wilbert.

■ G527 5,25" diskdrive (360 Kb) voor **Olivetti** 240 (Inbouw). Tel.: 04132-51329.

■ G528 Wie kan mij helpen aan een technisch manual voor een **Epson** QX-16? Tel.: 01682-2589, na 18.00 uur.

■ G530 **HCC Nieuwsbrieven** van voor nr. 107. Kijk eens op zolder! Graag redactie, Erik Langelaan, Postbus 309, 3360 AH Sliedrecht.

■ G531 **PDP-II/40** processor handboek, tel.: 030-896975.

■ G532 Voor AT **diskcontroller** voor 3 of 4 diskdrives en eventueel 2 harddisks. Tel.: 08851-17190.

■ G533 **Philips** 8280 MSX 2 computer. Tel.: 02152-58579.

■ G534 Voor **RICOH** RP-1500Q printer gezocht letterwieltjes (Courier, Majestic 15), wie heeft ze over? Tel.: 020-842680, na 25 october.

■ G535 Wie helpt bij **assembleren** van assembly-files, geproduceerd door Small C compiler (CP/M Programmatheek DOS gg). Vereist MACRO-80 assembler. G. Jongbloed. Tel.: 02207-14097.

■ G536 Wie weet hoe je een **Epson RX-80/FT printer** kunt voorzien van de IBM karakterset? Tel.: 030-210172.

■ G537 **CGA monitor**. TTL-RGB uitgang voor PC-1 van Commodore. K. Mulder, tel.: 04750-10873.

■ G538 Wie kan mij helpen aan een printerkop van **Trend** JP-80B. Tel.: 010-4505632 of 010-4507198, na 21.30.

■ G540 Wie helpt arme TU-Delft studenten aan een **PDP-11** minicomputer?? Tel.: 015-561877.

■ G541 Wie helpt mij aan de systeem software voor een **Hewlett-Packard** HP-120/125 computer op 3,5" disk? W. v/d Hoek, tel.: 01184-71213.

■ G542 Ter overname **PC-XT** of AT met HD 20 Mb uit PC-Privé project. Incl. onderhoud en software. J.H. Blaauw, tel.: 05130-29970, na 18.00 uur.

■ G543 **Philips** NMS 1205 music module. AVT 5,25" drive voor MSX, liefst de ECC ombouw naar 80 tracks. M. Kruit, tel.: 010-4581600.

■ G544 **ZX-Spectrum** 48 K gevraagd. Tel.: 040-443968.

Inhoudsopgave van de laatste 11 HCC-Nieuwsbrieven

KEYBOARDSOUND

TOETSEN

MIDI KEYBOARDS VANAF F 665,–

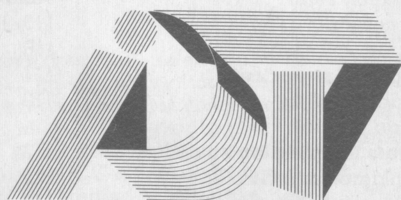
Muziek voor je computer

MIDI-programma's voor de P.C.	
sequencer met 256 sporen	325,–
compleet PC-MIDI-pakket	
sequencer + interface + midi-kabels	699,–
Noten schrijven op de P.C. vanaf	280,–
Amiga MIDI-Recording-Studio	195,–
MIDI-interface vanaf	99,–
ST "Twelve" complete sequencer	99,–

Rozenlaan 6, 3051 LR Rotterdam, tel. 010-4612202

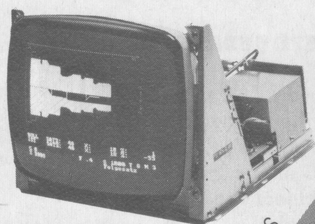
BOEKHOUDEN:	journaal,grootboek,balans,winst en verlies btw,debiteuren,crediteuren,projecten service met tel.begeleiding fl 297,- per jaar	fl 1265
BESTANDEN :	leden (verenigings) administratie acceptgirokaarten, labels, lijsten	fl 199
FAKTURATIE:	bloemisten,tandartsen,garages enz va	fl 495
LOONADMINISTRATIE:	netto/brutto of brutto/netto	fl 595
AANGIFTE I.B./P.H.	v/a	fl 295
PHILIPS COMPUTER	NMS 9111 XT met 30M harddisk	fl 3450
	NMS 9126 AT met 20M en 40M harddisk	fl 4565
DISKDRIVE	3.5 "" 720 K DD/DS (2e drive MSX-2)	fl 249
	5.25"" 360K DD/DS (voor NMS 9100)	fl 249
HARDDISK	20 MB met controller voor NMS 9100	fl 825
	40 MB voor NMS 9126 AT met software	fl 1250
	20 MB als 2e Harddisk voor NMS 9126	fl 800
	10 MB voor NMS 9100	fl 575
KEYBOARD	met 101 toetsen voor NMS 9100 XT/AT	fl 199

prijzen ex BTW. Programma's voor MS-DOS, MSX-2 en CPM
Broekhuijze Computers Rijnsingel 13 Ridderkerk 01804-11221
B & R software, Beesdestraat 76,Rotterdam telf:010-4828500

SANYO HANTAREX KME TOEI SANTEC

....goed bekeken....!

INBOUWMONITOREN

Een compleet programma monochrome en kleurenmonitoren(meer dan 60 stuks).

- lijnfrequentie tot 75khz
- bandbreedte tot 160 mhz
- diagonaal van 5 tot met 37"
- alleenvertegenwoordigingen

Uit voorraad en op specificatie leverbaar.

Bel voor een evaluatiemodel: 045 - 426040

NU OOK 9" EN 12" IBM-CHASSIS

Tevens: driver boards en cased monitors met video, RGB-TTL en/of RGB analoge ingang. Buis- en CCD-camera's in kleur en zwart/wit uitvoering.

ADVIES EN VERKOOP:
Information Display Technology b.v.
Valkenhuizerlaan 16
Postbus 3040
6460 HA KERKRADE
Tel.: 045-426040
Fax: 045-425456

Aangifte Inkomstenbelasting 1989

Het aangifteprogramma is sinds 1978 op eigen kantoor in ontwikkeling en wordt gebruikt ten behoeve van een snelle verwerking van de jaarlijks terugkerende aangifte-stroom. Het **programma A89** draait op IBM-(compatible) machines en kost afhankelijk van de uitvoering f 390,-, f 700,- of f 980,- excl. BTW. Abonnementhouders krijgen hierop nog f 100,- korting.

Tevens zijn er losse modules te koop betreffende de VA-biljetten, de uitstelregeling en de kantooradministratie.

Het **programma A89** zal voldoen aan de gestelde eisen van het Ministerie van Financiën en wordt betreffende de uitdraai, voorzien van een goedkeuringsbrief van de Inspectie Directe Belastingen 2e afdeling te Leiden. Hierdoor kan het invullen van het aan de belastingplichtige uitgereikte biljet achterwege blijven.

Ook leveren wij het **programma middel** (middeling '79-'88) ad f 295,-.

Tijdelijk is een kennismakingsprogramma A88 aan te schaffen voor f 100,- (excl. BTW). Leveringen uitsluitend aan kantoren.

Belastingadvieskantoor FLES
Prins Bernhardlaan 330, 2224 VR Katwijk
Telefonische inlichtingen tot 21.00 uur tel. 01718-12998 of 01718-12916

Gezond met natuurkracht (MS-Dos)

Homeo voor de mens. Zoekt voor u uit de 3044 Homeopatische en natuurlijke geneesmiddelen het middel dat u nodig heeft. Prijs f 420,00 (incl. btw)

Homeo voor het dier. Zoekt voor u uit de 756 Homeopatische en natuurlijke geneesmiddelen het middel dat uw dier nodig heeft. Prijs f 238,00 (incl. btw)

Aromatherapie. Zoekt uit ruim 130 essentiële en basis-oliën degene die u nodig heeft. Bevat tevens 'n tweedelige kursus. Prijs f 328,84 (incl. btw)

Bestellen: doet u door overmaking van het juiste bedrag op postgiro 488200. Levering onder rembours mogelijk.

Wils Software en Computerdiensten

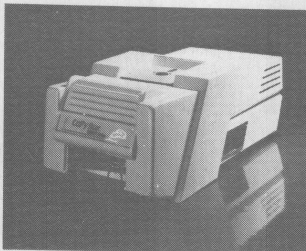
Jan Luikenstraat 9	Maxburgh 10
4904 EA Oosterhout	**4702 CS Roosendaal**
Tel. 01620 - 55634	Tel. 01650 - 62217
Fax 01620 - 34404	

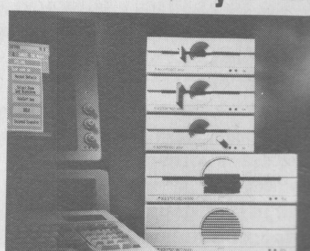
DUPLICEREN — Van Diskettes en Datacartridges?

KONVERSIE — Van Tekst of Data op Diskettes?

CoPy Box™ **HOPPER Series**

CoPy Word™ **VERTAAL Systemen**

Voor produktie systemen of voor bureau dupliceer service, bel

Voor vertaal systemen of voor bureau konversie service, bel

CoPy Master INTERNATIONAL
A Division of Action Computer Products B.V.
Kabelstraat 1, 1322 AD ALMERE
Telefoon: 03240 - 60304

HOFFSCHLAG OP DE HCC-BEURS 24 EN 25 NOV.
STANDNUMMERS M1035 - M1037 - M1041 - M1045

HOFFSCHLAG, HÈT HARDWARENHUIS VAN MIDDEN NEDERLAND

In hartje Utrecht vindt u één van Neerlands ruimst gesorteerde computer- en meubilairleveranciers. In het pas geheel verbouwde pand is aan alles gedacht om u nog meer van dienst te kunnen zijn. Ook de parkeerplaatsen en de vele bushaltes voor de deur dragen hun steentje daartoe bij. Het postordernummer 030-313268 is nu optimaal te bereiken en helemaal nieuw is de direkte lijn 030-316094 met de technische dienst voor nóg betere service. U vindt er een ruim assortiment computers, printers en randapparatuur. Een grote sortering fax- en dicteerapparatuur, kopieermachines en kantoor- en direktiemeubelen. Ook is er nu een uitgebreide lijn computertafels. Alles is uit voorraad leverbaar! Kijk bijvoorbeeld eens naar de HOFF-PC's. Vele mogelijkheden en altijd getest als veel waar voor weinig geld. Kortom, Hoffschlag maakt verder zoeken overbodig.

BOVEN: DE UITGEBREIDE SHOWROOM MET COMPUTERS, PRINTERS EN RANDAPPARATUUR.

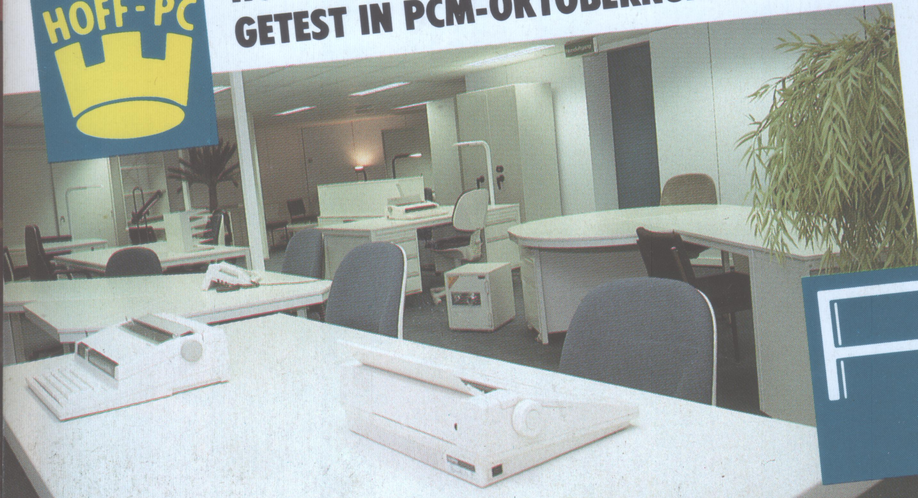
LINKS: DE MARKANTE GEVEL VAN HARDWARENHUIS HOFFSCHLAG.

ONDER: EEN RUIME SORTERING KANTOORMEUBILAIR- EN MACHINES.

LINKS ONDER: MEUBILAIR OP DIREKTIENIVEAU.

HOFF TOWER AT-386 ALS GOEDKOOPSTE GETEST IN PCM-OKTOBERNUMMER!

QUALIFIED DEALER VAN TULIP, TEVENS DEALER VAN: PHILIPS, LASER, COMMODORE, AMSTRAD, BROTHER, EPSON, NEC, STAR, CANON, HP.

ER KAN ER MAAR ÉÉN DE BESTE ZIJN, AL MEER DAN 40 JAAR

FRANS HOFFSCHLAG B.V.

GROOTHANDEL, VERKOOP AAN BEDRIJVEN EN PARTICULIEREN

Janskerkhof 5, 3512 BK Utrecht. Telefoon 030-313268*.
Telefax 030-341464. Postordernr. 030-313268.
NIEUW - T.D. 030-316094.

Afzender:

Naam ....

Adres ....

Postcode ....

Woonplaats ....

Telefoon ....

Frankeren
als
briefkaart

HCC

Postbus 149

3990 DC HOUTEN

HCC Ledenadministratie

☐ Hierbij geef ik mij op als lid van de **HCC**

Ik ben reeds lid.
lidnummer

Wilt u de aangekruiste wijzigingen aanbrengen.

Naam en voornaam: .... ☐

Straat en huisnummer: .... ☐

Postcode/ Woonplaats: .... ☐

Telefoon- nummer: .... ☐

Giro- of bankrekeningnummer

☐ Ik wens **niet** voor te komen op commerciële mailinglijsten

Bij mutatie van gebruikersgroep, alle groepen waarvan men lid wil zijn vermelden.

Ik meld mij aan voor de volgende gebruikersgroep(en):

.... ☐

.... ☐

Handtekening: ....

Stuur geen geld, wacht op ontvangst van de acceptgirokaart

Afzender:

Naam ....

Adres ....

Postcode ....

Woonplaats ....

Telefoon ....

Frankeren
als
briefkaart

Afzender:

Naam..

Adres..

Postcode ....

Woonplaats...

Telefoon...

HCC

Postbus 149

3990 DC HOUTEN

HCC Bestelservice

lidnummer

artikelnummer							aantal	omschrijving artikel	bedrag
9	9	9	9	0	1	3		administratiekosten	
								Totaalbedrag	

Stuur geen geld, wacht op ontvangst van de acceptgirokaart.